

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

J. C. H. FISCHERS

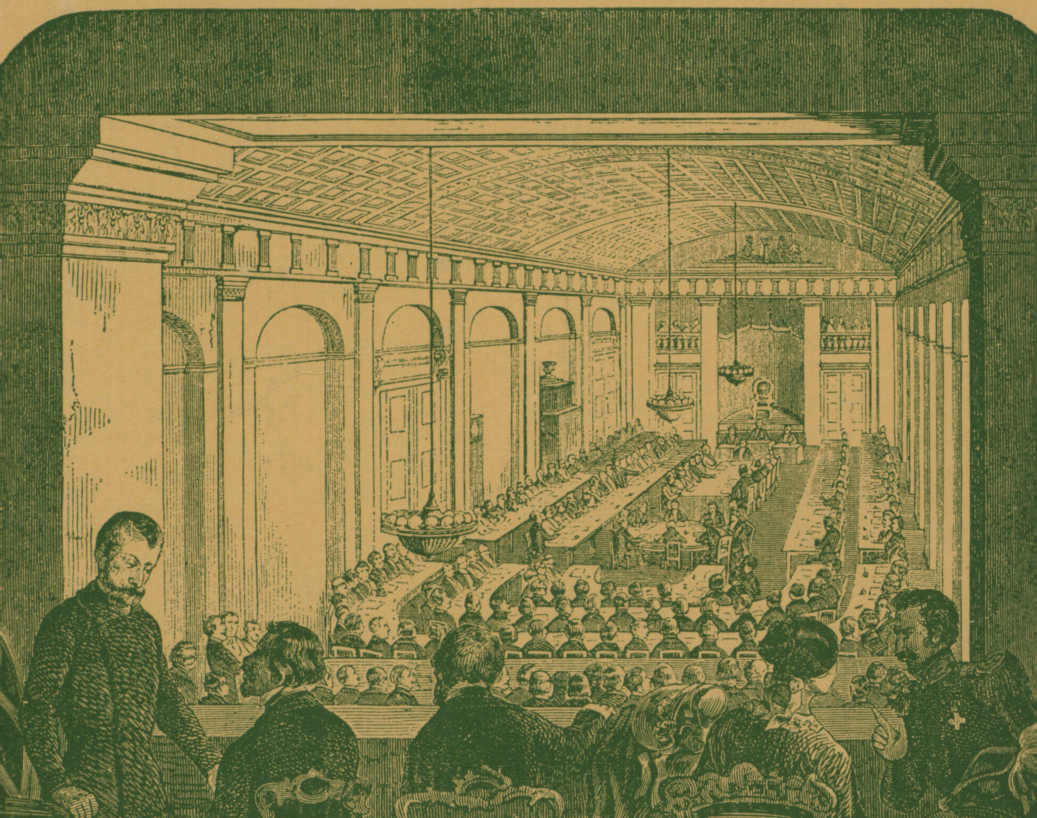
POLITISKE

DAGBØGER

1852-56 * 1872-75

Udgivet ved Ib Gejl

af JYSK SELSKAB FOR HISTORIE

J. C. H. FISCHERS
POLITISKE DAGBØGER

1852-56

1872-75

Udgivet ved Ib Gejl

Skrifter udgivet af
JYSK SELSKAB FOR HISTORIE

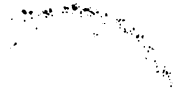
15

UNIVERSITETSFORLAGET I ÅRHUS

1966

INDHOLD

<i>Forord</i>	VII
<i>Af J. C. H. Fischers data</i>	XI
<i>Dagbøgerne</i>	3
<i>Noter og oplysninger</i>	220
<i>Personregister</i>	261

FORORD

J. C. H. Fischers politiske dagbøger blev anvendt af Niels Neergaard, da han udarbejdede „Under junigrundloven“; ligeledes benyttede Alexander Thorsøe dem under arbejdet med „Kong Frederik den Syvendes regering“. Også ved senere lejligheder har dagbøgerne været anvendt, men deres uoverskuelighed og lille format har gjort det vanskeligt at arbejde med dem. Dette i forbindelse med deres rigdom af detaljer berettiger formentlig en udgivelse af dem.

Om dagbøgernes proveniens har Rigsarkivet oplyst følgende:

Ifølge gavebogen modtoges i marts 1886 fra boet efter kultusministeren Fischer en samling breve til kultusministeren fra landets biskopper. Herved er med rigsarkivar A. D. Jørgensens hånd tilføjet: „Senere forøget med F.s politiske Dagbøger m. m.“. Dagbøgerne må således være afleveret inden A. D. Jørgensens død i 1897. Det har derimod ikke været muligt at finde nogen korrespondance vedrørende dagbøgerne i Rigsarkivets arkiv.

Brevet, hvori der kvitteres for modtagelsen af brevene, er stilet til højesterets-sagfører Shaw og lyder således: „At hr. advokaten som exekutor i forhenværende kultusminister Fischers bo til det kongelige Gehejmearkiv har afleveret en samling af breve skrevne til den afdøde af landets biskopper . . . og af ham efter mundtlige ytringer til undertegnede bestemte til opbevaring i arkivet, derfor meddeles der herved tilståelse“.

Det kan således betragtes som muligt, at kultusminister Fischer har haft til hensigt at lade sine dagbøger overgå til Gehejmearkivet efter sin død, men noget sikkert herom kan formentlig ikke oplyses på grundlag af Rigsarkivets arkivalier.

Ved udgivelsen er dagbøgernes tekst fulgt, således som den foreligger, med bibeholdelse af ejendommeligheder og inkonsekvenser i bogstaveringen. Det gælder f. eks. anvendelsen af K i stedet for C og skiftende anvendelse af h eller H i højre. Hvor det har været muligt, er der skelnet mellem e og æ, og ö er som hovedregel ændret til ø. Samme navn forekommer i flere former, f. eks. Klausen eller Clausen, Hoyer eller Høier; et navn, *de Coninck*, er dog

normaliseret. Tegnsætningen er bibeholdt, men suppleret i enkelte tilfælde, og datoangivelserne er over alt normaliseret, ligesom ugedagenes navne er indsat.

Fischers understregninger er i udgivelsen markeret med kursivering, og enkelte fejlskrevne, meningsforstyrrende småord er rettet uden videre. [] markerer tekstudfyldning eller udgiverbemærkninger.

En tak for venlig bistand under arbejdet skal rettes til arkivar, cand. mag. *Finn H. Lauridsen* og til arkivmedhjælper *Leif Juul Christensen*.

Ib Gejl.

Af J. C. H. Fischers data

Johan Christian Henrik Fischer blev født i Slagelse 3. december 1814 som søn af købmand Johan Peter Fischer. Hans oldefar, Johan Henrik Fischer, var født i Bøhmen og søgte 1728 borgerskab i Slagelse; han betegnedes som „galanterikræmmer“¹⁾). Efterkommerne holdt købmandstraditionen i hævd; Johan Peter Fischer begyndte sin egen forretning i Bredegade i Slagelse 1813, og året efter giftede han sig med en datter af lærredshandler Klemme i Assens, Henriette Frederikke²⁾). Forretningen blev arbejdet godt op, og dens ejer nåede øjensynlig frem til en ikke ringe økonomisk position. J. P. Fischer døde i 1840, hustruen fire år efter, og opgørelsen efter registrerings- og forseglingsforretningen i 1844 viser, at købmandsgården var vel forsynet med al slags inventar; om boets finansielle stilling foreligger der intet³⁾).

J. P. Fischer og hustru havde syv børn, tre sønner og fire døtre; af sønnerne var Johan Christian Henrik den ældste⁴⁾). De to yngre brødre blev begge købmænd som faderen⁵⁾), mens tre af døtrene blev gift med ansete Slagelse-købmænd.

J. C. H. Fischer begyndte i Slagelse lærde skoles nederste klasse i 1828⁶⁾). I efteråret 1835 dimitteredes han til universitetet, hvorfra han i 1842 bestod den teologiske embedseksamen. 1844 befandt Fischer sig hjemme i købmandsgården, hvor der var indrettet et værelse til ham⁷⁾). I foråret samme år, godt en måneds tid før moderens død, konstitueredes han som lærer ved skolen i Slagelse for i 1847 at modtage beskikkelse som adjunkt. På skolen underviste Fischer i matematik, hebraisk og religion⁸⁾). Han var en mærkværdig religionslærer, mente Vilh. Beck, der frekventerede skolen i 1840'erne. Adjunkten havde således forklaret, at syndefaldet var menneskeslægten lykke, nemlig overgangen fra dyriskhed til menneskelighed⁹⁾). Da Beck havde fået en lussing af Fischer, der havde „fattet et voldsomt had“ til ham, gik han til rektor for at få læreren afskediget, men her fik han det svar, at der var tale om skolens dygtigste lærer¹⁰⁾). Sine pædagogiske færdigheder aflagde adjunkten bevis for, da han i skolens indbydelsesskrift for 1849 med-

1) Årbog for Historisk samfund for Sorø amt XII, s. 93.

2) *ibid.* s. 97.

3) Slagelse købstads skifteprotokol, folio 457 r—459 v; Landsarkivet for Sjælland.

4) *ibid.* folio 457 v.

5) Årbog for Historisk samfund for Sorø amt XII, s. 98.

6) Indbydelsesskrift fra Roskilde katedralskole 1861, s. 63.

7) Slagelse købstads skifteprotokol, folio 458 v.

8) Indbydelsesskrift fra Slagelse lærde skole 1847, s. 60.

9) Vilh. Beck: Erindringer fra mit liv, Kbh. 1900, s. 10.

10) *ibid.* s. 9.

delte „Brudstykker af en matematisk lærebog I-IV“. Betydelig større opsigt vakte imidlertid en bog, han udgav i 1851: „Astronomien og Skriftens autoritet“.

I bogen gjorde Fischer rede for den konflikt, der opstod i ham, når han efter at have præsenteret Bibelens verdensbillede for eleverne i religionstimen måtte forklare begreberne på en helt anden måde i den time, hvor han underviste i matematisk geografi¹¹). En angst, han omkring 1848 havde næret for at dø af brystsyge, havde tvunget ham til at vælge en af de modstridende forklaringer, og han valgte den naturvidenskabelige uden personligt at bryde med kristendommen af den grund¹²). Imod Bibelens forestilling om jorden som tilværelsens midtpunkt anførte Fischer, at den jo måtte vandre om solen, „som en flue, der surrer om et løbende dyr“¹³). Videre stillede han det under overvejelse, om Jesu himmelfart var i overensstemmelse med tyngdeloven¹⁴). Han polemiserede her mod professor H. N. Clausen, der havde misbilliget, at man havde bundet sig til forestillingen om en synlig og legemlig himmelfart, uden at han efter Fischers opfattelse havde erklæret rent ud, at der var tale om en myte; hvis Clausen ville udtale dette klart, da ville alt tilsvarende i Bibelen komme ind under samme tolkning¹⁵). Bogen fik en syrlig modtagelse i „Dansk Kirketidende“, hvor man samstemmede med Fischer i betragtningen: „O hvor er Gud stor, og vi mennesker, hvor ere vi små!“ idet det tilføjedes, at netop denne sidste omstændighed sikkert var grunden til, at vi så let kunne blive øre i hovedet¹⁶).

Da bogen udkom, var Fischer ikke religionslærer mere, idet han i skoleåret 1851-52 havde påtaget sig at undervise i botanik, der som fag var blevet nyindført på skolen¹⁷). Dette skoleår blev hans sidste som lærer, idet Slagelse lærde skole blev nedlagt i 1852. Adjunkten modtog sin afsked med ventepenge.

I sin offentlige fremtræden helligede Fischer sig siden hen politikken. Allerede i 1848 havde han forgæves søgt valg til den grundlovgivende rigsforsamling, men kun opnået 7 stemmer¹⁸). 1852 lykkedes det ham at blive opstillet som bondevennernes kandidat i Slagelse-kredsen, og efter at have

11) J. C. H. Fischer: *Astronomien og Skriftens autoritet*, Kbh. 1851, s. 4-7.

12) *ibid.* s. 8.

13) *ibid.* s. 22.

14) *ibid.* s. 51.

15) *ibid.* s. 52-53.

16) *Dansk Kirketidende*, 6. bind, 1851, s. 704.

17) *Indbydelsesskrift fra Slagelse lærde skole 1852*, s. 48.

18) J. P. Nordengård: *Valgene til rigsdagen i 100 år*, Roskilde 1949, s. 10.

besejret sin modkandidat, docent Adolph Steen, fik Fischer sæde i folketinget¹⁹). Straks fra begyndelsen fik han en nær og nyttig forbindelse med Tscherning, skønt han ikke kendte denne i forvejen. Veloplagt og ladet med energi satte han sig ind i de vanskeligste sager, og sideløbende med interessen for det saglige arbejde var han stærkt fascineret af de muligheder, det taktiske spil i kulissen frembød. Med sin rationalistiske livsindstilling var han gennem livets omskiftelser en svoren fjende af de nationalliberale; enten befandt han sig til venstre eller til højre for dem. Det trættede ikke Fischer i sine dagbøger at spidde dem på sin pen. Han var konsekvent tilhænger af helstatspolitikken og afviste megen nationalliberal modargumentation som udtryk for sentimental, nationalistisk oppustethed.

„Kunsten er i rigsdagen at have en hale“, anfører Fischer i sin dagbog. Denne kunst mestrede han ikke selv. Trods ihærdige forsøg på at danne fraktioner, i hvilke han kunne få en afgørende indflydelse, lykkedes det ham aldrig at blive partifører. Da han, holdende fast ved helstatspolitikken, gik længere i sin støtte til det upopulære Ørsted-ministerium end bondevennernes flertal, var hans dage på rigsdagen foreløbig talte. Ved valget i december 1854 stillede han sig slet ikke. Fischers fravær skulle ikke blive af lang varighed; allerede i juni 1855 indtrådte han igen, denne gang valgt som repræsentant for Sæby-kredsen. Hans personlige ven, godsejer og senere indenrigsminister Erik Skeel, Dronninglund, havde blandt andre arbejdet for hans opstilling i den nordjyske kreds. Nogen større interesse for den nye kandidat viste vælgerne ikke. Af de knap 200 fremmødte afholdt ca. 150 sig fra at stemme; Fischer valgtes dog efter skøn med majoritet af stemmer²⁰). Som rigsdagsrepræsentant for kredsen skaffede han to statslån til Sæby havn, ligesom han arbejdede for at få den jyske længdebane ført over Sæby til Frederikshavn²¹). Kredsen kårede ham ved valgene lige til 1866, hvor han måtte trække sig tilbage i forbindelse med røret omkring grundloven, som han havde stemt for.

Nogen fremtrædende rolle nåede Fischer aldrig at spille i folketinget, men hans taler, der i reglen var knyttet til finanslovsanliggender, var berømte for deres klarhed og ironi. Høj og slank var han, med mørkt hår og gråsprængt skæg, der smukt ordnet gik sammen under hagen²²). „I reglen stod han stiv

¹⁹) Victor Elberling: Rigsdagens medlemmer gennem 100 år, bd. I, Kbh. 1949, s. 143.

²⁰) Thomas Larsen: En gennembrudstid, bd. II, Hjørring 1921, s. 122.

²¹) C. Nørrelykke-Christensen og Jens Chr. Christensen: Brydningstider, Hjørring 1964, s. 11.

²²) Skizzer af folketingets medlemmer, Stubbekøbing 1863.

og ubevægelig og talte med en skarp og gennemtrængende stemme i sætninger, der så ud til at være konstrueret i forvejen, idet han af og til, når han rigtig ville slå noget fast, hævdede sin arm og med sin højre pegefinger beskrev en bue i luften. Når han var ved at gøre det af med sin modstander, spillede der et smil om hans læber, som om han var ret vel tilfreds med sin gerning²³).

I løbet af 1860'erne var Fischer svinget afgørende over til højre og kommet i nær forbindelse med Frijs og Estrup, en forbindelse, der i 1866 bragte ham stillingen som kongevalgt landstingsmand, og som senere skulle føre ham frem til en ministerpost. Hans indflydelse i landstinget blev større, end den havde været i folketinget. Han optrådte nu som godsejernes uundværlige våbendrager og havde sin del i det taktiske spil, der i 1875 førte til dannelsen af ministeriet Estrup. Fischer fik sæde i regeringen, idet han, således som han havde ønsket det, blev udnævnt til kirke- og undervisningsminister.

„Fischer er en egen *kirkeminister*“, skrev Krieger²⁴). Hermed hentydede han til, at Fischer, som aldrig blev gift, i 1860'erne havde levet i et uægteskabeligt forhold og var blevet far til tre børn²⁵). Mærkeligt nok, skrev Krieger videre, var Estrup ukendt med denne omstændighed. Konsejlspræsidenten skal i øvrigt have udtalt, at nu havde Fischer tjent godsejerne tro så længe; nu måtte de tage ham²⁶). Sagligt set var han kvalificeret til posten. Ofte havde han på rigsdagen anlagt vægtige synspunkter i gejstlige og undervisningsmæssige anliggender.

Fischers indsats på ministerposten satte sig ikke spor i afgørende lovgivningsresultater, men han viste sig at være en meget dygtig, om end noget hårdhændet administrator, der ikke ængstedes ved at indtage kontroversielle standpunkter, når forhold skulle ordnes i de institutioner, som var underlagt ministeriet. I det politisk-taktiske forblev han aktiv. Ved underhåndshandlinger med Berg-Hørup søgte han at få skabt en afgørende kløft mellem venstre og nationalliberale; således virkede han ivrigt for at fremkalde rigsretssagen mod Hall og Krieger i 1877, idet han søgte at overbevise venstre om, at i hvert fald Krieger ville blive dømt i Marmorkirkesagen²⁷). Med denne aktion fik han held. De to nationalliberale koryfæer blev frikendt;

²³) Dagbladet 17/9 1885.

²⁴) Andreas Frederik Kriegers dagbøger 1848-1880, udg. v/ Elise Koppel, Aage Friis og P. Munch; bd. VI, Kbh. 1925, s. 75; herefter benævnt: Krieger.

²⁵) Skiftet efter J. C. H. Fischer; Københavns amts ekstraordinære boer, bopakke nr. 281; Landsarkivet for Sjælland.

²⁶) Krieger, s. 75.

²⁷) Frede Bojsens politiske erindringer, udg. v/ Kristian Hvidt, Kbh. 1963, s. 68.

men de nationalliberales bitterhed mod venstre i sagens anledning mærkedes gennem mange år, hævdede Berntsen, som mente, at Fischer var den snedigste i Estrups regering²⁸).

Uden at have nogen personlig forbindelse med Brandes-kredsen — den gik over Hørup og Berg — var den frisindede Fischer imødekommende over for de kulturstrømninger, den repræsenterede. Da hans forslag om at yde Holger Drachmann en årlig digtergage blev angrebet i landstinget, erklærede ministeren, at der efter hans mening var tale om den mest begavede af vore yngre digtere, og at det, han hidtil havde ydet, var lovende for fremtiden²⁹). Med denne indstilling gerådede Fischer i konflikt med indflydelsesrige kredse i dansk kulturliv. Da Carl Ploug stærkt kritisk anmeldte Drachmanns „Ungdom i digt og sang“, benyttede han lejligheden til et angreb på kultusministeren³⁰). Han fremhævede, at Fischer, der ikke havde skygge af alvorlig og fast overbevisning, var i slægt med dem, han burde bekæmpe, og at netop dette blodsbånd gjorde den „materialistiske retning“ så kæphøj og håbefuld. Omtrent på samme tid tabte Fischer kampen for Georg Brandes' universitetsansættelse. I denne sag havde han handlet i forståelse med Hørup og Berg; men i det afgørende øjeblik blev han svigtet af højre³¹). Til universitetet var hans forhold ikke godt. Det kom til udtryk ved 400-års festen i 1879, hvor der ikke blev levnet ham mulighed for at tale, ligesom han heller ikke modtog nogen doktorudnævnelse³²).

På dette tidspunkt var Fischers stilling svækket. Venstremanden Jeppe Tang havde bidraget hertil, idet han ved et valgmode i Svendborg 1877 havde rettet et lidet smagfuldt angreb på ministeren. Han hævdede, at Fischer havde søgt at bevise, at Bibelen var en fabel, og endvidere udtalte han, at den socialistiske lære om den frie kærlighed havde tilknytningsspunkter i den nuværende regering³³). Erik Bøghs let frivole forsvar for den „frielskende“ minister — han mente, det kunne blive svært at skaffe jøsefisk rene statsmænd nok i vort land til stadig at besætte syv taburetter — gavnede næppe sagen³⁴). Ikke mindst i gejstlige kredse gjorde beskyldningerne indtryk. Biskop Martensen, Fischers bitre modstander i kirkeanliggender, fandt, at det var uanstændigt at stå under ham og noterede, at byen mere og mere

²⁸) Klaus Berntsen: Erindringer fra manddommens år, Kbh. 1923, s. 191.

²⁹) Rigsdagstidende, landstinget 1878-79, sp. 1232.

³⁰) Fædrelandet 20/12 1879.

³¹) Hakon Stangerup: Kulturkampen, bd. II, Kbh. 1946, s. 25-26.

³²) Sofus Høgsbro: Brevveksling og dagbøger, udg. v/ Hans Lund, bd. II, s. 96.

³³) Dagbladet 25/6 1877.

³⁴) Dagens Nyheder 8/7 1877.

fyldtes med rygter, der angreb ministerens moral³⁵). Fischer rantes også selv, konstaterede Krieger, i en sådan grad, at han mistede modet og lysten³⁶). Oplysningerne kom som en overraskelse for familien i Slagelse og for Estrup, der først erfarede om sagerens sammenhæng, da han opfordrede ministeren til at rense sig ved sagsanlæg³⁷).

I august 1880 måtte Fischer træde tilbage, og i denne anledning skrev Monrad følgende til ham: „Jeg har ingen anelse om grunden til Deres forestående afsked, — begivenhederne foregår jo hos os på en byzantisk, orientalsk måde, men derom kan De være forvisset, at det ikke alene er Deres venner, der føle harme over, at man nu lader sparke til den mand, hvis tjeneste man i så lang tid har brugt . . .“³⁸).

Efter sin afgang fortsatte Fischer loyalt sin godsejervenlige politik i landstinget. I 1882 blev han udnævnt til enedirektør for Frederiks hospital og Fødselsstiftelsen. Han udnyttede her sine administrative evner i forbindelse med den reform af sygeplejen, der fandt sted i tiden; Frederiks hospitals første sygeplejerske blev således ansat i hans funktionsperiode³⁹).

Sideløbende med sin interesse for politik bevarede Fischer livet igennem en levende interesse for Danmarks fauna, især dens ornitologiske gren. Han skrev afhandlinger om fugle til „Naturhistorisk tidsskrift“ og var meget aktiv i sit forhold til Det kgl. naturhistoriske museum og Zoologisk have, endvidere var han initiativtager til udgivelsen af det populær-videnskabelige værk „Zoologia Danica“⁴⁰).

J. C. H. Fischer døde på Frederiks hospital 16. september 1885.

³⁵) Biskop H. Martensens breve, udg. v/ Bjørn Kornerup, bd. III, Kbh. 1957, s. 114.

³⁶) Krieger, s. 303.

³⁷) *ibid.* s. 291.

³⁸) J. C. H. Fischers privatarkiv; Rigsarkivet.

³⁹) F. Gredsted: Det kongelige Frederiks hospital 1757-1907, Kbh. 1907, s. 153.

⁴⁰) C. C. A. Gosch: Jørgen Christian Schiødte, bd. III, Kbh. 1905, s. 68.

Ud over det anførte har Dansk biografisk leksikon, red. af Povl Engelstoft, bd. VII, Kbh. 1935, s. 61-64 og Fischers politiske dagbøger, passim, været anvendt.

DAGBØGERNE

Nogle Dage førend d. 4. October 1852 modtog jeg et af Frølund, Rotwitt og Sidenius underskrevet Brev, der i B. Christensens Fraværelse indbød mig til et Møde i Venstre, for at der i det kunde træffes Aftale om de foreløbige Spørgsmaale, som beskjeftige Rigsdagen, nemlig Valget af Formand og Secretairer. Jeg besluttede at følge den, saameget mere, som jeg ingen lignende havde modtaget fra Kentrum, og den nye Rigsdagsmand allermindst kan undvære private Samtaler som Middel til at orientere sig i mange Sager.

Lørdag, 2. oktober kom jeg til Kjøbenhavn og om Aftenen Klk. 7 indfandt jeg mig hos Restaurateur Fischer i Vimmelskaftet, hvor allerede en Deel vare forsamlede. Jeg var ukjendt og maatte præsentere mig selv, ved hvilken Leilighed jeg hilsendes paa den Venskabeligste af mine Naboer Smed Søren Jensen, der gjør et godt Indtryk, og Mikkell Rasmussen, Gleerups Overvin-der, der gjør det Modsatte. Spandet var tilstede og er næsten en pudsig Skikkelse at see til: et langt Skjæg, et runkent ovalt Ansigt, en skaldet Pande og en Krands af Haar omkring Nakken, en lille og spinkel Figur, Halsen bøiet stærkt, saaat Skjæget rører Brystet, — disse ere de fremtrædende Former af denne Mand, der tilmed synes mig meget taus — Høiestrets Advokat Rotwitt er næsten en Modsætning til ham: han er korpulent, har et rundt aabent Ansigt, taler gjerne, og naar han kommer hen imod den, han vil tale med, synes han næsten at præsentere dem sin Mave. — Nu kom Tscherning. Ham havde jeg hellerikke seet før, og jeg er i Forlegenhed med hvorledes jeg bedst skal udtrykke mig om ham. Det er en noget over middelhøi Mand, hverken mager eller fed; han er noget forover bøiet og paa hans Overlæbe sidder et temmelig stort, nedadkrummet Overskjæg og paa hans Hoved have vi et stort ogsaa forover stræbende Haar. Hans Ansigt er ovalt, hans Hage temmelig bred; hans Fremtreden er fordringsfri;

og man kan ikke tillægge ham militair Holdning. Han hilste mig venligt. — B. Christensen havde jeg nu seet før; han var den sædvanlige stive, huslige, pæne Mand, som han pleier. Det forekom mig, at han var forlegen, da han bød mig Haanden, at han ikke ret vidste hvorledes han vilde tee sig; jeg troer han tænkte paa Brevet til Jens Christensen i Næsby, hvor han bad ham ikke lade sig narre. Frølund er en ubetydelig Person, der ynder et fideelt Væsen, og accompaneredes deri af B. C., der stundom tog sine gode Venner om Hovedet for ret haandgribeligt at udtrykke dem sin Bevaagenhed. Skildringerne, som Bondevennernes Modstandere have givet, af den Maade hvorpaa B. C. hilser sin Udvalgte blandt Bønderne: „min Ven Per Nilen, god Dag“, — „see der have vi Rasmus Madsen, velkomme“ — „min gamle Ven, Hans Olsen“ — „ah! og Mikkel Sørensen“ o. s. v. padse paa Frølund med; men Ordene udgaae mere flegmatisk fra ham, mere fyrigt og høitideligt fra B. C. — Endelig I. A. Hansen. Ingen skulde, det jeg troer, see paa ham, at han var en Skomager fra Langeland; han ligner langt mere en høilærd Magister. Han har et temmelig stort og noget bredt blegt Ansigt, hvis Muskler under Talen bevæger sig til skarpe Træk; Hovedet er sunket noget ned og Skuldrene sidde høit. — Alt vidner hos ham om anstrengende litterære Arbeider. Hermed nu nok om Personerne for denne Gang.

Forhandlingerne vare for denne Aften Ubetydeligheder. Frølund førte Ordet og holdt sig meest til det Selskabelige, stræbte desuden stærkt efter at være komisk. Efter disse Forhandlinger — om man kan kalde dem saaledes — gik vi til Bords, en Operation, som interesserede Frølund meget. Tsch. gik først ind i Spisestuen, satte sig og trak derpaa en anden Stoel hen, paa hvilken han indbød mig til at tage Sæde. Vi talte da sammen under hele Maaltidet, og jeg glædede mig naturligviis ved det Interessante, som hans Underholdning har. Frølund holdt flere Taler, som skulde være vittige, blandt andet over *Gomard*. Denne er en snaksom Mand, der er stolt af Alt det han har sagt ved forskjellige Leiligheder, og forfængelig af at have givet Venstre Navn. Frølund udbragte i den Anledning en Skaal for ham, hvorover han øiensynlig var meget glad. En komisk Scene gav Peter Hansen, Kriegers Banemand, i Anledning af det Brev, han havde modtaget fra nogle unge Mennesker i Kjøbenhavn, hvori han fik Løfte om Prygl. Han er en i sin Tale meget ubehendig Bonde, taler ret bondeagtigt, og var meget bange for det modtagne Brev, hvorfor han med bevæget Stemme gav tilkjende, at han ventede, at vi Andre nok vilde hjælpe ham i paakommende Tilfælde.

Søndag, 3. oktober. Imod Forventning var Tsch. ikke tilstede i Mødet i aften. Forhandlingerne (under en Slags Ledelse af Frølund) aabnedes af B. C. med en Tale, hvori skildrede det heldige i at Venstre under de nuværende Omstændigheder var en Minoritet og raadede til at opstille Rotwitt som Kandidat til det forestaaende foreløbige Formandsvalg. Ree gjorde Indvendinger derimod, men det bestemtes alligevel, deels fordi man ikke ventede at Madvig, som Kentrum og høire vilde opstille, vilde blive en god Formand, deels forat Venstre strax kunde vise sin Styrke.

Måndag, 4. oktober. Nu er da Dagen kommet, da Arbeidet skal begynde. — Klk. 10 overværede vi en høitidelig Gudstjeneste, hvor Mynster prædikede over Stedet i Gal. om den frie Qvinde og Trælqvinden, hvoraf han tog Anledning til at formane os til at stræbe efter den sande Frihed, der kun er bunden ved sin Overbeviisning. Selve Tingets Møde frembød kun den Mærkelighed, at det varede til Klk. 5, og var ikke videre morsomt. Men saameget mere Interesse havde vort Aftenmøde. I dette vilde B. C., at vi igjen skulde opstille Rotwitt som Kandidat og jeg var tilbøielig til at gaae ind derpaa, da jeg ikke var tilfreds med den Maade, hvorpaa Madvig havde skilt sig ved Formandsfunctionen. Men Tsch. bestred det paa det Bestemteste, da han advarede imod at gjøre Formandsposten til et politisk Partispørgsmaal og paastod, at M. ikke havde skilt sig saa galt ved sin Forretning. B. C. blev misfornøiet og utaalmodig; ja, da Tscherning holdt en Tale imod ham, engang næsten uartig, idet han sad og gjorde Støi med en Klokke. Det gjorde et sært Indtryk paa Bønderne at see disse to uenige og B. C. vred. I. A. Hansen holdt naturligviis med B. C. og vilde ende Sagen jo før, jo hellere. Men jeg begyndte at troe paa at Tsch. havde Ret, og da han ikke vilde vige fra sin Mening, men tilbød at blive borte fra Afstemningen, fordi han ikke vilde handle imod sin bestemte Overbeviisning, saa gjorde jeg opmærksom paa, at dermed kunde Rotwitt ikke være tjent, da han, hvis han ikke blev valgt, og det var det Sandsynligste, vilde lide et Nederlag derved, at der havde viist sig en Spaltning i hans eget Parti; og da saa Afstemningen derpaa viste Stemmerne lige deelte, blev det besluttet at opgive R's Kandidatur. Af en Yttring af Tsch. „at han meget vilde bede om, at man fritog ham forat stemme paa R. og tillod ham i Nødsfald at blive borte“, tog I. A. H. Anledning til at bemærke „at det deraf kunde synes at være sandt, hvad vore Modstandere have paastaet, at Folk i Venstre ikke havde deres Frihed; han vilde derfor fremhæve, at de Afstemninger, der foregaae i Partimøderne, naturligviis ikke kunne være anderledes at

forstaa, end at Enhver, der ikke var enig i Majoritetens Mening, har Ret til at stemme som han vil“. B. C. og Rotwitt kom til mig forat spørge, om jeg vilde vælges til Secretair, men jeg frabad mig det. I Rigsdagsmødet om Formiddagen kom de Coninck til mig og var meget venlig, hvoraf Frølund tog Anledning til at præsentere ham for mig, som en Mand, jeg blot behøvede at henvende mig til, saafremt jeg ønskede at indlemmes i Professorpartiet. Senere talte han igjen med mig, og jeg begynder at troe, at han har Hensigter.

Tirsdag, 5. oktober. Mødet idag i Thinget havde ingen Interesse, da det kun gjaldt Valget af Embedsmændene. En Deel af Kentrum havde bestemt at vælge paa mig til Secretair, og saa gjorde en Deel af Venstre det med, og jeg blev saaledes Secretair. Bregendahl indbød mig til et Møde iaften, hvilken Indbydelse jeg modtog. —

Aftenen. Saa har jeg da været i et Møde af Høire. Der er en stor Forskjel, naturligviis, paa en saadan Forsamlings Exterieur og paa det af en Forsamling af Venstre, og jeg vil hellerikke nægte, at der er mere Aand i Forhandlingerne i det Hele taget end i en Forsamling af Venstre; derfor gik det imidlertid vrøvlagtigt nok til. Bregendahl foreslog at danne en Forening, der skulde have et Udvalg i sin Midte, som havde det Hverv at gjøre Forslag til Medlemmer af de Komiteer, som blive at nedsætte i Rigsdagen, og derhos om muligt arrangere en selskabelig Forbindelse, f. Ex. ved at spise sammen. Hall fik nu Ordet, og udviklede meget udførligt det samme. Han synes mig i det Hele taget at have den Egenskab at sige grumme lidt med grumme mange Ord. Det syntes iøvrigt af hans Tale, at han ønskede at danne en Forening for Høire og han omtalte Medlemmernes Forbindtlighed til at følge Komiteens Beslutninger som temmelig stor, hvorfor Schack yttrede, at efter hans Opfattelse skulde Møderne være aldeles frie, saaat Enhver, der ellers gav Møde i „Bondevenerfærernes Forsamlinger“ ogsaa var velkomne der og at det var aldeles uformeent Enhver at stemme som han vil og derfor naturligviis aldeles forskjelligt fra Komiteen. Hall sagde vel ja dertil, men det var dog tydeligt, at han ikke heelt mente det, thi han sagde: at der vel ikke kunde være Noget til Hinder derfor (at Venstre kom der); men at det vel ikke var at formode at Vedkommende vilde tillade det. Efter lang unyttig Talen vedtoges et Forslag af Grev Knuth, at der skulle udnævnes tre Medlemmer af Komiteen strax eller imorgen, og at disse tre siden selv kunde supplere sig til 7. — Mod Slutningen kom det idag foretagne Valg af Secretairer under Omtale; Hall og Alle de, der udtalte sig,

kaldte det uheldigt; men nu skulle man tage bedre Vare paa Finantsudvalget, at ikke Venstre skulde faae Magten der. — I Anledning af Valget af fem Medlemmer til Udvalget for Forretningsordenen kom Hall til at give I. A. H. det Skudsmaal, at han er et skarpt logisk Hoved. Paa Listen over de Indbudne manglede mit Navn.

Før dette Møde gik jeg ind i Læsesalen og traf der L. Jensen tilligemed 5 andre Bønder, og vi kom til at tale sammen om B. C. og Tsch. Der yttrede sig eenstemmig den Mening, at man ikke var saa ganske vel fornøiet med B. C.'s Optræden; man meente, at det ikke var ganske uden Grund hvad der var sagt, at han ikke gjerne hørte Andre tale og en Bonde fra Fyen beklagede sig over den Maade, hvorpaa han engang havde bragt ham til Taushed. En Bonde yttrede dernæst, at det var ønskeligt at Tsch. var Føreren, hvilket alle de andre erklærede sig for i høi Grad ogsaa at ønske. De have megen Fortrolighed til mig, jeg vil stræbe at bevare den paa en ærlig Maade, og lad os da see Tiden an. Endnu kun Eet. Den nysnævnte Bonde fra Fyen (Jens Petersen) yttrede det Ønske ogsaa at kunne besøge det andet Parties Møder; men han ansaae det for utilraadeligt for de Svages Skyld derhjemme. Jeg søgte at styrke ham ved at henvise ham til sin Samvittighed. — Eet endnu. Bregendahl indbød mig til at møde med dem, der ikke danne noget Parti; men i Talens Løb kom Hall til at skulle betegne den nye Forening med et Navn, og efterat han havde vendt og dreiet det grumme længe uden dog at kunne udfinde det rette, det betegnende, gav han sig Gud i Vold og sagde: „eller forat jeg da skal sige det reentud: Partie“. Ingen modsagde ham.

Onsdag, 6. oktober. Rigsdagens Møde Klk. 12 frembød ingen anden Mærkelighed, end at det meddeltes os, at vi imorgen Klk. 2 skulle træde sammen med Landstinget til den forenede Rigsdag; men dette er da egentlig en stor Begivenhed, og alle Rigsdagens Medlemmer ere rustede eller ruste sig til den Kamp, som her forestaaer, en Kamp, der dybt vil gribe ind i vort Fædrelands dyrebareste Interesser, og være af afgjørende Vigtighed for dets Fremtid.

Efterat jeg igaar Aftes havde forladt Professorernes Forsamling havde Hall foreslaaet Prof. Klausen til den forenede Rigsdags Formand. Han protesterede stærkt i Begyndelsen; men da H. gjentog Opfordringen, taug han. Dette bekjendtgjordes strax, og idag er der arbeidet stærkt for ham baade hos os og i Landstinget, hvor blandt andre ogsaa den Grund blev anført for hans Valg, at man derved vilde undrage ham for Debatten, hvilket man

fra flere Sider fandt ønskeligt. Spandet sagde mig det samme idag som sin Mening.

Aftenmøde, hvortil Landstinget ogsaa var indbudet. Dette er det første almindelige Møde af Venstre, der har været holdt iaar. Blandt de af Landstinget mødte Medlemmer vare Thalbitzer, Borgen, Flensborg, Past. Sørensen og flere. Mødet aabnedes af B. C. med et Foredrag, hvori han stærkt udtalte sig mod Klausen, hvem det vilde være uklogt at vælge, deels fordi han som ingen Andre stedse har været Venstres ubetingede Modstander, deels fordi det vilde være at kaste Handsken strax til Ministerium og Europa, da Kl. efterat han havde seet sig nødsaget til at udtræde af Ministeriet, fordi han Intet kunde gjøre der mere, bereiste Landet, navnlig Jylland, som Agitator. Han foreslog derfor, at man ubetinget skulde modsætte sig hans Kandidatur, og udtalte den Overbeviisning, at Høire ganske vist vil følge os og ikke Faa af Professorerne med. (Her gjorde Tsch., der var kommet efterat B. C. havde begyndt sit Foredrag, en privat Meddelelse til ham, der ganske vist var den, at I. E. Larsen ikke var utilbøielig til at modtage Formandskabet). Han foreslog derfor at stille ham som Kandidat og subsidiairt H. P. Hansen og Monrad, idet han antog det for vigtigt at undgaae enhver Rivalitet imellem Thingene ved at opgive begges særlige Formænd, da tilmed Landstingets slet ikke vilde være brugelig, fordi han ikke vilde kunne høres i en saa stor Sal som Folkethingets, hvori Forsamlingen skal holdes. — Jeg deelte ubetinget hans Anskuelse.

Tsch. optog paa given Foranledning det Spørgsmaal, om det ikke vilde være klogt at bringe Clausen ud af Debatten. Han meente nei; thi Kl. har saalænge leget Løgtemand for de Nationale, har saalænge skuffet ved følgende Taler, der pleie at ende med et pathetisk: hellere gaae under end lide en slig Forsmædelse. „Derfor maa man ikke give ham noget Paaskud længere, derfor skal han sidde der paa sin Plads og nødes til enten at tilstaae, at han hidtil har været en politisk Løgtemand, eller komme frem med den Løgte, der kan vise os paa den rette Vei. Hidtil har han aldrig viist, jeg vil ikke sige en Vei, men blot en Stie“. Ogsaa i denne Betragtning er jeg fuldkommen enig, og det besluttedes da næsten eenstemmigt at opstille Larsen som Kandidat og subsidiairt H. P. Hansen og Monrad, og til Viceformænd de sidstnævnte i den givne Orden. Jeg er meget tilfreds med de tagne Beslutninger, og det vil nu vise sig, hvad en enig Minoritet, der ved hvad den vil, formaaer at udrette.

Efterat Debatten alt var stærkt fremskredet, begjærede Søren Jensen Ordet, forat sige nogen Snak om hans Meninger. B. C. blev meget utaalmodig i den

J. C. H. Fischer

Anledning, hvilket han tilkjendegav ved stærke Gebærder, der ledsagedes af aa! men skal vi nu ... Frølund dog ... (han var Dirigent) aa ... aa ... Men Frølund svarede: Han har begjært Ordet. S. J. skal under Behandling i den Anledning. Efter Bordet bragtes Punsch, forat Kongens Skaal kunde drikkes. B. C. udbragte den. Derefter fulgte een for de nye Medlemmer, saa for Tsch. af en Bonde, saa en anden, saa for B. C. af Gomard osv. Men B. C. var gaaet. Var han fortørnet, fordi hans ikke var den første? Det hjælper ikke, Tsch. staaer som N: 1. i Alles Mening. Paa *Industrinstillingen* idag traf jeg Mathisen, Terkelsen og Bank, som iaftes havde været i Prof.-Forsamlingen og de fortalte mig, at Lehmann havde haft dem og de andre Bønder samlede, efterat de andre vare gaaede, og bearbejdet dem, men fiint troer jeg. Han har altsaa Hensigter. Vi ville see. — Jeg gav dem mit Kort og de lovede at besøge mig ved Leilighed, „da de ofte kunde ønske at tale med oplyste Folk“, og nære — troer jeg — megen Velvillie for mig.

Jeg traf videre Beck, Stampe, Trolle og senre Jokumsen paa Nordruplund; han tog mig venskabeligst under Armen, og vi ere de intimeste Venner: tempora mutantur!

Torsdag, 7. oktober. Forenede Rigsdags Møde. Det gik slet, og Skylden er Høires. I at bekæmpe Klausens Kandidatur ere nemlig Høire og Venstre enige; men Høire ere for selvstændige til at organisere sig og Resultatet var at sex af dem af Mangel paa bestemt Aftale kastede deres Stemmer paa H. P. Hansen istedenfor paa Larsen og derved gav Klausen Pluralitet. Skjøndt Ingen ved første Afstemning havde abs. Plur. bevirkede dog den Omstændighed, at Klausen havde Plur., i Forening med at Larsen erklærede ikke at ville modtage Valget, at Klausen blev valgt. Ree havde forresten forudsagt netop dette iaftes, men da vilde vi ikke troe ham. Noget bidrog dog ogsaa den Omstændighed, at *Lehmann* bearbejdede Bønderne og udhængte Nationalitetsfanen, foregivende, at det kom an paa at vælge den bedste danske Mand, og Klausen havde de jo hørt om at han var god nok, og saa toge en Deel ham. — Det maa betydes dem, at Rigsdagen bliver opløst, hvis man bliver saaledes ved. Lehmann har Hensigter, det er klart. Jeg stod idag og talte med Prof. Borgen om (med Permission at sige Mynster i Flensborg), og han greb da Leiligheden til at kaste sig ind i Samtalen, da han just kom forbi. Det var første Gang vi taltes ved, tidligere havde vi kun seet paa hinanden; nu er Isen brudt. Han gjorde mig bekjendt med, at hans Hjerte var i Venstre. Den Politik, jeg hidtil har fulgt, ikke at tale først

til Nogen, og i det Hele taget at være tilbageholdende, er udentvivel den rette. *Høier* gaaer til mig, troer jeg, efterat han er forkastet af Bondevennerne; Schack vilde Satans gjerne have ham; men jeg holder en pæn lille Tale til ham en Gang imellem. Han er forfængelig. Konsten bliver i Rigsdagen at have en Hale. Klokken er allerede 7½, jeg maa i Klubben.

Aftenmøde. Dette var sparsomt besøgt. *Tsch.* sad midt i en Flok Bønder og Gomard, og forklarede dem om de slesvigske Forhold, hørte med mageløs Godmodighed paa deres eenfoldige Bemærkninger og oplyste dem ved sin gennemtrængende Fremstilling af Forholdene. Det var især den Tanke, at der efter Seirene maatte komme en Seirens Løn d. v. s.: Lov til at tage Tydskerne lidt i Nakken, som han belyste og berigtigede, mod Slutningen ogsaa mod Pastor Mau, der var følsom religiøs. Jeg traf nu Aftale med ham om, at jeg imorgen skulde erholde Underretning om, hvorvidt det ansaaes hensigtsmæssigt at holde paa H. P. Hansen eller ikke, forat jeg derom kunde bringe Underretning til Skeel og derved til Høire, og saa bestemt Aftale skee, forat det kan gaae bedre end idag. Jeg henstillede til Overveielse, om Seiren ikke vilde være sikkrere, dersom Monrad stilledes, fordi det var at antage, at en Deel af Kentrum gik til ham. Han lovede dette. Om *Klausen* fortalte han mig en interessant Historie. Pastor Møller stod idag og arbeidede for Kl., da i det samme H. P. Hansen kom til, og mod-sagde den Paastand, hvorfra M. gik ud, at Kl. vilde gjøre noget for Slesvigs „Konstitutionelle Forbindelse“ med Danmark, for den nøiere Tilslutning til det. M. forundredes over denne Modsigelse og henvistes da til Kl. selv, forat erfare af ham om han, hvis han valgtes, vilde paatage sig som første Minister at danne et Kabinet, der vilde og kunde gennemføre et Program, hvori Slesvigs oftomtalte enge Forbindelse med Danmark var et af Hovedpunkterne. Møller gik tillidsfuldt, og Kl. vidste at svare saaledes, at han kom tilbage i den Formening, at han havde et Ja at bringe. H. vilde ikke nøies hermed, men indbød M. til at følges med sig hen til Klausen. De gik der hen, og H. forelagde nu Spørgsmaalet skarpt og bestemt, hvorpaa Klausen efter at have forsøgt adskillige Udflugter, f. Ex. at han, havde været Minister osv. maatte ud med den Tilstaaelse, at han ikke vilde; men — føiede han til — derfor kunne der jo nok findes Andre, som vilde. Det var et Nederlag, som maa have forbitret ham den følgende Seier, der tilmed var sparsom nok. Her fik vi altsaa at see, hvorledes vore Professorer agte at lege med vort Fædreland. —

Under Samtalen iaften kom Talen paa Stemmemaskinerne, og *Tsch.* greb strax Leiligheden til at sige: „tænk Dem nu istedetfor Stemmemaskinerne

lutter Rumlere, hvorledes vilde det saa see ud? Lad Historien engang dømme derom“. Der ligger meget i disse Ord.

En Trøst er det da, at Valget kun var paa en foreløbig Formand; vi maa nu ruste os til det egentlige Slag, advarede ved den tabte Forpostfægtning.

Fredag, 8. oktober. En mager Dag. I den forenede Rigsd. hørte vi det kongelige Budskab om Arvefølgen og valgte nogle Komitededlemmer, hvorved vi kun kunde samle 46 St. Det eneste mærkelige var, at B. C. fortalte mig, at det skulle være Rumlernes Hensigt at faae Thinget opløst ved at gjøre Spectakler med Ministeriet, og derpaa benytte en Spænding, som nu skal være indtraadt imellem Kongen og Prinds Christian af Glücksborg til at hale Arvesagen ud, og saa see Tiden an. Om Aftenen paa Komoedie med Joseph.

Lørdag, 9. oktober. Jeg overgav idag Formanden

6 Petitioner om Selveiendoms Fremme med	469 Udskf.
6 Petitioner om Tienderne	448 Udskf.
6 Petitioner om en ny Kommunallov	449 Udskf.
6 Petitioner om Bondejorders Samlægning...	455 Udskf.

1812 Udskf.

Mødet i Rigsdagen frembød intet, der kan give noget Bidrag til den indre Historie.

Aftenmøde hos Vincent. Jeg havde under Rigsdagsmødet modtaget en Indbydelse til et Aftenmøde hos Vincent. Om Middagen var det et andet, hvorom jeg ingen Underretning havde faaet, i hvilket de samme Sager havde været behandlede, som nu forelagdes Forsamlingen; dette fremgik af en Yttring af Schack til Bregendahl. Der er hellerikke sagt et eneste Ord til mig om Grunden til, at jeg ikke har været indbudt til de Møder, som ere afholdte siden det Møde d. 5., hvortil jeg var indbudt. I disse Møder har Klausens Kandidatur været forhandlet, og ved dem har man vel ikke ønsket mig tilstede, og i Mødet i Middags have de Udvalgte af Kentrum gjort en foreløbig Aftale om det, der om Aftenen skulde til Forhandling. Mit Forhold til dem bliver altsaa dette: man vil nok have mig med, men ikke i Hjerteanliggender. — Det var Behandlingsmaaden af Finantsloven, hvorom der var Talen. Man forudsatte, at Venstre vilde have den strax til første Behandling, og et Udvalg paa 15 nedsat, af hvilke 2 skulde vælges i hver Afdeling. Imod at Loven gik strax til første Behandling indventes deels at

denne var unyttig, kun til tom Declamation, ikke skikket til at give de nye Medlemmer et Orienteringsmiddel for deres Valg, og af Hall tillige, at man derved kunde berede Regjeringen Forlegenheder, da det formedelst de Særegenheder, Budgettet nu indeholder, nemlig at der er beregnet hele Monarchiets Indtægt og Udgifter, og deraf 60 Pc. for Kongeriget, vilde være muligt at kaste den hele Ordning af Monarchiet med ind i Debatten, hvorved der kunde falde et hidstigt Ord fra Thingets Side, og dette igjen fremkalde Yttringer fra Ministerbænken, som muligviis vare mindre vel overlagte, og ved at citeres og atter citeres kunde forvolde megen Skade. Hertil sluttede ogsaa Dirigenten Lehmanns Tale sig, og denne Mening syntes at trænge igjennem imod nogle nye Medlemmers Ønske at faae den umiddelbart til første Behandling. Man ventede ogsaa at det strax nedsatte Udvalg ved at conferere med Regjeringen kunde drage Sagens ømmeste Sider bort fra den offentlige Discussion, og at man paa den Vei kunne blive hurtigere færdig, noget man baade for Publikum og for Landstingets Vedkommende maatte ansee for saare ønskeligt. — Heraf udleder jeg den Slutning, at man af den ubetydelige Seier ved Klausens Valg er kommen til den Indsigt, at det ikke kan hjælpe at gjøre Vrøvl, at man nu vil stikke Piben ind, og under Skin af ikke at ville berede Ministeriet Vanskeligheder, lade det fæle Heelstats-Spøgelse, som Budgettet indeholder, glide hastigt forbi, ind i Landstinget.

Man ønskede dernæst i Udvalget kun 9 Medlemmer valgte i Salen, saaledes som ved sidste Behandling havde været Tilfælde, da Valget af Medlemmer i Afdelingerne medførte flere Misligheder, idet nemlig Bondevennerne benyttede en tilfældig Majoritet i een eller flere af dem til at sætte sine Kandidater ind, og da ikke den dygtige, der muligviis maatte findes, men en anden; thi hiin tænkte man at faae valgt i Thinget (Schack). Bregendahl vilde holde paa de 15 og Afdelingerne, men fik en Næse af Schack, der bebreidede ham, at han ikke var kommet om Middagen, da man havde discuteret den Sag, (og nu gjorde Vrøvl); saa taug han bumstille. Man foreslog: Tsch., Monrad, Kayser, (hvilke 3 Lehmann betegnede som faste Medlemmer), en Søofficer, en Landofficer (Schovelin), A. Hage, Rothe, I. E. Larsen, Vallentin; Landofficeren forat støtte (saaledes forstod jeg Ordene) Tsch. imod Krigsministeren og for Landetatens Skyld, den sidste for Jyllands Skyld.

Efter endt Møde spiste vi en Bid Brød, og flere fulgte Exemplet, blandt Andre Hall. Han var meget galant.

Søndag, 10. oktober. Intet Møde i Thinget og om Aftenen paa Komoedie med Joseph og Knudsen. Der er altsaa ikke meget at sige. Høire har endnu ikke kunnet blive organiseret, da de ikke-høire Elementer, som hidtil have fredeligt holdt sig til Højre, ikke ville udskille sig. Skal jeg rettest sammenligne Landstingets Tilstand med den paradisiske, eller skal jeg ligne det ved Verdens efter Skabelsens første Dag? Tager jeg det sidste, da maa Klausens Valg svare til den første Dags „der blive Lys“; men det, der skal belyses, er endnu et Khaos, eiheller er det klart, hvilke Lysene ere. —

Mandag, 11. oktober. I Thinget stod et stort Slag. Det skulde afgjøres, om Finantsloven strax skulde gaae til første Behandling i Thinget, eller først overgives til et Udvalg. Kentrum holdt paa et Udvalg af 9, Tsch. paa Forhandling umiddelbart i Thinget. Lehmann førte Kentrums Sag frem og udviklede de Grunde, som han selv og flere Andre havde fremsat i Kentrums Møde d. 9. Det blev aabenbart under Forhandlingerne at Kentrum ønskede Sagen i sin Haand, for derved deels at kunne drage den ud, deels saameget som muligt at unddrage Offentligheden den. Det lader sig nemlig med Lethed see, at Heelstaten er givet i Budgettet, og at dets Forhandling uundgaaelig vil lede ind paa den ydre Politik; ved nu at unddrage Sagen fra Offentligheden kunde man koqueter med Eidergrændsen endnu en Stund i Blade og Skaaltaler m. m. og ved at drage Sagen ud vandt man i det Mindste Tid. Ved Navneopraab seirede vi med 46 mod 44. Efter det offentlige Møde oplæste jeg som Secretair en Beretning fra Preussens og Østerrigs Gesandter til Forbundsdagen, hvoraf det fremgaaer, at der er givet disse Løfter af den danske Regjering som Betingelse for Forbundstroppernes Tilbagegang af saadan Natur, at en Gjennemførelse af 28 Jan.-Programmet, har været lovet. Vil man altsaa ikke gaae ind herpaa, maa man bryde de Løfter, efter hvilke Pr. og Øst. have handlet i god Troe; kunne vi gjøre det? I ethvert Tilfælde er det at spille et høit Spil, og bliver Enden den, at vi faae et nyt Kentrum-Ministerium, der kun skal gjøre det samme som det nuværende, da turde det være et Spørgsmaal, om de, naar det kommer til Stykket, kunne gjøre det samme og saameget.

Aftenmøde i Klubben. Det vedtoges iaften at der skulde anmodes I. E. Larsen om at ville indbringe Lovforslaget om Fæsteafløsningen, og det meddeelttes, at der var givet et foreløbigt Løfte af ham derom. Det vedtoges tillige, at Loven om Huusmændene skulde holdes tilbage iaar; idetmindste ikke føres frem førend efter nærmere Overveielse. Tsch. holdt det for rigtig, I. E. Larsen har yttret det samme, og jeg udtalte mig meget bestemt derfor,

idet jeg tillige henviste til at derved var gjort ikke mindre for Huusmændene end for Gaardmændene, da Isen vilde være brudt ogsaa for dem. Tsch. udtalte ved Leiligheden, at det ikke var alle Huse, for hvilke der kunde gjøres noget ved en Lov, navnlig hørte de paa frie, Hovedgaardsjorder opførte, ikke dertil.

Tirsdag, 12. oktober. Intet Møde i Thinget. — Jeg kommer fra et Besøg hos *Bastholm*. Han bad mig om efter hans Død at sørge for at Bøgerne bleve indpakkede saaledes, at de i de beskrevne Haandbøger indlagte Kobber, Kort o. s. v. ikke komme bort, og at bede om, at de gjennemtrukne Haandbøger maatte komme til at staae samlede, da saamange Henviisninger findes i dem fra den ene til den anden. Jeg lovede ham dette. Hans Hukommelse er meget svækket nu, det kan jeg kjende derpaa, at han tidligere mere end eengang har bedet mig om det samme og jeg har lovet det ligesom nu. Løvrigt gav han mig et politisk Raad, som viser, at hvormeget han end tænker paa Himlen, har han dog endnu ikke glemt denne Verdens Klogskab: han raadede mig nemlig at holde med Ministeriet, og da jeg sagde ham, at det var min Agt at støtte det, sagde han: ja, gode Ven, og det staaer man sig ogsaa bedst ved.

Onsdag, 13. oktober. Mødet i den forenede Rigsdag uden Særegenhed. Forretningsordenen blev i Komiteudkast forelagt os, og det Punkt, hvorpaa Vægten der ligger, er aabenbart Kugleafstemningen, der *kan* tjene til Skjul for alleslags Planer.

Torsdag, 14. oktober. Intet Møde. Jeg gjorde idag *Madvig* en Visit, og han var meget artig som altid. Vi talte om Skolen i Slagelse og at det trækker længe ud med den. Jeg modtog dernæst nogle Vink om hvad der vilde være heldigst for Byen, som jeg strax tilskrev Wilhelm.

Jeg besøgte derefter *P. Bubl*. Han var halvveis *syg*, havde i længere Tid ikke været rask, og gik nu og skrantede. Jeg troer, at den evige Læsen i Skolerne ødelægger ham; thi forat leve som han nu lever maa han læse flere Timer om Dagen udover det tilstrækkeligt høie Antal, han har i den Skole, hvor han er Lærer, og det er for galt, det kan et Menneske ikke holde ud. Hans Kone, troer jeg, kan godt lide at jeg kommer der, og bad mig i det Mindste mange Gange om at komme der; *P. B.* med.

Jeg besaae derefter Udstillingen af Havesager i Ridehuset, og det interesse-rede mig baade meget i og for sig, og fordi de ankomne franske Frugter og

Havesager gave en Lejlighed til at kjende den større Udvikling, som især de første opnaae i et sydligere Klima, og som gjør det forklarligt, at saamange Frugtsorter, der syd paa have Berømmelse for gode, ere kun slette Madæbler hos os.

Aftenmøde i Klubben. Christensen er borte ved Hoveriafløsning og med alt det, jeg har imod ham og hans hele Optræden, er det dog nu en Sandhed, jeg ikke kan negte, at vi ere hovedløse i denne Tid. Tsch. duer ikke til at være Partifører, det jeg troer, i det Mindste er han det slet ikke nu i B. C.'s Fraværelse. Frølund er kjed af det Hele, troer jeg, Spandet en skikkelig og god Mand, Rotwitt en forfængelig Ubetydelighed, Landstingsmedlemmerne skjøtte sig selv, og naar man kommer i Klubben er der ingen Sammenhæng i det Hele, der er Ingen, der ret veed Noget, og paa den Maade maa det gaae tilagters med Partiet. Gid jeg blot var lidt ældre, lidt bedre inde i det, da skulde de ikke noget Øieblik være faderløse. — Det eneste Menneske, der ikke var Bonde i aften, var mig og jeg maatte gaae til Tscherning forat skulle forhøre hos ham om Fæsteloven, men han var ikke hjemme. Saa endte det Hele med Ingenting.

Torsdag, 15. oktober. Intet Møde i Thinget, men adskillige Forhandlinger udenfor det. Skeel var hos mig imorges forat tale om Formandsvalget i den f. Rigsd., om Udvalget i Arvesagen, Ballotationen i den f. Rdgs. Forretningsorden osv. Jeg gik da til Tscherning og var denne Gang saa heldig at træffe ham. Det bestemtes nu at holde paa H. P. Hansen som Formand, at modsætte sig Ballotationen, og at forsøge Enighed med Høire i Henseende til Udvalget. Tsch. troede at det er Professorernes Hensigt at benytte Bal. til at give et betinget Samtykke i Arvesagen, f. Ex., saafremt ogsaa Slesvig og Holsteen samtykke, og derved bevirke enten Rigsdagens Opløsning eller Ministeriets Fratræden. Han lagde især Vægt paa Bjerrings Forslag til at nedsætte deres Antal, som begjære Bal., til 30, da han er for udspekuleert til at gaae ind paa bestemte Tal uden en bestemt Hensigt, og han er jo „uforbederlig Eiderdäne“. Han vidste, at der havde været en Uenighed i Ministeriet, som var gaaet saavidt, at C. Moltke havde indgivet sin Dimission, og formodede, at det havde angaaet Arvesagen, i hvilken Ministeriet udentvivl vil have et bestemt Ja eller Nei. Noget har i det Mindste Kentrum isinde, ellers holdt det ikke paa Bal. — Oxholm havde gjort Tsch. en Visit, forat træffe Aftale med ham om adskillige Punkter, navnlig ønskede han strax nedsat en Komite, og bad Tsch. ikke holde paa den første Behandling strax i Salen; det syntes mig ogsaa at han var tilbøielig

dertil. — Hvad Udvalget angaaer, da har Kentrum foreslaaet at alle afgaaede Ministre bør optages forlods, og at det skal bestaae af 15 Medlemmer; de tænke sig naturligviis de afgaaede Ministres gode Venner som Supplement til Ministrene. Jeg anerkjender det hensigtsmæssige i at medtage Ministrene og har fremhævet det for Skeel, da det er det Rette ikke at udelukke Nogen, om hvem der senere kunde siges, at han kunde have hjulpet, naar man ikke havde udelukket ham. Jeg ønsker derfor 25 medlemmer i Komiteen, forat alle Berettigede kunne komme med, og forat der desforuden kan være Folk af alle Farver til at være om ikke andet, saa Tilhørere. — Høire vil ikke medtage I. A. Hansen og B. C., dem kunne de dog ikke forðie.

Jeg meddeelte Skeel omtrent dette og modtog om Eftermiddagen fra ham en Liste, der var vedtaget i Høires Møde om Middagen, hvilken skal debatteres imorgen Aften i et Møde hos os.

Vi have faaet en ny Mand, Adjunct Bohr, der har forladt Kentrum, men vil ikke, det har han udtrykkelig sagt til I. A. H., at det maa komme i Bladene, da han er bange for dem derhjemme i Horsens, naar det læstes der, at han omgikkes med Bondevenner: uh!

Vor Klubs Bestyrelse er nu dannet, og jeg er da bleven Medlem af den; om den vil kunne faae nogen Betydning eller ikke, det kan jeg endnu ikke sige. At B. C. ikke er Medlem af den, er dog altid noget.

Lørdag, 16. oktober. Vi vandt atter idag en Seir igjen over Kentrum i Thinget, da vi satte igjennem, at der i Finantssagen skal nedsættes et Udvalg af 15 Medlemmer istedenfor at Kentrum vilde have sine 9 i Thinget valgte. Men under Forhandlingerne vandt vi en langt større moralsk Seier, idet Tsch. saaledes feiede Monrad og Lehmann, der dog ikke kunde dye sig, uagtet det havde været aftalt, at man ikke vilde deeltage i første Behandling, at M. satte sig op ved Kakeelovnen med Haanden under Kinden og Lehmanns Ansigt slet ikke mere vilde komme i de vante Folder. Tsch. talte to Gange, og det afgjørende i høi Grad var Begyndelsen af den anden, under hvilken ethvert Smiil forsvand fra Ansigtet af Lehmann lattermilde Beundrere: Tillisch, Lund osv. Vi seirede med 47 mod 42 og have altsaa nu i to Sager viist at vi ere Majoriteten. Det gjelder nu ved klogt Maadehold at bevare den. Jeg skal gjøre mit Bedste. Jeg iagttog under Forhandlingerne nøie Tillisch, og det er tydeligt eller var i det Mindste mig klart, at han baade under Sponneck's og Tsch.'s Taler følte sig slaet og kun gav sig til at lee og kaste sig om i sin Stoel (omkap med Lund), forat dølge sine indre ubehagelige Følelser. Jeg kan ingen Agtelse have for det Slags Statsmand-

skab. Kentrum var meget fladt efter Affairen. Jeg var indbudt til et Møde om Aftenen hos Vincent, men kunde desværre ikke komme, da jeg maatte være i vor egen Klub.

Aftenmøde i Klubben. Efter nogle Forhandlinger om Klubbens indre Anliggender forelagde jeg en af Høire udkastet Liste over et Udvalg paa 15 Medlemmer, men foreslog selv et Udvalg paa 25, forat det derved kunde blive muligt at faae alle afgaaede Ministre ind med og desforuden et passende Antal af hvert Partie i Salen; at dette Udvalg dernæst bliver at ned-sætte strax forat komme Høire imøde, som bestemt ønsker det. Begge Dele vedtoges og en Liste udfærdigedes over 25, som jeg imorgen tidlig skal tilsteede Skeel. Det er ikke heldigt at affatte saadanne Lister i en Forsamling; vi maa have vore „syv Vise“ ligesom Kentrum, og jeg agter at foreslaae det een af de første Aftener.

Mag. Winther er ret en løierlig Snegl: da jeg oplæste Listen over de 25, blev han meget ærgerlig over at der ikke var Jyder nok i den, erklærede med nogle løierlige Gebærder dette for høist mærkeligt, udtalte sig fnysende (af Vrede?) over at der var Talen om disse hersens Ministre, og disse imaginære Inddelinger: i Høire, Kentrum og Venstre: den naturlige var efter Landsdelene, og Jylland var næsten slet ikke repræsenteret o. s. v. Man vilde endelig, at jeg skulde sætte ham ind istedetfor en anden; men jeg vilde ikke; thi slige latterlige Borneertheder bør man ikke give efter for.

Søndag, 17. oktober. Taffel hos H. M. Det var første Gang i mit Liv at den Ære blev mig tildeel at spise ved hans Majestæts Taffel. Efterat jeg underveis havde kjøbt mig et Par hvide Handsker, begav jeg mig da til Christiansborg og førtes af min Nabo Frølund til Gemakkerne i Bel-Etagen, hvor vi samledes og i ganske ugeneert Sladder fordrev en halv Times Tid, indtil H. M., ledsaget af Prinds Ferdinand traadte ind. Han saae ret rask ud, havde god Holdning, da han gik Hilsende igjennem Rækkerne, men hans Korpulents er noget mistænkelig; jeg frygter at han ikke lever i mange Aar. Fra det Værelse, hvori paa Tagetagen er fremstillet Nordens Religioner, gik vi da efter Kongen til Riddersalen, som jo visselig er en prægtig Sal, men mig synes ingen smagfuld Sal. Musikken fra Gallerierne var smuk (der var et Musikkorps i hver Ende af Salen, som spillede afvexlende), men temmelig stærkt, saaat vi ikke kunne have den Fornøielse at tale uforstyrrede af den med vore Naboer. Da vi gik til Bords kom Schack hen imod mig, efterat han først selv havde taget Plads, og tilbød mig en god Plads d. v. s. ved hans Side. Vi talte sammen om ligegyldige Ting, og da jeg

spurgte ham, om han var den samme Schack, som havde talt i Studenterfor­ningens Dage og faaet et bejaende Svar, bemærkede jeg, at han var bleven mager siden den Tid. Han svarede dertil, at han også havde været 4 Aar i Rigsdagen: „bliv De blot saa gammel i Rigsdagen og see saamange Dumheder, som jeg har seet, saa skal De see at De ogsaa bliver mager“. Jeg yttrede mine Tvivl. Efter Bordet gik vi igjen tilbage til de Værelser, hvori vi først havde samlet os, og her opsøgte Kongen først Tsch. og talte længe med ham, dernæst talte han med tre Bønder, Schøler og Milling samt en tredie og endelig endnu kort, i Forbigaaende med et Par pæne Folk, og forlod saa Salen. Prinds Ferdinand var ogsaa tilstede, men saae mere paa Folk, end talte med dem. Da just nu Arvefølge­loven foreligger, undrer det mig, at Christian af Glücksborg ikke var tilstede*). Efterat Kongen var gaaet og en lystig Passiar var kommen istand, kom vor Kancelliraad hen til mig, tog mig hen i en Krog og begyndte der en Bearbejdelse af mig, som var gjort hidsig af H. M.'s Viin. Han hader Bondevennerne med en sjælden Grundighed, og talte pænt om min Person. Han truede stundom med at ville anføre dem, der skulde udjage Rigsdagen, og erklærede den ganske blottet for nogensomhelst Sympathie i Folket; hans Mening er: „hellere et Slesvigholsteensk Aristokratie end et Træskoregiment“. Da jeg ved en given Leilighed, hvor han omtalte os som en Minoritet, hentydede til at vi havde seiret to Gange i den senere Tid, udbød han: „ja bie De kun til B. C. kommer hjem og begynder at svinge sin Hundepidsk imellem Medlemmerne, saa skal De see, hvorledes det snart vil ende“. Han vilde endelig forevise mig sit Værelse og jeg maatte derop enten jeg vilde eller ei. Han er altfor ivrig til at være ret farlig for Venstre.

I et Møde iformiddags af *Høire* bestemtes det at gaae ind paa B. C., I. A. H., Ree og tre Bønder, som vi selv kunde nærmere bestemme. Deraf følger da, at Verden vil faae det Særsyn at see, at Lüttichau, Treschow, Oxholm o. s. v. stemme paa de tre nysnævnte Personer. Som Grund blev i Mødet anført, at man i Sager som de nærværende ene maatte see paa Sagen og glemme Personligheder. Er det Grunden reen og ublandet, da vidner den om en hæderlig Selvbeherskelse; er der taget Bihensyn, hvilke ere de da? Saameget er dog klart af Alt, hvad jeg endnu har seet, at det ikke er vort Aristokraties Hensigt at skabe politiske Vanskeligheder af nogen Art, for derved at faae Leilighed til at styrte Forfatningen, og siden fiske i rørt Vande. Skeel har, troer jeg, kraftigt gjort den nævnte Grundsætning gjældende.

*) Jeg har senere erfaret, at han var der.

Mandag, 18. oktober. Mødet idag i den forenede Rigsdag angik kun Forretningsordenen og gik især hen med Kjerkegaards Ændringsforslag og hans udførlige Forsvar for dem. Derved fik man kun en forsulten Mave.

Aftenmødet i Klubben blev derimod mærkeligt og lærerigt for mig. Der blev Tale om at vælge 7 Medlemmer til Finantsudvalget i Salen og efter Aftale med Tsch. foreslog jeg Monrad, I. E. Larsen, Kayser og derhos nogle af vore: Tsch., Bohr, Ree, B. C.; men herimod reiste G. Winther en heftig Indsigelse, der heelt igjennem aandede et glødende Had til Kentrum; han oprippede forskjellige gamle Historier, saasom at man havde sagt om Venstre at det havde Mangel paa Dygtighed og nu, sagde han, lad os kun selv vise det ved at stemme paa deres Kandidater, lad dem saa haane os ovenpaa o. s. v. Han fordrede med Bestemthed, at der skulle opstilles 7 af vore, dog udenat det lykkedes at faae ud af ham hvilke de vare, og gjennemgik de ovennævnte tre Mænd tilligemed A. Hage uden at han kunde finde mindste Fortjeneste hos nogen af dem. Tsch. imødegik ham og anførte f. Ex. om Larsen, at han var uundværlig i Udvalget, fordi han besad en Masse af Optegnelser over alle de Resultater, Komiteforhandlingerne havde givet, og som vare af høieste Værdi i ethvert følgende Udvalg; men hertil svarede W., at vare disse Noter da saa udmærkede, saa kunde man jo laane dem af ham. Da Frølund tiltraadte W's Anskuelser og J. Persen vaasede noget meningsløst Tøi i samme Retning, erklærede Tsch., at man, hvis man vilde affatte en saadan Liste, maatte gjøre ham den Tjeneste at slette hans Navn ud af den, og da Frølund endnu ikke kunde dye sig, sagde Tsch.: ja, saa vælg da Frølund og lad ham blive Ordfører i Komiteen, men lad mig blive udenfor. Dette gjorde en uhyre Virkning paa F.; han blev glødende rød i Hovedet, foer op og beklagede sig; men Tsch. havde vist ventet det saaledes, thi han forblev ganske rolig, uagtet I. A. H. tog F.'s Partie, og F. satte sig saa atter ned i Vinduesforbybningen. Jeg tog af W.'s Foredrag Anledning til at sige, at med en saadan Partivirksomhed skadede man Fædrelandet, og den gjorde Uret vilde falde tilbage paa Partiet, hvorover I. A. H. blev vred og forsikrede, at Alle kun havde Fædrelandets Vel for Øie og at man derfor ikke behøvede saadanne Formaninger. Ree holdt med Tsch. og mig. I. A. H. stod i sit Forslag, at de Stemmer, som ikke gaves Venstres Kandidater, skulde kastes bort, mæglende; alleryderst, rede til at trodse Modstanderne paa hvilkenensomhelst Maade, Winther og Frølund. De allerfleste Bønder holdt med os. — Tsch. sagde bagefter til mig: saadan en Tour maa man have en Gang om Aaret, stundom to.

I Afdeling IV. vilde Frølund have Ree og Nørgaard valgt til Finantscomi-

teen; men R. vilde ikke stemme paa N. Gjør man Feil, forsvinder Enigheden.

Tirsdag, 19. oktober. I Mødet idag bragte jeg min Liste med mig, hvorpaa stode Navnene Monrad, Larsen, A. Hage og disse Lister toges af de allerfleste Bønder, hvoraf jeg fik et praktisk Beviis for, at de ingenlunde ere af Winthers Mening; de kom selv til mig i Thinget (naturligviis med Milling i Spidsen) og udbade sig min Liste, som jeg uddeelte i flere Afskrifter. De betroede mig derhos, at de vare rede til at følge Tsch. og mig ogsaa en anden Gang imod W. og I. A. H. samt Frølund. Have vi først Fæsteloven, som blev anmeldt som indbragt af Tsch. idag i Thinget, bag ved os, saa faae vi at see hvad der kan gjøres. Ved Afstemningen kom det til Omvalg paa eet Medlem af Komiteen; vi holdt paa Ree, Kentrum paa Boserup, der seirede ved de tre Ministres Hjælp med 49 af 96 St. Hvad denne Ministeriets Yndling skal i en Finantscomitee vides ikke. Barfod stemte ikke paa Ree, fordi han ikke er national nok og ingen fast Troe har, og stemmer aldrig paa ham. — Min Nabo Meier, Plougs Banemand, havde rasende Lyst til at komme ind i Finantscomiteen, og Kentrum havde lovet at give ham Stemmer; han bad nu ogsaa om nogle af vore, og den forhen saa tause Mand blev nu talende; han tog vor Liste og passede paa, da jeg skrev paa min, om hans Navn kom med. Da jeg kom til den sidste Plads, uden at han saae sit endnu, sagde han: „saa, nu skulde de have mit Navn“, og i den Forvisning, at han ikke blev valgt alligevel, føiede jeg ham. Kentrum narrede ham imidlertid, og jeg undlod ikke at gjøre ham opmærksom derpaa.

Onsdag, 20. oktober. I den forenede Rigsdag forelaae idag Kugleafstemningen til Behandling, ved hvilken Leilighed jeg talte første Gang i Salen. Det gik ikke videre godt; det generer mig at staae paa Gulvet. Jeg foreslog derefter Nedsættelsen af en Komité i Arvesagen paa 25 og det gik eenstemmigt igjennem. Komiteens Sammensætning er da nu bleven endelig vedtaget af alle Partier. Jeg troer ikke at det er efter Kentrums Ønske med denne Komité; men de stemte alle for den alligevel og der maa derfor være en anden Grund tilstede. Mon den, at de troe, at vi ere Pluraliteten efter Forbindelsen med Høire?

Efter en Indbydelse fra Quistgaard, Bauditz og Vallentin til en Forening for selskabelige Sammenkomster, var jeg iaften hos Bechmand (Hjørnet af Hvælvingen og [Lakune]), hvor jeg første Gang nød den Ære at Knuth kom hen forat tale med mig. Han fremhævede de Vanskeligheder ved Ministeriets Ordning af Arvefølgen, som hidrøre fra Slesvig og Hol-

steen, og senere talte Lehmann længe med mig om det samme, idet han lagde Vægt paa, at Rusland havde reserveret sig sin Ret i Tilfælde af Christian af Glücksborgs mandlige Afkom skulde uddøe; vi derimod ingen Ret til vor Andeel af Holsteen i hiint Tilfælde. Da vi imidlertid ikke have renunceret paa nogen Ret, saa synes jeg dog ikke der er Anledning til at reservere. Han var misfornøiet med Listen paa de 25, som han havde seet og som jeg viste ham yderligere, da jeg just havde den hos mig. Han indvendte, at næsten Alt, hvad der var kjoleklædt hos os (d. v. s. Venstre) var med; han ærgrede sig især over Rotwitt, Alberti og Ree. „De første ere ganske ordinaire Størrelser og den sidste Hjerter sidder i Hamborgs Børs“. Af Høire var han især imod Oxholm, som han betegnede som en meget intrigant Person, og gjerne vilde have udstødt og erstattet f. Ex. med Unsgaard. Misfornøielsens Storhed var over ham. Alle hans og Knuths Yttringer fordybede sig imidlertid kun i Vanskeligheder, der ligge i Enkeltheder, og som Ministeriet ikke kunne have overseet, og som det i ethvert Tilfælde vil være Komiteens Pligt at undersøge; Ingen af dem tog Udgangspunkt fra vor hele Stillings Natur og det i Londonerprotokollen givne Grundlag, og deri maa dog vel egentlig Udgangspunktet tages ved enhver frugtbar Betragtning af vore Forhold.

Torsdag, 21. oktober. Interessant Dag. Ligesom Tillisch igaar fandt en Anledning til at udtømme sin Ærgrelse over Ministeriet i en heftig og slet overlagt Tale, der ubarmhertig behandledes af I. A. H., corrigeredes af Monrad, saaledes angreb Rosenørn*) idag i Anledning af Spørgsmaalet om Festesagens Fremme, i en heftig Tale Ministeriet, navnlig hans ærede Forgænger og Eftermand Bang. R. modsatte sig Lovens Fremme fordi Ministeriet nu burde komme med den; ifjor havde man behandlet den efter Forslag af et Medlem, for derved at forberede den; men skulde denne Lov gjennemføres, da var det nødvendigt nu at see den fremkome fra Ministeriet, og da B. efter Forlydende havde lovet at fremkomme med den, saa haabede han i det Mindste strax at høre en Erklæring derom af B., ligesom han antog, at der allerede desangaaende var truffen Aftale imellem Tsch. og B. Denne med slet dulgt Harme holdte Tale havde aabenbart til Hensigt at pine Ministeriet og muligvis at splitte Enigheden imellem Høire og Venstre, idet han udentvivel har troet at kunne aftvinge B. en Erklæring, som maatte støde Venstre, hvis den var imod Sagen, Høire, hvis den var for Sagen, og derfor ødelægge den Enighed imellem begge, der om Aftenen

*) See Pag. 51. [*Det vil her i udgaven siges under 23. oktober.*]

udtalte sig ved Valget af Udvalget i Arvefølgesagen. Godt udtænkt, men slet udført; thi den Rolighed, Fiinhed og Forstillelseskonst, der maatte til forat Anslaget kunde lykkes, var ganske borte. Tsch bebreidede strax R., at han selv Intet havde gjort og det uagtet Tiden just havde været beleilig under hans Ministerium, og behandlede ham i det Hele haardt; B. vilde Intet Svar give nu om Ministeriets Forhold til Festeloven, og værdigede ikke R. Svar paa hans personlige Yttringer. Den arme R. sad som pryglet. Efterat Forslagets Fremme var vedtaget gik han hen til B. forat slutte Forlig med ham; men B. var vred og dulgte ikke sin Harm. B. udbad sig dog af de Coninck sin Tale og fik den strax; jeg gad vide, om han har rettet det stærke Udtryk imod R.

I Toldgrendsesagen rustede Eyderdanskheden sig til Kamp mod Ministeriet og H. Hages og Rothes Taler vare beregnede paa igjen at gjøre Vanskeligheder ved denne Sag for Monarchiets Ordning. Sponneck feiede dem godt. Imorgen skal fortsættes.

Aftenmøde i den forenede Rigsdag var ansat til Valget af de 25 Medlemmer til Udvalget i Arvefølgesagen. Vor Liste gik igjennem paa Ree og Nørgaard nær. Der ere visse Grændser, inden hvilke et Partie formaaer noget, og inden hvilke det kan nytte at forsøge Enighed og Sammenhold; efter de Erfaringer, jeg hidtil har, maa jeg troe, at Ree og Nørg. ligge udenfor disse Grændser. At vi have faaet dem med, er uidentvivil Winthers Skyld, Jydemaniens Skyld. Jeg frydede mig for et Par Dage siden over, at Aristokratiet vilde stemme paa Tsch., B. C., I. A. H. og Ree; men det blev ved de to første; I. A. H. var traadt tilbage og R. kan ikke settes igjennem, ikke engang hvad hele Venstre angaaer, endmindre naar Fremmede skulle med. *Lehmann* følte forud, at det ikke vilde gaae efter hans Ønske, og han var derfor vred i Hu, hvilket tydeligt gav sig tilkjende i hans Ansigt, ligesom han ogsaa besvarede en spøgende Hentydning af mig til, at han var Ulven i Faarehjorden, med en Advarsel til mig om at vogte mig for hans skarpe Kløer. *Monrad* var ikke mindre beklemt og nedlod sig endog til at ville bearbejde Alberti, forat faae ham til at stemme paa Bjerring ved Omvalget; men paa hans Ansigt er der Intet at læse, idetmindste ikke forsaavidt jeg endnu forstaaer dets Skrift. Det er forøvrigt en Mand, der fornøier mig meget. Han sagde paa en fortræffelig Maade i Formiddags, at han ansaae det for et godt Varsel, at Folkethingsmanden for Holbecks A. I. ikke eksisterede mere som saadan (det var i forrige Session B. C.), men var gaaet op i Indenrigsministeren. Der indflyder stundom lidt æ... æ... i hans

Tale; men det kan hælde, at det kommer til at forhøje Virkningen af Ordene.

Fredag, 22. oktober. I Thinget idag forsattes første Behandling af Told-sagen; det var Fortsættelsen af igaar: Eyderdanskheden contra Finantsministeren. Fortsættes imorgen.

B. C. kom til mig i Thinget og bad mig gaae til en Rumlerforsamling iaften, som Barfod havde sammenkaldt, og rumle lidt imod. Jeg havde ingen Lyst, men da jeg dog havde faaet en Indbydelse af Flensborg, saa faldt det mig ind henimod 7 at gaae derhen alligevel, og det fortrød mig ikke. Det var ikke en stor Forsamling, som jeg havde ventet, hvor der holdtes parlamentariske Taler, men en lille dito i fjerde Afdelings Værelse, hvor Pst. Møller førte Præsidiat, og Mau var første Taler. Jeg kom forsilde, saaat jeg ikke fik Barfods Indledningstale at høre, og det var maaskee Skade, thi den har været god, det er jeg vis paa.

Man stiftede en Forening under Navn af *Den Danske Forening*, i hvilken det stedse (efter Mau) skulde gaae gemytligt til. Barfod ønskede at fremhæve nogle faa Ord, for derved at betegne Foreningens Fundats og Formaal, da han jo dog, uagtet alle Rigsdagens 152 Medlemmer vare danske Mænd, ikke kunde ønske at see dem alle i Foreningen; men Schack lagde sig imellem og vilde ikke have noget saadant Formaal sat, men ønskede at lade Foreningens Fundats staae i det uklare: man havde sagt nok, naar man sagde, at den skulde være den danske Forening; Mau optog dette med Glæde og sagde, at han var vis paa, at Enhver følte Noget der indenfor (han pegede paa Brystet), som sagde ham hvad det var, der mentes. Han gik under Talen op og ned ad Gulvet og skjød Skuldrene op og ned. Det blev mig af Schacks Omhu for at holde Formaalet i det uklare aldeles klart, at han var bange for at faae Lys ind i Sagen og at denne hele Forening er en Medekrog til at fange Bønder og dumme gemytlig Præster paa; Fædrelandskjærligheden bruger man som Madding. Jeg vilde dog føle mig lidt yderligere for og forfulgte derfor Barfoeds Tanke om et Formaal for Foreningen, og jeg sagde derfor at jeg også ønskede et saadant og ansaae det for heldigt strax at fremsætte det, for desbedre at kunne naae det; man vilde Danmark til Eyderen og da det sidste Udgangspunkt i vor Politik var 28 Jan., som var uforenelig med Formaalet, Danmark til Eyderen, saa opstillede jeg for Forsamlingen til Overveielse, om vi ikke skulle forene os om at styrte Ministeriet. Her blev Schack igjen bange og under Paaskud af at det vilde føre os forvidt for iaften fik han Sagen afviist. Møller udvik-

lede nu sine Tanker om vor Politik: han vilde ikke at vi skulde kaste os i Skandinaviens aabne Favn; det ønskede han slet ikke; men han vilde heller ikke have at man skulle give Slip paa Holsteen; hvorfor skulde man det? Sleesvig vilde han have nøie knyttet til Danmark, saa nøie som nu dets Særegenheder kunne tillade, ikke just inkorporere det. Holsteen ogsaa saa nøie som det kunde skee, dog ikke just saa nøie som Sleesvig. Han vilde dog just ikke sige dette Bestemte, men saadan noget omtrent; det var hans Mening. Milling stemte i med; dette havde han just ogsaa sagt paa Valgdagen, og saa raabte de Bravo; derfor vidste han, at det var det danske Folks Villie. Redaktør Jørgensen blev ganske rørt. Barfod kunde dog ikke lade det gaae hen uimodsaagt, som Møller havde bemærket om Skandinavien; men han vilde opsætte at gjendrive ham til en anden Gang. Man besluttede nu da at stifte en dansk Forening og Møller hentydede til, at man vilde lade Toldsagen falde ved anden Behandling. Det besluttedes at samles een Gang ugentlig til Forhandlinger, nemlig om Fredagen bestemt (Møller) Kl. 6. Jeg foreslog to Gange (i det Øiemed at vise min Iver og forat Foreningen deshurtigere kunde faae sig snakket ihjel); men det faldt igjemmen, da man jo kunde sammenkalde Møder saa ofte det skulde være; saa vilde man stævne Medlemmerne af Arvefølgecomiteen hid og pumpe dem. — Møller vilde nu, at vi skulle indbyde Alle til Deeltagelse (han er en inderlig godmodig Mand), da man saaoftede mødte Folk paa Rigsdagen, som man var fremmed for, og som man ønskede at kjende, og som man vilde finde Leilighed til at kjende, naar de kom til munter Samtale i Foreningen mellem danske Mænd. Men Barfod modsatte sig og Mau kom igjen med sit Noget, der strax sagde Een Besked, naar man talte med en Mand hvorefter man fandt den Ligesindede. Møller udviklede ogsaa, hvorlunde vi Danske godt kunde politisere med Følelsen, da vi ere bekjendte for at være et roligt og seigt Folk, som derfor ikke kan risquere Noget ved at følge sin Følelse. — Det var et meget lovende Indledningsmøde; men den Snak er alligevel god til at fange dumme Folk med, og Schack har ganske vist godtet sig indvendig ved de Møller-Mauske Hjerteudgydelser og deres Virkning paa de Omkringværende, og blandt dem var ikke saa Faa af vore. Der var Lars Jensen, Vad, Milling, Mathisen, Terkelsen og flere; Tsch's Nabo Jungersen vistnok som Spion; desuden Hoier, Red. Jørgensen, Christen Larsen fl. Barfod fortalte, at der desuden vilde komme mange endnu, da mange vare tilfældigvis forhindrede. Da der nu ikke var mere til Forhandling, saa gik jeg. Det Schackske Anslag maa forhindres, det er nu Noget, som er afgjort. Min foreløbige Plan er, at forklare min politiske Anskuelse saaledes, at jeg

er Heelstatsmand med Forstanden, Ejderdansk med Hjertet; dog er Skandinavismen min Hovedtanke, hvorfor jeg i dansk Iver deler Slesvig. Jeg vil indbyde blandt Andre Jens Persen fra Præstøe Amts 4. forat have ham i Beredskab til den Tid, da det viser sig at man vil styrte Ministeriet. Saa bliver han bange og hans Forskrækkelse skal nok gjøre Virkning. Barfod maa elske mig som Skandinav; Møller skal jeg nok vinde; men Schack? ah, kunde jeg sette ham en Voxnæse paa!

Lørdag, 23. oktober. Mødet i Thinget frembød Intet af Interesse for den indre Historie, undtagen at Møller i et Foredrag, der begyndte med Træplantning paa Heden, hvorfor Formanden gav ham en Paamindelse, pludrede sin Hjertesmening frem om Forkastelsen af Lovforsl. om Toldgrendsens Flytning.

Det var slet Veir og jeg blev hjemme om Aftenen forat skrive Breve.

Rosenørns Foredrag i Thinget i Torsdag har jeg nu faaet trykt; men han har udslettet Alt det, deri der indeholdt Personligheder imod Bang, f. Ex. at B. havde ophidset Stemningen hos Fæsterne ved de af ham indførte Fæsteauctioner, og derved drevet denne Sag til Yderlighed. Nu staaer Bangs Svar der, men Tiltalen mangler. Er det gaaet slet i vore diplomatiske Underhandlinger med Udlandet, har der været noget at udrette, som ikke er skeet, i Sandhed da er det ikke forunderligt, naar vi have været ledede af Mænd som Tillisch og Rosenørn, hvilken sidste tager sine Ord tilbage igjen strax efter at han har sagt dem, naar han faaer lidt Grovhed for dem. Sponneck gav ham udentvivil leilighedsviis en Snyder derfor idag, da han henviste H. Hage til sit Foredrag i Tidenden, og med det samme greb Leiligheden til at sige, at han aldrig rettede sine Foredrag bagefter.

[*Det indrykkede er overstreget med blyant, og hen over stykket er skrevet: „urigtigt“. Jfr. i øvrigt under 21. oktober.*]

Søndag, 24. oktober. Jeg havde idag til Morgen en Samtale med Tsch.: der interesserede mig meget. Jeg meddeelte ham Begivenhederne i det Barfodske Møde i Fredags, som naturligviis aftvang ham en høi Latter mere end een Gang, og vi kom da til at udvexle Meninger om adskillige Ting. Han fortalte mig Møllers og Tronniers Valghistorie og var af den Mening, at Møller var en udspekuleret Karnalle, der godt vidste hvad han gjorde, og handlede efter bestemt Aftale med Schack. Jeg var af modsat Mening og

anførte som Beviis adskillige Træk, blandt andet, at han baade i Forsamlingen i Fredags og i Thinget i Løverdags havde pluddret ud med Hensigten at forkaste Toldloven ved anden Beh., hans hele godmodige Udseende o. s. v.; men han blev ved sin Mening; vi faae nu at see, hvem der har Ret, jeg bliver ved min Mening. Om Schack yttrede han, at han var udentvivil i Ledtog med Lehmann, hvem det stedse havde faldet haardt ikke at have et Partie, som han kunde kalde sit. Ifjor da han kom ind til Rigsdagen fandt han Alt optaget og var misfornøiet dermed; nu vil han udentvivil oprette det Forsømte. Han er sit Parties farlige Barn, han kan ikke holde sig, naar det kniber; saa farer han op og gjør Dumheder. Schack har en aparte Bureaukratisk-socialistisk Anskuelse om Forholdenes Ordning, en Styrelse ved Regjeringscommissairer, og han vil dele Slesvig for Nationalitetens Skyld. Han ærgrer sig over deres Dumhed, han maa bruge, eller ønsker at bruge, og derved fandt jeg det forklarligt, at han ikke ved nogen Mine forraadede, at han morede sig over Selskabet, medens jeg selv maatte skynde mig ud forat lee paa Gangen. I sit Forhold til Venstre er han næsten hadefuld, da det er ham, der er Hovedmanden for Modstanden imod den rimelige Fremgangsmaade, at lade Venstre i Komiteer repræsenteres ved dem, det selv vil udvælge. Han vil Ministerskifte og derved selv med. Mau stillede sig i 1848 imod Frølund med et saa yderligt Program, at Frølund blev valgt ved at opponere imod hans ultrademokratiske Retning. Han indkaldte imidlertid strax efter at han havde udgivet sit Program alle Exemplarer igjen og fik ogsaa de allerfleste, saaat de nu ere sjeldne. Det er aabenbart en svag Føler. Jeg aftalte med Tsch., at jeg skulde besøge Foreningen osv. Jeg sagde ham ved Leilighed, at jeg troede at B. C. havde meddelt Jens Chr. et Brev fra mig, og han indrømmede, at hiin stundom er Prokuratoren ogsaa i Politikken men meente ellers, at man nok kunde troe ham. Han er mistænkelig, indrømmede Tsch., og det paa en feil Maade, idet han nemlig ikke ved Mistanken drives til Forsigtighed og skarpere Iagttagelse, men til strax at handle.

I Arvefølgesagen yttrede han, at Grunden til at Rusland ikke havde resigneret til Fordeel for Luise men til F. f. Christian udentvivil var den, at det Oldenborgske Huus stedse havde betragtet den cognatiske Arvefølge af 1660 som et Brud paa dets Huuslov og at Kaiseren derfor udentvivil havde holdt paa den agnatiske. Skulde Christians Mandsstamme uddøe, saa var Thronen ledig og saa kunde man jo tænke paa Skandinavismen, maaskee med Understøttelse af andre Magter, der frygtede Ruslands Arveret til en Deel af Holsteen og at den skulde blive et Paaskud til at naae den danske Throne.

Berlingske har fundet et nyt Navn til Venstre „Amensigere“, det er fortræffeligt. Vore Degne eller Skolelærere, hvad det nu er, troe, at det er specielt myntet paa dem.

Mandag, 25. oktober. Intet Møde. Jeg gik ud forat besøge Hoffmann, men fandt ikke hvor han boer, og drev derfor en Tour omkring. Ved Middagsspisningen traf jeg *Søren Jensen*, som sagde til mig: Gud hvor dog saadan en Dag er lang, naar man gaaer og har Ingenting at bestille; jeg vil optegne disse Ord som characteristiske for en Bondes Stilling paa Rigsdagen. Iaften var der Møde i Klubben. Det bragtes først paa Bane, hvorledes Udvalget skulde sammensættes i Toldsagen og dertil bestemtes Ree først. Gomard fik saa ogsaa Lov at komme med, hvorved han var meget glad og som No 3 optraadte saa Schroll, der er mig en snurrig Fyr. Jeg kjender ikke hans Historie, men han maa være en forulykket Industriridder, der aabnede sin Tale næsten vidskende med en ziirlig-affecteret Pigestemme; men Ordene vare hidsige nok, og han vilde da ogsaa i Komiteen. Tscherning meddeelte Resultatet af 25 Mands Komiteens Forhandlinger, da den idag havde holdt sit andet Møde. De Indvendinger, der vare reiste af Kentrum, angik deels Unødvendigheden af Arvefølgens Forandring, naar Arveretten gik over til Luise, hvortil Svaret blev givet som paa forrige Side antydet, samt endnu fremhævet det Mislige i den cognatiske Arvefølge i det Hele taget, da ved den ikke sjældent en Kvinde kan kaldes til Regjeringen, der ved Giftermaal og andre Omstændigheder slet ikke hører hjemme i Folket. Dette syntes man ogsaa at erkjende. Men til Slutningen fremhævede Madvig, at en Forandring i en Thronfølge ikke kunde skee uden ved Overenskomst imellem Konge og Folk, og at dette ikke kunde siges at gjælde saalænge Hertugdømmerne ikke kunde have Leilighed til at tale med. Ved at sanktionere uden dem vilde der være Fare. Hertil svarede Tsch. at man ikke skulde give Regjeringen Svar paa andet end den havde spurgt om og derfor kun erklære for den, at man var rede til at gaae ind paa den i det kongelige Budskab indeholdte Opfordring; dernæst maatte man overlade Rjeringen at benytte denne Erklæring som den kunde bedst. Paa den Maade gik man ikke ud over sin Kompetance.

Til næste Møde skal Ministeriet have Adgang.

B. C. var særdeles venlig i aften, og betroede mig, at man havde tænkt paa en bedre Repræsentation i Pressen, og muligviis paa at faae Fingre paa Dagbladet, der giver en Underbalance, og som man havde ventet vilde gaae ind d. 1 Oct. Han lod derhos forstaae, at man havde gjort Regning paa min

Assistance i saa Tilfælde. Det var hans *Geburtsdag*, og vi drak da et Glas paa hans Sundhed. — Lars Jensen kom til mig forat tale med mig om den danske Forening. Han anede Uraad, og ønskede derfor at høre min Mening; ved Leiligheden oplystes det, at Barfod med Usandhed havde paastaet i Mødet ikke at være indbudt til noget Parties Sammenkomster, hvilket Rotwitt var tilstede og bevidnede. Derved sank han svært i Kredit hos L. J., der lovede med Mattiesen og Terkelsen at besøge mig.

Tirsdag, 26. oktober. Mødet i Thinget frembød ingen videre Interesse. Lehmann gav i Modsætning til sine uvenlige Ord om Ulvekløer sidste Gang idag den pæne Mand, der undrede sig over, at man ikke stemte paa mig til Udvalg fra Venstre Side, og tilføjede at paa mig vilde han med Fornøjelse stemme, hvorimod de andre, vi opstille, f. Ex. Ree vil han ikke have med at gjøre.

Om Aftenen var jeg paa Komoedie og saae Barselstuen og Soldaterløier. Det var mig næsten formange Løier. — Jeg sad ved Siden af Pastor Møller, der byttede sin Billet for at komme til at være min Nabo. B. C. skal snart paa Taxation over i hans District og han vil sikkert ikke berede ham den bedste Modtagelse til han kommer hjem.

Onsdag, 27. oktober. Intet Møde i Thinget, slet Veir og derfor hjemme om Aftenen.

Torsdag, 28. oktober. Idag forhandlede Fæsteloven i Thinget. Bang erklærede da paa Ministeriets Vegne, at man fortiden ikke kunde gaae ind paa den, og tilføjede derefter som sin egen Mening, at der maatte gjøres nogle Forandringer i den, forat han selv skulde kunne gaae ind paa den. Meget ubetænksomt sagde nu B. C. at man var belavet derpaa, og at man derfor fik at vente til Tiden kom. Denne Føielighed hidrører udentvivl fra en Meddelelse fra B. selv tidligere, der har gaaet ud paa at vise, at Ministeriet, der for Øieblikket maa støtte sig paa Venstre og Høire, er nødsaget til at modsætte sig Loven, for ikke at see sig forladt af Høire. Muligviis giver han lidt Haab, for ikke at blive forladt af Venstre, og snyder og saaledes begge to i Grunden. Men hvorledes nu end dette forholder sig, saa gjorde B. C.'s Udtalelse et slet, et nedslaaende Indtryk, baade paa Bønderne og os Andre, og Lehmann benyttede strax Leiligheden til at gjøre Bønderne endmere opbragte, og anvendte en Yttring af Milling, at naar denne Sag var endt, vilde Bønderne forsvinde af Rigsdagen, til at hentyde til den gamle Lektie, at Bondevennerne ikke ville Reformere, men kun

vedligeholde Agitationen. Stemningen var fortrykt, jeg selv yderst ærgerlig ved den Tanke, at Loven ikke kom til Antagelse endnu for det Første, og at den skulde behandles iaar med den Forvisning, at den ikke blev det. Om Aftenen talte jeg med Tscherning, han indrømmede mig, at Ordene vare saare uheldige, skjøndt de vare sande, og stræbte med sit Talent at dreie paa dem det Bedste han kunde. Selv Frølund indrømmede, at det var slet gjort; han begreb slet ikke, hvorledes B. C. kunde have staaet i det, da han ellers stedse pleiede at være den sikreste og besindigste i alle Forhold; om Tsch. havde forløbet sig, det vilde ikke have været noget Uhørt. Jeg venter, at Pressen, der ofte skaber sig selv Leiligheder, hvor der ingen er, vil bruge denne Forløbelse paa Kraft. Monrad loe med hele Ansigtet, da Mødet var ude.

Fredag, 29. oktober. Debatten om Fæsteloven fortsattes idag, og besynderlig nok fremkom først idag de vægtigste Indsigelser imod den, saaledes fra Tillisch mod dens Retfærdighed. Derved kom der noget mere Varme ind i Debatten og Indtrykket var bedre idag end igaar; den Modstand, som strax viste sig i Thinget selv anspændte Kræfterne og vi forlode Salen med den Bevidsthed, at her var meget at arbeide for, inden Loven kunde siges at være færdig. Jeg har ikke Lyst til at være Secretair længere, og anmeldte dette for Venstre iaftes, og for Hall idag, men det lod ikke til, at man vilde gaae ind paa min ærbødige Ansøgning nogen af Stederne.

Der bliver nu først Møde paa Tirsdag, og jeg reiser derfor til Slagelse til den Tid.

Tirsdag, 2. november. Jeg har nu været i Sl. og moret mig meget godt paa Touren. Jeg fandt Alle vel og godt fornøiede undtagen Marie, der endnu stadigt kan findes grædende over sin Dreng. Jeg morede mig ogsaa godt paa en Jagt i Søndags, da der faldt 11 Snepper. Men der skeer saameget herinde i denne Tid, at man bliver distanceret, naar man er borte et Par Dage, selv om der intet Møde er i Thinget i den Tid. Der er nu bestandig denne Arvefølgesag med hvad dertil knytter sig, og det er saameget, at jeg er urolig ved at tænke paa hvad der staaer paa Spil, og bekymret, fordi jeg ikke begriber hvor Kentrum vil hen.

I Mødet idag i Thinget havde Venstre besluttet imod Tsch's Villie at opstille Casse som Kandidat, een af disse taabelige Demonstrationer, som B. C. og Winther ere saa stærke i. Til Medlem af Fæstecomiteen havde man ogsaa faaet opstillet M. Rasmussen, der erholdt 13 St. ialt. Det er ved slige Dumheder man øver sit Parti i Ulydighed og forbereder dets Adsplokkelse.

Jeg slap dog for Secretair-Posten, og er vel fornøiet dermed.

Om Aftenen slet Veir og jeg selv søvnic og træt efter Reisen. Jeg blev da hjemme og gik iseng i god Tid.

Onsdag, 3. november. Mødet i Thinget af ingen synderlig Interesse; kun at Kentrum valgte Rotwitt, der er en hidsig Modstander af Hansens Forslag om Erklærings Meddelelse til Ansøgeren, til Medlem af Komiteen i denne Sag tillige med Hansen selv, formodentlig forat de kunne more sig sammen. I første Afdeling, hvortil jeg nu hører, blev Lehmann Formand og jeg Secretair, og vi hilste saare forekommende paa Hinanden under gjensidig Gratulation. — Tsch. sagde mig efter Mødet, at man arbejder for et nyt Ministerium Tillisch — Knuth — Steemann! Leve Grundloven! — Wegeners Bog om Arvefølgen er naturligviis en Demonstration, og den Omstændighed, at Berlingske ikke har et eneste ord til Forsvar for Ministeriet, men endogsaa iaftes har begyndt et Udtog af Bogen, forekommer mig noget mistænkelig. Det er et slet Varsel for et Ministerium, naar B. T. forlader det; det er som naar Rotterne gaee fra et Skib. Alle Blade have aldeles ignoreret, at det er Venstre, der støtter Ministeriet, og hamret løst paa det efter Sædvane, B. T. ikke undtagen, ja, jeg troer heftigere end ellers; og nu glemmer man Ministeriet i dette Blad, det er mistænkeligt. Kongen og Fru Danner skulle være vrede paa Christian af G., er der noget fra deres Side med i Spillet?

Efter Mødet og Valget i Afdelingerne m. m. kom jeg ind i Læsesalen, hvor Bregendahl sad i en Sopha og læste Aviser. Han spurgte mig om hvem der blev valgt, hvortil jeg gav Svar ved at spørge ham, til hvilken Afdeling han hørte. Han saae lidt forundret ud og spurgte igjen om vi vare færdige med Komitevalget og hvem der blev valgt; det oplystes nu da, at han havde sidet derinde og læst Aviser, medens vi afgjorde de tre Sager, der fulgte efter Valget, fordeelte os i Udvalgsværelserne og foretog Valgene, passiarede lidt osv., og moret sig saa godt, at han endnu drømte om den første Sag paa Dagsordenen, og antog, at vi ankommende vilde følge hans Exempel. Det er en egen Maade at tage Sagen paa.

Om Aftenen gik jeg op til Bechmann i det Haab, der træffe nogle Medlemmer af Høire, som jeg ønskede at faae en Samtale med om Eet og Andet; men det er mig klart, at den Klub snart gaaer ind, thi allerede nu kommer der næsten Ingen, og Lokalet er da hellerikke indbydende. Jeg fik en L'hombre med C. E. Møller, Steenstrup og Gram. Det Mærkeligste, jeg

traf paa ved denne Leilighed, var den Tillid til den danske Forening, jeg fandt hos Jens Jensen, der aabenbart venter sig store Ting af den. Møller er dum, det er vist.

„Vores Kancelliraad“ fik fat paa mig idag, og spurgte mig om det var mig, der havde skrevet en Bog om ... om ... som havde haft Religions - Underv. og Matematik tillige, og som havde skrevet Noget derom, som han havde læst. Da jeg nu sagde, at det rimeligviis var mig, bevidnede han mig sin særdeles Agtelse for det Mod og den Oprigtighed, hvormed jeg havde udtalt mig, fortalte mig, at han havde læst over fem (!) Timer i den i Athenæum, og lovede for Fremtiden at bære lige usvækket Venskab for mig, enten jeg var i Venstre eller Høire, ja selv om jeg var Bondeven. Han havde selv forestillet sig saadan Noget, men det havde glædet ham særdeles at læse det saa vel skrevet o. s. v.

Torsdag, 4. november. Vi havde intet Møde idag og det var ret heldigt, da Joseph, Stine og Gerhardine kom ind imorges. — Om Aftenen vare de i Theatret, jeg i Klubben. Jeg traf Tsch. der, som meente, at Kentrum holder sig i Skindet, da Ministeriet skal have besluttet at staae eller falde som een Mand, og det ikke vil være muligt at undvære alle Medlemmer til et nyt, navnlig ikke C. Moltke. Om B. T. sagde han, at den aldrig havde forsvaret det nuværende Ministerium, og om Wegeners Skrift yttrede han, at selv Mænd af Kentrum nu aabent udtalte, at det dog stedse var indlysende, at den cognatiske Arvefølge kunde bringe os i Hænderne paa en Arving, der maaskee var os saare lidet behagelig, og at den Lykke, den kunde bringe var af en saare tvivlsom Natur. Han selv vilde foreslaae at bestemme, at der stedse skulde være tre Arvinger til Thronen opførte i Statskalenderen, hvorved det blev nødvendigt itide at udsee en Arving, saafremt det viste sig, at der var kun to. *Kongen* havde sagt til ham efter Taffelet, omtrent: De veed jo nok, at jeg selv er Eyderdansk saa godt som Nogen, men De veed jo ogsaa, at det er nødvendigt nu fortiden at ordne Staten paa en anden Maade, see at faae det istand saa snart som muligt. — Om den danske Forening troede han, at den havde Intet at betyde (?).

Fredag, 5. november. Det var et ret moersomt Møde idag, skjøndt det dog er mig endeel ubehageligt, at et Møde i Thinget skal være moersomt. Det var Hass, der gav en Forestilling i den allerhøieste Deklamationskunst ved sit Forslag om Ophævelsen af Lovene mod Qvaksalverie; der herskede en livlig Munterhed under den hele Scene, og da Sagen gik til første Behandling, ville vi nok faae Fortsættelse.

Uagtet jeg var fristet til at følges med Familien i Kassino, gik jeg dog i *danske Forening* istedet, da jeg vilde vide hvad der gik for sig, og det var et saare heldigt Indfald af mig, da jeg fik en meget lærerig Aften. Ved min Indtrædelse frapperedes jeg først over det forandrede Udseende, Forsamlingen havde faaet siden jeg sidst besøgte den; thi det første Ansigt, mit Øie mødte var *Grev Knuths*, og snart saae jeg, at Forsamlingens Character var en anden, end jeg efter dens første Møde at dømme havde ventet. Barfod var der ikke, Schack ikkeheller og skjøndt han kom senere, holdt han sig i Baggrunden og gik snart igjen. Men foruden Knuth kom strax efter mig *Clausen* og tog Plads ved Møllers Side ved Bordet; her sade desuden Spandet, Kampmann og nær ved det Casse, Mau, V. Schöler; i Baggrunden Milling, Red. Jørgensen, Terkelsen, Jens Jensen, Hoyer, Vad, Meier, Myrup, Brodersen og nogle flere, jeg endnu ikke kjender ved Navn; mod Slutningen kom Dreyer og Flensborg. Da jeg kom ind var V. Schöler i et paa sædvanlig Maade vrøvlagtigt Foredrag ved at orientere Forsamlingen i Arvefølgespørgsmaalet og lagde derunder gode Kundskaber fordagen i Kofods Verdens-Historie; men derfra gik han over paa Diplomathiens Gebet og begrundede Muligheden og Ønskeligheden af ganske at slaae en Streg over Londoner Protokollen og Warschauer Protokollen derved, at de kun vare givne betingelsesviis og af Interesse for Danmark, saaat der Intet kunde være imod at man frabad sig disse Tingester. Knuth havde svaret undvigende eller tiet til adskillige Ting, skjøndt han bestandigt henvendte sig til ham; men hertil bemærkede han, at dette dog rimeligviis ikke let vilde lade sig gjøre, da jo dog disse Traktater vare afsluttede; det vilde i det Mindste have store Vanskeligheder. — Hermed gik Samtalen istaae, og Møller tog da fat paa Aktstykkerne i Arvefølgesagen, hvilke han oplæste og det med den Bemærkning, at man derved vilde faae Leilighed til at sammenligne dem med Wegeners Skrift, og saaledes bestyrke sig i den Overbeviisning, at han havde Ret. Det første Sted, der kom paa Tale var Warschauer-Protokollens ¹⁰ (trykte Aktstykker Pag. 7.), hvor Clausen og Knuth meente, at Kombination kun kunde være at forstaae om en midlertidig Foranstaltning, „Qvinderne“ kun om de Qvinder, der have renunceret, og Ordene „i alle de Lande“ vilde man forstaae om det danske Monarchie *saalænge* det under Prinds Chr.'s mandlige Afkom danner en Heelhed, hvorved urgeredes Originalens totalité. Man fik heraf ud, at denne Protokols Mening var, at efter Pr. Chr.'s mandlige Afkoms Uddøen skulde Kongelovens Arvefølge igjen indtræde. Men nu bemærkede Møller oprigtigt nok, at det dog ikke var saa ganske sandt hvad Wegener paastod, at der

Intet var talt om en ny Arvelov under Forhandlingerne, thi der findes i de trykte Aktstykker Pag 20 en Note til Stormagterne, hvori det udtrykkeligt hedder „at i Medfør ... af Renunciationerne ... skal Prds. Chr. med sine mandlige Efterkommere secundere i Overensstemmelse med en ny Arvefølgelov for det danske Monarchie“. Dette Sted, sagde han endogsaa to Gange, havde han viist Wegener selv, der var bleven forundret derover, og havde tilstaaet, at han ikke kjendte det, da han ikke havde skrevet dette Stykke saaledes som den øvrige Note; Ministeriet maatte da selv have sat dette til. Grev K. gav en Fremstilling af Forholdet ved Prinds Chr.'s mandlige Afkoms Uddøen, idet han tog fat i det ene Hjørne af et Stykke Papir og sagde, see her holder nu jeg, det maa ikke rives itu, hvem skal saa have det? „Vi maae faae en russisk Prinds“. „Ja, og blive en Filialstat af Rusland“ tilføiede Klausen. Nu blandede jeg mig i Sagen, og fra det Øieblik blev Samtalen en Polemik mellem de to Herrer og mig. Jeg efterviste det vilkaarlige i at begrænde Varigheden af „Kombinationen“ ved en selvgjort Skranke, i at indskrænke Ordet Qvinderne til tre paa Stedet ikke nævnte, eller blot antydede, i at forstaae „den hele danske Stat“ som den danske Stat, *saalænge* den under Prinds Chr. og hans mandlige Efterk. danne en Heelhed. Jeg paaviste tillige det ubegribelige i at man, naar det Hele kun var en midlertidig Afgang fra Kongeloven, ikke havde omtalt dens iøvrigt uforandrede Bestaaen, ligesom i at Warschauer Protokollens 1° og 2° ikke vare sammensmeltede til Eet. Ved Hjælp af det af Møller paapegede Sted i Noten, søgte jeg at godtgjøre, at Ministeriets Opfattelse ligeoverfor Stormagterne utvivlsomt var i Overensstemmelse med det forelagte Budskab, saaat Stormagterne havde Ret til at forstaae Traktaterne saaledes, at Arvefølgen skulde forandres. Trods de bedste Anstrengelser af Modparterne, der understøttedes ved Forsikringer af Møller og Spandet, at deres Ord jo vare tydeligt de sande, troer jeg, at jeg selv i deres Mening ikke var uheldig i Forsvaret for min Fortolkning af Warschauer-Protokollen, og da jeg kom til Noten fik jeg Klausen til at raade til fortvivlet Kamp. Jeg antog nemlig, at det vilde være vanskeligt at tilintetgjøre den Fortolkning, der velbegrunnet var Stormagternes; hertil svarede Klausen: „ja, men under saadanne Omstændigheder mener jeg, at man ikke bør vige strax tilbage, om ogsaa der stiller sig f. Ex. fire i mod een; i det Mindste vilde jeg søge at virke i den Retning, dersom jeg nu ikke ved min Stilling i Rigsdagen var forhindret fra at tage Deel i Forhandlingerne; men nu kan jeg ikke“. Han troede ikke at der kunde være Andre imod Tilintetgjørelsen af Protokollerne end Rusland, den eneste, der havde Fordeel af dem. Da jeg saa spurgte

ham, hvad man da nu saa skulle begynde med, dersom de efter Kongens Indbydelse sluttede Protokoller kunne opgives, om der da var andet at gjøre, end indbyde til nye Konferentser under ugunstige Betingelser, svarede han, at nu fik man jo at see, hvorledes Ministeriet erklærede sig. Strax derefter vidskede han Møller noget i Øret, hvortil denne nikkede bejaende og maaskee takkende, og saa gik han. De have altsaa mere med hinanden at gjøre. Spandet er endogsaa hidsigt paa Klausens Side; Casse blandede sig et Par Gange i Samtalen og det saaledes, at han næsten understøttede mig. Nogle enkelte interessante Ytringer skal jeg endnu optegne. Møller søgte saaledes at bevise, at da Kaiser Paul havde renunceret uegennyttigt uden at fordre den danske Kongelov ophævet, var det rimeligt, at Nicolaus nu havde gjort det samme. Adskillige meente dog, at dette var for dristigt. Han troede ogsaa, at Alt det der var talt i Protokollerne om de store Magters særdeles Interesse for det danske Monarchie og det Bestaaen, i det allerminde maatte have saameget at betyde, at man var berettiget til at give Protokollerne den bedste Udlægning. Ordene i Noten ansaae han for slet ikke at have noget bindende ved sig, da det jo kun var i en Note til Stormagterne. Som Resultat opstillede han, at man ikke vilde give efter eller vige tilbage for et Spøgelse, og dette her (han lagde Haanden paa Aktstykkerne) ere jo dog ikke andet end Spøgelser uden Realitet og Virkelighed. Det er nu denne Diplomats Betragtninger over Diplomer. Kampmann følte sig saa tiltalt af disse vægtige Grunde, at han forespurgte, om ikke de russiske Reservationer vare tvivlsomme, og maaskee slet ikke saaledes at forstaae, som det alm. skete. Her havde Knuths alvorlige Ansigt nær kommet til at smile og han udbrød: ja kan De faae os det ud, saa er De en Mester. Men K. frabad sig Æren for at bringe det ud, og tilstod, at han aldrig havde læst Aktstykkerne. Da jeg imod Knuth udhævede, at den cognatiske Arvefølge let kunde give os en Thronarving, der var intet mindre en kjærkommen i Danmark, svarede han mig, at det dog alligevel vilde være det bedste, da man paa denne Maade lagde Sagen i Guds Haand, at han kunde gjøre det til det Bedste. En Bonde, som stod bag ved Jens Jørgensen i Landstinget, følte sig svært tiltalt, og gav lydeligt sit Bifald tilkjende. Om Greven følte sig smigret derved, veed jeg ikke. — Klausen var i Begyndelsen af Mødet taus og tog kun Deel ved et enkelt Ord i Samtalen; men i Samtalen med mig blev han flere Gange varm, reiste sig op, og Blodet steg ham til Hovedet. At faae gennemført deres Villie imod Ministeriet maa uden tvivl ligge dem svært paa Hjerte, siden de, der dog (idetmindste Knuth) ere altfor skarptseende til ikke at lee ad Mau, Møller, Schöler osv. indlade sig paa at give Møde i „Danske

Forening“ og der bearbejde Stemningen ved hermeneutiske Kunstpræstationer.

Min Formand kan ikke ganske undvære Rigsdagsvirksomheden; men da han dog ikke kan komme ind i Salen, lader han vore Bønder kalde ud i Forhallen for der at underkaste dem Bearbejdelse. Idag har han haft Hoyer (naturligviis), Milling og Jens Jensen udenfor under Thingets Forhandlinger, og deres Munterhed blev saa stor, at Opvarteren begav sig ud til dem. Han har foræret Hoyer en Bog, hvori han med egen høie Haand har skrevet en Dedication; Milling har ogsaa faaet een, men uden nogen saadan.

Lørdag, 6. november. Intet Møde. Efter Kjøbenhavns-Posten, der stærkt dadler Wegener, have de Eyderdanske forenet sig med Fru Danner, der hader den eventuelle Kongefamilie, fordi den ikke vil modtage hende. Ministeriet skal have forlangt Wegener suspenderet, men Kongen har ikke villet indvilge; at det imidlertid ikke kan beholde ham efterat han har skildret dem som Modsætninger til gode danske Mænd, det er da klart. — Jeg traf Winther idag paa Gaden og fortalte ham i Korthed Begivenhederne i „Nationalforsamlingen“, som jeg vil kalde den for Fremtiden, og de interesserede ham særdeles. Jeg troer ikke han er saa yderlig som jeg først antog og begynder at give Tsch. Ret i Bedømmelsen af ham. Vi ere Perlevenner, og han betroede mig tillige sin Glæde over, at vi havde haft Kontrovertsen i Sagen om Finantsudvalget, da det viste, at man i Venstre kunne have forskj. Meninger. Dreyer talte jeg med om Arvefølgen. Han vilde naturligviis først have de klareste Grunde for Nødvendigheden osv. Men forat gjøre det klart hvorvidt det skulde gaae med denne Klarhed, holdt han begge Hænder ned ved Siden af sig og sagde da, det er ikke nok saaledes, jeg vil have det saaledes, og nu holdt han begge Hænder om ved Kraven af mig. Jeg svarede, at det, naar man da endelig vilde have Forvisningen, endnu ikke kunde lade sig nøie; thi Vedkommende kunde jo godt betænke sig. Vilde man være Skeptiker kunde man ikke slaae sig til Ro, førend man havde faaet Pryglene. Saa vred han Mund, raabte auu... og gik sin Vei. Flensborg troer jeg snarere kommer til Raison. Men Spandet?

Søndag, 7. november. Jeg har igjen idag haft en interessant Dag. Imorges gik jeg til Tsch. forat tale med ham om Mødet i Nationalforsamlingen, og for at han kunne faae det i Korthed og dog fuldstændigt forelæste jeg ham mine ovenstaaende Optegnelser. De interesserede ham særdeles og han udbrød flere Gange „det er interessant, det er meget interessant“. Han med-

deelte mig Adskilligt angaaende de omhandlede Personer og Forhold, som kan tjene til bedre Oplysning om Eet og Andet. Saaledes sagde han mig, at den Fortolkning af Warschauer-Protokollen, som Klausen og Knuth fulgte allerede var gammel og fremsat tidligere af Klausen under Forhandlinger, hvori han havde taget Deel. Det var, troede han, et Middel, hvorved man vilde vælte al Skyld fra sig selv over paa det nuværende Ministerium, ved at paasige det, at det forvanskede de Traktater, som det fratraadte har efterladt. Det undrede ham, at Knuth var med. Om Spandet troede han, at han nok kom sig, naar det viste sig hvad Følgen vilde blive. Om Monrad see Pag. 82*). Jeg betroede ham, at jeg havde tænkt paa at forsøge min Lykke ved en Bladartikel om den Wegenerske Fortolkning, og at jeg ønskede dertil at vælge B. T., skjøndt jeg vel ikke havde synderligt Haab om et godt Udfald. Han sagde da, at Wegener og Clausen selv udenfor al Tvivl oftere skrev i dette Blad og at Redactionen maaskee søgte en Støtte derved i den offentlige Mening. Han raadede mig at gaae først til Nathanson selv med et lille Stykke og derved sondere Terrainet, om man siden kunde faae et større ind. Det besluttedes da, at jeg skulde skrive en Indledning til det af Møller paa-pegede Stykke, og deri spørge W. om han kjendte det. Jeg gik da hjem og gjorde saaledes, og med mit Stykke og Aktstykkerne i Arvefølgesagen i Lommen gik jeg op paa Nørregade No. 36 og 37 2 S. og bankede paa. Gamle Fatter var just ifærd med at tømme Kassen, aabnede Døren paa Klem og kigede ud til mig. Jeg buggede da pænt, udvidede Aabningen ved at klemme ham lidt tilside, hvorved jeg da kom indenfor, og skjøndt jeg jo godt kjendte Ansigtet, spurgte jeg, om jeg havde den Ære at tale med Hr. Redakteur Nathanson. Ja, svarede han, og spurgte igjen, og det paa godt jødisk: hvem er De? Jeg forestillede da min Person, hvorefter han gjorde et hastigt Spørgsmaal om mit Ærinde. Jeg fremtog da mine Aktstykker og sagde, at jeg var i megen Tvivl om Rigtigheden af Wegeners Paastande angaaende disse, idet den nye Arvelov stod klart omtalt i en Note til Stormagterne; hvorhos jeg viste ham Stedet Pg. 20. Ja, svarede han mig, og det staaer i Warschauer-Prt. med. Jeg udtalte mig ogsaa derfor og fremtog mit Papir med den Bemærkning, at jeg ønskede at gjøre Wegener et Spørgsmaal om Sammenhængen med det af mig paa-pegede Sted. Herover syntes han fast at blive bange, veg et Skridt tilbage og sagde: „nei, nei, jeg kan Intet optage, idetmindste endnu ikke, ikke imorgen. Jeg kommer selv, jeg kommer selv“. Jeg stak da mit Papir i Lommen, men var nu engang bestemt paa, ikke at ville lade mig afvise kort, og tog derfor fat paa Sagernes Stilling

*) Her i udgaven denne dags indførelse, 2. sidste afsnit.

igjen, idet jeg udtalte min Glæde over at mit Bidrag var gjort overflødig i denne Sag derved, at en dygtigere Pen vilde tage sig af Sagen. Han bød mig nu at sidde ned og vi kom da i en Samtale, der efterhaanden antog en mere oprigtig mere fortrolig Kharacter. Den gamles Anskuelser vare ganske de samme som Venstres; men han var sig slet ikke denne Overeensstemmelse bevidst, og han spurgte mig derfor om hvad Tsch. mente i Sagen. Om mig selv vilde han have nøiere Besked. Han havde kjendt min Fader, viste det sig, og det morede ham; men nu var det om hvilket Partie jeg tilhørte. Jeg svarede ham, at jeg ikke havde bundet mig udelukkende til noget, men deeltog i alle Partiers ... ah! afbrød han mig, ja det holder jeg også for det Rette, man skal ikke binde sig, men være frie. „Men hvad ville da nu egentlig Dhr., som modsætte sig Budskabet“. De ville, troer jeg, et andet Ministerium, der er dem selv mere kjær end dette, og maaskee lidt for dem selv med. „Ja saamæn, ja saamæn“. — Vi kom nu efterhaanden ind paa Sagerne. Han betroede mig da, at han for Øieblikket stod i Brevvexling med sin Ven Wegener om hans Skrift, og vilde have den til Ende, inden han angreb det, hvilket forøvrigt vilde skee om et Par Dage. Han sagde, at W. var bange for at man skulde troe, at der stod Nogen bagved, og da jeg her faldt ind med et: „det var vel just ikke umuligt“, vedblev han med et betydningsfuldt Smil: man kan jo troe hvad man vil. Skriftet selv kaldte han lidenskabeligt og slet begrundet, og det var da ogsaa min Mening. Følgen af en Fremgangsmaade som den i Wegeners Skrift betegnede vilde ikke være nogen anden, end at Halvparten af Corps diplomatique vilde forlade Kjøbenhavn, og den vilde bringe vor hele Fremtids Udvikling, navnlig Grundloven, i den største Fare. Han fremhævede desuden den Utaknemmelighed, det vilde være paa en saadan Maade at træde op imod Rusland, vor trofaste Støtte under hele Krigen. „De maa dog troe mig, Hr. Adjunct, at en Mand som jeg, i min Stilling, veed Noget, og jeg forsikkrer Dem at det er en Sandhed, jeg veed det bestemt, at havde Slaget ved Idsted været tabt, vilde otte Dage efter 20.000 Mand Russiske Hjælpetropper have været paa Als. De laae ved Riga, Skibene vare parate til at overføre dem, og vi havde haft dem, bestemt“. — Jeg meddeelte ham Eet og Andet af hvad jeg vidste om Klausens og Knuths Fortolkningskunster, idet jeg tillige et Par Gange bad ham om, at det endelig maatte blive imellem os, hvilket han sagde altid var Betingelsen, paa hvilken han talte med sine politiske Venner, og jeg undskyldte da min Anmodning med vort Bekjendtskabs Nyhed. At Tillisch vilde være Minister benægtede han paa det Bestemteste, og paa en Maade, som syntes mig at tyde paa en speciel Kundskab dertil; han troede, at det

i det Hele ikke vilde være let at faae et Ministerium istand. Om Rosenørn yttrede han, at han manglede den fornødne Selvstændighed, hvad jeg ikke skal benægte. — Han forestillede mig nu ogsaa sig selv og fortalte mig sit Levnetsløb i korte Udtog, og jeg maatte naturligvis bøie mig for den Præsumtion, det indeholder, for en udmærket Dygtighed. Han vilde nu ogsaa have mit Stykke, om det end efter Omstændighederne ikke var hensigtsmæssigt at det kom i Bladet, han hentydede ogsaa paa at han ønskede at gjøre Brug af min Hjælp i Fremtiden og udbad sig min Adresse; jeg skulde da høre fra ham. Da jeg tog Afsked, bevidnede han mig den Glæde, det havde været for ham at gjøre Bekjendtskab med en Mand af mine Grundsatninger og min Betragtningssmaaede af Forholdene; jeg skulde snart høre fra ham. Jeg var naturligviis ikke mindre galant, og jeg fandt bedre Ord dertil end jeg pleier. Inden jeg gik tog han bestemt Løfte af mig ikke at meddele Nogen, at hans Blad vilde optræde imod W. — Vi faae nu at see, hvad der kan komme ud af Sagen, i ethvert Tilfælde er jeg nu i Forbindelse med Bladet, og skal søge at benytte den. Det vil gjælde at være klog og forsigtig. — Endnu staaer tilbage, at kaste et Blik paa Kilden, hvorfra den halvofficielle offentlige Mening udstømmer over Danmark, ligesom paa Nestors egen Person. Jeg havde ventet at finde et gentilt Kontor med pæne Sidegemakker, der indeholdt en pyntelig Jøde, parat til at modtage en Minister eller i det Ringeste en Kammerherre; men ak, hvor blev jeg skuffet. Da jeg kigede ind igjennem det karrigt tilmaalte Rum, han først vilde forunde mig, mødte mit Øie til min Forundring en Seng i Baggrunden; Indgangen er igjennem Sovekammeret! Værelset ligger tilgaarden og er paa to Fag; tilhøre, tæt op til Døren, staaer en Piedestal, i hvilken to Skuffer vare halv aabne. Af den ene stak en stor Deel stivet Lindtøi frem; det var udentviis ganske nyligt kommet fra Vadskerkonen; fra den anden hang et Skjorteærme eller noget Lignende ned. Sengen var stor, men ingenlunde ziirlig og adskillige Smaating laae paa den; paa en Stol hang en Frakke, henkastet i en saadan Stilling, at den syntes at betænke sig paa, om den vilde falde ned eller blive liggende. Den Deel af Gulvet, som var Døren nærmest, bedækkedes af nogle Fragmenter af et Gulvtæppe, der alt for længe siden havde tabt Sammenhæng, og rimeligviis kun endnu bevares til Kludetoldens Nedsættelse, hvorved deres Værdie maaskee kan stige 2 rbd. pr. 100 Pd. Her mangler en Kone. Fra denne Forhal træder man ind i selve Kontoret, der er tilgaden og ligner ethvert andet uordentligt Studereværelse. Men nu Redacturen. At han ligner tilgavns en gammel Jøde, det kan enhver nok vide af Korsarens Tegninger; men i disse er dog aabenbart Næsen gjort for

stor. Han gaaer forover bøiet, men dog kan han ikke ret oversee sin Mave. Det fidede, der saa ofte findes hos Jøderne, er i ikke ringe Grad tilstede hos ham. Han bar en gammel Frakke af den nævnte Egenskab, hvilken en Knap oppe ved Halsen holdt sammen, hvorfra den faldt skraat ned over begge Sider af Maven, og aabnede derved Udsigten til en ingenlunde ny Vest og et par meget falmede Beenklæder, hvis Klap stod aaben og hang ned ved den ene Side, idet kun een Knap af Størrelse som en Kobber Toskilling holdt den oppe ved den anden Side; om Sagen er den, at der ikke findes flere end denne ene eller om de andre ikke vare knappede, skjøndt pligtskyldigst tilstede, det kunde jeg ikke undersøge. Den Gamle kommer til at gaae i en halv Uskyldighedstilstand, fordi den nævise Mave hemmer ham Udsigten. Han er forøvrigt forfængelig af sin Person og dens historiske Berømthed; saaledes fortalte han mig med megen Tilfredshed idet jeg gik, at Folk fra Landet vare saa nysgjerrige for at see ham, at det ofte hændte paa Gaden, at Nogen sagde til Fremmede (for jeg hører ypperligt maa De vide): see der gaaer Berlingske; hæ, hæ! Det er især Præsterne, der ere nysgjerrige. — Det Hovedindtryk, som det Hele gjorde paa mig, er ikke svarende til de Fordringer, jeg synes man maa stille til Redactionen af Danmarks første Blad. Fatter er ikke engang godt underrettet.

Om *Monrad* sagde Tsch. til mig idag, at han foragtede saadanne Konster, som de Prøver, jeg havde givet ham af den KnuthClausenske Fortolkning; det er en hæderlig Side ved ham.

En Grev Turneerhjelm, Svendsker naturligviis, har bragt Tsch. en Hilsen fra *Hertugen af Augustenborg*, og sagt ham, at han takkede hans Oprigtighed for hans Families Frelse fra Fangenskab. Engang havde Tsch. nemlig sagt til Hertugen ved hans eget Taffel: ja gjør De de Grundsætninger gjeldende i Praxis, saa vil de finde en ivrig Modstander i mig. „Hvad vil De da gjøre“? „Ja, har jeg Magten, vil jeg tage dem Fangen, eller...“ H „Eller?“ „eller dræbe Dem“. Dette havde han erindret sig, da Oprøret udbrød, og saasart han fik at vide, at Tsch. var med som Leder i Bevægelsen, skrev han til sin Familie, at de alle uden Ophold skulde flygte. Derfor forlode de alt som det stod, og ikke længe efter kom ogsaa de danske Tropper.

Mandag, 8. november. Mødet i Thinget var bansat tørt. Skeel havde bedet mig om at sondere Tsch. i Anledning af Rosenørns Forslag om *Sammenkomster* for offentlig Regning til Nydelse af en Snak og lidt Viin og Brød. Men han erklærede mig bestemt, at han til det Yderste vilde bekæmpe dette

Forslag, og gik det alligevel igjennem, vilde han aldrig sætte sine Been der. *Rosenørn* har lavet et Mæglingsforslag, der gaaer ud paa at lade Grundlovens Ophævelse ganske uomtalt; han har viist det til S. Det er et fiint Hoved den Rosenørn; der stikker en Brehmerfeldt i ham.

Om Aftenen havde vi Møde i Klubben, for at tale om den Landstinget forelagte Valglov. Mau havde indbudt, og Forhandlingerne, der ikke havde stor Interesse, dreiede sig om Præsternes Sæde i Sogneforstanderskabet, hvilket Andresen, den uforsonlige Præstehader, naturligviis bestred, og om den opstillede Valgcensus i § 2, hvorved A. bemærkede, at da Vælgernes Antal kom til at rette sig efter Antallet af de gjorte Arbejdsdage, vilde Majoriteten ved Kommunevalgene blive afhængig af hvormegen Snee der var falden i det forløbne Aar.

Tirsdag, 9. november. Klk. 8 omtrent gik jeg til Tsch., forat tale med ham mit Besøg hos Nathanson. Da jeg havde forelagt ham de ovenstaaende Noticer, overraskede han mig ved det Spørgsmaal, om jeg ikke kunde finde det stemmende med mine Tilbøieligheder at blive Hovedredakteur ved et Blad som B. T. At jeg blev overrasket kan vel enhver begribe. Han forklarede det nu nøiere saaledes, at han vidste at Berling betragter den Gamle som udlevet og havde i Løbet af i det Mindste et Par Aar søgt en anden Redacteur. To Gange var paa anden Haand det Spørgsmaal henvendt til ham af Folk, i hvis Mund det ikke var betydningsløst, om han ikke kunde udpege en Redacteur for B. T. Han vidste, at der havde været tænkt paa Holst, men at han var kommet i Bjerings Kløer og havde prostitueret sig. Desuden vidste han, at Fatter var i Pengeforlegenhed af og til, og havde seet Exempler paa, og det to Gange i forskjellig Retning, at de, til hvem han under slige Omstændigheder henvendte sig til, havde faaet Indflydelse paa Bladets Tone; i det Mindste havde der været Stykker samtidigt med Forlegheden i Vedkommendes Aand. Han troede, at det især var den Gamle om Indtægten at gjøre, og at han derfor ikke vilde have noget imod at en Anden f. Ex. adjungeredes ham i Politiken, naar han saa selv beholdt Handelssagerne. Jeg svarede ham, at det var Noget, jeg ikke havde kunnet tænke mig, og som jeg derfor hellerikke kunde give noget Svar paa. Min Uddannelse havde meest gaaet i theologisk Retning og jeg vilde behøve længere Tids Forberedelse, inden jeg kunde tiltræde den. Han bad mig ikke misforstaae ham, somom han kunde tilbyde mig denne Plads, (hvad jeg naturligviis ikke gjorde) men han sagde mig, at det oftere havde hændet, at man paa den Maade havde søgt hans Raad, somom det var ganske tilfældigt,

og snart efter havde han seet det fulgt. Det var muligt at et saadant Spørgsmaal kunde komme en Gang endnu. Han fandt det naturligviis rettest, at jeg søgte at vedligeholde den begyndte Forbindelse.

Femogtyvemandsudvalget skal have Møde til Middag og i det Konferents med Bluhme. Tsch. meente at Rumlernes Politik vilde derefter snart blive aabenbar; havde man besluttet at levere et Slag, vilde man strax samle sig til en Minoritet og møde med sin særegne Indstilling; i dette Tilfælde vilde man skynde paa. Troede man derimod at maatte stikke Piben ind, vilde man stræbe at hale Sagen ud, for bedre at kunne gjøre det med Anstand. Det vil herefter snart vise sig, hvorledes Sagerne staae.

Aftenmøde i Klubben. Af Spandet og Flensborg erfarede vi iaften, at Bluhme havde meddeelt dem, dvs. de 25, at den Mening af Traktaterne, som det kongelige Budskab udtaler, er den, hvori Stormagterne har taget dem og hvori ogsaa de Mænd, der have afsluttet dem fra vor Side, har opfattet den, og fra denne Mening kunde hverken han eller saavidt han troede noget andet Medlem af Kabinettet vige det Ringeste. Han indrømmede det Uheldige, der var i at een af Landsdelene havde en Repræsentation, de andre ikke; men paa et Spørgsmaal af Monrad, om det ikke kunde være nok, at man nu strax gav en foreløbig Billigelse, men opsætte den endelige Afgjørelse indtil Samstaten fik et Organ, gav B. intet Svar. Det besluttedes da at affatte en Beslutning i Overeensstemmelse med Budskabet og lade de afvigende Meninger fremtræde som Ændringsforslag dertil. Det er nu det Faktiske, men det der ligger bag ved? Hverken Madvig eller nogen af de andre Ex-Ministre af Nov. Minist. udtalte sig.

Onsdag, 10. november. Af Tsch. fik jeg bedre Besked om adskilligt af det i Komiteen Passerede og jeg skal supplere Ovenstaaende efter ham. Bluhme bar sig overmaade fiint ad. Han gik ud fra at vise, at det nuværende Ministerium ikkun fuldbyrdede det, som det foregaaende havde forberedt, og væltede derved den hele Byrde fra sig. W. Moltke sagde dog omtrent, at Budskabet udtrykte Acternes Mening, og ingen af de andre November-Ministre sagde imod. Han troede, at Folk gav sig paa Naade og Unaade. Monrad skal ogsaa have afgivet et lignende Vidnesbyrd som W. Moltke og han er dog vel den besindigste af Rumlerne, som han synes den sandhedskjærligste. Tsch. troede, at man vilde forsøge et Middel til at slippe vel fra Sagen. — Det var muligt, at det hele Wegenerske Spektakel hidrørte fra Glücksborg, der efter at være sikkret Arvefølgen for sine mandlige Descendenter, maaskee havde faaet Lyst til at faae Thronen for sine Døttre med.

Torsdag, 11. november. Det er just ikke paa nogen meget righoldig Dag, jeg begynder min nye Dagbog. Vi havde vel et langt Møde i Thinget og det var hellerikke uden al Interesse, men dog hellerikke af de meget interessante, om Aftenen et Møde i Klubben, hvor der forhandlede om Lovforslaget til Kommunevalgene, og i hvilket Mau var ivrig, havde nær kommet i Klammerie med Andresen, den Præstehader, og blev vred. Thalbitzer var ogsaa tilstede og tog ivrig Deel i denne Sag, der naturligvis interesserer alle Landboere meget.

I Arvefølgesagen er idag trykt omdeelt til Udvalgets Medlemmer to Forslag til Indstilling til den forenede Rigsdag, nemlig eet af Tsch. der er meget galant imod Regjeringen og priser den Visdom, der er i Budskabet, et andet, der i fire Linier siger „Ja“. Der kan tænkes flere Grunde til Førstnævntes Adfærd, men allerede den er god, at det kan være godt at lade Modparten faae noget at yttre sin Harme over, noget at bortskjære og derved Leilighed til ogsaa at seire.

For et Par Dage siden talte jeg ved Middagsbordet med Kayser om Arvesagen. Han var saare ivrig og frygtede svært intet mindre, end at vi „maaskee imorgen saa kunde have en Augustenborger til Thronarving“. Da jeg forundret spurgte om, hvorledes vel dette kunde lade sig gjøre, svarede han, „naar de andre ere døde, kan jo Keiseren af Rusland overdrage ham sine Fordringer, og saa har vi ham“. Da jeg saa fremhævede det Usandsynlige i at dette kunde lade sig gjøre, baade fordi der jo dog leve fem Mænd, hvoraf to ganske unge, der skulde døe først, og fordi det er overmaade usandsynligt, at Keiseren, Slesvigholstenernes trofaste Modstander, skulde lade sig repræsentere paa Danmarks Throne ved dens Ophavsmand; — svarede han, „ja jeg er svært i Tvivl, jeg veed ikke om jeg kan sige „Ja“, jeg er svært i Tvivl“, og saa gik vi til andre Ting. — Idag talte jeg igjen med ham og spurgte ham, om han havde læst Flyvepostens Artikler imod Wegener, om hvilke jeg yttrede, at skjøndt jeg i det Væsentlige bifaldt Indholdet, maatte jeg beklage den hensynsløse Form. Men han benægtede det. Saadan ere disse Mennesker, det er et betegnende Træk i Rumleriets Historie, men ligesaa løs som deres Iver er, ligesaa let vilde de igjen siden falde til Føie, dog er det godt, at Kugleafstemningen er borte.

Fredag, 12. november. Jeg havde tænkt paa at udgive en Piece i Anledning af Wegeners „Manuskript“ og har gjort Forarbejderne dertil; men det kan efter Indviedes Sigende kun sjældent dække Udgifterne og sætte Penge til paa den, det har jeg dog ingen Lyst til, saa jeg vil lade det være. — Der har

idag intet Møde været i Thinget, men iaften skulle vi i Nationalforsamlingen, og jeg tænker, at der bliver interessante Ting at høre; dog maaskee skuffer jeg mig, og der kommer Ingen, eller saagodtsom Ingen. Der gik igaar en Liste om i Thinget til Middagsspise hos Wincent imorgen; den har ikke været hos mig; men jeg veed ikke, om det er tilfældigt. Imidlertid har jeg faaet Leilighed til at tegne mig idag og møder imorgen. Jeg noterer saadanne Exempler med Hensyn til Høires stadige Afsky for den illiberale Adfærd, Venstre beskyldes for.

Møde i Nationalforsamlingen. Mine Forventninger af et interessant Møde i denne Forsamling bleve ingenlunde skuffede, skjøndt jeg troede at de vilde blive det, da jeg kom. Jeg mødte nemlig præsicé Klk. 6, men der var da Ingen mødt endnu og jeg erfarede, at der skulde være Møde i Fæstecomiteen Klk. 7, saaat jeg begyndte at troe, at det vilde ikke blive til Noget. Men efterhaanden kom Folk og da Spandet gjordet mig bekendt med dem, jeg endnu ikke havde lært at kjende, studsede jeg ved at finde Bjerling derimellem, og begyndte at faae Anelser; strax efter kom saa Lehmann (for første Gang) Knuth, Clausen, H. Hage, Dahl, M. P. Bruun, Tang, v. Stöcken, Gad, de sex sidste ogsaa første Gang, og desuden mange Flere. Da Folk vare samlede, tog Lehmann Clausen hen i en Krog, og da man endnu ikke ansaae dette Sted for sikkert nok, gik de udenfor og kom en halv Snees Minutter derefter ind igjen, og saa fik L. Ordet af Møller, der naturligviis fungerede som Dirigent. Han holdt en lang Tale, under hvilken hans Ansigt havde dets urolige Præg, og udviklede deri, at „man“ først havde været inde paa Forandring i Arvefølgen, men senere var man kommet bort derfra, og i Renunciationerne sporedes tydeligt en ny Aand, der siden deres Tid havde søgt at gjøre sig gjældende. Bluhme havde i Mødet med de 25 ikke sagt andet, end Akterne indeholdt, og man maatte ikke betragte sig som mere bunden, end man virkelig var; det var tydeligt, at de betegnende Ord vare flikkede ind bagefter. (Herved kunde da enhver forstaae hvad han vilde). Pr. Chr. vilde naturligviis alle have; den tilsvarende Deel af Budskabet skulde man derfor antage, derimod burde man forbeholde Arvefølgens Forandring til Heelstatens Organ var bragt istand. Dette vilde være nødvendigt for Slesvigs Skyld, og det seer endogsaa ud somom man ønskede fremdeles at regjere Slesvig og Holsteen uindskrænket, hvorved den danske Rigsdag sank ned til et Redicüle. (Dette Ord gjorde svær Effect). Man maatte søge at tvinge Ministeriet ud fra den fordærlige Vei, det havde begyndt at betræde; men det vilde være vanskeligt, da det sikkert ikke lod sig rokke, førend det saaat sige saae Sort paa Hvidt for, at der var over en Fjerdedel derimod; saa gav

det sig nok. Ministeriet havde man i denne Sag imod sig, men ... (her stammede han noget) Kongen ikke. — Igjemmen denne Tale, der indeholdt for en stor Deel Gjentagelser af ældre bekendte Ting, gik dog Indrømmelsen af en betinget Nødvendighed til at gaae ind paa Budskabet, naar Ministeriet nemlig ikke kunde give efter.

Bjering formeente, at det vilde være misligt at overlade en slig Sags Afgjørelse til Heelstatsorganet, af hvilket der vilde være lettere at faae de $\frac{3}{4}$ end nu. Han troede desuden, at det vilde have Vanskeligheder med at faae Sagen afgjort efter Lehmanns Forslag, og om Grundlovens § 4, der kun tilsteder Forandring i Kongelovens Arvefølge, ikke dens Ophævelse, her med Rette kunde paaberaabes, det betvivlede han; Ophævelsen burde uden tvivl skee efter § 100. Derved kunde meget vindes, ialtfald Tid. Knuth udtalte sig i et saare svævende, ubestemt Foredrag for Lehmann, og antog Frygten for Farer ved en Ministerforandring for at være ingen Vægt. Han gik saa til Fæstecomiteen.

Jeg spurgte nu Lehmann, der ogsaa vilde til at gaae, om hvem det „man“ var, der først havde indladt sig paa Forhandlinger om Grundlovens Forandring, og det, der senere var kommet bort derfra, og navnlig om Rusland var indbefattet derunder...

Han afbrød mig og svarede, at først havde man tænkt paa en Oldenborger, hvoraf da Arvefølgens Forandring fulgte af sig selv; men dette var opgivet, da han ikke vilde anerkjende Slesvigs uadskillelige Forbindelse med Danmark. Derpaa var man kommet bort derfra; men i Warschau havde man trakteret vedkommende Diplomat (Reedtz) og hans Tjenere saa godt, at han var glad over Alting. Han gjentog sin Forsikring om Kongen. I. E. Larsen, der var kommet indenfor i den Hensigt at hente de andre til Komite-mødet, fremhævede, at den største Fare laae i det Oldenborgske Huus, der antog sig saa sikker, at det ikke havde villet gaae ind paa Slesvigs uadskillelige Forbindelse med Danmark og vilde gjøre Fordringer paa Slesvig. (Gik). H. Hage bemærkede sig nu Terrainet, der efterhaanden rømmedes af de Andre, og fremhævede Hidsigheden i Angrebene paa Wegener som et Vidnesbyrd om Sagens Fare, og det Medhold W. maatte have paa visse Steder. For Forlegheder ved Dannelsen af et Ministerium troede han ikke man behøvede at bekymre sig; thi Opstillingen af Steemann, der jo efter sin Alder ikke fornuftigviis kunde antages at kunne blive Minister mere, tydede hen paa Dannelsen af et Ministerium udenfor Rigsdagen. (En fiin Fortolkning!). Han gik nu ind paa det Formelle ved Behandlingen af Sagen i Rigsdagen og omtalte de to Forslag, der vare indkomne i Komiteen: det

ene af Oxholm, Blechingberg og to Andre, der gav sit Bifald til Budskabet uden at optage det, og som derfor ikke tilstedede Stilling af Ændringsforslag, og Tsch.'s, der indeholdt Budskabet og var redigeret saaledes, at de kunde stilles til det. Han udbredte sig nu i en Ordvexling med Bjerling over de mulige Tilfælde, der kunde indtræffe under Afstemningen, idet han forudsatte, at den pure Antagelse maatte komme sidst (Oxholms Forslag), og nu ville Antagelsen af et Forslag, der delte Spørgsmaalet i to Dele, hvoraf hver maatte gaae igjennem med $\frac{3}{4}$, kunne vanskeliggjøres af Modparten ved bestandig at lade alle Forslag falde lige indtil den pure Antagelse, hvorved man da blev tvungen ind i den simple Antagelse eller Forkastelse. Bjerling havde ikke saaledes sat sig ind i det, og slaet sig til Ro med, at naar man fik det deelt, vilde Alle stemme for det første Punkt, Antagelsen af Prindsen, og saa skulde Fjerdedelen komme og forkaste den anden Deel af Forslaget og lade det første ene blive staaende. (Det var slet ikke fiint, især da der saa maatte foregaae en ny Afstemning over det første Punkt som det hele Forslag). Klausen, der hidtil kun havde talt lidt og navnlig i Anledning af Talen om en Afgjørelse af Heelstatsorganet formeent, at saa maatte Holsteen ikke kunne stemme med, da det ikke hørte saaledes til Danmark som Slesvig, tog nu til min Forbauselse Ordet og formeente, at der Intet var til Hinder for at stille Oxholms Forslag først, forkaste det og saa gaae til det andet. Men Hage mindede om, at 20 kunde efter Forretningsordenens § 24 fordre Rigsdagens Afgjørelse af Maaden, hvorpaa Spørgsmaalene skulde fremsættes, (hvilket Klausen hellerikke havde gjennemtænkt), og paa den Maade fremtvinge den pure Antagelse eller Forkastelse. For dette Sidste var man lidt urolig og jeg troer ikke, at Andre havde egentlig Lyst dertil end Bruun og Dahl, ikke engang Bjerring. Med praktisk Sands meente nu Møller, at man burde forsikre sig et Antal af 40 ved at faae dem til at underskrive et Dokument, som da kunde benyttes. Bjerring og Dahl gik strax ind derpaa, men man kom i nogen Knibe om Formlen, da det vilde være muligt for Vedkommende at trække sig tilbage, dersom den var for viid, og det kunde have Vanskeligheder at faae Nogen til at underskrive, dersom den var saa snæver, som man kunde ønske; ubehageligt vilde det endelig være at lide et Nederlag, naar man ikke kunde sætte igjennem hvad man forsøgte. Nu berettede Een, at der fra den anden Side indsamledes Underskrifter paa en Erklæring for Sagen, og man greb denne Løgn som et Paaskud til at udsætte sit Forehavende. Efterat man havde bestemt at samles igjen ved Leilighed, opløstes Forsamlingen i Snakkeselskaber, og jeg spurgte nu Hage om det, jeg egentlig vilde have spurgt Lehmann

om, nemlig hvorledes han troede at Kaiseren af Rusland vilde finde sig i den Deling af Spørgsmaalet, som var foreslaaet, og om det kunde ansees for antageligt, at han lod den første Post staae, naar den anden var forkastet, da jo ellers den hele Tale om Prinds Christians Antagelse vilde være tom „o, vær De rolig, min gode F., svarede han, Stormagterne ville tigge os om at tage Holsteen; de ville holde paa Wiener-Traktaterne og derfor maae vi have det; og Rusland har det slet ingen Nød med; det veed godt, at det ikke selv kan faae Holsteen, og saa giver det nok efter“.

Det var en noget voldsom Forsamling denne og jeg, der endnu ikke er inde i Rumleriets Historie og Mysterier, gik meget bekymret hjem, skjøndt jeg dog paa den anden Side ikke havde været uagtsom paa, at saavel Lehmann som alle de Øvrige, paa et Par nær, frygtede for at lade det komme til det Yderste. Udgangspunktet for det Hele var aabenbart det fra Bluhme manglende Svar paa Monrads Spørgsmaal i 25-Udvalget. Da jeg var kommen hjem optegnede jeg strax Hovedmomenterne, og gik til Tsch. om Morgenen. Jeg gjorde Bekjendtskab med v. Stöcken, der kom til mig forat takke mig for „Astronom. og Skr. Aut.“ hvilken han havde læst med megen Interesse og hans Familie ligeledes; han citerede mig et Par Steder, som han kunde udenad og som havde interesseret ham meget.

Lørdag, 13. november. Klk. 8 gik jeg til Tsch., hvem jeg strax sagde, at jeg troede, at det kunde blive galt; det var imidlertid et Fandens Spektakel, de havde holdt iaftes. Inden han imidlertid havde hørt noget af min Beretning om det Passerede, udtalte han, at det udentvivl var Uveirsskyer, der bleve dragne op efter Monrads Ordre. Saadan noget havde man seet saa ofte før og skulde ikke tage sig nær. Da han i Onsdags Aftes gik hjem med M., havde han sagt, at han vilde gaae til Bluhme forat undersøge, om der ikke kunde erholdes nogen Indrømmelser, han antog, at M. havde været der i Torsdags og at Demonstrationerne om Fredagen skulde tjene som Støtte for een eller anden dermed i Forbindelse staaende Plan. Det slog mig koldt Vand i Blodet. Imidlertid erfarede han det Passerede med megen Interesse, og knyttede nogle Bemærkninger dertil, som jeg skal optegne. Om Larsen yttrede han, at han ofte saae saa stift paa det Historiske, at han glemte det Nærværende. Der var igrunden ingen Mening i det Hele, naar man talte om at antage Pr. Christian og beholde Kongelovens Arvefølge uforandret; thi Arvefølgen var forandret med hans Antagelse, da enhver af de Berettigede vel kunde renunciere for sig, men ikke til Fordeel for nogen bestemt Person; naar Een renuncerer, og Arveloven skal bestaae, da maa den næste

efter den Berettigede træde til: Victoria kan ikke renunciere til Fordeel for Albert. Frederik af Hessens Renunciation er desuden betinget af, at Monarchiets Integritet skal opretholdes, og han kan tage den tilbage, naar vi lade det givne Arrangement gaae i Lyset. Han beiler jo nu til en preussisk Prindsesse.

Hvad Lehmanns taktløse Indblanden af *Kongens* Person angaaer, da fortalte han mig, at Kongen havde sendt ligefrem en Person til ham forat lade ham sige: at han dog endelig ikke maatte troe at Wegeners Skrift var udkommet efter nogenslags Forbindelse med ham; thi det var ikke Tilfælde. Dog indrømmede han, at det derfor vel kunde være alligevel; thi ... osv.

Om *Blubme* meente han, at han maaskee Intet havde imod, at Rigsdagen slog sig selv ihjel.

Om Klausens Deeltagelse i Debatten om, hvorledes Spørgsmaalene skulde stilles heldigst, forat et bestemt Resultat skulde komme frem, yttrede han: ja vil De nu betragte, er det en Formand? Overvei nu alt dette, og døm saa, hvor er Intriguen og hvor er den aabne og ærlige Fremfærd?

I Samtalens Løb fortalte han mig en Anekdote, der er betegnende. For et Par Dage siden stod han i Vinduet paa Slottet og talte med Monrad og Lehmann om Eet og Andet. Da trak Garden op paa Vagt med Musik, og L. sagde saa: See, der gaae de nu saa pænt; hvem veed, om de nu ikke en smuk Dag kunde gjøre en Svingning herind ad, forat rydde Rigsdagssalen. M.: „aa, ja“. L. „og de gjorde det min Sjæl, naar de fik Ordrer dertil“. M. „det kunde vel være“. L. „jeg har en Anelse om, at jeg saa blev sid-dende“. M. „og jeg har en Anelse om, at jeg saa tog min Hat og gik“. L. „og hvad gjorde De, Tscherning?“ T. „o, jeg veed ikke ret, men jeg troer jeg fulgte med Monrad“. — Tsch. vilde deraf udlede L.'s romanlystne Kharacter. At der i denne Anekdote fremtræder en bestemt udpræget Forskjel paa M. og L., det er unægteligt; men jeg er endnu ikke enig med mig selv om hvem jeg vilde efterligne i paakommende Tilfælde.

I eftermiddag var der *Middagsspis*e hos *Wincent*. Listen havde cirkuleret allerede i Torsdags, dog uden at være mig præsenteret, men idag kom Schack, efterat jeg havde stemt imod Albertis Forslag om Prokuratorernes Adgang til Forligscommissioner, hen til mig forat spørge mig, om Listen havde været hos mig. Jeg var nu imidlertid alt tegnet og fik ogsaa en moersom Eftermiddag. Jeg kom til at sidde ved Siden af Lehmann og nær ved Schack, og fik saaledes Leilighed at tale med dem. Lehmann var galant og beundrede mit Herredømme over mig selv, da jeg ikke begik den Feil, som unge Medlemmer, der kunde tale, ellers saaoft begik, nemlig at ville tale

med bestandig; det vidnede om meget Herredømme over sig selv. Han foreholdt mig nu det Tillokkende det havde at have et Partie, og raadede mig til at forsøge at danne mig et Venstre-Kentrum af Højer, Milling, J. Petersen, osv. Det var saa interessant, at kunne kaste sit Lod i Vægt-skaalen, naar Partierne ere lige, og derved afgjøre Thingets Beslutning. (Han viste nu med Haanden, hvorledes Vægtskaalen vilde synke, naar jeg blev lagt i den). Han havde selv tænkt sig, at han kunde danne et saadant om sig, bestaaende f. Ex. af Gleerup, Hækkerup osv. men de vare her ikke nu, og saa havde han opgivet det. Schack raadede det Samme. Jeg lod som det tiltalte mig meget og sagde til Lehmann, at det ikke endnu var Tiden, Fæsteloven maatte være ude først, saa kunde vi tales ved derom. Schack spurgte mig nu om jeg havde lagt Mærke til, at I. A. Hansen var flyttet fra sin gamle Plads over imellem Bønderne ved Siden af Milling, forat have dem under Opsigt. Jeg svarede, at jeg nok havde seet, at han var flyttet, men at jeg antog at Grunden var den, at han frøs ovre ved Vinduet, da der skulde være meget koldt. Schack udrød idet han gned sig i Hænderne, a...! er De endnu saa uskyldig! og saa loe han saa det rystede i ham. Lehmann tog det ogsaa for gode Varer og udrød til min store Fornøielse: aa, nei! vær De overbeviist om at den Karl han fryser sku ikke. Han udtalte disse Ord langsomt og med meget Eftertryk. — Jeg bad nu Schack at udbringe en Skaal og han gjorde det ogsaa, og gjorde det godt. Den var for Heelstaten paa Heelstatstyds. Riegels, der er en ubarmhjertig Beundrer af Hall, udbragte hans Skaal som Fører. Da han talte om den Tilfredshed, Alle følte med ham som Fører, sagde Schack: aa! ... ja ... saamæn. Red. Jørgensen udbragte til Slutningen, efterat Maaltidet var forbi, uden Indledning en Skaal for Fædrelandet, Schack een for Tillisch og Clausen. Den første reiste sig, og erklærede, at da han ikke vidste hvorfor man havde udbragt hans Skaal, saa kunde han hellerikke give noget Svar dertil. Cl., som sad ved Siden, reiste sig nu og sagde, at han maatte antage at hans Skaal var meent i hans Egenskab som den forenede Rigsdags Formand, hvorfor han drak paa et godt Udfald af den. Tonen var i det Hele meget munter, og Eyderdanskheden førte i det Væsentielle Ordet.

Jeg gik derfra Klk. 8 op i Klubben, hvor der var Forsamling. Tsch. modarbejdede i den Nationalforsamlingens Planer og fraraadede navnlig at underskrive noget Dokument, og med Virkning. Lehmann skal nemlig have forsøgt idag i Thinget at bevæge til Underskrift. B. C. holdt ogsaa en meget god Tale derom; men det er en vanskelig Sag og vi see to af dem, vi sikkert havde gjort Regning paa, nemlig Spandet og J. Jørgensen i Fjendens Kløer.

Wilkens kom til mig idag og sagde, at det forundrede ham meget, at Schack altid havde den Klodrian Møller paa Listen, naar der skulde vælges til Udvalg; han kunde Fanden ikke begribe hvad det skulde til. Jeg undrede mig naturligviis ogsaa meget derover og W. tilføiede nu, at derikke blev valgt til nogen Komitee, uden at M. kunde finde en Egenskab hos sig selv, formedelst hvilken han burde ind i den; men han vilde da ikke stemme paa ham, hvad jeg jo fandt rimeligt. Han er godt inde i Tingene!

Søndag, 14. november. V. Lauritzen kom ind idag og jeg fik da Hilsener hjemme fra, hvor Alt er vel, undtagen Jane, der lider af Gigt. Vi besøgte Fuglesamlingen i Forening, hvor jeg talte meget med Scheel, hvem jeg skal besøge.

Ellers Intet mærkeligt.

Mandag, 15. november. Mødet i Thinget, hvor W. var tilstede, blev meget interessant ved Behandling af *Udskrivningsloven*, da Tsch. optraadte mod Krigsministeren i Anledning af et Ændringsforslag, der ikke tillod denne at benytte det udskrevne Mandskab som Deel af det tyske Forbundscontingent. Han holdt derved to Taler, der ere de bedste jeg endnu har hørt af ham, og som vakte umaadelig Deeltagelse i Thinget. — Barfod udbad sig en Samtale med mig idag, og foreholdt mig det Usømmelige i at Almuevennen havde sagt, at jeg ikke var bleven valgt til Secretair, fordi jeg ikke havde villet lade mig fiske af Høire. Han vilde at jeg skulde give en Erklæring om, at jeg var bleven valgt, dersom jeg ikke havde frabedt mig det; det var nemlig upassende at det sagdes, at der var Nogen i Thinget, som vilde fiske og lade sig fiskes. Jeg foreholdt ham, at jeg ikke kunde give den første Deel af Erklæringen, da jeg ikke kunde sige, at man vilde have valgt mig, skjøndt jeg troede det; men at jeg nok skulde give den sidste, da han ønskede det. Han gjenmægik nu sit Forhold til I. A. H. for mig, og det var mig klart, at han ønskede at sætte mig op paa at gjøre lidt Alarm. Under vor Samtale gik B. C. frem og tilbage tæt hen til os, ganske vist forat lure. Han er nysgjerrig. Barfod sagde mig forøvrigt, at han var kommet i Thinget for to Øiemeds Skyld: Eydergrændsen og Grundlovens uforandrede Bevarelse. Der er kun maadelige Udsigter til at han kan føle sig tilfreds.

Tirsdag, 16. november. Debatterne fra igaar fortsattes idag om *Udskrivningsloven*; men alle Bestræbelser for at faae Krigsministeren til at indsee at her ikke var Tale om at indskrænke Kongens Dispositionsret over Trop-

perne vare aldeles forgjæves. Han var i Strid med sine Kolleger, især Bang, der ikke kjendte hiin bedre, end at han kom til at kalde det en Fornærmelse imod Ministeriet at tillægge den den Mening, som Hansen strax efter udtalte som sin. Om denne nu ikke kan eller ikke vil begribe andet end sin egen engang fattede Mening, det kan jeg ikke sige; men jeg maa give I. E. L. Ret, der da vi gik ud efter Mødet sagde: det er dog et skrækkeligt Menneske. Imidlertid havde Tsch. ved sine Taler igaar altfor mægtigt vakt Nationalfølelsen til at han skulde kunne holde den Bevægelse i Tømme, han selv havde fremkaldt; han havde stemt Buen saa høit i det Haab at bevæge Ministeriet til en Udtalelse, men dog tillige udtalt, at han vilde understøtte det for Fædrelandets Vels Skyld i alle Tilfælde. Da nu Hansen gjorde Intet mindre end et Forsøg paa at stille Uveiret, men endog snarere hjalp til at reise det, kunde Intet bringe Thinget til at føie sig. Monrad foreslog at stemme for Udvalgets Indstilling med den udtrykkelige Reservation at forandre det ved tredie Behandling, men afbrødes i den sidste Part ideligt af sine nærmeste Omgivelser, saasom Rothe, Schack, Bregendahl osv. saaat Hs. Høiærværdighed i det Mindste ikke var langt fra at blive vred. Denne hans Tale var et glimrende Exempel paa hans Evne til at „mene derom saa som saa, og Ja og Nei tillige“. Hall forsøgte at mægle ved at foreslaae, at der til tredie Behandling skulde tages de fornødne Skridt og paavise det upassende og imod Thingets ellers sædvanlige og med god Grund lovpriste Praxis stridende, der vilde være i at optage en Stump af en Organisationsplan i en Udskrivningslov; Rosenørn gik samme Vei. Tsch. udtalte sig nu om Halls Evne til at gyde Olie paa Vandet, naar det var allermeest oprørt, og derved bringe det til at lægge sig. Men Lydighedens Baand vare brudte; Lehmanns Iver steeg med Modstanden og han rev de let Fængelige med sig, Justitsministerens Ændringsforslag faldt stort. Det var allerede faldet inden det kom til mig at afgive Stemme; jeg stemte saa ogsaa imod det. Nu hører jeg til de seirende nationale Helte, kan tale med vi, og med saameget desto større Virkning anbringe det kolde Styrtebad naar tredie Behandling kommer. *Lehmann* udbrød efter Afstemningen i et høit „Dansken har Seier vundet“, og bange for at jeg ikke skulde have hørt det, gjentog han det med Henvendelse til mig; jeg nikkede betydningsfuldt. Han bør dryppes lidt derfor. Monrad medtog Lund slemt, og beskyldte ham forat have talt Noget, der ikke skulde have Anvendelse her, men paa andre Steder. Han kunde ogsaa have godt af lidt.

Efter Afstemningen saae Tsch. smilende over til mig, og jeg troer sikkert at han har forstaaet mig, jeg rystede paa Hovedet og han forstod vist ogsaa

mig. B. C. troer jeg ærgrede sig over denne Sags Gang. Da vi gik, sagde Vallentin til Tsch. „men hvor kunde nu De, der selv saa mægtigt havde bevæget os, gaae hen og stemme for Ændringsforslaget?“ „Naar han gaaer,“ svarede Tsch., „saa vil C. Moltke gaae med, og ham kunne vi ikke undvære“. Det er mig ikke uklart at Halls Forslag var det Rette, men jeg holder det for uafgjort, om ikke Tsch. havde gjort klogere i at stemme imod det.

Onsdag, 17. november. Mødet i Thinget var uden større Interesse. — Lehmann var endnu exalteret idag, og kaldte dem Spyttebakker, der havde stemt for Justitsministerens Forslag, „da de jo lode sig spytte paa af Hansen og toge det for gode Varer“. Jeg sagde ham, at jeg misbilligede slige Kraftudtryk, og jeg beklagede at han igaar havde sagt: „Dansken har Seier vundet“ og ladet f. Ex. Tillisch høre det. „Ja derfor gjorde jeg det netop, og sagde det to Gange, forat han skulde høre det“. Om Hall meente han, at det var tydeligt, at det var Generalauditeuren, der havde talt: Det tvivlede Ingen om. Tsch. fortalte mig efter Mødet, at de andre Ministre ikke havde kjendt Sammenhængen med Armeens Rekrutering, og ikke vidst, at der vare særlige som det holsteenske Forbundscontingent betegnede Afdelinger af Armeen, som nu bleve rekruterede med danske Soldater; det havde de selv tilstaaet efter Mødet igaar. Forøvrigt ønskede Kongen nok ogsaa denne Sammenblanding, men Tsch. haabede at han nu var kureret derfor ved Debatterne, og da saaledes Øiemedet med Debatten var naaet, havde han taget sin Tilflugt til Halls Mægling. Naar man læser Tsch.'s Foredrag opmærksomt igjennem kan man see i det, at han har tænkt sig, at Kongen vilde læse det; at sige naar man forud har en Nøgle dertil.

Jeg har idag læst Ørsteds Skrift om Wegener og hans Opræden, og jeg maa indrømme at det er godt skrevet; man føler deri den Overmagt, som en Mand har, der ikke blot kan tænke klart og fortolke med Skarpsindighed, men som ved sin lange Livserfaring i de høieste Stillinger i Samfundet staaer orienteret paa en ganske anden Maade end den, der ikke har været saa heldig. Han beklager, at han ikke er kommet ind i Komiteen og det fortryder mig nu, at han ikke er det; thi han var unægtelig berettiget dertil. Det var det Gamle „kun relativ Sandhed“ i Forening med hans lange Taler under Behandlingen af Forretningsordenen, der stemte mig derimod.

Torsdag, 18. november. Der er intet Møde i Thinget idag og Veiret er slet; 25 Mds Komiteen holder Møde til Middag.

Jeg havde oprindeligt tænkt paa at ville begynde denne nye Dagbog med

nogle Betragtninger over mig selv, min Stilling paa Rigsdagen, den Indflydelse dette har haft paa mig o. s. v. men der har været saameget at tænke paa ellers, at jeg ikke har faaet Tid dertil. Idag vil jeg forsøge det. Da jeg kom herind var det min Tanke at følge med Venstre, og denne Tanke staaer i det Væsentlige endnu ved Magt og har kun modtaget den bestemtere Skikkelse, den ved den indtraadte Virkelighed stedse maa erholde. Forøvrigt kan jeg med Rette sige, at jeg ikke har sluttet mig til noget Partie udelukkende, og jeg er maaskee med Undtagelse af et Par Bønder den eneste paa Rigsdagen, der kan give sig selv det Vidnesbyrd. Thi vel har jeg væsentlig holdt mig til Venstre, men jeg har ikke forsømt nogen Leilighed til at deeltage i Møder andensteds, nemlig i Kentrum og Nationalforsamlingen, og at jeg i den senere Tid ikke har deeltaget i Kentrums Møder, hvis der har været nogen, er ene fordi man ikke har meddelt mig det. Den Liberalitet, hvorom Kentrum skriver saameget, og som den dadler Venstre saa meget for at mangle, har jeg ikke fundet hos det; tværtimod er Udsondringslysten paa ingen Maade ringere i Kentrum end i Venstre, og er det i Kentrum Nationaliteten eller noget dermed i ringeste Forbindelse staaende Spørgsmaal, der er paa Bane, saaat Lehmann kan betragtes som Partiefører, da hersker der en Terrorisme uden lige, saaledes som der under 16. og 17. Nov. er anført Exempler paa, en Terrorisme saa hensynsløs, at jeg vil tvivle meget paa, at B. C. kan drive den videre. Det har unægtelig sine store Vanskeligheder at holde en saadan Stilling imellem Partierne; thi Ingen kan møde i de forskjellige Forsamlinger, i hvilke forskjellige Hovedanskuelser i Almindelighed eller om særegne foreliggende Gjenstande gjøre sig gjældende, som en Tabula rasa, som et Instrument, der indeholder alle Octaver, og paa hvilket Enhver nøiagtigt faaer den Tone at høre, som han selv anslaaer; og dersom man nu tier, saa er det mistænkeligt, og taler man, saa er det ogsaa mistænkeligt, naar Udtalelsen ikke gaar i samme Retning som vedkommende Parties Ordførere ville have gjort gjældende. Dog tør jeg sige, at Venstre heri er liberalere end Kentrum. Flensborg og Spandet have til Exempel i Forsamlinger ufortalt yttret Meninger i Arvefølgesagen, der ere Venstres modsatte, Jens Jørgensen med; og det er dog en meget vigtig Sag. — Det, jeg først lagde mig efter, var at kjende og tale med Bønderne, og deres Bearbejdelse var en Hovedgjenstand for mine Bestræbelser; det var et første Stadium, noget til at begynde med, og det er godt at begynde fra neden; men jeg er avanceret i mine Bestræbelser, og det er fortiden Lehmann, der er Gjenstand for min Opmærksomhed. Dog forstaaer det sig af sig selv, at Bønderne til ingen Tid tør tabes af Sigte, ligesaalidt som Nul-

lerne i et Regnestykke, eller, om dette er et for stærkt Udtryk, saa de Menige i en Armee. Det har stor Interesse for mig at bevæge mig imellem Rigsdagens forskellige Medlemmer; men under alle disse Bevægelser iagttager jeg den Regel at være tilbageholdende, ikke let at gjøre det første Skridt, og fremfor Alt ikke at være paatrængende; vil man mig Noget, kommer man nok, og er Vedkommende gaaet mig imøde, staaer jeg i et langt gunstigere Forhold til ham, end dersom det Omvendte finder Sted. At trænge sig frem, kunde synes at føre hastigere til Maalet; men det vil som oftest slet ikke føre til Maalet. Man maa have Taalmodighed, man maa være beregnende, man maa være klog. Jeg kan ikke dølge det for mig selv, at Livet her ved Rigsdagen ikke er en Øvelse i den aabne, ligefremme, trohjertede, oprigtige Omgang med sin Næste; jeg er imod Alle paa Rigsdagen mere eller mindre beregnende, alene med Undtagelse af Tsch., hvem jeg taler med aldeles oprigtigt og uden Forbehold, og tildeels med Undtagelse af I. A. Hansen; jeg kan dernæst hellerikke dølge det for mig selv, at dette Liv ikke er mig imod, at det morer mig at spille en Komoedie med dem Alle, og at tage dem ved Næsen, saaofte det kan skee. Men ligesaa lidet kan jeg paa den anden Side dølge det for mig selv, at jeg derved staaer Fare for at bringe noget Usandt, noget Falskt ind i min Kharacter, og denne Omstændighed maa opfordre mig til Paapassenhed. Jeg troer i denne Henseende at det først og fremmest maa være mig klart, at hvad jeg tilsidst vil er Sandt og Godt. Der maa aldrig være sat mig noget Uædelt som Maal, eller Noget, hvori det er min egen Fordeel, der er det Afgjørende; denne maa ikke have større Berettigelse end alle Andres; hellerikke paa Mellemstadierne maae noget Middel benyttes, der ikke er ædelt; men ligeover for disse Fordringer maa jeg have mig forbeholdt Ret til ikke at sige reentud hvad jeg mener, eller at tie stille, og at vende en vis Side til, som Sagen i min Mening har, uden dog derved at være forpligtet til at møde strax med alle Sider. — Den Indvending ligger imidlertid nær, om ikke alle disse Omveie kunne undgaaes, om det ikke var det Rigtigste som det Naturligste at sige aabent sin Mening, uden Forbehold, reentud. Det var maaskee det Rette, det abstract Rigtige; men dets praktiske Mulighed er betinget af, at alle de, man staaer i Forhold til, man omgaaes med, ville gjøre det Samme; ellers er det en Umulighed for den, der ikke vil være et Appendix til Een eller Anden, hvem det nu kan blive.

Vilde jeg nu opkaste det Spørgsmaal, om jeg fortiden har nogen Indflydelse, eller om der viser sig Udsigt for mig til at vinde en saadan, da er det et vanskeligt Spørgsmaal at besvare, fordi denne Sag endnu ikke har været

sat paa en bestemt Prøve; men det forekommer mig, at der dog ere Tegn, som tyde hen til at jeg i det Mindste kan vinde den. — En stor Glæde for mig og et vigtigt Middel til at vinde Indsigt i Forholdene, er Tsch.s Fortrolighed. Han er uden al Sammenligning det Medlem af Rigsdagen, jeg holder meest af; det er hans Venskab og Fortrolighed, der er mig det Kjæreste, jeg har opnaaet som Rigsdagsmand, der er mig det vigtigste af alle tilbudte Midler til at forstaae Begivenhedernes Gang. Uden ham vilde jeg have staaet udenfor næsten Alt, hvad der foregaaer paa Rigsdagen, vilde jeg have manglet Nøglen til at forstaae hvad det er, der egentlig bevæger sig i Forsamlingen, vilde det være gaaet mig som flere Andre, at de enten kjede sig paa Rigsdagen eller søge deres Beskjeftigelse i ganske fremmede Ting, fordrive Tiden med Kjøbenhavns Fornøielser.

Længe har jeg skyldt P. Buhl et Besøg og jeg besluttede da at aflægge ham det iaften. Jeg fandt ham ikke som jeg havde haabet fuldkommen helbredet, men derimod skrantende endnu og lidende af Feberanfald; dog var han ikke mager og afkræftet, som man skulde have ventet det. Jeg passiarede med ham et Par Timers Tid og det syntes at opmuntre ham. Hans Kone vilde endelig have mig gift.

Derfra gik jeg i Klubben, hvor jeg traf blandt Andre Rotwitt, der var ærgerlig over Affairen i Thinget, og paastod — og jeg troer med Rette, — at Tsch. havde gjort en Feil ved at stille et Forslag i Udskrivningssagen, naar det kun var hans Hensigt at bringe Sagen paa Bane; thi han maatte være belavet paa at Hansen var ufølsom for alle Grunde og en Tilbagetagelse af Forslaget uden tilstrækkelig Besvarelse af hans Spørgsmaal, blev en Latterlighed.

Fredag, 19. november. Inden jeg gik i Thinget idag var jeg inde i Læsestuen, hvor Tsch. ogsaa var kommet, og han kaldte mig da ind i et Sideværelse, hvor han viste mig Artiklen i Fædrelandet for Onsdag, der udtaler sig for, at Forfatningen „hellere maa gaae over Bord ved en voldsom, for hele Verden aabenlys Statsstreg, der giver Folket den moralske Ret til at tage Hævn over Forbryderne og gjenvinde sin Frihed, naar Tidens Fylde kommer, end at den maa bortlyves og bortskjules“ o. s. v. Her have vi nu, sagde han, en aaben Tilstaaelse af hvad man tænker paa at faae det bragt det til, og det er meget godt, at den er kommen. Lad os ikke glemme at benytte den. Denne aabne Tilstaaelse virkede imidlertid meget nedtrykkende paa mig, og jeg bivaanede Thingets Møde for første Gang i et virkeligt slet Lune, der nær havde bevirket, at jeg ikke var gaaet i *Nationalforsamling* om Aftenen.

Imidlertid tvang jeg mig selv halvt modstridende dertil, og jeg ventede nu at faae at høre et fortsat og forstærket Rumleri, beregnet paa at bringe nærmere mod Maalet. Der var væsentlig de samme tilstede som sidst, dog tillige Schack og Bregendahl, medens derimod Lehmann og H. Hage manglede. Møller præsiderede som sædvanligt, og Forhandlingerne begyndte med at Spandet forelæste de i 25-Udvalget fremkomne Forslag til Indstillinger. Imedens dette skete kom Knuth og fik Plads ved Bordet, og da Spandet var færdig, uden at han (som sædvanlig) havde ledsaget denne Beretning med nogen egentlig oplysende Kommentar, spurgte Dahl Knuth, om han ikke havde stillet to Forslag og bad ham derhos at udtale sig over disse. Dette gjorde nu K. i et endnu mere end sædvanlig svævende Foredrag, i hvilket han først omhandlede sine egne Forslag paa en Maade, som lod Tilhørerne i Tvivl om, hvorvidt han selv sluttede sig til dem eller ikke; derpaa sagde han, at man jo ikke kunde oversee, at der vilde være store Vanskeligheder tilstede, enten man saa tog Regjeringens Forslag, eller man valgte f. Ex. „de Trettens“ i Komiteen eller et andet. Herefter fulgte en Mængde af Ord, der stødviis fulgte paa hverandre, og som omhandlede „det“ og „dette“, „vi fra vort Standpunkt“ og mere Lignende paa en saadan Maade, at det var aldeles umuligt at forstaae eller blot at ahne, hvad han meente med sit „det“ og „dette“ og „fra vor Side“, indtil han da endelig sluttede med den Tilstaaelse, at en Enighed jo var det Ønskeligste, og i det Tilfælde at det maatte vise sig, at en saadan kunde opnaaes, „da har jeg jo ikke, villet binde mig saaledes til noget Bestemt, at jeg ikke vilde kunne slutte mig dertil, naar jeg maatte ansee det for muligt derved at opnaae et væsentligt Øiemed“. Herefter fulgte endnu lidt om „det“ og „dette“ og saa taug han, idet han vedblev at see ned for sig. — Der opstod et Minuts Taushed derefter, hvori vi hver paa sin Maade fordøiede dette Foredrag. Det oplivede mig, der var kommet i Mødet med bekymret Sind, men det var synligt, at Andre ikke følte sig videre opbyggede. Da Knuth kom, tog Barfod ham høist fortroligt ved Armen, og trak ham udenfor, naturligviis forat meddele ham en vigtig Nyhed, der ikke taalte profane Øren; nu sad han i dybe Tanker, Klausen meget alvorlig ved hans Side, de Andre ligesaa. Det var nu Skade for K., at han ikke som sidste Fredag skulde i Møde i Fæstecomiteen, og derfor strax skulde gaae; thi nu begyndte Bjerring at ville have Forklaringer, Dahl, Schack, Bruun og Skolf. Sørensen stemte efterhaanden i med. De forudsatte som noget givet, at Greven vilde holde sig til de Trettens Forslag, og derfor ikke vige fra en Udsættelse af Spørgsmaalet om Kongelovens Arvefølges Ophævelse, og det navnlig for Slesvigs Skyld,

indtil Heelstatsorganet var kommet istand. Bruun holdt især stærkt paa dette som det Yderste, hvortil man kunde gaae. Greven svarede nu, temmelig hyppigt afbrudt af de nævnte Herrer, at de gamle Arvebaand mellem Slesvig og Danmark vel ikke vare uden Vægt, men at man dog især maatte lægge Eftertryk paa Begivenhederne 1721 under Frederik IV. Han kom nu til Udsættelsen af Spørgsmaalet om Afskaffelse af Arvefølgen, og meente derom, at det deels ikke vilde nytte, da baade Slesvigs og Holsteens Repræsentanter udentvivl gjerne gik ind paa den cognatiske Arvefølges Ophævelse, ... (Schack: „ja, det er da ikke saa vist“. Clausen: „men man kunde jo desuden tænke sig flere Ting mødende i den mellemliggende Tid“.): K. „ja, jeg troer dog alligevel ikke at man vilde have større Sandsynlighed for et heldigt Udfald fra vort Standpunkt, end det kan have nu. Men Traktaterne ere jo ogsaa nu sluttede, og vedkommende Magter ville jo ikke med Sandsynlighed gaae ind paa en Udsættelse af Sagens Afgjørelse, hvorved man næsten kunde tvinge Ministeriet til at bruge Magten ... (Schack: „ja, ja!“ Bruun: „lad dem kun det“.) K. tilføiede nu noget om hvad man kunde og ikke kunde, hvilket var svævende frem og tilbage, beregnet paa at trøste Alle. Der reiste sig nu en ivrig Snakken, hvorunder det fremgik, at det slet ikke var Klausen nogen ny Tanke, at Ministeriet kunde bruge Magten, og i hvilken de Andre gjensidig søgte at sætte Mod i hverandre. Schack var især ivrig. Bregendahl havde sat sig ved Siden af mig, og da jeg tilstod ham mine Betæneligheder i Anledning af denne Talen om at bruge Magten, svarede han, at Ministeriet dog ikke kunde gaae videre end til at opløse Rigsdagen, og naar saa den samme Rigsdag kom igjen, saa maatte Ministeriet gaae sin Vei. Jeg svarede ham, at jeg ingenlunde ansaae det for saa afgjort, at der kom den samme Rigsdag igjen; men det vilde han ikke tvivle paa. Nu hævdede Møller sin Røst, da der var blevet en almindelig Snakken, og udtordnede bedøvende Snakken: „Det er Dem bekjendt, mine Herrer, at man har fremlagt en Adresse imod os her i Byen, maa jeg nu foreslaae, at vi fra vor Side ogsaa gjøre Skridt, som kunne føre til Maalet; og jeg vilde derfor foreslaae at vi alle skrive til vore Vælgere, at de indkomme med Adresser til os med talrige Underskrifter, forat vi kunne støtte os til dem, som til Folkets Stemmer“ ... Her afbrødes han af en Overhaand tagende Munterhed og Modsigelse, og nu opløstes Forsamlingen. Jeg fulgtes ind i Læsestuen med Bjerring, hvor vi traf Ostermann og kom da ind paa Politiken. Jeg spurgte nu B. hvad han dømte om Knuths Udtalelser og Holdning iaften; jeg kunde ikke ret forstaae ham. Aa! sagde han, han var bare som en vaad Karklud: den falder sammen hvorledes man end stiller

den op, og alle Forsøg paa at sætte Stivelse i den ere ganske forgjæves, for den er vaad, forstaaer De, den er ganske vaad. (Han viste derhos ved Gebærder, hvorledes den faldt sammen). Ja, vedblev han, saadan gaaer det; vi kunde ofte udrette Noget; men saa tør vi ikke naar det kommer til Stykket. Ostermann og jeg indvendte nu i Forening, at det var farligt at indlade sig paa en Styrtten Ministerium, naar man ikke havde noget andet at sætte istedet, og fremkaldte man en Ministerkrisis uden at kunne danne et Ministerium, saa vilde jo efter alle Regler det gamle træde til igjen, og saa kom man først ret under Pidsken. B. fandt heri et Udtryk af den gamle Ængstelse: ifjor sad Lunde paa Tilhørerpladserne, for strax at bringe Kongen Efterretning om at Ministrene havde faaet et Mistillidsvotum og da at kalde Hall og Krieger til at danne et nyt Ministerium; men saa turde man ikke, og det var ilde; der kunde først være Talen om at danne et nyt Ministerium, naar det gamle var styrtet og saa fik man nok et: vi har jo da Hall, Krieger og Andræ.

Lørdag, 20. november. Intet Møde i Thinget. Jeg besøgte i Middags gamle Bastholm. Han gaaer tilbage; det er ikke synligt i hans Ydre, men det bliver stedse stærkere synligt i hans Tale. Hans Hukommelse er svækket, saaat han ikke kan erindre sig, at han fortæller mig det selvsamme hver Gang jeg besøger ham. Af denne Omstændighed kan jeg see, hvad det er, der fornemlig interesserer ham; thi derom dreier hans Tanker sig bestandig, dertil kommer han idelig tilbage. Det er tre Ting: hans Forhold til Chr. VIII, hans Kommentar til den hellige Skrift og hans Bibliotheks med rene Blade gjennemtrukne Haandbøger. Mit Besøg er ham iøvrigt saa kjært, at jeg for hans Skyld ikke skal undlade at komme igjen. Han overrendes vist forøvrigt ikke. Da han tog her ind, erindrer jeg, at han sagde til mig, at han var nødt til at sætte visse Tider, paa hvilke han vilde modtage Folk, da han naturligviis vilde blive stærkt besøgt paa et Sted, hvor der var saa mange Lærde; disse Forholdsregler have uidentvivi viist sig uforholdne.

Søndag, 21. november. Slet Veir som stedse; saaat man ikke kan være sig udenfor en Dør, uden at blive halvt eller heelt vaad. Jeg spiste til Middag hos Skeel, hvis Kone er sengeliggende igjen og jeg begynder at mistvivle om hendes Heldbredelse. For nogle Dage siden tilskrev jeg Erik, glad over at have fundet hende bedre, og gav ham Haab om hendes Heldbredelse; det fortryder mig nu.

Iaften hos Iohnsen [?] til Selskab.

Mandag, 22. november. Vi fik idag vedtaget Loven om Embedserklærin-

ger med ikke saa ringe Majoritet; det er et godt Tegn. Loven tilsteder vistnok nogle smaa Ændringer ved tredie Behandling, og dem vil den nok modtage.

Det lader nu dog stærkt til at Folk ville finde sig i Skikkelighed. Toldloven kommer man vel ogsaa til Enighed om; det strenge Forslag af H. Hage at forkaste Grændsens Forflyttelse, og kun at antage Toldsatsernes Forandring, er allerede frafaldet i Udvalget, og man vil nu kun vedtage Loven som midlertidig paa 3 Aar. Det kommer nok.

Tirsdag, 23. november. Idag gik Loven om Officeres Giftermaal igjennem, og det eenstemmigt. Der fandt det besynderlige Forhold Sted, at Marineministeren vel erklærede at ville stemme imod Loven, men stillede dog Ændringsforslag til den; medens Hansen aldeles ikke vilde indlade sig paa den. Just formedelst Hansens Halstarrighed gik den paa Billes Stemme nær eenstemmig igjennem, idet nogle, der vare imod den, f. Ex Tsch. ikke stemte. Hansen anførte til Slutningen, at Loven først maatte for Slesvigs og Holsteens Stænderforsamlinger; i hvilken Anledning Schack omtalte de Ministre, der vare tilgjængelige for Fornuftgrunde som Modsætning til Hansen. Det kunde imidlertid godt have været en Satire af H., en Paabe-raabelse af de samme Grunde, formedelst hvilke visse Folk modsætte sig Finantsloven, Toldloven, Arvesagen; men jeg troer ikke at H. er Satiriker. Iaften paa Komoedie i det Kongelige Theater. Med al den Respect, jeg forøvrigt har for Heiberg, er det en Kjendsgjerning, at Theatrets Tilstand ikke er saaledes at man kan være tilfreds dermed, og det er, troer jeg, den almindelige Mening. Jeg saa Medbeilerne (efter ny Oversættelse), men det er et temmelig maadeligt Stykke, hvori meget er forkeert og umotiveret; det er beklageligt, at man ikke har bedre Ting at byde Folk.

Onsdag, 24. november. Jeg havde et Besøg af Skeel idag til Morgen; en Samtale med ham vinder stedse større Interesse for mig og jeg bliver virkelig glad, naar jeg seer ham træde ind af Døren. Han bragte mig Dirckinck-Holmfelds Skrift imod Wegener, og viste mig det mærkelige Sted deri Pag 55 fg. hvoraf sees, at dersom den Forudsætning, hvoraf man ved Budskabets Affattelse er gaaet ud, nemlig at Kharlotte skulde overleve Fr. VII og Ferdinand, ikke indtræffer, saa blive hendes Børn ikke arveberettigede, men Thronen vil gaae til Caroline, Wilhelmine og derpaa gjennem deres Tante Luise Auguste til Augustenborgerne.

Intet Møde i Thinget. Jeg modtog derfor ogsaa Besøg af v. Stöcken, der leverede mig et Brev om Sparekasserne, og gav mig Oplysninger om Beskaf-

fenheden af Indseilingen til Ribe. — Iøvrigt læste jeg og fik en L'Hombre om Aftenen hos Bechmann med Gad, v. Stöcken og Widemann, hvori jeg snød dem for en halv Snees Daler.

Torsdag, 25. november. Mødet i Thinget frembød Intet af særlig Interesse. Efter det havde vi et Møde i Udvalget om den svævende Statsgjæld. Der er mig klart, at Bregendahl vil have Kreditkasserne begunstigede paa Sparekassernes Bekostning og at H. Hage bryder sig Pokker om Sparekasserne, men vil ikke have at Finantsministeren maa have Pengene at agere med, som han siger. Det er med andre Ord, at man af fremmede Hensyn vil Sparekasserne til Livs. De have desuden truffet Aftale sammen, førend de tale til mig og dette fremgaer klart af deres hele Tale, at de ønske mig helst udenfor. Imidlertid skal jeg dog see at komme med og jeg anseer det for min Pligt at bestræbe mig for at vende den anden Side ud paa Sagen, eller at tale Sparekassernes Sag.

Fredag, 26. november. Jeg har idag gjort et Brev færdigt til den borgerlige Forening i Slagelse, der er det andet paa et Ark eller derover, jeg har tilskrevet den siden jeg kom herind. — Jeg besøgte Skeel idag. Hans Kone er meget slet igjen, men hans kjærlige Omhyggelighed for hende er stedse den samme. — Jeg besøgte ogsaa v. Stöcken, der synes at elske frie Skrifter og laante mig en Bog, der behandler den sande og falske Theologie. — Jeg vil skrive til Erik iaften istedetfor at gaae i Nationalforsamling; der bliver udentvivel hellerikke noget interessant Møde iaften, da der idag har været Møde i 25-Komiteen, i hvilket en Skrivelse fra Bluhme blev oplæst, der meddeelte, at Regjeringen ikke vilde gaae ind paa nogen betinget Antagelse af Budskabet, og dette nedslog Forhaabningerne svært. Tillisch haabede at faae Alle forenet om sit Forslag; men det er glippet, da han for en Sikkerheds Skyld først havde viist det til Bluhme, som ikke vilde gaae ind derpaa. Tsch. skjældte Rumlerne noget ud, og saa gik hver til Sit efter et kort Møde. Imorgen Klk. 2 skal der være Møde igjen, hvortil Bluhme har meldt sig, saa vil vel Afgjørelsen nærme sig.

Lørdag, 27. november. Det var efter hvad jeg hører idag en Feil af mig, at jeg blev hjemme iaftes fra Mødet i Nationalforsamlingen; thi som jeg hører var Knuth der tilstede og begyndte at agitere for Toldsagen. Det er da vel saa at sige, at Arvefølgesagen er opgivet som ubrugelig, saa maae vi have en anden. Det er i Sandhed mærkeligt, at en Mand som Grev K. kan nedlade sig saaledes til at agitere slet og ret, uden andet Maal end Ærgjerrighe-

dens, og hvad der er mig hartad endnu ubegribeligere er dog det, at Barfod ikke kan gjøre ham keed deraf; thi jeg troer at B. har fat paa ham over Halvdelen af den Tid, vi tilbringe under Rigsdagens Møder; snart sætter han sig ved Siden af K. og passiarer med ham, snart trækker han ham ind i en Vinduesfordybning og visker ham vigtige Ting i Øret; det maa være interessant.

Mødet i Thinget frembød Intet af særdeles Natur, og hvad der blev forhandlet i det efter det afholdte 25-Mands Møde, har jeg endnu ikke kunnet erfare.

Gildet hos Wincent var ikke saa talrigt besøgt som sidst, og den livfulde nationale Duft, der var udbredt over det sidste, savnedes ganske idag; der var en Oprømthed tilstede sidst, der nærmede sig til en Slags Begeistring for et Maal, man ligemeget glædede sig til og haabede at naae, og denne livfulde Stemning meddeelte sig fra dem, der gave Tonen an, til os Andre; man kunde i streng Forstand sige, at hiint Gilde var Eyderdansk, det var Nationalfølelsen, der spillede Mester, og Ministeriet skulde det gaae ud over; men iaften var det anderledes. Klausen havde gjort et stort Middagsgilde, og der vare mange der tilstede, som nok ellers vilde have været hos W., hvorfor Hall aabnede Talerne med en Anklage mod den forenede Rigsdags Formand, der gjorde Middagsgilde om Løverdagen, uagtet det sidst udtrykkelig blev sagt, at der om 14 Dage skulde være Middagsgilde. Det undrede mig, at Grev K. ikke var hos Klausen; han var derimod hos W. og taus. Schack havde sidste Gang aftalt med os d. v. s. mig, Bauditz, Gad og Flere, at vi skulde sidde sammen og drikke sammen, og han kom ogsaa hen til os, men betænkte sig og gik igjen, kjendeligt i slet Lune. Han kom senere ned hos os og satte sig til Passiar; jeg skjænkede ham et Glas Champagne og bad ham udbringe os en Skaal; men han var ikke til at bevæge, klagede over slet Humeur, og gik. Der vankede ingen gode Taler; jeg fik min Ven C. E. Møller til at holde os een, der ikke var noget ved, Kierkegaard holdt een ogsaa, der hellerikke sagde meget, og de eneste lystige vare vi ved vor Ende. Hall besøgte os ogsaa, anprisende vort gode Lune, og vi gjorde Kontravisit, Alt paa det Forbindtligste. Møller er flyttet over til Schack og i Henhold til hans egne Bemærkninger om I. A. H. ved sidste Gilde, sagde jeg til ham ved en given Foranledning: C. E. M. fik det nok for hedtovre ved Kakkelovnen og saa flyttede han over til Dem, ikke saa? Han svarede ikke. Oxholm var tilstede og morede sig, troer jeg, over Stemningen. Efter Maaltidet vandrede Bauditz, Köster, Ussing og jeg hen til Bechmann og talte da om Dagens Begivenheder paa Veien. Jeg sagde dem da, at der

saaofte jeg taledede med Nogen af Høires store Mænd om vore Forholde, stedse kom til et Punkt med dem, udover hvilket jeg ikke kunde faae dem, og at jeg derfor nærede den Overbeviisning, at der laae Noget bagved, som man ikke maatte see. Men de forsikkrede mig eenstemmigt og saa bestemt, at de ikke vidste af et saadant Noget at sige, at jeg næsten maa troe dem trods Ostermanns Regel. Det der ærgrede dem var derimod, at de ikke havde afgjørende Deel nok i de tagne Beslutninger, at Alt var forud afgjort saaledes, at man ikke behøver dem, at de alene vare til at sige Ja. Det er ret Eiendommeligt og jeg troer betegnende for vor nuværende Rigsdags politiske Tænkemaade, at det ikke er det, at Sagerne gaae slet, der ærgrer Folk, ikke er Regjeringens Feil, der opfordrer til Opposition imod den, men Harme over at man ikke til enhver Tid føler det lagt i sin Haand, frit at kunne gjøre eller lade. Og dog kan det ikke ligge skjult for Nogen, der vil see, at som der i alle Forhold dog tilsidst er en Nødvendighed tilstede, saaledes er der i vore nuværende politiske Tilstande ikke een men mange. En hidsig Tale af Wilkens idag inde i Læsesalen gik netop ud fra den selv samme Betragtningensmaade som de tre ovennævnte Herrer.

Søndag, 28. november. Jeg havde sat Skeel i Stevne igaar hos Wincent, men skjøndt han var tegnet kom han ikke. Det undrede mig, og da jeg kom hjem faldt det mig ind at hans Kone kunde være blevet sygere, og at han derfor ikke var kommet. Og det slog ikke Feil. Imorges kom hans Karl til mig, og sagde mig, at Fruen var bleven meget syg iaftes, og da jeg kom derop idag, var hun faldet i en apoplectisk Søvn, i hvilken hun var uden Bevidsthed, og uden Følelse i den venstre Arm og Fod. Det var mig jo klart, at hun ikke kunde leve længe og inden jeg gik, begyndte hendes Aandedræt at blive kortere, to Timer efter, Klk. 2, sov hun stille ind. Jeg besøgte Assessoren igjen i Eftermiddag; han var meget bedrøvet, men da Saxtorf havde sagt ham, at hun, hvis hun kom sig, vilde blive lam i den venstre Side og fjollet for stedse, kunde han jo ikke selv ønske hende Livet. Hans Tilstand var en Kamp imellem Sorgen over hendes Død, blandet med Savnet, paa den ene Side, og den Nødvendighed ikke at kunne ønske hende Livet paa den anden Side.

Jeg saa til P. Buhl iaften; med ham er det det samme, han har endnu stedse sine Feberanfald. Da jeg fortalte Fru Skeels Død til dem, udbrod hans Svigermoder, at det vel glædede hendes Mand, og det paa en saadan Maade, at jeg kan antage, at de, der kun have kjendt deres Forhold løsere, have antaget, at han ønskede hendes Død jo før jo hellere; det gjorde mig ondt.

Mandag, 29. november. Intet Møde i Thinget. Jeg besøgte Assessoren i Middags; hans Humeur var det samme, han følte kun Savnet.

laften havde Tsch. tilsagt Møde i Klubben, men udeblev saa længe, at B. C. maatte tage Ordet. Det var Arvefølgesagen, der bragtes paa Bane, og Spandet havde indfundet sig, men skulde bort igjen, uden at han vilde ud med Grunden; Flensborg havde ogsaa indfundet sig, men var meget urolig, ventede paa Wessely og talte flere Gange om at ville gaae, da han ikke kom; dog blev han. B. C. holdt da først en ret god Tale, hvori han sammenlignede Tilstanden nu, da man Intet vilde foretage inden de andre Landsdele kom med, med Tilstanden i 1848 paa den grundlovgivende Rigsdag, da man vilde udsætte Grundlovens Behandling til Slesvigerne kunde komme med, hvorved alle Friheder vilde have været tabte; ligeledes vilde vi nu give os ud i Farer, der vare store og i Øine faldende strax, forat undgaae Fremtids Farer, der maaskee kom, maaskee aldrig kom. Han meddeelte nu Resultatet af 25-Udvalgets Møde i Løverdags, hvor Bluhme havde været tilstede. Han havde erklæret, at han ikke kunde modtage Budskabets Besvarelse med Indskrænkninger, eller med en Indledning, der svækkede Betydningen af dets Antagelse. Han kunde derfor ikke indlade sig paa det af de 13 gjorte Udkast. (Monrads). Tsch. havde nu med Hensyn til de af Rumlerne udsprede Beretninger om, at det var Ministeriets Hensigt at vedligeholde Stænderne i Hertugdømmerne, og altsaa ikke gennemføre 28. Jan.-Rescriptet, men lade den danske Forsamling synke ned efterhaanden, eller dog ikke lægge Folkemængden til Grund for Repræsentationen, — spurgt Bluhme, hvad han og Ministeriet dømte derom. B. havde svaret, at det gjorde ham ondt, at man troede at behøve at spørge ham derom: det var uforandret Ministeriets Hensigt, snarest muligt at gennemføre Resc. af 28. Jan., og der var intet Medlem af Ministeriet, der noget Øieblik havde næret anden Tanke, end at Heelstatens Repræsentation skulde skee efter Folkemængden. Iøvrigt meddeelte han, at Ministeriet havde modtaget Noter fra England og Frankrig, der ikke blot yttrede Misnøie med Rigsdagens Holdning, men ogsaa med Ministeriet, og pegede endogsaa høiere.

B. C. udbad sig derefter, at hvis Nogen var af en anden Anskuelse, de da vilde fremkomme dermed, forat Sagen kunde drøftes. Dette var aabenbart en Handske til Flensborg og Wessely, hvilken sidste imidlertid var kommen; men de taug. Jens Jensen fremførte nu nogle Yttringer af dem, Bearbejderne udstrøe i saa rigelig Mængde, hvilke Tsch., som var kommet i Slutningen af B. C.'s Tale, imødegik. S. Jensen fortalte nu ogsaa hvorledes han var bleven bearbejdet, og at man navnlig skildrede Sagen for ham og de andre

Bønder saaledes, at Kongen ved at fremlægge Budskabet for Rigsdagen kun havde villet prøve sit Folk, kun havde villet see, om de vilde sige Ja eller ikke, og naar de da sagde Nei, som han ønskede og ventede, saa vilde han strax afskedige Ministrene og gjøre det Hele om igjen. Sagde de ja, vare de ikke bedre værd end at det skulde gaae efter Budskabet. Herimod anførte Tsch. de Ord, Kongen havde sagt til ham efter Taffelet, som flere af de Tilstedeværende havde hørt, og den Tvetungethed, der efter de anførte Ord kom til at paahvile Kongen, vakte megen Harm. Det var meget heldigt, at Bønderne kom frem dermed; thi derved kunde det imødegaaes og Bønderne advares. Som Resultat af Sagen udtalte Tsch., at de, der tidligere havde villet modsætte sig, nu søgte en Paraply imod det Regnveir, der forestod dem, og finde den i en Indledning eller noget Lignende.

Med Krigsministeren havde Tsch. tilligemed hele Udvalget i Udskrivnings-sagen haft et Møde, hvortil han meget forekommende havde indbudet, og ved hvilket han havde været meget mild og venlig. Det Tilfælde, der egentlig havde vakt Tvisten, forklarede han som et Forsøg, han havde gjort, forat see, hvorledes de forskjellige Landsdeles Rekrutter vilde finde sig i at være sammen. Udvalgets Flertals Indstilling til tredie Behandling syntes han igrunden ikke videre om, da den forekom ham at indeholde et Slags Mistillidsvotum, da han forpligtedes til at gjøre det, han gjorde af sig selv. Imidlertid lod det dog til at han vilde finde sig deri. Han udtalte som sin Mening, at der kunde være Tilfælde, hvor det vilde være rigtigt at sende lutter danske Tropper som Kontingent, hvis Forbundet nogensinde kom til at føre Krig, hvad han ansaae for urimeligt. Han ønskede endikke at vi skulde træde ud af Forbundet, om vi ogsaa kunde, da vi af Naturen vare anviste til Alliance med Tydskland. I dette sidste var Tsch. enig med H.; men han ønskede at vi skulde træde ud, for at staae friere som Alierede, da en Alliance med Skandinavien ikke var mulig efter Omstændighederne.

Tirsdag, 30. november. Lidet mærkelig Dag. Jeg saaе iaften Gasmikroskopet i Hotel Phoenix, hvilket interesserede mig meget.

Onsdag, 1. december. I Thinget var det især Frølunds Forslag om Ophævelsen af Amtsskoledirectionen, der tildrog sig Opmærksomheden. Han motiverede det slet, forsvarede det senere endnu slettere, og blev tilsidst ilde medhandlet af Schack. Det Urigtige i hans Forslag var, at han ikke havde taget Hensyn til Kjøbstæderne, men ladet Amtsraadet være Kommunal-auctoritet ogsaa for dem; han svarede dertil privat, at det brød han sig ikke om, en Anden kunde jo foreslaae for dem, og i Thinget sagde han, at han

med Fornøielse vilde gaae ind paa derhenhørende Ændringsforslag. Resultatet var altsaa, at han som Bondeven vilde optræde som Lovgiver, og overlade Andre at rette de Feil i Loven, som hidrøre fra det eensidigt bondevenlige Synspunkt; han havde derfor godt af Bank. Iøvrigt er det vel tvivlsomt, om Sagen selv ikke er ønskelig og jeg stemte derfor ogsaa for dens videre Fremme. Widemann betroede mig siden, at han var af samme Mening, og havde ønsket at gjøre det samme, men at han havde maattet lade det være, fordi han ikke turde for de Andre, der vare færdig at ødelægge ham. Senere talte jeg med *Gad*, der ikke kjendte noget til Arvesagens Stilling i Udvalget, ikke før havde hørt tale om den Betydning, Ordenen kan have ved Forslagenes Fremsættelse og virkelig troede paa, at det var Venstre om at gjøre at faae Fæstesagen halet ud. (See næste Side).

[*Der er øjensynlig ikke i manuskriptet nogen indførsel med relation til dette.*]

Torsdag, 2. december. Efter Aftale med Skeel gik jeg *imorges* til *Tsch.* forat tale med ham om Forretningsordenen i den forenede Rigsdag med Hensyn til Ordenen for Spørgsmaalenes Fremsættelse. Da jeg havde været der noget, *kom B. C.*, og jeg fik Leilighed til at tale med ham ogsaa derom. Han var af den Mening, at det var endnu aldeles uberegneligt hvad der kan komme ud af de 25's Forhandlinger; at de ere dealte i 9, 9 og 7 nu for Øieblikket, er ingen Borgen for, at de ville være det ogsaa for Fremtiden, og blive det indtil Sagen kommer for Rigsdagen. Han troede, at flere Medlemmer vare tvivlraadige, og at der endog hos I. E. Larsen, der ansees for en Støtte for Modstanden, er Betænkeligheder; selv Lehmann kommer maaskee med. Det er ikke værd at røre Forretningsordenen før man seer om det er fornødent, var begges Mening.

Han dadlede Komiteens Sammensætning, og da jeg skjød Skylden paa *Tsch.*, indrømmede han, at denne ikke har Interesse for sligt. — Af en *Artikel i Fædrelandet* for igaar, hvori der omtales som en Sandsynlighed en Reservation mod de Gottorpske Fordringer i den Note, som 26 Sept. 51 er overgivet Preussen, udledte *Tsch.*, at Wegener havde skrevet en saadan, som Ministeriet har udeladt, og af en Omtale i Bladet af flere Redactioner af Renunciationsacterne søgte han at godtgjøre, at Wegener har paa egen Haand villet arbeide til et Maal, han har sat sig, Opretholdelsen af den „gamle danske Arvelov“, og derfor er bleven opbragt, da han har seet Ministeriet gaae en anden Vei. Det er upaatvivlelig rigtigt.

(Igaar havde vi Møde i den svævende Statsgjælds-Komitee, og Bregendahl havde da talt med Sponneck, som ikke var tilbøielig til at gaae ind paa hans

Forslag, at Sparekasserne ikke i næste Finantsaar skulde have Ret til at indskyde mere, end de havde indestaaende d. 31 Marts 53., og de, som ikke have noget eller kun lidet, ikke over 10.000 r., men han ønskede ikke at vige derfor og H. Hage var naturligviis beredt til at følge med; da jeg imidlertid ikke vilde gaae med, og erklærede at ville give Separatvotum, saa blev Hage betænkelig og endelig trøstede Bregendahl sig med, at det dog skulde ind i Komiteebetænkningen, at han havde bragt dette Forslag frem i Komiteen.)

Skeel fortalte mig, at Rosenørn hader det nuværende Ministerium af Hjerter og ønsker det styrtet; især er han opbragt paa Sponneck, som han kalder en Slesvigholstener; men Grunden er maaskee den, at hiin har villet have ham til Ribe som Stiftamtmand, og har taget Løfte af ham om at modtage Stiftamtet i Aarhus, da han staaer paa høie Vartpenge, og Sp. maaskee nok vil have ham fra Byen ogsaa af andre Grunde, medens R. helst vil blive, og Stiftamtmandskabet snart kan forventes at blive ledigt.

Fredag, 3. december. Iaften havde vi da igjen Møde i Nationalforsamlingen, og det var Toldsagen der var til anden Behandling. Rothe holdt et langt Foredrag over tyske og danske Toldforbindelser, hvis Hensigt naturligviis var at afskrække Folk fra at gaae ind paa Toldgrændsens Forlæggelse til Elben. Han udviklede de forskjellige Forsøg, der gjøres paa at danne Toldforbindelser i Tydskland, og antog, at enten maatte der komme et stort Toldforbund istand, omfattende hele Tydskland, og da vilde der naturligviis være den allerstørste Fare for Danmark, idet Holsteen paa en naturlig Maade vilde føle sig tiltrukken til sine naturlige Hovedstæder i merkantil Henseende, Hamborg og Lübeck, og det desuden var rimeligt, at det politiske Fællesorgan i Frankfurt saa ogsaa vilde blive det materielle Fællesorgan, eller ogsaa der vilde komme en nordtydsk Toldforening istand, i hvilken da ogsaa de to Hansestæder rimeligviis vilde indtræde, og deraf vilde naturligviis ogsaa følge den allerstørste Fare for os, idet Holsteen paa det allerstærkeste vilde føle sig tiltrukken af sine naturligste Forbindelser imod Syd. Dette varierede han endnu endeel, og kom stedse til de allerstørste, allerstærkeste, alleruberegneligste Ulykker og Farer. Derfra gik han over til Betragtning af det foreliggende Spørgsmaal, og fandt der, at der vil være den allerstørste Fare ved nu at foretage en Forlæggelse af Toldgrændsen fra Eyderen til Elben, saalænge Fællesorganet ikke er dannet; og hvad man maaskee kunde sige, at nu, da Tydsklands Toldforhold ere saa forvirrede, var det det rette Øieblik til at gennemføre en Toldreform, det betyder

naturligviis Ingenting, naar man betænker Sagens Farer. Dertil kommer desuden, at der er en anden meget betænkelig Omstændighed kommet for Dagen, som man vel ikke ligefrem kan paavise, men „som man dog i ethvert Fald skal have Vanskelighed ved at afvise eller modbevise“, og det er, at det kunde være Regjeringens Hensigt at danne tre Forsamlinger med beslutende Myndighed, og naar saa Sagerne skulde gaae fra den ene Forsamling med besluttende Myndighed til den anden, da var det jo indlysende, at de alle kun kunde blive til Latter. Man maatte altsaa vogte sig itide og ikke antage Toldloven, forsaavidt den angaaer Grændsens Forlæggelse til Elben. Under Sagens første Behandling havde han fremhævet en i 1850 fremkommen Note fra Preussen og Østerrig, der gik ud paa at reservere Holsteens Indtrædelse i et alm. tysk Toldforbund; vedkommende Minister havde rigtignok sagt ham, at man havde ladet ham vide underhaanden, at man ikke behøvede at tage noget Hensyn dertil; men paa saadanne Meddelelser overfor officielle Noter kunde man naturligviis ikke reflectere. — Der var i hans Foredrag en aabenbar Modsigelse imellem de „allerstørste“ Farer i en Toldforbindelse og Tilveiebringelsen af en saadan ved Fællesorganet. Da han havde endt, takkede Møller for dette lærerige Foredrag med den officielle Mine, som Præsidentværdigheden berettigede ham til, og nu klemte de jyske Rigsdagsmænd paa Rothe, da han syntes at ville modsætte sig Toldforbindelsen med Holsteen, og de ønskede denne, forat faae Studene fedede i Marsken; det var især Vallentin, der førte Ordet her, Boserup hjalp ham. Imidlertid tog jeg fat paa H. Hage, og gjorde ham opmærksom paa Modsigelsen i Rothes Foredrag, hvilken han indrømmede og beklagede, da han havde udtalt sig for stærkt i den første Deel af sit Foredrag. Men han vilde hævde Toldsagen sin Betydning, idet han paastod, at dersom vi gav den fra os, saa havde vi givet Midlerne fra os til siden at tvinge Ministeriet, dersom det forelagte os en Plan til Fællesstaten, som vi ikke kunde ønske; den kunde saa byde os hvad den vilde, vi vare nødte til at modtage det. Og da jeg saa indvendte, at jeg ikke kunde see, at vi gav den ringeste Indflydelse fra os derved, da jo dog stedse Intet kunde træde i Kraft uden Rigsdagens Samtykke, erklærede han, at det dog var saaledes alligevel. Jeg udtalte nu min Beklagelse over, at der stedse blev noget saadant for mig Uforklarligt i Dhr's Adfærd og Betragtninger, og at navnlig den Modsigelse forundrede mig meget imellem Harmen i Foraaret over 28. Jan. Rescriptet og den Angst, man nu bar tilsyne for at det ikke var Ministeriets Alvor. Hertil svarede han Intet. Jeg anførte saa Rothes tre Forsamlinger med beslutende Myndighed som en Kuriøsitet, men han forsikkrede med den

alvorligste Mine, at det var kommet fra ret god Kilde og at man ikke skulde være for tryg. I Arvefølgesagen indrømmede han mig Alt, opgav Sikkerheden af den cognatiske Arvefølge, Traktaters evige Kraft, ja indrømmede mig, at der var ulige størst Sandsynlighed for, naar man sammenlignede Kongefamiliers og Traktaters Varighed, at da Traktaterne vilde døe først. — Knuth søgte at raade Bod paa Rothes for stærke Udtryk ved at bringe den Tankegang frem, som Udvalget i Toldsagen har givet i sin Betænkning, og Vallentin erklærede saa, at han naturligviis var enig med Udvalget i at Sagen skulde udsættes, men at han kun havde udtalt sig for Toldforbindelsens Ønskelighed i Almindelighed; Jyderne sagde Amen.

Men *Barfod* kunde ikke lade dette passere, at man dog tilsidst vilde indlade sig med et under fremmed Statshøiheid staaende Land, og ivrede stærkt derimod, dog uden at det lod til at han fandt Indgang, og saa fik *V. Schöler* Ordet forat udtale sine Grunde til ikke at gaae ind paa Forslaget, og det var da, at det er dybt under Danmarks Værdighed at underhandle med denne Skillingsfyrste af Eutin og at det maatte harme enhver dansk Mand at høre tale om Erstatning til ham. Saa kom han ind i en Periode, der aldeles blev ham siddende i Halsen og under hans Anstregelser for at faae den halet frem opløste Forsamlingen sig. Jeg gik med Rothe, der selv tilstod mig, at han havde udtalt sig for stærkt i Begyndelsen. Han sagde nemlig, at, skjøndt han rigtignok ikke vidste det, antog han om mig, at jeg ikke dealte hans Mening; jeg svarede da, at den ikke var mig klar, og saa gjorde han den nysnævnte Tilstaaelse. Men hvad han da egentlig meente, fik jeg ikke at vide. — Under Rothes Foredrag indtraf det ret komiske Tilfælde, at han tænkte sig Muligheden af Toldens Nedsættelse paa Klæde fra 66 r. 4 mk. pr. 100 Pd, som den nu er her, til 30 r, som den er i Hertugd. Holsteen, da sprank M. P. Bruun op og raabte: nei, nei!

Lørdag, 4. december. Intet Møde i Thinget. Idag blev Fru Skeel begravet.

Søndag, 5. december. Assessoren var ikke hjemme idag, da jeg besøgte ham. Jeg fuldendte et igaar begyndt Brev til E. Skeel om hans Moders Død.

Mandag, 6. december til fredag, 10. december. I disse Dage, i hvilke ogsaa Wilhelm samt Købner, Grønvold og I. C. Bech som deputerede fra Slagelse i Jernbanesagen, have været herinde og sinket mig en Deel, har min og Alles Opmærksomhed været i høi Grad spændt paa Toldspørgsmaalets Udfald. Resultatet blev en Seier for Regjeringen i Spørgsmaalene om Told-

satserne, der vare for Mandag og Tirsdag; men endte med Udvalgets Seier Fredag Aften med 51 mod 46. (3 stemte ikke). Jeg har været saa spændt paa Udfaldet, at jeg ikke har haft Lyst til at skrive noget op derom, førend det var færdigt. Det er den første store parlamentariske Kamp, jeg har bivaanet; den var interessant, pikant, men ikke opbyggelig; thi det har noget Uhyggeligt ved sig, naar Lidenskaberne saaledes ere i Bevægelse som her, naar de dygtigste Kræfter i Salen anstrænge sig for at gjøre Spektakel, og dertil anvende deres bedste Evner. Det har paa den anden Side været mig en Fornøjelse at høre især Premierministeren, der i et ypperligt Foredrag imødegik Angrebene, et Foredrag, hvis Reenhed i sproglig Henseende og Klarhed, maaatte tiltrække sig Enhvers Beundring, og som ved sin Rolighed dannede en herlig Modsætning til Andres Hidsighed. Torsdag Aften holdt den danske Forening et extraordinairt Møde i anden Afdelings Værelse, hvor især Lehmann holdt hidsige Foredrag imod Finantsministeren og meente, at han kunde have godt af at rekreere sig paa en Reise til Italien. Barfod holdt ogsaa en drabelig Tale, hvori han opfordrede til at stemme efter Overbeviisning, hvorover Andresen blev vred, da han, som jo vilde stemme for Regjeringens Forslag, alligevel stemte efter sin Overbeviisning. Noget inde i Forhandlingerne kom Rothe ind ad Døren og spurgte da Knuth i en fortrolig Tone, „naa, hvorledes gaaer det?“ Han svarede: „aa, der er talt baade for og imod“. Hvert enkelt Medlem underkastedes den omhyggeligste Bearbejdelse og nogle bestemte eller omstemte sig i det sidste Øieblik. Jeg talte med Gad og Lund kort før Afstemningen, og de vare da til Sinds at gaae med Regjeringen, og Gad havde tilmed talt i samme Tone i Mødet Torsdag Aften; men de stemte begge med Udvalget. *Ussing* stemte derimod for Regjeringen og da han ikke turde sige det betegnende „Nei“ til Udvalgets Forslag paa sin Plads, saa havde han sat sig ned ved Bohr, forat have Fred. Siden jeg er kommet til at skrive om *Ussing*, vil jeg optegne et andet Træk af ham. Han har forandret sin Anskuelse om Fæstesagen og vil nu stemme imod den, medens han for sine Vælgere har udtalt sig for den ved de tidligere Valg. Derfor besluttede han sig til ikke at stille sig denne Gang; men reiste saa til Kjøbenhavn efterat han havde tilkjendegivet sine Vælgere sin Beslutning, og fik der Lyst igjen efterat være truffen sammen med gamle Venner her, og kom derfor hjem i slet Lune. Imidlertid fik P. D. Bruun og en anden Kentrumsmand sat en Opfordring i Gang til ham, at han dog endelig maatte stille sig; efterat have gjort sig lidt kostbar gav han endelig efter, og nu taltes der ikke til ham og han da hellerikke til Nogen om Fæstesagen, og saa blev han valgt. Det er ofte forunderlige

Maader, hvorpaa man affinder sig med Overbeviisning og Samvittighed. Men tilbage til Sagen. Afstemningen gik da for sig, ikke et Medlem manglede; Øiebliket var høitideligt, Tausheden almindelig; men Seierherrerne syntes mig ikke ret at glæde sig, de vare meget mere lidt urolige, selv Lehmann var ikke rigtig vel tilmode. Et Exempel paa, hvormegen Opsigt Sagen vakte i Byen, er det, at da jeg kom hjem, kom Johnsen op til mig og spurgte mig, om det var sandt, at Rigsdagen var opløst.

Lørdag, 11. december dannede et complet Modstykke til de foregaaende Dages stormfulde Begivenheder. Vi fik tredie Behandling for af Udskrivningsloven og her skulde nu retireres; man maatte gjøre om igjen, hvad der var skeet ved anden, og hele Thinget havde et til en Retirade meget passende Physiognomie: man talte sagte med hverandre, gik som paa Hosesokker, og overalt sporedes en Lyst til at komme tilende med Sagen, et Hastværk, som gjorde Een utaalmodig, naar en Tale begyndte at blive lidt lang. Da det rygtedes at Krigsministeren vilde have Ordet, fik man en Afslutningsliste istand, forat forhindre det. Hall gik omkring ved Mødets Begyndelse og formanede Alle til at give efter, saafremt de paa nogen Maade kunde forene det med deres Overbeviisning, da her var en virkelig Fare tilstede, fordi Kongen var med i Spillet, medens, sagde han, det igaar sku er en ligegyldig Sag; der er Ingen der bryder sig om, enten vi forlægge Toldgrænsen iaar eller ad Aare. Krigsministeren fik da Lov at tale, men da noget efter Schack vilde have Ordet, havde Formanden igjen en Liste og saa endte da Sagen i den bedste Harmonie med Regjeringen. Og vi vare glade, thi vi havde forvundet vores Seier.

Hos Wincent havde vi derefter Middagsilde. Der forefaldt kun et Par Mærkeligheder. Lehmann udbragte en Skaal for at det ikke maatte gaae med den igaar tagne Beslutning som det var gaaet med den i Udskrivnings-sagen idag, nemlig at man tog den tilbage igjen. De Coninck holdt en meget slet tale om hans Affaire med Frølund og hans Svar derpaa i Fædrelandet og endte med at udbringe en Skaal for Hall. C. E. Møller kom nu med noget Vaas om de ægte Qvinder uden Buxer og Klara Raphael, hvorefter Kjerkegaard udbragte en Skaal, hvortil han i Indledningen yttrede sig imod at nævne bestemte, fraværende Personer i vore Skaaltaler.

Søndag, 12. december. Det er Tschernings Geburtsdag idag, og endeel af hans gode Venner vare hos ham forat gratulere ham i Formiddags. Jeg var da med og Talen blev da naturligviis strax politisk. Tsch. yttrede, at det var

hans Overbeviisning, at Kentrum ønsker at kaste den almindelige Stemmeret overbord, da det er kjed af den, fordi det uden den vilde være langt mægtigere i begge Thing. Det antog maaskee, at Ministeriet ogsaa ønskede noget Lignende, og dets Utaalmodighed efter at faae Regjeringens Udcast at see hidrørte maaskee fra at det ønskede denne Leilighed til at prostituere det i Thingets navnlig Venstres Mening.

Mandag, 13. december. Vi havde idag en Scene af en ny Art i Thinget under Behandlingen af Loven om Toldremissionen. I Udvalget var A. Hage baade Formand og Ordfører og havde i sidste Egenskab affattet Komitebetænkningen. Derved var nu først den Mærkelighed indtraadt, at et Mindretal, nemlig Suenson og Poulsen ikke havde faaet deres Minoritetsvotum ind med, men underskrevet Majoritetens Indstilling, og at Hage indgav Majoritetens Indstilling, der bestod i et nyt Lovforslag, formet efter Hages Hoved, førend Minoriteten havde faaet deres Indstilling udarbejdet. Og da saa Sagen kom for var Udvalget saa indbyrdes uenigt, at det blev Finantsministeren let at splitte det aldeles ad, og Hage, som stod ene tilbage med Kayser, der var i meget slet Lune over Sagens Gang, gav sig nu til at gjøre Spas med den, for paa den Maade at slippe derfra; Forslaget toges da tilbage og vi havde en Prøve paa den Hageske Grundighed.

Idag fik vi den første L'hombre hos Skeel; den gik meget muntert.

Tirsdag, 14. december. Idag fuldendte jeg en *Artikel* til B. T. om Jernbanen, som *Deputationen fra Slagelse* havde anmodet mig om at skrive, og skal nu op til gamle Fatter med den. Vi begyndte paa Finantslovens anden Behandling; den bliver vistnok grusomt kjedelig.

Finantsministeren har sagt til *Deputationen fra Sl.*, at det er en stor Feil, at Jernbanen er ført til Roeskilde, der er en „ussel, en elendig By“. „Dhr. have slet ikke Begreb om hvad en Jernbane er, naar De troe, at den kan tage Hensyn til alle de Krinkelkroge, som ere omkring i Landet“. Slagelse kaldte han et „Atom“, hvorover vedkommende Herrer vare meget indignerede. I. C. Bech begyndte paa en meget ziirlig Tale til ham: „Deres Excellence, vil De allernaadigst tillade“ ... men det vilde han slet ikke høre paa.

Onsdag, 15. december. Jeg talte idag med de Coninck, der naturligviis vilde vinde mig for Kentrum. Han viste, at en Stat med saamange Forsamlinger og Konstitutioner, som den danske vilde faae, naar Heelstaten skulde komme istand medens samtidigt den danske Rigsdag vedblev, aldrig kunde

bestaae, da saa de andre Lande jo ogsaa hver maatte have deres to Forsamlinger; det var saa Regjeringens Hensigt kun at gjøre den fælles Forsamling raadgivende; han vidste desuden, at Regjeringen har liggende færdig et Udkast til en ny Valglov efter Stændernes Mønster. Han havde altid sagt, at det vilde gaae galt med den alm. Stemmeret; den kan ikke gaae an. Regjeringen skulde gjøre det Hele om ved et Statskup.

Torsdag, 16. december. Jeg modtog idag et Besøg af Grønvold, som er herinde igjen, og forelæste ham Artiklen til B. T. just lige førend jeg gik hen med den. Han var da meget tilfreds med den. Jeg gik derpaa til gamle Fatter, og var saa heldig at træffe ham. Artiklen lovede han temmelig sikkert at tage, og vi fik os derpaa en lang Passiar, naturligviis om Politiken. Han var misfornøiet med Komitebetænkningen i Finantssagen, der var den magreste, vi endnu have haft, og roste Stændernes Betænkninger i Modsætning dertil, Flere Udbrud forraadte, at han var misfornøiet med Tingenes Tilstand i det hele taget. Han talte saa om sit Yndlingsthema sin Uafhængighed, og kom derved til at tænke paa Salicath, som han kaldte en Flab, der ikke havde viist ham Tillid ved at sende ham Adressen anonymt, „for man kan ha' Tillid til mig“. Derfor havde han ogsaa strøget i den Ordene, at Underskrifter modtages i det Berlingske Officie, og ikke villet optage S's Erklæring siden efter. Den hele Adresse var en Dumhed. Han troede at Kentrum vilde blive ved at holde paa Resultatet i Toldsagen, og maaskee ogsaa forsøge sig i Arvesagen. Han spurgte mig, hvad Folk nu egentlig troede om hans Blad, om det var Ministeriets Organ. Jeg svarede, at man var meget i Tvivl om, hvorvidt det var hans Hensigt at støtte Ministeriet eller ikke. „Deres Artikler ere saa korte, naar det gjælder at understøtte Ministeriet, f. Ex. i Toldsagen; man troer ikke at De egentlig er vel stemt imod det, eller at B. T. egentlig kan siges at være dets Organ“. Hertil svarede han, at det er ingen Sag at være Organ, naar det er een bestemt Mening, der kommer frem, (og den naturligviis ogsaa er min) men naar een vil Eet, en Anden et Andet, saa kan man sku ikke. Han spurgte mig, hvad Folk dømte om Grevinden, hvortil jeg egentlig ikke havde noget at svare; hans Øiemed med Spørgsmaalet blev mig heller ikke klart; af en Forbindelse med Stehmann syntes han ikke at ville vide Noget at sige. Om Barfod fortalte han mig, at han gjør Gilder for Knuths Regning, og jeg har senere hørt, at det er sandt, at han gjør Gilder, medens det er vist, at hans Stilling tidligere har været yderst trykkende. Han har haft 20 Rbd. maanedlig for at give Referat til Almuevennen om Rigsdagens Forhandlinger, og

var da oftere til Uleilighed formedelst den altforstore Eensidighed; oftere havde man maattet skyde sammen til ham alligevel. Da man ikke længere havde villet beholde ham som Referent til Almuevennen, ansaae han det for at være haardt, at man tog de 20 Rbd. fra ham. Saaledes har Tsch. fortalt mig iaften; han antog det for ikke umuligt, at Lehmann kunde give Pengene, medens han dog vidste, at K. tidligere havde understøttet B. — Om Bladene yttrede han, at Fæddt. var i Hages Vold, Flyveposten en Slamkiste; men Dagbladet syntes han bedre om, det havde ofte gode Artikler; Bille skrev det (Schack ikke ret meget; med S. havde den Gamle før staaet i Forbindelse; men nu var den ophørt.), han er en dygtig Mand, „jeg kunde maaskee nok have Lyst til at optage ham i Redactionen“. Om Embedsmændene yttrede han, at det var umuligt at regjere med dem, naar de ikke holdt med Regjeringen; Lehmann var jo Eyderdansk, og havde et overordnet Embede paa Grændsen; kom der nu noget paa, kunde da Regjeringen betroe [*ham*] Udførelsen af [*dens*] Ordre? Da de Folk vare ved Roret, saa vi hvad de kunde udrette, de vare foragtede over hele Europa; kom de til det engang endnu, kunde vi faae det samme at see engang endnu, vi kunde risquere en Krig igjen. — Vi talte sammen en Times Tid og saa bad han mig om at komme og at besøge ham efter Nytaar.

Om Aftenen Gilde i Klubben. Jeg talte her med Tsch. om Ovenstaaende, og saa kom B. C. til; han troede, at Bille skrev $\frac{3}{4}$ efter Ordre, $\frac{1}{4}$ efter Overbeviisning, hentydede til Muligheden af at faae Fingre i Dagbladet, hvortil han har megen Lyst, men vilde endnu ikke udtale noget Bestemt derom. Efterat have talt endeel om det forestaaende Valg i Frederiksborg A. efter Bauditz's Udtrædelse, gik vi tilbords, hvor Stemningen var meget munter.

Fredag, 17. december og Lørdag, 18. december. Alt var i disse to Dage henvendt paa at blive færdig med den Deel af Finantsloven, hvorover Betænkning var afgivet, og det gik derfor i strygende Fart med det Hele. Lørdag Aften reiste jeg til Slagelse og kom igjen ind

1853

Onsdag, 5. januar 1853 om Morgenen til det første Møde Klk. 12. Der manglede en stor Mængde Medlemmer og vi vare ved Navneopraabet kun

51. Vi begyndte da med Valget af en Formand, hvorved det komiske Tilfælde indtraf, at baade Kentrum og Venstre var bange for at Madvig skulde blive valgt med forstor Eenstemmighed og derfor spredte Stemmerne saaledes, at han kun havde 23. Jeg stemte paa ham. Ved Valget af Viceformændene fik jeg ihast opstillet Monrad istedetfor Klausen, og denne blev da valgt med kun 31 St., medens Monrad havde 28.

I Snapstinget talte jeg med Hall og vi kom da til Toldsagen og det ringe Antal Medlemmer, som nu var tilstede. Jeg syntes at det lod til paa ham, at han ønskede en Retirade og jeg sagde derfor til ham, at det kunde allerbedst skee nu, da saa faa Medlemmer vare tilstede: „sig De til Formanden, at han skal sætte Sagen paa Dagsordenen til imorgen, saa gjør han det nok, og saa er det et Tilfælde at den gaaer igjennem.“ Ja, svarede han, men Ulykken er sku, at H. Hage er reist med Ændringsforslagene. Heraf sluttede jeg, at han virkelig havde tænkt paa det samme, og efter Mødet talte jeg med W. Skeel, som bragte mig Ytringer af Rothe, der tydede paa, at ogsaa han var tilsinds at retirere. Men

Torsdag, 6. januar talte jeg derom med Tsch. førend Mødet og han paastod, at det Hele var Rævestreger, at man vilde gjøre Folk rolige, forat ikke Bearbejdelser skulde blive anvendte itide, og saa i det sidste Øieblik komme med Eet eller Andet, der kunde gjøre et Omslag ligesom forrige Gang. I Thingets Møde fremkom en Opposition fra Regjeringens Side ganske uventet imod Rothes Forslag til Anlæget af en Jernbane fra Kjøbenhavn til Helsingør, og det paa saadan Maade, at det unegtelig syntes Regjeringen om at gjøre at faae fremhævet Vanskeligheder. Maaskee var det en Demonstration imod Rothe for Toldsagens Skyld og H. P. Hansen for Arvesagens Skyld.

Fredag, 7. januar. Intet Møde i Thinget. I Læseværelset traf jeg B. C. og Gram i ivrig Disputats om Tillid til Ministeriet. Gram vilde slet ikke vedkjende sig, at der paaligger Rigsdagen Forpligtelse til at danne et nyt Ministerium, naar det gamle er styrtet og vidste ingen Udsigt til at faae et saadant istand. Han kom dernæst til at tale med mig og gjennemgik saa sit Program, der dog ikke indeholder Noget til at paavise, hvorfor Rigsdagen taber sin Myndighed og hele Indflydelse paa Heelstatsforfatningens Afgjørelse ved at vedtage Toldloven. Jeg kan forøvrigt godt lide denne Mand, han handler af Overbevisning, om jeg endikke deler denne Overbevisning.

Vad er kommen hjem fra Jylland efterat have holdt et Møde med sine

Vælgere, der uidentvivi har tilfredsstillet ham; thi nu har han en Mine som en Professor, og saa ofte han seer to tale sammen skal han hen og udkramme sin Viisdom.

Om Aftenen paa Komoedie og morede mig godt ved: „Æren tabt og vundet“ og „For ti Aar siden“.

Lørdag, 8. januar. Mødet i Thinget frembød Intet særligt. Om Middagen kom jeg til at tale med Poulsen hos Fischer og hans næiere Bekjendtskab interesserede mig. Han fortalte, at han havde haft Audients hos Kongen i Anledning af den jyske Jernbane og at Kongen ved den Leilighed havde udtalt sin ubehagelige Stemning over, at han ikke havde faaet 5000 r. der vare foreslaaede til et Anlæg ved Fredensborg under Finantsloven, og havde sagt i den Anledning: „jeg har haft over 10 Anmodninger om at tilintetgjøre Forfatningen siden Rigsdagen kom sammen, men det vil jeg ikke“. P. tilføiede, at han sætter en Ære i at være den ordholdende midt i den Sværm af Løgnere, der ere hans Samtidige paa Europas Throner. Men han maa have de 5000 r. Det er ret betegnende for vor Stilling i Øieblikket. Vi faae af Kongens Æresfølelse Lov at være, men vi skulle betale. Jeg talte videre med Poulsen om Kentrums Hensigter. Han troede tidligere at Knuth havde ønsket at blive Minister igjen; men han antog efter hans seneste Optræden, der vilde støde Kongen, navnlig ved Udskrivningssagen, at den ikke kunde være beregnet paa andet end at tjene som Middel til at gjøre Kongen kjed af Forfatningen, opbringe ham imod den, hvorved han rigtignok ogsaa bringes til at opgive sin egen politiske Fremtid for det Første. Om Hall yttrede han, at han aldrig var bestemt det Ene eller det Andet, hvorfor han stedse kaldte ham Mægler Hall. Iøvrigt beklagede han, at det ikke strax efter 28 Jan. var kommet til en afgjørende Kamp imellem de to politiske Retninger, da det havde haft tilfølge en bestandig og trættende Fornylse af disse Stridigheder.

Søndag, 9. januar. I Formiddags havde jeg et Besøg af Kjærbølling, der meddeelte mig, at han ligger paa en Reise til Finland i ornithologiske Øiemed, og han talte med mig saalænge derom, at jeg virkelig fik Lyst til at reise med. Han anslog Omkostningerne til et Par Hundrede Rbdr. og det kunde jo da ikke være uoverkommeligt. Vi fulgtes ad hen i Efterslægtens Realskoles Samlinger, hvor jeg traf Prosch, der havde ytret for Kj. at han ønskede at lære mig personligt at kjende. Jeg kom nu til at gjøre hans Bekjendtskab, men uden at jeg kan sige noget bestemt om ham endnu. Hans

Udvortes er heldigt, men han synes mig at være en hidsig Polemiker, der rager uklar med Enhver, der er af en anden Mening end han. Han beklagede sig meget over Steenstrup og fortalte mig, at der var en bestemt Spaltning imellem Steenstruperne og ikke St., hvilke sidste stilledes udenfor alle Hensyn, som Universitetet kunde tage. Jeg vil lære ham nøiere at kjende. Vi gik derpaa til Stormgadens Museum og talte med Scheel og derpaa med ham hen i Friis's Realskole, hvor jeg besaae Fuglesamlingen, der er en smuk Begyndelse, og af hvilken dens Eier er meget stolt. — Aftenen tilbragte jeg i Klubben, hvor Søren Jensen fortalte mig, at han ligger i en stadig Kamp med Schack, der piber ganske jævnt, naar Nogen taler, som han ikke ynder, hvorpaa da S. J. siger til ham f. Ex. „naa, er det nu galt med det røde Skjæg igjen“ eller noget lignende; saa tier han.

Mandag, 10. januar. Mødet frembød den Mærkelighed, at Knuth-Bregendahl fremkom med Forslaget om et Tillæg til Værnepligtsloven, af hvilket man havde ventet sig stort Spektakel, men som gik meget stille af, K. motiverede det i et meget forsigtigt Foredrag; Raben understøttede det halvt om halvt og derpaa fulgte nogle korte Foredrag derimod — alt trevent og tyst, selv Lehmann taug, skjøndt han begyndte hidsigt at notere under Justitsministerens Foredrag. Til almindelig Forundring sluttedes efter en ganske kort Debat og Tillisch, Forslagets desiderede Modstander, foreslog Nedsættelse af et Udvalg, hvortil Knuth sluttede sig. Det vedtoges da. Jeg kunde nu ikke lade Lehmann i Fred, da jeg antager at Forslaget skal begraves i Udvalget, og vidskede derfor hen til ham: „pas paa, at der kommer en Præst ind i det Udvalg“. Hvorfor, spurgte han gnaven. „Forat Jordepaa-kastelsen kan foregaae med det tilbørlige Keremoniel“. Han tabte nu Taalmodigheden, foer op og udraabte, jeg kan ogsaa, Fanden ikke, begribe hvad K. vilde slutte sig til det Forslag for — og med store Skridt satte han nu over Gulvet og lige hen imod K., som vist har faaet sine Skjend.

Tirsdag, 11. januar. Ved et Par ikke ganske uvigtige Udvalg viste det sig, hvad der viser sig hver Dag, at Venstre er uden Sammenhæng, uden forudfattet Plan i nogen Ting; og naar saa en Plan skal lægges i det sidste Øieblik, bliver den et umodent Hastværksarbeide, der ikke duer, og som der til Overflod ikke er Tid til at sætte igjennem.

Onsdag, 12. januar. Atter idag viste det sig, hvorledes man gjør hvad man vil i Salen. I Udvalget angaaende Værnepligten satte Kentrum alle sine Kandidater igjennem med Undtagelse af at det lykkedes os at knibe Tillisch

ind. Jeg havde gjort en Liste paa Medlemmer efter det Princip, at vi bør opstille et Par af vore til ethvert Udvalg, eller dog een, og dernæst give vore Stemmer til saadan en af Modpartiet, der staae os nærmest og som kunne ventes at faae enkelte Stemmer af Partiet selv. Men man kan ikke begribe dette.

Igaar og idag havde vi *Toldsagen til tredie* Behandling. Igaar seirede vi i Spørgsmaalet om Kludetolden, der blev 9 mk. efter vort Forslag; men idag seirede Rumlerne i Lovens politiske Deel, der blev vedtaget med 50 mod 45 efter Udvalgets Indstilling.

Der var flere som ønskede at gaae over, især af Jyderne; saaledes Gad, Wiedemann, C. C. Møller, Steenstrup og Myrup, — ligeledes ønskede Casse det, H. Nielsen og flere. Hvorledes end imidlertid Udfaldet blev saa led Rumlerne et totalt Nederlag. H. Hage aabnede Angrebet paa Regjeringen med en meget slet Tale, der skildrede Tsch's og hans Venners Understøttelse af Regjeringen som en Forening af to Yderligheder, ved hvis Imødegaaelse Finantsministeren — saavidt jeg har hørt — for første Gang anerkjendte og tog sig til Indtægt Venstres Understøttelse og henviste Hage til den Besvarelse, som Tsch. upaatvivlelig vilde give. Ussing holdt sin første Tale i denne Session, der var meget god og klar, men Glandspunktet i Debatten var Tsch.s Tale, der især bebreidede Rumlerne, at de stedse kun vare negative. Gad spurgte Ministeriet om dets Mening i en ganske klar Sag, for saaledes at faae et Paaskud til at gaae over, og skjønt han fik forønsket Svar, og C. C. Møller havde sat sig op til ham, aabenbart i det Øiemed at gaae med ham over til Ministeriet, saa blev dog Alt ved det Gamle — jeg tænker, fordi Monrad aabnede den Udvei at henvise til at Loven jo vel kom tilbage fra Landstinget. Gad og flere af de ovennævnte have Lyst til at danne et særskilt Partie og det er noget, der maa tænkes paa at faae istand. Lehmann er i stadigt slet Humeur, og det er betegnende for hans Stilling.

Torsdag, 13. januar. Folkethingets Opløsning.

Vi mødte da idag efter Sædvane Klk. 12 forat skulle begynde med Krigsministeriets Budget. Dog først skulde Marineministeren forelægge en Lov, men han havde anmeldt, at han havde Forhindringer, saaat han ikke saae sig istand til at komme strax, og om Krigsministeren meldte derefter Formanden, at han havde tilskrevet ham, at han var kaldet til Hs. Majestæt, saaat han ikke kunde møde strax. Mødet udsattes derefter et Qvarteer. Der kom imidlertid ingen Minister efter dets Udløb og nu udsattes Mødet atter

til $1\frac{3}{4}$, og vi gik da omkring og passiarede uden at man egentlig anede Noget. Jeg benyttede den ledige Tid til at sætte Ondt i Riegels ved at give mig et Erinde til ham og da gaae over derfra til Sagernes Stilling i Almindelighed og derfra igjen til Valgene, hvorved han selv bragte sin Ærgrelse frem over Valget af Jens Jensen til Medlem af Udvalget i Værnepligtssagen imod ham, paa hvem Venstre havde stemt. Han havde selv bedt Hall om at give ham sin Stemme og skaffe ham Partiets, og Hall havde lovet det, men ikke kunnet sætte det igjennem imod Schack-Lehmann, hvilket ærgrede ham meget, især da det ved Omvalg kom til en ligefrem Kamp imellem de to, i hvilken J. Jensen seirede. Vi bleve derpaa enige om, at det kunde være ønskeligt, at Thinget blev opløst. Jeg tog da en af Ørsted omdeelt Bog og satte mig hen i et Vindue forat læse, da Tsch. kom hen til mig og jeg kom til at tale om noget til imorgen, hvortil han bemærkede, at det ikke var værdt at tænke saa vidt frem, men først see til hvad dette her skulde betyde: „jeg tænker, Thinget bliver opløst“. Nu blev jeg først opmærksom for Alvor, og da jeg kom ned i Salen igjen fandt jeg Uro overalt, undtagen over Formanden. Han kjedede sig paa den meest smilende Maade, talte behageligt med den Ene og den Anden, og forsikrede de Urolige om, at der ikke var Statsraad, men at Hansen kun var kaldet til Kongen, loe lidt, saae til Klokken o. s. v. Lehmann gav sig til i meget slet Lune at læse Correctur, Monrad at læse engelske Aviser; den første løb hen til den sidste, sagde et Par Ord til ham, som M. forsigtigt besvarede og vexlede derpaa et betydningsfuldt Blik med hiin, som derpaa klemte paa Correcturen igjen. M. Rasmussen tog fat paa Barfod og gav ham Grovheder, de Vaklende i Toldsagen bleve stærkt urolige og en vis Gjæring udbredte sig til hele Salen, undtagen til Madvig; han var paa den elskværdigste Maade ubekymret, kastede sig frem og tilbage paa Stolen, lagde Papirerne tilrette og sendte Bud paa Bud til Krigsministeren, indtil man endelig ikke lod dem komme ind længere. Klokken var nu bleven over 2 og endnu ingen Gen. Hansen; da fik Madvig Efterretning om, at Ministeren nu kom strax, og han glædede sig derfor storligen over at han ikke havde udsat Mødet til næste Dag, hvortil han nyligen var opfordret. Han løb nu ud paa Gulvet og forkyndte med Empsighed, at nu kom Ministeren, saa skulde vi begynde. Han indtog sit Sæde og saae ikke om, da Døren til Ministerværelset gik op, men rettede paa nogle Papirer, lavede sig til at begynde Mødet igjen, og troede formodentlig, at det var en af Secretairerne, der traadte op til ham, thi han saae sig ikke strax om. Men hele Ministeriet var traadt ind i Gala og den, der stod ved Siden af ham, var Bluhme. „Ah, deres Excellence“, udbrød

han, da han endelig opdagede hvem det var, „er det Dem?“ Nu vidskede B. noget til ham og gik hen paa sin Plads; men Madvig anede nu formodentlig Uraad, styrtede ned og spurgte Sponneck om Noget, gik derpaa dødbleg op paa Kathedret og gav, efterat han rystende paa Haanden havde ringet, Ordet til Premierministeren, idet hans Stemme stærkt skjælvede. Han oplæste da det kongelige aabne Brev om at Folkethinget var opløst. Det var af en overordentlig Virkning paa Rigsdagen; det styrkede overordentlig de 45's Mod og Bevidsthed om at have handlet ret, og nedslag Modpartiets Forhaabninger i høi Grad. Slaget kom saa uhyre pludseligt. Der havde været Referat hos Kongen og nogle Ministre der tilstede, da Bluhme indfandt sig og foreslog sine Kolleger at opløse Folkethinget, hvorpaa Sponneck og de andre Tilstedeværende strax gik ind, og saa sendte man Bud til Bang og de Andre, som efter en Overveielse af om ikke ogsaa Landstinget skulde opløses, gik til Kongen og fik hans Samtykke, hvorefter et aabent Brev opsattes og strax oplæstes. Her anede ikke de ellers allerbedst Underrettede det Mindste; Monrad kom silde og mødte et bortgaaende Medlem paa Høibroen, som fortalte ham om Udsættelsen og yttrede Bekymring; men han lode derad. Nu kunde han ikke dølge sin Overtaskelse. Det var en skidt Ende, det tog, sagde Hall, der just kom fra juridisk Attestats, hvor han havde sagt til Skeel, at nu gik den jo til Landstinget og saa kunde man jo vedtage den, naar den kom tilbage derfra. Hele Partiets Optræden støttede sig tilsidst til dets Efterretninger om hvad der foregik i Ministerraadet, hvorom man troede at have og maaskee virkelig havde paalidelige Efterretninger; men Beslutningen var for ung til at man kunde erfare den og Udførelsen for rask til at den lod sig forebygge, og man kan ikke andet end indrømme at Bluhmes Handling var kraftig og klog, og dens øieblikkelige Virkning var overordentlig stor; dens fremtidige vil vist ikke blive mindre. Da Mødet var hævet, strømede Alle ud paa Gulvet, og Følelserne gavede sig Luft paa den forskjelligste Maade. De bedragne Bønder og Skolelærere vare bedrøvede, nedslagne i høi Grad: „ja, havde vi vidst det“. Selv Vad, ja jeg burde maaskee sige: ikke mindst Vad følte sig ydmyget og havde aldeles tabt sin Professormine. Alle talte i Munden paa hverandre og Rumlernes Mod var knækket; meest nedslaget af de mere dannede var uidentvivelig A. Hage. Han antog uidentvivelig at hans fremtidige Valg var usikkert, og det smertede ham uidentvivelig. Nogle søgte at agere raske Karle, saasom Milling, Vallentin, andre gavede Grovheder f. Ex. P. Knudsen til Bank, hvem han udskjældte for en lumpen Pjalt, der skulde have Prygl o. s. v. B. svarede kun: naa, naa, P. Knudsen, naa, naa! men Per Knudsen var vred. Den

Bonde, som Knuth havde tilbudt et Væddemaal af 100 Rbdl. mod 1 Mk. paa at Folkethinget ikke vilde blive opløst, fordi Toldloven ikke gik igjennem, kom nu og krævede Væddemålet; men Greven havde ikke Lyst at betale og S. Jensen sagde derfor: jo vist, troer Du han vil betale; nei, det er en Godseier; kunde han pine noget ud af en Bonde saa gjorde han det, men ellers, nei pyt!

Tirsdag, 25. januar. Efter Folkethingets Opløsning har jeg opholdt mig nogle Dage herinde (idag skrive vi alt d. 25) uden at jeg har holdt Dagbog, da jeg har haft et lille Arbeide for, der ikke har tilladt mig at gjøre det. Imidlertid har det ikke manglet paa interessante Begivenheder eller Meddelelser, som det vel er Umagen værd at optegne, og jeg vil gjøre det, om det endikke er mig muligt at gjøre det i chronologisk Orden.

De 50 forenede sig om en Adresse hos Wincent, men jeg syntes ikke det kunde være passende for mig at komme der, og jeg veed derfor intet Specielt om hvad der er passeret der. Alle de Medlemmer af de 50, jeg har talt med i de første Dage, inden de endnu vare bortreiste, have været mindre vel tilmode. D. 15. spillede jeg en L'hombre hos Bechmann, hvor Gad var med og kjendelig i slet Lune. Jeg yttrede flere Gange Lyst til at tale med hans Broder, der er kommet herover, men han vilde ikke høre det, og det blev mig tilsidst tydeligt, at han ikke vilde have, at jeg skulde faae ham itale. Vallentin var der ogsaa og sad og gav Ondt af sig; navnlig fremhævede han, at dersom det skulde gaae saaledes med alle andre Udgifter, som med dem til Rigsdagen, saa vilde det see løierligt ud med Regnskabets Forhold til Budgettet. Han var stødt. Gram var der, da jeg kom og tillige et Par andre som Gjæster i Kafeen; den ene af dem var Ostvald, den anden en Læge, der fortalte Gram, at Ostvald ogsaa var imod Ministeriet i Arvesagen, og navnlig ikke eenig med Ørsted i hans sidst udgivne Skrift. — *Gram* har stedse fortalt mig, at han talte oftere med Ministrene, navnlig to af dem, af hvilke den ene er Marineministeren, den anden har han ikke nævnt for mig, men det er saavidt jeg kan skjønne Simony, og de sagde stedse, naar han udviklede dem sine Anskuelser, at de godt kunde begribe, at en Rigsdagsmand kunde dømme som han; d. 7'de, da jeg talte med ham, var han især ivrig, gjentog dette og tilføiede at det var dem ene om at gjøre at beholde deres Embeder; der var ingen Ære i Livet paa dem, ellers vare de aftraadte ved deres Nederlag ved Toldlovens anden Behandling. Om Marineministeren tilføiede han, og har ogsaa sagt det samme tidligere, at han svarede tilsidst, naar man vilde trænge ind paa ham: „ja, jeg forstaaer mig

i Grunden ikke paa mine Kolleger i denne Sag“. Nogle Dage efter Opløsningen traf jeg *Wiedemann* paa Gaden, forberedende sig til Reisen. Han fortalte mig, at han havde været hos *Simony*, og at det lod til paa ham, at han ikke brød sig videre om Toldsagens Udfald, og var temmelig ligegyldig for det Hele. Da nu *Skeel* har fortalt mig, at *Simony* har sagt til ham, at han havde modtaget Ministerposten, fordi han derved siden fik friere Hænder, og desuden, at Assessor i Overretten *Lütken* havde fortalt ham, at *Simony* efter Yttringer af ham selv stod egentlig udenfor Ministeriets almindelige Politik, der kun behandlede af *Bluhme* og *Sponneck*, hvorefter de andre M. sagde Ja, — saa fandt jeg dette paafaldende, og en saadan Mangel paa Sammenhold kan ikke andet end skade Ministeriet i den offentlige Mening. Jeg sagde dette til *Tsch.* og uden at det var min Hensigt at bringe det videre har han igjen sagt det til enten *Bluhme* eller *Sponneck*, der da forsikkrede, at S. var den ivrigste i Statsraadet til at tilraade kraftige Forholdsregler, at han endogsaa havde tilraadt Landstingets Opløsning tilligemed Folkethinget. *Tsch.* havde da sagt *Wiedemanns* Yttringer, hvilke vedkommende Minister derpaa havde bragt *Simony* igjen, der forsikkrede, at han slet ikke har talt med *W.* om Politik og vilde skrive ham til derom. Angaaende Bille, som *Tsch.* ogsaa bragte paa Bane, yttredes, at han havde aldeles tiltraadt Januar-Programmet og holdt fast derved, og naar han nu synes at gaae anderledes frem, da er det alene af den Grund, at man er nødt til det, naar man vil have Pengene bevilget af Rigsdagen til flere nødvendige Foranstaltninger. Af den Grund var f. Ex. *Tuxen* gaaet med Rumleriet ogsaa. Dette d. v. s. en slig Nødv. havde *Tsch.* nu rigtignok benægtet, men jeg troer ikke med Rette.

Vi have da nu den Ære at være Ministeriets Partie, og der finder jævnlige Konferentser Sted imellem *Tsch.* og Ministeriet. Ja, vi ere endog blevne forsonede med Grundeierne, og der er Udsigter til at *Grev Friis* vil blive valgt ved Venstres Understøttelse; *Tsch.* har i den Anledning Underhandlinger med *Blixen-Finecke*. Regjeringens Virksomhed er imidlertid omtrent Ingenting. Jeg talte igaar d. 24de med [*navnet mangler*] hos *Skeel*, som meget beklagede dette; og forsikkrede, at Stemningen vandtes stedse mere for Fædrelandets Mening, som det daglig forkyndte, at Opløsningen var ufornøden. *Berlingskes* tunge og milelange Artikler gjøre ingen Virkning; det er derimod, meente man, de smaa pikante vittige der have Indflydelse paa det store Publikum.

Lørdag, 5. marts. Efter alle de Viederværdigheder, en besværlig Valgkamp

frembyde, kom jeg til Byen med det Forsæt at gjøre mit Bedste til at fremme en fredelig og rolig Udvikling af vore Forholde under en besindig Samvirken med Regjeringen og til det Øiemed at stifte en Forening her ved Rigsdagen, saavel af Landstingets som af Folkethingets Medlemmer, der navnlig for Folkethingets Vedkommende skulde være et Tilflugtsted for saadanne Medlemmer, der hverken ville gaae med Rumleriet eller Bondevennerne. Jeg kom om Aftenen, og mit eneste Besøg idag har gjældt Ass. Skeel, hvem jeg traf vel tilfreds med mit Valg og min Ankomst. Vi talte da om Kampens Ubehageligheder og glædede os til den nye Samvirken.

Søndag, 6. marts. Jeg gik strax til Tsch. forat tale med ham om Sagerne, og fandt B. C. der, beskjæftiget med at diktere en Medlemsliste, der indeholdt en god Klasseinddeling. Efter nogle Komplimenter af B. C. og en kort Samtale med Tsch. om hans egen Stilling, hvoraf fremgik, at han ikke vil stille sig mere for det Første, fik jeg Medlemsedlen afskrevet med og strax efter gik saa B. C. Jeg talte da videre med Tsch. om Valgene. Han vil bruge sin Fritid til at ødelægge Rumlerne skrifligt og det er jo et godt Formaal. Jeg talte om en fortsat Virksomhed gennem Pressen paa Publikum, forat det kunde blive klart, hvem der havde haft Ret, hvem Uret; men han fremhævede de Vanskeligheder, det stedse vilde have at faae saadanne Skrifter uddeelte, og det allermeest, hvor det haardest kunde behøves. Jeg udtalte mig misbilligende om de Anbefalinger, der havde været givne i Almuevennen og endmere om de deri givne Underretninger, der havde tjent Modstanderne til Nytte. Han sagde mig, at han ikke havde haft noget dermed at gjøre, og vilde ikke saa ganske indrømme det urigtige deri, undskyldte det derhos med Vanskeligheden i at faae Meddelelser om i Verden. Troniers Brev til alle Bondevenner kjendte han ikke. Efterat vi endnu havde drøftet adskillige Ting kom Gomard og begyndte paa sin Lidelses-Historie i Valgtiden, der fordrev mig hurtigt. — Jeg gik derfra op paa Rigsdagen, hvor jeg tog Lehmanns Plads, der sært behager mig. *Til Middag* hos Skeel, hvem jeg meddeelte Medlemslisten, jeg havde faaet af B. C., og for hvem jeg derpaa fremsatte min Plan til at danne en Heelstatsforening, med det Formaal at understøtte Regjeringen. Den behagede ham særdeles, han gik strax ind paa den og lovede at besørge den videre, navnlig at fremsætte den for Oxholm og Blechinberg. *Om Aftenen* besøgte jeg Venstres Klub, hvor ikke forefaldt noget af videre Vigtighed. Det besluttedes at holde paa Madvig som Formand, dog ikke af Kjærlighed til ham, men for ikke at faae ham til den forenede Rigsdags Formand, hvilket er Halls Ønske, og for

hvilket Formaal han har bearbejdet Oxholm, der synes at ville gaae ind derpaa, idet han begynder at troe paa Bod og Bedring hos Kentrum og ikke vil irritere dem. Men vi ere nu af en anden Mening, de have narret os een Gang, disse Herrer, de skulde ikke saa let gjøre det en Gang til. Skeel og jeg have talt sammen derom i Middags, og Beslutningen er taget for vort Vedkommende. Det vedtoges at holde paa Spandet og Rotwitt som Viceformænd.

Søren Jensen var tilstede og fortalte sin Lidelseshistorie, og de Grovheder, han havde givet sine Modstandere, om hvilke Tsch. bemærkede, at de ikke vare vel anbragte. Jeg forestillede Tsch., at det ikke er klogt at opstille ham mere, hvad han indrømmede. Jeg fik Anslag paa nogle af de nye Medlemmer, der skulle kapres for Foreningen.

Mandag, 7. marts. Aabningen var meget tør. Jeg havde ventet en Throntale og nogle kraftige Ord i den, men vi fik kun et aabent Brev for, at vi skulde begynde. Det er at lægge Mærke til, at flere Medlemmer have skiftet Plads, hvad maaskee ikke er tilfældigt, saaledes f. Ex. Just. Petersen. Af de nye har jeg især taget mig af Thorbrøgger, der forventes at kunne blive en Støtte for Heelstatsforeningen. Da jeg stod og talte med Westenholz, kom Rothe forbie og tilraabte mig: det hjælper Dem ikke, F., De faaer ham ikke. I Afdelingen til Valgbrevenes Prøvelse traf jeg Madvig og talte til ham; han var tvær. I det Hele taget er det en unægtelig Ting, at de, der droge vrede bort, ikke ere vendte formildede tilbage, det seer man af Alles Miner, men tydeligst, troer jeg af Bregendahls, saaat det ikke er at antage, at det er Forsoning, der her kan forventes. Mødet var kjedeligt og langt. — Det synes at ville gaae med Foreningen; Oxholm og Blech. og det hele Høire i Landstinget er for Sagen og Møde er tilsagt til imorgen Aften. Aftenen i Klubben uden videre Mærkelighed.

Tirsdag, 8. marts. Det eneste, der her havde Interesse, var Prøvelsen af de Valgbreve, der vare i Uorden, hvortil Formanden foreslog de fire Ordførere for Afdelingerne, af hvilke de tre ere Rumlere og den ene Casse, slet ikke valgt, men som man angav antaget ved Acclamation. B. C. vilde have tre til, og (paa Indskydelse af Schack) udsattes Afstemningen til imorgen; det var naturligviis Lyngbyvalget, der laae i Baggrunden. H. Hage og W. Rothe sade skifteviis hos Westenholz forat underholde ham. Raben gaaer om og indbyder Folk til Mødet iaften.

Første Heelstats-Foreningsmøde. Vi samledes om Aftenen Kl. 7 i Landstingets Komiteværelse og vare ialt 16. Blech. kunde ikke komme. De vig-

tigste vare Oxholm, Stampe, Skeel, Holst, Tillisch og Raben, Velschov, Thorbrøgger, Kons. Nielsen, Møller Nielsen, Westenholz, Ottesen, Bohr og jeg. Mødet aabnedes af Raben, der fremsatte Foreningens Formaal at understøtte Regjeringen under Gjennemførelsen af 28 Jan. Kndg. og navnlig i Toldsagen og Arvesagen. Skeel udviklede det samme udførligere og Oxholm anbefalede ligeledes Sagen. Nu kom Tillisch med en Tale om; at han naturligviis meget ønskede at kunne understøtte Regjeringen, men at han endnu ikke vidste om han kunde det. Der reistes nu Tvivl om, hvorvidt han kunde være med og det vedtoges efter Oxholms Yttringer, at han ifølge det man iøvrigt kjendte til ham kunde tage ham med som det yderste, hvortil man kunde gaae. Nu kom jeg og foreslog at udvide Foreningens Formaal til en Samvirken med Regjeringen i Almindelighed, som dog, som det fulgte af sig selv, ikke skulde betyde en ubetinget Bejaen af Alt, hvad Regjeringen vilde. Man var enig med mig i at det vistnok maatte komme dertil, men formeente, at det var det bedste at blive stående ved det Angivne. Nu begyndte Westenholz at yttre sig, og det saaes da, at han ikke kjender vore Forholde, ikke veed hvad der er passeret, og var heldig bearbejdet af Rothe og H. Hage. Han udtalte som sin Overbeviisning, at der var Ingen paa Rigsdagen, uden de med Glæde ville støtte Regjeringen, og han ønskede at man gav Foreningen et videre Formaal f. Ex. at fremme Sandhed og Ret, eller noget lignende. Paa et Spørgsmaal af mig, om han vilde antage, at f. Ex. H. Hage ogsaa var rede til at understøtte Regjeringen, svarede han et bestemt Ja, og det var ikke muligt at faae ham til i ringeste Maade at slaae ind paa den Tanke, at der var et desideret Oppositionspartie tilstede paa Rigsdagen. Talte man til ham derom, slog han ud med Armene og dreiede sig rundt paa den løierligste Maade. Spillede han ikke Komoedie, hvad jeg ikke troer, da er han i Politiken at ligne ved en Landsbyskjønhed paa 16 Aar. Det besluttedes da at mødes igjen paa Torsdag Aften Klk. 7.

Onsdag, 9. marts. I Thinget fik vi nye Beviser paa vor Evne til at bugte Rumlerne, og det glædede B. C. umaadeligt, der ikke kunde andet end liste sig over til mig og viske: de ere rasende. Men det har ogsaa gjort Finantsministeren glad og han har i Middags været hos Blechinberg forat formaae ham til at modtage Formandsposten i den forenede Rigsdag, hvorpaa nu al Opmærksomhed er rettet. Han skal dog have ladet sig bøie noget. — Ud paa Eftermiddagen kom Tsch. og B. C. op til mig, forat tale om Formandsvalget. De ville bestemt ikke Madvig, ligesaa lidt som Clausen og ere villige til at slutte sig til hvem af de tre: Blechinberg, Treschow eller Rotwitt,

Høire vil vælge. Som jeg var ved at meddele dem Udfaldet af Forsamlingen iaftes kom Skeel og det saare heldigt; thi nu kom en Aftale istand hurtigt og bestemt. Han havde talt med Blechinberg og han vilde foreslaae Madvig og en Forandring i Forretningsordenen, men saa erklærede B. C. aldeles bestemt, at han ikke paa nogen Maade vilde eller kunde gaae ind derpaa; vilde Høire ikke andet, saa var en Overenskomst en Umulighed, saa valgte Venstre sig een af dem og faldt med ham, og saa maatte de bære Ansvaret for Følgerne, der ikke havde villet det eneste Mulige til et heldigt Udfald: en Overenskomst. Skeel lovede da at ville gaae til Blech. og forestille ham Sagen, men fik det heldige Indfald først, om han maatte sige, at Venstre havde uigjenkaldelig bestemt at give ham deres Stemmer, saa kunde han sige Ja eller Nei, hvilket blev vedtaget. Ligeledes bestemtes Treschow og Rotwitt til Viceformænd og Quist, Schroll, Rugaard og Olsen til Secretairer. Tsch. og Bc. gik derpaa og jeg fulgtes da hjem med Skeel, der underveis gik op til Blechinberg, som saa endelig fødte sig, — gav et bestemt Ja, og gik ind paa det Hele. Jeg gik derfra Klk. omtr. 7½ op i Venstres Klub og meddeelte Bc. Udfaldet, der forbausedes over den hurtige og bestemte Besked og blev uhyre glad over den. „Nu vil vi, min Sjæl, begynde, for nu er jeg i godt Humeur“ udbød han, og aabnede Mødet.

Torsdag, 10. marts. Vi vandt idag ved tre Udvalg nye og afgørende Seire. Til det sidste, det til Forretningsordens-Udvalget, kom Sponneck ned til Thorbrøgger forat udbede sig Stemmelisten, og gik saa hen og afskrev den. Især Bureauchefen var meget spændt paa Udfaldet af denne Komitees Sammensætning, og stod hele Tiden ved Siden, da Stemmerne taltes. Han er i det Hele meget taus og uhyre alvorlig i denne Tid. Mødet var kun kort, og da det var forbie, gik jeg med Nielsen (Hb. 4) en Spadseretour, hvor vi kom til at tale om mangehaande Ting. Han gjør det Indtryk paa mig, at han er forfængelig og derigjennem snaksom, saaat han føler Lyst til at gjøre sine Bedrifter bekjendt. Han fortalte mig saaledes, at man havde eller rettere at han havde villet købe B. T. og at der var budet derfor 250.000 r. og at man endnu havde givet mere, dersom ikke det havde viist sig, at der i dette Blads Privilegium var indeholdt den Bestemmelse, at det skulle støtte enhver Regjering; thi da man rykkede frem med den Bekjendelse, opgaves strax Planen til at købe det. Han havde ogsaa forsøgt at købe Slagelse Avis, men det var mislykket, da Magnus ikke for nogen Priis vilde sælge. Han har forresten stor Lyst til Selskabelighed, og ønsker sig en L'Hombre, da han kjeder sig om Aftenen.

Foreningsmøde. Iaften havde adskillige flere indfundet sig, blandt hvilke Blechingberg, Ørsted, Treschow. Westenholz var ogsaa kommet i Læseværelset, aabenbart ikke tilfreds med at maatte komme, da han havde lovet det. Han havde Overfrakken paa og Paraplyen i Haanden, var meget urolig og da det meldtes, at Adskillige nu vare komne i Landstingets Forsamlingsværelse, saa sagde han, at det var kjedeligt, at Folk kom saa silde og til Trods for min Protest gik han.

Mødet aabnedes af Blechingberg med en klar Tale, hvori han udviklede, at Kndg. af 28. Jan. var en politisk Nødvendighed og at en *oprigtig* Tilslutning til den derfor var for ham en Pligt. Han delte Ønsket om at danne et Midtpunkt for Medlemmer af Folkething og Landsting, som det foreslaaede, men det skulde ikke i nogen Maade ansees for Bindende for Nogen at indtræde deri. Han ansaae det derfor ikke for noget Partie, man her stiftede; imidlertid kunde han ikke slutte sig til noget af de bestaaende Partier, da han ikke var enig med Venstre i de indre Spørgsmaal og Kentrum steds havde været ham en lukket Bog, hvis Formaal, hvis Hensigter han ikke formaaede at fatte, og ikke mindst gjaldt dette om de seneste Tider. Efter ham taledede Raben et Par Ord, og Skeel udviklede derpaa sin Opfattelse af Foreningens Formaal, hvorpaa han gik til Sagen, at foreslaae at gaae ind paa Blech. som Formand i den forenede Rigsdag og derefter de øvrige Valg. — Blech. udtalte derefter, at han kun gik ind derpaa, fordi der ikke var ladet ham noget Valg, men erklærede, at han vilde modtage Valget. Ørsted sluttede sig ganske til Blech.s Udtalelser, ligesom Treschow og Oxholm. Mødet endte med at man skrev Stemmesedlerne. — Forat meddele B. C. at man i „Foreningen“ ønskede strax at skride til Valget af endelig Formand, gik jeg i Venstres Klub, hvor jeg paa Trappen mødte Tsch. og B. C., bekymrede for Udfaldet, da de frygtede for at en Artikel i Fædrelandet for iaften skulde tjene til at gjøre Blech. vakkende, maaskee bevæge ham til at træde tilbage. Jeg beroligede dem da med Meddelelsen om, at han havde nylig erklæret sig villig i Forsamlingen til at modtage Valget og altsaa ikke kunde træde tilbage, hvad naturligviis vakte stor Glæde. Jeg har endnu ikke seet B. C. saa begjærlig efter at faae en Efterretning, som han var i dette Øieblik. Jeg havde glemt at sende Tsch. et Papir, jeg havde lovet ham, og begyndte med en Undskyldning derfor, da vi mødtes paa Trappen; men B. C. afbrød: „aa det kan I sku snakke om en anden Gang, lad os nu faae at vide hvad Blech. vil“.

Efter Mødet, som vi sade og skrev Sedler, kom A. J. Sørensen og spurgte om den tagne Beslutning. Han kom, troer jeg, og det samme troede Skeel, som

Spion fra den anden Side. Man har seet, at der var Møde og sendt ham forat faae Efterretning om Udfaldet, da man vel har forudseet, at Udfaldet vilde beroe paa dette Mødes Resultat.

Fredag, 11. marts. Jeg kan ikke nægte, at jeg var lidt urolig, da jeg vaagne imorges. Det skulde nu briste eller bære, og jeg har ikke haft saa ganske ringe Andeel i Forberedelserne til denne Dags vigtige Begivenhed. Der rørte sig vistnok ingen Tvivl hos mig om jeg har truffet det Rette, og at det vil være af stor og heldig Betydning for vor Fædreland, om vore Valg gaae igjennem; men det er ikke muligt alligevel at man kan tænke paa Dagens Gærning under saadanne Omstændigheder uden en vis Bekymring. Imidlertid, Alt er gaaet godt, vi have seiret paa alle Punkter, vor Liste er heel og holden sat igjennem; Professorerne rase. Jeg gik noget tidligt op i Salen, for at gjøre mig bekendt med Sagernes Tilstand og Ærgrelse var et tydelig fremtrædende Træk i de lærde Ansigter. Jeg traf Flensborg; han var virkelig bedrøvet, inderlig bekymret, og det gjorde mig ondt at see ham saaledes; Ostermann og Petersen vilde overtude mig om det Usømmelige i at vælge Blchbrg. til Formand; Vallentin kom derimod hen til mig og talte om en L'Hombre, og var meget behagelig; betroede mig, at vi fik det gamle Lokale hos Bechmann igjen osv. Alle Afstemninger gik første Gang. Da det kom til Secretair-Valget forsøgte flere af Kentrum at gjøre Sagen latterlig ved at stemme paa M. Rasmussen, Gomard osv., men fik Intet derfor, da Sedlerne jo ikke bleve oplæste. Da Mødet var hævet paatalte Monrad strax en Fortalelse af Formanden, at han navnlig havde sagt „Klk. 1 Formiddagen“ og gjorde derefter Vrøvl om Dagsordenen, Madvig raabte høit ude paa Gulvet: Han kom ikke osv. Harmen maatte ud paa en Maade.

I Salen talte jeg med Westenholz og betroede ham, at han havde tabt meget ved ikke at komme i Mødet iaftes, da baade Ørsted, Blchbrg., Treschow og flere havde holdt interessante Foredrag. Han forsikkrede, at det gjorde ham meget ondt, men lod som han ikke troede at det blev til Noget med Mødet, da man kom og hentede de enkelte Medlemmer ind, og Ingen talte til ham, hvilket var aabenbarlig Løgn, da jeg just bad ham komme ind, da han gav sig til at gaae. Jeg talte saa lidt med ham om Jernbanen til Slagelse og han lovede at tale med Rothe om den Sag. Jeg troer, at han har stor Lyst til at tale godt for Folk, og han er maaskee ikke ganske paalidelig.

Om Middagen talte jeg med Kam. Krarup hos Fischer, og han var nær ved at fortvivle; han beklagede næsten grædende at det gik saaledes med Kiv

og Strid, forudsaae Konstitutionens Undergang osv. Han tilstod, at han var legemlig svag, men tilføiede, at han ved Opløsningen ikke havde sovet i 8 Nætter af Bekymring og en lignende Tour havde han nu. Han vilde Forening og Forsonlighed, og paastod, at det altid stod i en Majoritets Magt at underhandle. Da Flere af Rigsdagen kom til, yttrede Krabbe, at han havde stemt paa Klausen, uagtet Treschow havde sagt til Skeel, at han indestod for ham. Han holder alts. med begge Parter.

Om Aftenen gik jeg i „Venstres“ Klub forat tale med Tsch. der naturligviis glædede sig over Dagens Udfald, men kom med den ganske sande Bemærkning, at man nu i Fremtiden maatte see at forenes om Nedsættelsen af Udvalg paa en fornuftig Maade ved Samvirken af begge Sider under Høires Mægling. Han lovede derpaa at ville gennemgaae Finantsudkastet for Forsamlingen i nogle Aftener. Han er en overordentlig godmodig Mand og en sand Demokrat. Det var Gjenstand for meget ivrig Beregning, hvorledes det kunde være gaaet til, at Treschow havde faaet 3 Stemmer færre end Rotwitt; baade B. C. og Tsch. ærgrede sig derover.

Lørdag, 12. marts. Idag havde vi et Par Udvalg at udnævne, og da jeg kom i Thinget havde man søgt at gjøre Medlemmerne af vor Foreng. vaklende, men jeg styrkede dem strax og det viste sig ogsaa, at vor Liste gik igjennem med al Honneur. Imidlertid havde jeg tænkt paa at forsøge paa en Tilnærmelse til Kentrum idag og jeg fik da fat paa Hall i Læsestuen, og spurgte ham, om det ikke skulde vise sig muligt at man kom til en Overeenskomst ved Besættelsen af Udvalg og i det Hele taget til en Samvirken imellem de forskjellige Sider af Rigsdagen, der nu aldeles savnes, og hvorved Opholdet paa den bliver høist kjedeligt. Jeg talte kun i mit eget Navn, uden at nævne mit Forhold til det ene eller det andet Partie. Hall svarede først halvt undvigende, somom han ikke vidste om han vilde gaae ind derpaa eller ikke; men da jeg trængte ind paa ham, blev han talende, og sagde da, at som Sagerne nu for Øieblikket staae, vil det ikke let være muligt at faae en Overeenskomst istand, da man er altfor meget betaget af Hidsighed. „Imidlertid skulle vi snart have et Møde, saa faae vi at see, skulde der kunne gjøres Noget, skal jeg tale til dem derom“. Han kom saa til at yttre, at han nærede stor Frygt for voldsomme Scener, navnlig fra Grundtvig-Lindbergs Side; men det fik endda at gaae, da man jo var vandt til de Grundtvigske Optøier, naar saa kun ikke Nogen af „de Andre“ kom med i Spillet. „Det kan jo Ingen forhindre uden De“. — „Ja, jeg troer sku ikke jeg kan“. — „Man kunde jo, svarede jeg, slutte, men det er et farligt Middel, og at

nægte at stille Interpellationer gaaer hellerikke an“. — „Nei, det troer jeg hellerikke“. — „Men De kan holde Orden, naar De vil, i deres Partie“. — „Det kommer an derpaa; er en Imødekommen mulig, skal jeg tale nærmere med dem“. Han gik saa ind at formulere et Ændringsforslag til Forretningsordenen i den forenede Rigsdag.

Jeg sammenkaldte saa et Møde i vort lille Selskab, forat erholde en Bemyndigelse for et Par af os til at underhandle med Partierne, og see at bringe Enighed tilveie. Man gik uden Vanskelighed ind derpaa, og det overdroges paa Rabens Forslag Ottesen og mig at forsøge dette, og indtil sligt kunde komme igang, at gjøre Forslag til Udvalg. Vi skulle naturligviis ikke danne noget Partie, allesammen være aldeles frie og uafhængige Mænd, men det er jo naturligviis let at indsee, at den, der stemmer „efter Samvittighed“ kaster sin Stemme bort, og derfor bør man følge Sedlen nøiagtigt, saaofte man paa nogen Maade kan for sin Samvittighed: det er en Tale, som Folk elsker, og som det er klogt at variere; det forsøgte jeg idag og skal ikke glemme. *Mundus vult descipi!*

Tsch. omtalte for mig Nielsen (Hb. 3.) som en klog Karl, der forstod at intriguere med Fiinhed; men efter alt det, jeg endnu har seet til ham og den Maade, hvorpaa han høit raabende triner frem og med knyttet Næve viser, hvorledes han skal tugte Fæsteloven, har han mere Lighed med en Oxe end med en Ræv.

Søndag, 13. marts. Jeg blev overrasket idag Klk. henad 9 ved et Besøg af Tsch. og vi fik os da en Samtale paa godt to Timer. Han begyndte med at spørge mig, om jeg havde læst B. T. for iaftes og Madvigs Artikel deri, hvor han begynder et Rumlerie paanye og det nu paa Grund af Ministeriets „Tone“ i Toldsagen og fralægger sig de Udtalelser, Frederiksborg Amtstidende har givet som hans ved et Møde d. 10 Febr. Han udledte deraf, at vi havde handlet ret ved at ansee ham for Mage til Klausen. Jeg spurgte ham om det ikke skulde være muligt for Ministeriet at faae sig et eget Blad og deri en Forsvarer og Angriber af Rumleriet; hertil svarede han, at det ikke kunde skee, fordi der Ingen var at faae til at redigere det. „De kan tænke Dem, det er gaaet saa vidt, at Bang kom til mig, dengang Skriftet: „Rigsdagen og Ministeriet“ udkom og bad mig skrive derimod, da han ikke havde Tid, og man ellers Ingen kunde faae dertil; i den Grad behersker Universitetet alle Penne, at der ikke er en paalidelig at faae i hele Ministeriets Omraade“. Jeg henpegede paa Goldschmidt, der, som jeg antog maatte kunne bruges. Men Tsch. svarede mig, at det Standpunkt, hvorpaa G. har

stillet sig i Politiken, ikke tilsteder at han slutter sig til Ministeriet ret nøie. Thi før Begivenhederne i Marts 1848 var allerede ved Vert[r]auungsmänner, der fast alle vare ivrige Gothere, forberedt en nøiere Sammenslutning af de tydske Stater, hvortil Pechlin som var Gesandt, skjøndt han selv havde indseet det fordærlige deri, havde sluttet sig. Programmet af 24. marts var derfor under de Forhold berettiget, da det drog Slesvig nøiere til Danmark og lagde Vægt paa Eidergrendsen; dette krævede den Tingenes Tilstand, Martsministeriet forefandt; Scheel-Plessen var traadt ud af Ministeriet, fordi Flertallet efter Monrads Forslag imod Bluhme og Tsch. samt Scheel-Plessen selv ikke vilde udtale, hvorvidt man vilde gaae i at indrømme Slesvig Selvstændighed, medmindre S.-P. forud vilde love, at han saa vilde blive i Ministeriet; thi han forbeholdt sig naturligviis sin Frihed. Denne Berettigelse af Martsprogrammet vilde Goldschmidt ikke anerkjende, han paralleliserede Schleswigholsteinisme med Martspolitik, og kunde derfor ikke slutte sig ret til Ministeriet. Vilde G. anerkjende hiin Berettigelse, var han sikkert brugbar; dertil kom, at Ministeriet mangler Penge, og det vilde ikke nytte at begjære dem af Rigsdagen, sige Ministrene. Tsch. troede forøvrigt, at det var Andræ, der stod bagved Madvigs Optræden. Derfra kom Tsch. til sit egentlige Ærende, nemlig at B. C. var stødt paa mig og mistænkelig mod mig. Jeg skal have afviist ham i Salen, da han talte til mig engang, og Nogen har været hos ham efter Mødet igaar og advaret imod mine Planer, der angaves ikke at ville gaae ud paa noget Mindre, end at forraade det Hele. B. C. vilde ikke sige Tsch. hvem der havde sagt ham det, da han troede at denne ikke vilde tilgive Vedkommende; men der kan ikke være den ringeste Tvivl om, at det er Bohr; thi jeg kunde see i Mødet af vor Forening igaar, at han var misfornøiet og slutte af hans Yttringer, at han var bange, jeg vil indrømme Kentrum formeget. Jeg fortalte Tsch. det Passerede, der igrunden Altsammen er efter Aftale med ham selv. Ham er det nu ingenting at komme ud af det med, han tager imod Grunde; men han sagde mig, at B. C. ikke kan undvære at blive feteret lidt, han holder af, at det paa en synlig Maade skal træde frem, at han er Fører, Ministeriets fasteste Støttepunkt for Øieblikket. Han sagde, at dersom han ikke, da han var bleven Minister, strax havde forladt sin Plads og var gaaet hen i Thinget og havde hilst paa B. C., og derved bevaret sit Forhold til ham, medens Monrad og Lehmann holdt sig tilbage, var Grundloven ikke gaaet igjennem, da det jo kun skete ved B. C.'s pludselige Omslaaen i det sidste Øieblik; noget lignende skete i Hoveriloven. Fire vilde gaae ud af vor Forening i Anledning af vort Møde igaar, havde Vedkommende sagt; nu faae vi at see.

Tsch. troede at det var bedst, at faae Raben og Thorbrøgger opstillede som Formænd, især da Ottesen var en meget upaalidelig Størelse. Jeg troer, at jeg vil see at faae det istand snaarest muligt, da dette Vrøvl kjeder mig. „Gaae De imorgen hen og hils paa B. C. og gaae et Par Gange op og ned ad Gulvet med ham, saa er det forbie“, sagde Tsch., da han gik; men det vil komme an paa, om jeg kan det. Jeg har meest Lyst til at faae indsat de to Andre og overlade Alt til dem, og saa sidde stille og være gal paa min Plads. B. C. troede det rettest kun at indrømme Kentrum een Plads i et Udvalg af 5 Medlemmer, men det er jo aabenbart umuligt at slutte en Forening paa den Grundvold, og at han iøvrigt raadede at nedsætte saa faa Udvalg som muligt, er jo kun en Udflugt, en Tilstaaelse af, at der ikke er Kræfter tilstede til at besætte dem med.

Jeg fortalte Tsch. min Samtale med Hall, og han udbrød ved Halls Yttringer om, at han ikke troede at kunne forhindre det ventede Spektakel, i Bebreidelser over ham for Falskhed, da han og de Besindige med ham jo kun behøve at udsondre sig fra de Andre; men det er ikke saa lille en Sag for en Fører at splitte sit Partie ad, især under Omstændigheder som de nærværende; desuden var jo Partiet aabenbart ude af Lydighed i Udskrivningssagen, skjøndt Monrad her holdt med ham, og det er derfor ikke nødvendigt, at Halls Yttringer til mig vare bedrageriske.

Mandag, 14. marts. Jeg vidste ikke ret, da jeg gik i Thinget, hvorledes jeg der vilde tage Sagen, men jeg enedes tilsidst med mig selv om, at jeg vilde see saasnt som muligt at faae Thorbrøgger og Raben opstillede som Formænd og saa forholde mig passiv en Stund og see Tiden an. Da jeg var kommen derhen talte jeg strax med Thorbrøgger, hvem jeg meddelte min Hensigt, uden dog at sige ham Grunden; han ønskede, at det maatte forblive ved det Gamle, da han endnu var fremmed i Salen. Jeg gik da hen til B. C. og sagde ham min Hensigt at faae Thbrggr. og Raben sat i Spidsen, saasnt jeg kunde med nogenlunde Anstand. Han gav intet nærmere Svar derpaa, men var meget flink efter den Tid, viste mig en Indstilling til Forandringer i Forretningsordenen, som skulde indeholde et Reglement for Bureauet, og spurgte mig om min Mening i saa Henseende. I. A. Hansen, der efter Tsch.s Ord ogsaa skal have været allarmet, smilede med hele Ansigtet, og Bohr kom over til mig forat presse mig til at blive som Foreningens Bestyrer. Lindberg har anmeldt en Interpellation, der angaaer det bekjendte Forbud mod Blade i Slesvig, og at disse Blade hellerikke ere at faae i 3'de og 5'de Valgkreds af Ribe Amt. Thorbrøgger gik hen og spurgte Finants-Ministeren

om hans Mening derom; han svarede, at Ministeriet vilde svare, at den Sag ikke vedkom det; men det var jo bedst, naar Sagen slet ikke kom for. Vi holdt da et lille Møde i Foreningen efter Rigsdagens Møde, hvori de Fleste vare for at negte Interpellationens Fremkomst. Jeg gav for mit Vedkommende den Fremstilling af Sagen, at skjøndt vi jo Alle skatte Trykkefriheden som et stort Gode, saa maae vi her tage i Betragtning, at Spørgsmaalet tildeels gaaer udenfor vort Omraade, da vi jo ikke repræsentere Slesvig, og det er ligesaa farligt at ville udstrekke sin Myndighed ud over dens Grændser, som at ville opgive den. Dersom der derfor var Hindringer for at erholde danske Blade paa noget til Kongeriget hørende Gebet, saa vilde jeg være meget ivrig, men nu var jeg i Tvivl, og ønskede at Spørgeren havde begrændset sig. Det besluttedes, at hver skulde følge sit Hoved i denne Sag. Vi havde en Gjæst i Lindholm, der uden at introducere sig kom ind, dog efter Bohrs Sigende kun tilfældigt. Under Mødet stak Schack Hovedet ind af Døren, og trak sig strax igjen tilbage; han var nysgjerrig. Alberti spurgte mig idag, om jeg ikke kunde have Lyst til at være Statsrevisor, hvortil jeg svarede Sandheden, at det havde jeg aldrig tænkt paa og troede ikke at jeg var dygtig til. Han svarede, hvorfor ikke? Kan De ikke regne? Tænk i ethvert Tilfælde paa det. Var dette et aftalt Spil, eller var det Albertis Alvor?

Vi havde baade Møde i Thinget og i den forenede Rigsdag, hvilket sidste kun udmærkede sig ved nogle formelle Kjævlerier og Drillerier imod Blechingberg. Da Ørsted kom til at omtale Modstanden imod det kongelige Budskab, erklærede Monrad dette for grebet ud af Luften og Madvig blev høirøstet vred.

Jaften kom jeg fra Slottet, hvor jeg havde læst de fremlagte Noter, og mødte da *de Coninck* aldeles rasende over B. C.'s Forslag, som han naturligviis betragter som alene rettet imod ham personlig og svor, at han skulde berede ham drøie Timer igjen: „jeg skal lære ham“, og saa løb han op ad Trappen. Jeg gik derfra i Venstres Klub, hvor Tsch. holdt paa at nægte Interpellationen at komme frem.

Tirsdag, 15. marts. Interpellationen blev da negtet idag Tilladelse til at fremkomme. Konsul Nielsen begjærede Afstemning og vi seirede med 45 mod 44. Nielsen (Hb. 3.) havde betænkt sig og Thorbrøgger stemte ikke, hvilket undrede mig, da de tidligere syntes at være derfor. Men det mærkeligste var, at Monrad var borte, at Hall, da hans Navn opraabtes stod inde i Vinduesfordybningen ved Tilhørerpladserne, svarede først ikke, og da han

igjen blev opraabt, kom frem med nedbøiet Hoved og mumlede et „stemmer ikke“, som vakte høi Latter hos hans ivrige Venner; han kjæmpede aabenbart med sig selv og ønskede at sige Nei.

Ogsaa Knuth stemte ikke, men han sad fast paa sin Plads og raabte høit og bestemt: „jeg stemmer ikke“. Halls Adfærd ved denne Leilighed staaer for mig som et Vidnesbyrd om, at Hall ikke blot er luun, men at han ogsaa er svag, ikke optræder bestemt nok imod sig eget Parties Udskeielser, og hans Yttringer i Løverdags kunne derfor godt være alvorligt meente. Mødet frembød forøvrigt ikke noget saaledes mærkeligt. Jeg havde forud talt med Gram om Lindbergs Interpellation og han sagde mig, at L. først havde villet affatte den heelt anderledes, men at man havde faaet ham til at forandre den til dens nuværende Skikkelse, om hvilken G. dog maatte indrømme mig, at den gik ud over vort Omraade. Han havde iøvrigt taget det Løfte af L. at han skulde være meget maadeholdende.

Om Aftenen havde vi Møde i Forretningsudvalget, hvor forhandlede om Gjenoptagelsen af det Forslag, der ifjor fremkom til at Gleeurp skulde have et Hundrede Rbdl. afgivet af Landstingets Secretair Klein, saaat begge derved fik 500 r. hver, imod at G. overtog Affattelsen af Registeret til Folkethingstidenden. I. A. H. modsatte sig dette og Monrad, der blev Formand, bestemte da en Sammenkomst med Landstingets Udvalg, forat Sagen nærmere kunde blive overveiet. Mødet var kun kort og da det var hævet, og I. A. H. og Spandet gaaet, kom Monrad tilbage og sagde: lad os dog, kjære F., ikke komme ind paa disse Kjævlerier med Gleeurp og I. A. H.; Raben, som var tilstede, stemte i med. Jeg sagde, at Intet skulde være mig mere imod end sligt, skjøndt jeg paa den anden Side ikke anerkjendte Bureaets Upartiskhed; men videre kom vi ikke, thi nu kom Winther og Biskoppen vendte sig saa pludselig om sagde: ja vi ere færdige og gik. Inde i Læsesalen traf jeg ham igjen og der læste han det fremlagte Uddrag af de fremmede Noter. Efterat han havde læst dem, spurgte han Spandet: er der mere? og det, som det syntes mig paa en Maade, som kunde sige, „for dette er ikke ret meget“, saa reiste han sig og gik.

Onsdag, 16. marts. Efter mange mærkelige Dage kommer naturligviis nogle mindre mærkelige, og en saadan har det været idag.

Torsdag, 17. marts. Vi havde Møde i den forenede Rigsdag og første Behandling af det kongelige Budskab. Skeel fortalte mig at Bluhme var kommet hen til ham og havde sagt: ja, vi stole paa Dem, min kjære Assessor

Skeel; men fik ikke talt videre, da Nogen i det samme kom til. — Om Mødet i Rigsdagen vil jeg ikke antegne noget videre, da der intet forefaldt, som Tidenden ikke kan udvise. Om Aftenen gik jeg i Venstres Klub og talte der med B. C. Tsch. var der ikke, da han var hos Bluhme. B. C. vilde have mig til at tale imorgen for Ministeriet i Arvesagen, men jeg er bange for at fordærve Noget, da de idag faldne Udtalelser imod Ministeriet ere saa forskjelligartede, at det ikke er muligt at øine det Punkt, hvor Oppositionen vil samle sig. Han foreslog mig derpaa at jeg skulde paatage mig at være Formand i næste Maaned, „blot paa en Maaned“, hvormed han naturligviis maa have noget sort i Tankerne. Ogsaa ønskede han i saa Henseende at tænke paa Velschov. Han vil af med Madvig, det er klart.

Fredag, 18. marts. Vi havde før Rigsdagens Møde et Møde i Forretningsordensudvalget i Forening med Landstingets Medlemmer angaaende Affattelsen af Tidendes Register; det blev mig under Debatten klart, at Winther ikke vil have at Glerup maatte faae 100 Rbdl. til om Aaret, og at det var derom det egentlig dreiede sig. Jeg vil nu ikke være med der. — Om den forenede Rigsdags Møde har jeg Intet særdeles at optegne.

Efter Mødet fortalte B. C. mig, at Ministeriet ikke vil forandre en Tøddel i Budskabet, men at man havde henviist Hall til at indgive en Adresse til Kongen; han vidste imidlertid ikke om Hall vilde gaae ind derpaa, og nav[n]lig ikke hvad Monrad vilde i Sagen.

Om Aftenen paa Komoedie med Wilhelm, Joseph og Knudsen der igaar Aftes kom herind.

Lørdag, 19. marts. Endnu ikke Ende paa den første Behandling af det kongelige Budskab. I. E. Larsen holdt et Foredrag, der tydelig vidnede om personlig Ophidselse, og som det af Finantsministerens Replik fremgik er han ogsaa personlig Part i Sagen, da han og Wegener have forfattet Renunciationerne. Da Finantsministeren omtalte en Udskrift af Statsraadsprotokollerne, hvori omtales at Kongelovens Arvefølges Ophævelse var omtalt af ham og at hans Mening var tiltraadt af flere Ministre, udenat nogen talte imod denne Sag, stod Madvig ligeover for Ministerpladsen ved Enden af det Bord, hvor jeg sidder, lænede sig op til det, og havde herved et saa alvorligt Ansigt, at der maa have foregaaet en indre Kamp hos ham under denne Tale. Forøvrigt er det efter hvad Skeel fortalte mig besluttet, at Monrad skal tale paa de Besindigeres Vegne og det var forhandlet med Formanden, at han skulde have ladet ham slutte, men saa varede Schacks Foredrag

for længe. Oxholm fortalte, at det var urigtigt hvad man i Almindelighed troede, at Prindsen af Oldenburg ikke var kommet paa Thronen, fordi han ikke vilde opgive Fordringerne paa et Schleswigholstein; Grunden var den, at han i Berlin var faldet i Hænderne paa en Deel Gotha-Professorer, der snakkede tydsk for ham og som han slog sig til. De berømmede ham som ein altdeutscher Jüngling, og da Nicolaus fik det at vide, vilde han aldeles ikke høre mere om ham; saa blev Talen kun om Pr. Christian, som Kaiseren altid i Samtaler med Oxholm kaldte „mon cher“. Oxholm glædede sig over Ottensens Anerkjendelse af Kaiserens Interesse for Danmarks Sag, da han selv havde været hos Wrangel, for at faae ham til at gaae ud af Jylland efter Kongen af Preussens Befaling, men havde faaet til Svar, at W. stod under Reichsverweseren og kun kunde lyde ham. Oxholm havde derpaa faaet Ærende at gaae til Rusland og der udvirket en Note til Preusens Konge, som tilbød Kaiserens Hjælp til at udfrie Preusen af Anarchiet, hvori det ved en Generals Ulydighed var geraadet; det hjalp strax. Senere havde Nicolaus sagt, da man havde angrebet de udrykkende Tropper, at de danske endnu trængte til at klemmes lidt, men havde derefter dog ladet sig formilde. Paa Mandag vil Monrad begynde og saa faae vi at see. —

Søndag, 20. marts. Skrev Bladartikler.

Mandag, 21. marts. Det blev en vigtig og interessant Dag idag. Efter et godt Foredrag af Premierministeren, fik Monrad Ordet, og gav os saa først nogle Spydigheder mod Ministeriets Politik og nogle Yttringer af Ministrene der imidlertid vare søgte og aabenbart kun en Indledning, der skulde tjene til at forsøde den Pille, han havde at give sit Partie. Han udtalte sig baade imod Larsen og Madvig og erklærede, at han vilde stemme for Budskabet som det forelaae. Binzer gik ogsaa over og Madvig udtalte sig endelig ogsaa imod Larsen og Monrad, idet han erklærede, at Kongelovens Arvefølges Ophævelse var Traktaternes Mening.

Debatten idag har bragt os et Stort Skridt frem, navnlig ved at bringe Mænd, der tidligere ansaaes for at staae imod Ministeriet til at optræde imod dets hidsige Modstandere, hvorved den indbyrdes Underviisning er begyndt. „Gud frie os for vore Venner, for vore Fjender kunne vi sagtens staae os“, sagde Dreyer, da han forlod Salen, og deri havde han Ret.

B. C. besøgte mig imorges og vilde have, at jeg skulde tale i Arvesagen, forat der bestandig kunde være Forsvarere tilstede samtidig med Talere imod

Sagen. Men jeg har ingen Lyst til at tale nu, da Forhandlingerne ere skredne saa langt fremad; maaskee til anden Behandling.

Tirsdag, 22. marts. Forhandlingerne idag aabnedes med det værste Vaas, jeg endnu har hørt i Rigsdagssalen, i Skikkelse af en Tale af V. Schöler. Men senere angreb I. E. Larsen og Klausen Ministeriet, idet de gik ud fra Premierministerens Tale igaar, hvorved han vilde sætte os paa det rette Standpunkt og sluttedes med en Henviisning til anden Beh. af Premierministeren, hvilket ingenlunde var heldigt. Aften besøgte Tsch. mig, og var urolig for Bluhmes Holdning, da B. C. havde sagt ham, at den forekom ham vaklende. Tsch. havde forskjellige Gisninger om Grunden til Bluhmes Misstemning; jeg troer at den tildels laae deri, at han ikke havde Sponeck hos sig, der er hans bedste Raadgiver og en resolveert Karl.

Onsdag, 23. marts. I Thingets Møde idag gik et Forslag til Svar paa Budskabet omkring til Underskrift, der gik ud paa at sige Ja til at Kongen udstæder en Act, der ordner Arvefølgen i Overeensstemmelse med Londoner-Traktaten af 8. Mai 52, og hvis første Navne vare Larsen og Clausen. Det er altsaa en Slags latterlig Retraite, da deri jo ikke ligger Spørgsmaalets Afgjørelse. Grundtvig kom med et andet, men Larsen forsøgte at overtale ham til at tage det tilbage eller rettere lægge det hen. Ostermann og Just. Petersen vilde ikke undertegne.

Iøvrigt intet Mærkeligt. Jeg begynder dog at troe, at det vil gaae fredeligt af i Arvesagen.

Torsdag, 24. marts. Jeg kjedede mig idag og tog derfor Billet til at reise hjem i Paasken, hvilket ikke havde været min oprindelige Bestemmelse.

Fredag, 25., Lørdag, 26., Søndag, 27. marts hjemme. Det var en sørgelig Høitid, da Janes Augusta døde d. 26.

Mandag, 28. marts kom jeg herind igjen efter en meget kold Reise, og traf Skeel vel og opsat paa at faae mig udnævnt til Statsrevisor, jeg troer forat faae mig til at blive herinde i Byen. Ministrene have faaet deres vedbørlige Skjænd, fordi Bluhme ikke svarede Clausen og Larsen i Tirsdags; han anfører til sin Undskyldning, at han havde lovet Blechingberg ikke at tale mere, da de syv, som havde frafaldet Ordet, havde betinget sig, at ikke

flere begjærede det. Men deri kan man ikke give ham Ret, thi han kunde saa dog i det Mindste paapeget Misforstaaelsen af hans Ord.

Tirsdag, 29. marts. Ved Udvalgene idag havde Venstre taget sig for store Friheder, og jeg maatte derfor til at remonstrere, og B. C., som tidligere ikke har villet indlade sig paa den ringeste Forandring og er bleven gnaven over ethvert Forsøg paa at opponere, han var nu eftergivende og maatte føie mig. Jeg troer ikke, at han er saa farlig, som det lader til ved første Øiekast, jeg troer, at det vil være muligt at komme ud af det med ham. Den foretagne Forandring i Stemmesedlerne bevirkede imidlertid, at vi for første Gang fik flere Omvalg at trækkes med, men vor Liste gik dog tilsidst igjennem. Høier trumfede ved Fæstelovens første Behandling svært imod B. C. og Ministeriet; det var godt gjort af Høier. Vi fik efter Mødet Forslagene til Svar i Arvesagen, og de ere ligestore Nederlag for det Klausen-Larsenske Partie og for Madvigs; det sidste maa især blive til Griin, derom ere i det Mindste Skeel og jeg aldeles enige, og det troer jeg ogsaa Alle maae være. — B. C. talte idag til mig om at blive Statsrevisor og tilbød mig Venstres Stemmer; jeg veed ikke om jeg vil eller ikke, imorgen vil jeg gaae op og tale med Tscherning.

Onsdag, 30. marts. Jeg har bestemt mig til at stille nogle Ændringsforslag til det Madvigske Forslag og gjorde Udkast til dem i Formiddags. Det er min Hensigt med dem at ville kalfatre det lidt og give Leilighed til at blotte dets Svagheder. I Thinget havde vi den meest stormende Scene, der er forefaldet endnu iaar, i Anledning af B. C.'s Forslag om en Instrux for Bureaupersonalet; Rumlerne gjorde et Fandens Spektakel, og I. A. H. gik ogsaa forvidt, det er unægteligt; men det er ligesaa unægteligt, at Madvig skabede sig over Ingenting, fordi han havde en ond Samvittighed. Imidlertid har Scenen haft sin Nytte, de Coninck er bange og gjør Kuur til mig, har endogsaa flere Gange talt om mit Skrift — han er en Spøtslikker; overmodig haanende i Medgang, krybende i Modgang, svag og sine Liden-skabers Slave. — Efter Middagsmaaltidet gik jeg til Tsch., hos hvem jeg traf B. C. og vi foretog os at drøfte de Ændringsforslag, hvortil jeg har gjort Udkast. Han billigede dem og det besluttedes, at jeg skulde stille dem og endnu et andet til, og derefter imorgen komme til ham med dem, hvorefter han ville gaae til Bluhme og spørge ham om hans Mening. — Jeg har da iaften udarbejdet dem og skrevet et godt Exemplar til ham.

Torsdag, 31. marts. Jeg mødte hos Tsch. imorges og overgav ham min Afskrift af Ændringsforslagene. Jeg kom da naturligviis i en politisk Passiar med ham, og han fortalte mig nu, at han i 1848 var den egentlig vel-seete af Ministrene hos de fremmede Diplomater, og at han derfor havde været den, der havde underhandlet med dem. Men efter Vaabenstilstandens Opsigelse, da han ikke kunde forsvare Ministeriet og ikke vilde udtale sig dadlende om det, havde han holdt sig tilbage, indtil han i Slutningen af 49 (saavidt han huskede) var bleven inviteret af den engelske Minister i et engere Selskab, hvor da Fru Wyn havde talt med ham om de Intriguer der „ved Thevandsselskaber“ spillede her forat tilintetgjøre Underhandlingerne om den Oldenborgske Prindses Thronbestigelse i den Hensigt at bringe Christian af Glücksborg frem, og misbilliget disse Anstalter i høi Grad, samt derhos tilraadet at adoptere det oldenborgske Huus i dets Heelhed. Han havde imidlertid aldrig kunnet erfare hvorledes det egentlig var gaaet til, at Oldenborgeren opgaves, og paastod at Kongen havde skrevet et egenhændigt Brev til Nicolaus (han har ialt skrevet to til ham om Arvefølgen), hvilket Wegener har conciperet, og som talte fordeeltigt om Chr. f. Gl. endnu førend der fra N's Side havde yttret sig Utilbøielighed til at antage Oldenborgeren, saaat den almindelige Forklaring om dennes Omgang med Gothaerne ikke er den tilstrækkelige Forklaring. Hvor denne imidlertid er at søge, det vidste han ikke, men han tænkte paa Wegener. Vi havde Møde til Klk. 5 i Thinget og derefter Aftenmøde Klk. 8 til 10½; Finantslovens 2den Behandling, det var meget interessant. De Coninck kysser mig snart, han har bedet mig om et Expl. af „Astr. og Skrfs. Auct.“ Jeg har talt med ham om hans Stilling i Thinget, og sagt ham, at jeg ikke billigede hans Partivirksomhed ifjor i Salen, og han indrømmede, at den var utilbørlig. Gleeurp er først bleven Secretair, efterat han i Formandens Nærværelse havde lovet Tsch. at afholde sig fra politisk Partivirksomhed.

Fredag, 1. april. Ved Valget af 5 Medl. til et Udvalg idag seirede Centrum ganske, hvilket var godt nok for en Gangs Skyld. Det var ganske vist Venstres Skyld, der ingen tilstrækkelig Aftale havde truffet.

Finantslovens anden Behandling var naturligviis ikke interessant. Jeg talte med Hall om mine Ændringsforslag, som han sagde mig, at de Sex ville optage de tre første af; men han bad meget at tage det sidste tilbage, da han saa haabede, at Alt kunde gaae stille og roligt af; man maatte ogsaa læmpe sig efter Følelspolitikerne, var hans Mening, og de ville lægge megen Vægt paa dette „videre“, idet de deri saa Arvefølgens Kontinuitet, og saa

ere de glade. Han foreslog mig en Sammenkomst forat aftale det videre Fornødne, og jeg lovede at see til at forskaffe Underretning om, hvad Ministeriet tænkte om det af de Sex stillede Forslag. I den Anledning var jeg hos Tsch. iaften, men traf ham ikke. — Der er idag kommet et Brev af 23de Marts fra Prindsen af Noer til Blechingberg som protesterer paa Kraft.

Lørdag, 2. april. Imorges gik jeg op til Tsch. for at faae Underretning om Sagens Stilling i Ministeriet, og det hændte sig da saaledes, at Bluhme just var inde at tale med ham, da jeg kom. Jeg ventede da noget til han gik, og erfarede nu, at Ministeriet i Statsraadet igaar har besluttet at holde paa Ørsteds Forslag, og ikke at modtage noget andet ved anden Behandling; til tredie kunde man jo saa altid søge at accordere. B. var meget tilfreds med mine Ændringsforslag, da de deels vilde tjene til at forbedre Forslaget, deels give Anledning til Udtalelser fra Forslagsstillernes Side, som kunde tjene til bedre at orientere i deres Anskuelser. Jeg kan ikke fragaae, at det forekommer mig, at der har været adskillig Vakklen i Ministeriets Holdning, og det især, naar jeg seer hen til, at Hall sagde mig igaar, at Ministeriet, d. v. s. Bluhme, i 25-Komiteens Tid havde erklæret, at det vilde være tilfreds med de Syvs Forslag, som man havde viist Bluhme, der kun havde gjort nogle Smaarettelser deri med en Blyant; nu veed jeg ikke om den aldeles strænge Fremgangsmaade just er klog, naar man dog har isinde at fire tilsidst. Det faaer nu imidlertid at være dets Sag. — I Thinget fortalte B. C. mig, at Bluhme havde mødt ham paa Gaden og spadseret med ham under Armen op ad Tsch. til og underveis mødt Dagbladets Bille med tre Venner, hvoraf han forventede sig en Historie i Dagbladet. Hall har talt med ham idag og sagt, at han vidste fra Liebe, at der ikke var passeret noget Mærkeligt i Statsraadet. Det er vel rimeligt, at han kun har villet narre B. C. og derimod gjennem L. har haft paalidelig Efterretning. Han var et par Gange idag henne ved Siden af mig, og stod der eengang endog længe, uden dog at tale til mig; han ventede vist, at jeg skulde tale til ham, men det gjorde jeg ikke, hvilket var dumt, da jeg burde have spurgt ham om hvad Ministeriet havde besluttet, foregivende, at jeg Intet vidste selv. Det skal jeg gjøre paa Mandag.

Søndag, 3. april. Som jeg idag havde besluttet at spille en Slags følsom Komoedie ligeoverfor Madvigs Forslag, kom Tsch. op til mig og havde optegnet paa et Stykke Papir, hvorledes han ønskede at jeg skulde motivere mine Forslag, og fik mig derved bort fra hiin Beslutning. Han kan ikke

blive hjemme paa nogen Maade, og jeg troer, at det er ham ikke tilpas, at han ikke er i Rigsdagen, han savner det bestemt. Han fortalte mig, at han havde været hos Bluhme og der erfaret, at Clausen og Knuth havde været til Taffels hos Kongen igaar, og at Cl. ikke efter Tilsigelse havde været i Gala med Ordenskjæde som Rector magnificus, hvorfor Kongen efter hans eget Sigende var gaaet hen til ham og havde yttret sin Forundring derover. Hvorledes nu end dette forholder sig, saa er det paafaldende, at de indbydes saa kort før Arvesagens anden Behandling.

Mandag, 4. april. Vi havde et Møde idag i Foreningen, førend den forenede Rigsdags Møde begyndte, i hvilket det blev aftalt at forkaste alle Forslag indtil Ørsteds, som ansaaes for det, der er bedst skikket til at danne Udgangspunktet for tredie Behandling. Da Mødet var forbi, yttrede Lütichau til mig, at det jo var ganske ligegyldigt med Ændrings-Forslagene, da ingen af dem havde nogen Betydning. Jeg viste ham da hvad der laae i „videre“ og han udbrød nu, „ja Satan kan forstaae sig paa Fortolkningskonsterne i vore Dage“. Forhandlingerne have tabt meget af den Hidsighed, som de havde ved første Behandling, og bestode for en stor Deel i Gjentagelser af denne; ofte svævede de videre ud i det reent Almindelige, end det var passende ved anden Behandling, uden at dog Blechingberg greb ind.

Tirsdag, 5. april. Igjen idag mødtes vi førend Forhandlingerne i vor Forening, og der var da en stor Uro tilstede hos Folk. Især Holst var betaget af Forsoningsfeber og raadete til at antage Madvigs Forslag. Han var bearbejdet af en eller anden Rumler, der havde faaet udspreedt Regjeringens Lyst til at gaae paa Accord, at der ved Hoffet var stærk Talen om en Ministerkrise, at Ministrene ønskede, at jeg vilde tage mine Ændringsforslag tilbage osv. Jeg vidste i dette Øieblik ikke andet at gjøre, end gaae hen til Bluhme og spørge ham; men han sagde mig da bestemt, at det ikke var hans Hensigt i nogen Maade. — Under Forhandlingen hændte sig den Mærkelighed, at Treschow talte for Madvigs Forslag og erklærede at han troede, at Ministeriet vel kunde modtage det som Svar, hvorfor han vilde stemme for det, naar hans Ændringsforslag bleve vedtagne. Han var bestemt halleret. Det syntes, at Forhandlingerne kunde endes idag over Madvigs Forslag, da Flere, der havde begjært Ordet renuncerede, hvorfor jeg begjærede det, i den Hensigt at drage Afstemningen ud til næste Møde, og gjøre det muligt i Mellemtiden at klare vor Stilling. — Efter Mødet gik jeg til Skeel, der var vaklende, og nærede Frygt for, at Ministeriet ikke skulde staae fast til Slut-

ningen, og derved prostituere dets Understøttere ved at gjøre dem til selvstændige Jabrødre. Det aftaltes da, at jeg skulde gaae til Tsch. og bede ham gaae til Bluhme, forat skaffe os reen Besked til imorgen. Hos Tsch. traf jeg B. C., for hvem Tsch. forelæste en Afhandling om Arvesagen, som han langt hellere havde holdt i Salen. B. C. ønskede ogsaa at vide Beskjed med Ministeriets Tanker og var urolig i Anledning af Treschows Optræden. Han sagde mig adskillige smukke Ting i Anledning af mit Foredrag idag. Det stod aldeles fast for Tsch., at Bluhme ikke gav efter, men tilraadede H. M. at opløse Rigsdagen, dersom Budskabet ikke blev antaget. Imidlertid lovede han at ville gaae til Bluhme og forhøre sig. Jeg gik da derfra tilbage til Skeel, og traf saa Tsch. i Venstres Klub, hvor jeg fik fuld Sikkerhed for, at der ikke var Tanke om Eftergivenhed tilstede hos Bluhme, og at han var blevet meget forundret over Treschows Optræden. Det var nu for silde til at gaae til Skeel mere, og jeg gik da hjem.

Onsdag, 6. april. Forhandlingerne idag vare temmelig langtrukne; man havde ventet en hurtig Ende paa Forhandlingerne over Madvigs Forslag, men det var med stor Nød, at vi fik Ende paa dem til Klk. 5. Bluhmes Optræden var meget bestemt og som det syntes mig meget tilfredsstillende. Flere af mine og Treschows Ændringsforslag forkastedes, da man frygtede for at deres Antagelse skulde forsone saamange med selve Forslaget, at det skulde blive antaget. Det havde dog nok ikke haft nogen Fare.

Krabbe fortalte mig, at han havde været til Taffels hos Kongen med Klausen, og at den russiske Gesandt var taget bort, da Kongen, inden han gik til at tale med Nogen af de Andre, var gaaet til Klausen. Kort efter, da Kongen raadslog med Ministeriet om denne Sag, og lod opbragt, kom der en Undskyldningsskrivelse fra Gesandten, der fortalte, at han var bleven upassende.

Torsdag, 7. april. Atter idag havde man ventet et kort Møde; men det var ikke saaledes beskikket. Ørsted holdt et meget langt men godt Foredrag, og det drog sig saa derefter ud igjen til Klk. 5. Mau og Schøler gave Forestillinger og I. E. Larsen endte med et hidsigt Udfald imod Premierministeren, som tilsidst fandt Understøttelse fra Tilhørerpladserne. — Alle Beregninger over Udfaldet ere løse og det er utvivlsomt, at Rumlerne vente sig det bedste Udfald. Jeg mødte, da jeg efter Middagsmaaltidet gik fra Skeel til Aftenmødet, Schack med Gjødvad under Armen, begge leende med hele Ansigtet. Saa indhentede de Coninck mig og betroede mig, at han ofte opponerede mod Eidergalskaben, naar han talte med „Fædrelandets“ Mænd,

og vilde ikke indrømme at Nogen, men dog senere ret Mange af Rigsdagens Medlemmer ønskede andet end at gaae ind paa 28 Jan. Kundgjørelsen. Han troede for Resten ikke paa anden Udvei af alle Forviklinger end et Statscoup og vilde være den meget taknemmelig, der udførte det raskt.

Fredag, 8. april. Jeg har gjort et Forsøg paa at skrive en Indledning til Ørsteds Svar paa det Kongelige Budskab, med hvilken det er min Hensigt at komme Madvig noget imøde, uden dog at skade Sagen. Jeg har viist Raben den, og han finder den meget smuk; han gjorde nogle Sprogbemærkninger ved den, som vidne om, at han har Smag for stilistiske Skjønheder. Hall kom da til, og nu bragte jeg paa Bane Udsigterne til en Forsoning, som han vel antog for at være ringe, men dog ikke saadanne, at alt Haab maatte opgives. Jeg yttrede, at naar han og Monrad ikke kunde gjøre Noget, da vilde Ingen kunne det. Vi talte da om private Møder, i hvilke der maaskee kunde udrettes meest, da man der kunde sige Ting, som ikke vel lade sig sige i Salen, og H. syntes vel stemt derfor og lod til at ville forsøge at faae saadanne sammenkaldte i de første Dage. Talen kom paa Bladene, om hvilke han udtalte, at det maatte ansees for utvivlsomt, at flere ønskede det Hele ad Helvede til, og han troede, at dette Formaal i det Mindste var Kjøbenhavnsposten bevidst, maaskee ogsaa Flyveposten.

Lørdag, 9. april. Oxholm og Blechingberg have læst min Indledning og foretaget nogle faa Rettelser deri, (Skeel har viist dem den), og i saadan Skikkelse er den kommet tilbage til mig. OXH. har derhos selv tænkt paa en Tilføjelse, der siger, at Pr. Christ., med Kongelovens Ophævelse, skal bestige Thronen. Jeg traf Hall, da Mødet var forbi, og viste ham mit Udkast, som han udbad sig Tilladelse til at vise Madvig, der var inde i sit Værelse. Han kom tilbage med det og sagde mig, at M. ikke vilde vide af det at sige, „det var ikke Fraser, han vilde have“, og han vilde derfor stemme derimod; men yttrede H., der var jo maaskee andre, der kunde vindes derved; man kunde jo forsøge. Om Sagernes Stilling i det Hele yttrede han sig idag med langt mindre Haab end igaar; han vidste ikke, sagde han, med hvem han skulde begynde, naar det gjaldt at faae Folk til at lade være at stemme; han troede ikke, at han kunde udrette Noget; „ja maaskee man kunde holde et Møde hen imod Forhandlingernes Slutning“, sagde han endelig. H. Hage, Raben og jeg traf sammen i Snapstinget, og der udviklede den første os sine Forhaabninger om et Ministerskifte; det nye kunde naturligviis kun blive et Blandings Ministerium, sagde han, ligesom de tid-

ligere; Europa vilde holde ubetinget paa Statens Integritet, og af den store Interesse, det havde deraf, vilde følge, at man vilde sige: „aa, I ere ogsaa nogle Vrølelhoveder“ og saa føie os. En lignende Opfattelse af vore Forholde har han givet mig tidligere. Det kunde aldrig paaligge Minoriteten at danne et Ministerium, meente han, og at give efter faldt ham aabenbart aldrig ind. Sponneck ønskede han bort et Par Aar. Medens jeg efter Mødet stod ved Siden af Hall, da han læste paa mit Ændringsforslag, kom Sponneck hen til mig, rakte mig Haanden, og takkede mig for de to Foredrag, jeg havde holdt, da de havde været meget gode. Han spurgte mig dernæst, om jeg havde taget nogen Beslutning om, hvorvidt jeg vilde modtage Posten som Statsrevisor; jeg svarede ham, at jeg tvivlede om, at jeg besad de fornødne Forkundskaber dertil, men han svarede, at derfor kunde jeg være ganske rolig. Da B. C. tidligere havde talt til ham derom, havde han svaret, at han vidste det ikke, da han ikke kjendte mig; der behøves ingen særegne Forkundskaber, kun Skarpsindighed, og efterat han nu havde hørt mine Udtalelser, tvivlede han aldeles ikke om, at jeg besad den, og jeg kunde derfor ganske rolig modtage Valget. Han yttrede nu det Ønske, at Forslaget om at bevare Kongerigets Overskud som et særligt Fond maatte falde, og at dette kunde skee uden altfor udførlig Debat, da den kunde blive meget ubehagelig overfor Hertugdømmerne. Han spurgte, om vi i vor Forening ikke havde forhandlet denne Sag, og da jeg sagde Nei dertil, bad han mig at sørge derfor, hvad jeg lovede. Han forsikkrede mig endnu engang om min Dygtighed til at udføre Revisorarbeidet, rakte mig Haanden og gik. Det er første Gang, jeg har været i Ministersolskin. Skeel fortalte mig, at Oxholm talte uden videre Uro om Ministerforandring, hvoraf han uddrog den Slutning, at Glücksborgs Succession alligevel vilde være sikkret. I. E. Larsen havde sagt, fortalte Oxholm, i et Komiteemøde om Statsrevisionen, da man bragte vor Stillings Vanskelighed paa Bane: „ja lad det saa gaae Altsammen, det bliver saa ikke Andet alligevel“. Jeg fik af Skeel Oxholm-Blechingbergs Forslag ordret, og vi aftalte, at jeg skulde gaae med det og mit til Tsch. og bede ham vise Bluhme dem, forat faae Besked først fra Ministeriet, hvilket dog de to Herrer ikke maatte vide, da de ikke ønskede Ministeriet forud indviet. Tsch. havde faaet sig en Søn om Morgen, og fraraadede at befatte sig med nogen Forandring fra vor Side; troede desuden, at Ministeriet ikke kunde ønske at gaae ind paa Forslagene; det vilde være de 50's Pligt at sørge for en Mægling, hvis nogen skulle skee. Om Hall indrømmede han nu, at han ikke havde Magten mere. I en Samtale med Kayser i Middags hentydede han paa, at det nye Ministerium jo

kunde tage sig af Fæstesagen; jeg sagde dette til Tsch., og yttrede den Tankegang, der sluttede sig dertil for mig; men han svarede, at Kongen netop i denne Tid var stærkt imod en Fæstelov; han d. v. s. Tsch. havde faaet en Advarsel derom just i disse Dage, saaat et Ministerium med Fæstelov vilde være en Umulighed.

Søndag, 10. april. Iformiddags kom Tsch. til mig og fortalte mig, at han nu ogsaa havde tænkt paa at forfatte et Udkast til Svar paa det kongelige Budskab, og viste mig et saadant, hvorefter alle Bestemmelser i Kongeloven, som angaae Qvindernes Arvefølge strax skulle være ophævede, Pr. Khr. designeres til Thronfølger og nærmere Regler fastsættes for det Tilfælde, at der er Udsigt til hans Stammes Uddøen. Det nytter vel imidlertid ikke at tænke paa at sætte det igjennem. Han aabnede imidlertid en anden Udsigt end en Opløsning: naar Budskabet er forkastet, kan Ministeriet forelægge Londoner Traktaten for et af Thingene med Begjæring om dens hurtige Fremme og naar den saa er vedtaget, komme med et nyt Budskab; saa ville Sagerne stille sig meget anderledes. Det er et godt Indfald, troer jeg, og jeg har fortalt Skeel det, som er bleven meget glad derover, da han nu med mere Rolighed kan see paa Fremtidens Begivenheder, og det samme er Tilfælde med mig selv.

Tsch. fortalte mig, at han for et Par Dage siden havde været for første Gang til et Taffel hos H. M. i et engere Selskab, hvor altsaa Grevinden var tilstede. Der var en 40 Mennesker, blandt hvilke ogsaa A. W. Moltke, Treschow, Ørsted. Efter Kongens Befaling blev Treschow sat paa den ene Side af Marschal Levezau, Tsch. paa den anden, ligeoverfor Kongen; de havde først begge taget sig andre Pladser. Dette, antog Tsch., skulde formodentlig være en Demonstration imod det uheldige Gilde, hvor Klausen var tilstede.

Mandag, 11. april. Jeg gjorde idag Ottesen en Visit inden Mødet, hvilket jeg troer behagede ham særdeles, ogsaa I. I. Nielsen gjorde jeg et Besøg, men traf ham ikke hjemme. Det lykkedes at forene os alle om at forkaste Indstillingen imod Finantsministeren, og derved at faae Forslagene forkastede, uagtet Biskoppen anstrengte sig over sine Evner, troer jeg næsten at kunne sige. Han havde sat sig for, troer jeg næsten, at Finantsministeren skulde have et Ørefigen inden Arvesagen; men det gik ikke. Det mærkelige var, at Spandet og Casse stemte mod Ministeriet; det er første Gang at Spandet har svigtet Partiet iaar.

Jeg talte med Oxholm før Mødet, som havde erfaret af Skeel, at vi havde

opgivet at stille Ændringsforslag i Arvesagen, og var tilfreds dermed. Han sagde mig iøvrigt, at der maatte være Andre, der havde talt til Ministeriet; det troede han at have bemærket. Skeel fortalte mig efter Meddelse fra Oxholm, at ved det Taffel, hvortil Tsch. havde været tilstede, havde Levezau sagt til ham (Oxh.), at Kongen havde sagt, at det var Landsthingsmand Oxholm, der skulde indbydes, forat vise, hvorledes hans politiske Virksomhed betragtedes af ham; han vilde betegne, at han hverken kunde eller vilde gaae fra sit Ord. Jeg talte med Schou, der fortalte mig, hvorledes Historien med Klausen benyttedes til at fremstille Kongens Hjertensmening ligeoverfor den russiske Gesandt.

Tirsdag, 12. april. Idag omdeeltes Ændringsforslagene til det, som vedtoges ved anden Behandling i den forenede Rigsdag; de ere særdeles magre, kun Gjentagelse af det, der havdes til anden Behandling. I. Knudsen fortalte mig, at der havde været Møde iaftes, og at man der havde udtalt den Forventning, at der vilde komme Forslag fra Oxholm og mig, der endnu skulde mægle imellem de 50 og det madvigske Forslag, og det samme fortalte Krabbe mig om Middagen. Om de nu virkelig have ventet noget Saa-dant, eller Rygtet derom kun er udspreddt, forat faae de Halvtreds til at holde sammen, ved at aabne dem Udsigt til at gaae over til et Mæglingsforslag, det er vistnok tvivlsomt.

Onsdag, 13. april. „Hvad troer De om Udfaldet“, det er det Spørgsmaal, der gives til Besvarelse af hvert Par Rigsdagsmænd, der mødes, og „ja, jeg kan ikke vide det“, det er det Svar, som gives. Resultatet er en almindelig spændt Forventning. Høire-Venstre sige: det er mærkeligt, at Hall-Monrad ikke foretage sig Noget, at de ikke komme med noget Forslag og ikke holde nogen Forsamling; der maa stikke noget under; og Rumlerne sige: det er Besynderligt, at der dog ikke gjøres et Mæglingsforsøg fra deres Side, som ville frelse Regjeringen; hvad mon der kan stikke under det? Almindelig Overraskelse.

Mon det ikke havde været klogt at lade *Monrad* faaet sin Villie sat igjennem i Finantsloven; det er ikke umuligt, at de stadige Nederlag, hans Bestræbelser forat komme Finantsministeren tillivs i et eller andet Punkt, have lidt, have bragt ham til stærkere at ønske et Ministerskifte.

Madvig er aldeles i Rumlernes Tjeneste. I Tirsdags stod Udskrivningen for 1854 paa Dagsordenen; men da vi kom dertil, gik Schack op til Madvig og talte noget til ham, hvortil denne svarede Ja, og saa hævedes Mødet, udenat

denne Sag, saaledes alle de andre, der stode tilbage, sattes paa Dagsordenen til Onsdag eller Torsdag. Man har altsaa ikke villet have denne Sag for førend Arvesagen, ikke villet begynde paa en Opposition, der var Allerhøiestevedkommende imod, umiddelbart førend man venter at blive kaldet til Kongen forat danne et nyt Ministerium. Det er endnu ikke kommet til Spørgsmaal om Fremme af det Knuth-Bregendahlske Forslag.

Det er et noget mistænkeligt Tidens Tegn, at Landstingets Klodrian og Kammerjunker *Tillisch* skal være meget ivrig forat gaae til Yderligheder; hans Broder Kabinettssecretairen gik til Bluhme, da de 50's Forslag var fremkommet, og forsikkrede ham, at han (B.) ikke kunde være blevet mere forundret over at finde Broderens Navn derunder, end han selv var bleven det. Men det siger naturligviis ikke meget. — Ree er meget tillidsfuld til Udfaldet.

Torsdag, 14. april. Det følger af sig selv, at Alt dreier sig om Arvesagen og intet Andet. Mødet idag var kort og uden Interesse. Efter Mødet blev Monrad og en Deel Andre især af Bønderne tilbage i Salen og stode i en ret munter Passiar; han vilde bearbejde dem for sin nye Paragraph i Finantsloven og anvendte sin hele Veltalenhed paa at faae dem overtalte til at antage §. til tredie Behandling; men jeg troer ikke han udrettede Noget. Som Samtalen var allerbedst igang, sagde jeg, „skulle vi ikke vedtage en Adresse til Biskoppen om, at han imorgen sætter Arvesagen igjennem“. Dertil sagde Alle høit: „ja, lad os det“. Men M. svarede: hvad kan det hjælpe at jeg taler, det nytter ikke hos Folk, der lade sig bestemme af andre Hensyn. Jeg: ja, men det er nu ikke saadanne Skabhalse som vi, der skal virkes paa, men hold De kun en halvt saa god Tale imorgen, som De holdt forleden Dag, saa gaaer det nok. Disse Ord ærgrede ham øiensynligt.

Før Mødet erfarede jeg, at Grundtvig og fire Andre havde indbudt til et Møde iaften i Kasino, hvor 51 Medlemmer af den danske Forening ønskede at forelægge det Spørgsmaal for Publikum, om det var ønskeligt at stifte en saadan almindelig Forening. Dette havde aldeles ikke behaget Grundtvigs Venner, der frygtede for at see sig selv prostituerede ved den voldsomme Scene, man ventede sig her.

Vallentin gik derfor imorges til Grundtvig, og bad ham om at udsætte Mødet, men forgjæves; han opnaede ikke mere, end at G. gav ham et Exemplar af Indbydelsen til Mødet at gaae med. Jeg hørte I. E. Larsen sige til sine Venner: „ja, det kommer slet ikke os ved“. Men det lykkedes dog flere Medlemmers forenede Anstrengelser at faae ham til at opgive Samlin-

gen for iaften. Hans Kone var endogsaa ude paa Gangen og talte med flere Medlemmer.

Indbydelsen var undertegnet af C. Brandt, Grundtvig, [*lakune*] og Spandet. Før Mødet traf jeg Schiern i Snapstinget, der fortalte, hvorledes han havde arbejdet for at forhindre Mødet i den danske Forening og gjorde sig meget vigtig deraf. Derpaa meddeelte han, at han havde nylig talt med Nathanson, der havde fortalt ham, at der iaften kom en Artikel i Berlingske, der raadede Ministrene at træde af, „den første Artikel var jo holdt i en meget maadeholdende Tone“ havde han tilføiet. Det var jo muligt, meente jeg, at den Gamle kunde have gjort Nar af Schiern; men jeg blev dog urolig derover; thi raadede B. T. Ministrene at gaae af, da saae det ilde ud med dem. Jeg gik da ind i Salen, hvor jeg traf Rotwitt, der ikke paa nogen Maade vilde fæste Lid dertil, og derpaa B. C., der troede det aldeles falskt, da han imorges havde talt med Berling, som holdt fast ved Ministeriet. Imidlertid gik Rotwitt hen til Sponneck og fortalte ham det; men S. meddelte til Gjengjæld, at Kongen havde bedet Tillisch om at sige til alle sine Venner, at han ikke afskedigede sit Ministerium, og nu maatte al Tvivl forsvinde. Sponneck var desuden tydeligt i godt Humeur, gik ned til Velschow og fik hans Stemmeseddel til Afskrift i Alles Paasyn, og blev staaende hos ham, medens han skrev den af. Det var aabenbart en Demonstration.

Jeg har nu læst B. T., der indeholder en meget kraftig Artikel imod de 50, den bestemteste og fyndigste, jeg maaskee har læst i dette Blad, og det er aldeles tydeligt, at gamle Fatter har gjort Nar ad Schiern.

De Coninck vilde ikke troe paa Sandheden af, at Ministeriet ikke gik af; han havde bestemte Efterretninger og Kjendemærker, sagde han. Senere, da jeg gik til Skeel, traf jeg ham, og fik saa en lang Snak med ham om det Statscoup, han ventede. Her betroede han mig i Talens Løb, at naar Tillisch trak sig tilbage, saa vilde han troe paa Ministeriets Fasthed. Heraf seer man, hvilken Betydning Partiet har tillagt hans Optræden. — Flere *Ministerlister* have været satte i Omløb idag, rimeligviis forat gjøre det sandsynligere, at det var let at faae et nyt Ministerium, naar man endog havde flere at vælge imellem.

Artiklen i *B. T.* for iaften kan forøvrigt ikke andet end vække Beklagelse; den er et Vidnesbyrd om, hvorledes vi ved Rigsdagens ufornuftige Modstand ere bragte over paa et Gebet, hvor Kongen igjen træder frem som selvstændig agerende. Vi glide paa denne Maade tilbage i Souverainitetens Form, og den sidste Aarsag dertil er, at Professorerne ikke kunne begribe,

at vor Tilstand er en Overgangstilstand, der maa have sine Uregelmæssigheder.

Den russiske Gesandt skal have begjært „Fædrelandet“ tiltalt for Artiklen om hans Optræden imod Kongen.

Fredag, 15. april. I den forenede Rigsdags Møde idag foregik Intet af væsentlig Betydning. Tillisch holdt et udenadlært Foredrag i en patetisk syngende Tone, der overgik en almindelig Prædiketone ikke saa lidet; det var det Vigtigste, da denne Tales Opposition imod Ministeriet sættes i Forbindelse med Broderen. Forhandlingerne vare kun en mat Efterklang af de tidligere.

Da jeg om Aftenen gik til Skeel forat spille en L'hombre, traf jeg de Coninck igjen paa Gaden, og vi fik os saa en lang Sludder om Tingenes Stilling og hans Flyveblade. Han lod til at frygte Bondevennernes Overvægt efter en mulig Opløsning, og bad mig at tage ham i Beskyttelse, dersom de i Fremtiden skulde ville benytte deres Majoritet til at jage ham bort. Han talte fortroligt til mig, skjøndt Folk havde sagt til ham, at jeg var lumsk, og derfor advaret ham imod mig. Han troede, at Flyvebladenes Tanker vilde oprøre Bondevennerne i høieste Grad, hvad jeg benægtede. Nu fortalte han mig, at han havde været inviteret af Blixen-Fineke kort efterat No 4 var udkommet, og da været sammen med Hall, Monrad og den russiske Legationssecretair Tegoborski. Denne havde efter Maaltidet talt med ham om dette No 4, „uden at vide at jeg var dets Forfatter“, og yttret, at det var meget ønskeligt at mange deelte saadanne Anskuelser, og at noget Saadant vilde Rusland ogsaa gjerne understøtte. De C. var bleven glad, havde kaldt paa Hall, forat faae ham ind i Samtalen med; men saa havde T. sagt, „ja, De maa naturligviis kun betragte det som min Mening, og paa ingen Maade lægge noget mere derind i“.

Lørdag, 16. april. Den forenede Rigsdags Debatter idag førte ikke til noget Nyt, skjøndt vi havde Møde baade Middag og Aften. Iaften havde Schack meget travlt forat faae sluttet, hvorfor vi fik Afslutningen udsat ved at tegne os.

Søndag, 17. april. En lidet mærkelig Dag. Jeg troer ikke, eller jeg bliver med hver Dag mere af den Troe, at vi ikke komme ud af de forestaaende Reforme, uden ved et Statscoup. Vor Frihed er født med Eiderpolitikken; den vil vist ogsaa døe med den.

Mandag, 18. april. Denne Dag er saameget mere mærkelig. Det ørstedske Forslag til Svar paa det kongelige Budskab blev forkastet med 45 mod 97; 8 stemte ikke. Debatten frembød det Interessante, at Indenrigsministeren optraadte meget bestemt og i et bevæget Foredrag, hvori han udtalte sin ubetingede Billigelse af det kongelige Budskab og tilføiede, at det nærværende var et vigtigt Øieblik for Danmark. I. E. Larsen fik da Ordet, men paastod, at han ikke havde begjært det; Vad vidskede til ham, at han havde begjært det til ham, og nu holdt han et af sine bedste Foredrag. Saa kom Madvig med et i høi Grad lidenskabeligt Foredrag imod Ministeriet, et Par Gange afbrudt af Bang ved heftige Benægtelser af denne. Madvig fuldendte sin Optræden som Generalvrøvlhoved ved denne Leilighed, og jeg giver nu ikke fire Skilling for den hele Karl som Politikus betragtet. Ørsted og Larsen fore heftigt sammen. Debatten endtes af W. Molkte med et bevæget Foredrag, der bragte mig Taarerne i Øinene, hvori han bad Rigsdagen antage Forslaget. Lindberg skulde dog forsøge at udslette dette Indtryk.

Før Mødet kom Rottwitt til mig med et Udkast til en Erklæring, der skulde nedlægges i Archivet, som igaar var ham givet af A. Hage (som jeg senere har faaet at vide) med det Spørgsmaal, om han troede, at der var noget større Antal af Medlemmer, der kunde bevæge sig til at undertegne, da han i saa Fald antog, at der var flere af de 50, der kunde lade sig bevæge til at stemme ja, eller ikke stemme. Det var noget Vrøvl den Seddel indeholdt, men jeg viste den, da jeg kom op i Salen, til Flere, og det blev mig af denne Omstændighed klart, at der vare Flere, f. Ex. Gram, Schøler, ja selv Bregendahl ikke undtaget, der oprigtigt ønskede en Forsoning. —

Efter Mødet gik jeg til Tsch. hvor B. C. var tilstede; han vidste naturligviis intet Bestemt; men mente at man ikke maatte troe, at der ingen Opløsning kom, fordi den ikke kom strax. Han udtalte, netop hvad jeg ogsaa havde tænkt paa efter Opløsningen, at der var Ingen mere Skyld i dette Resultat end *Monrad*. Jeg talte med ham efter Afstemningen; han var urolig og sagde: det gjør ikke noget, naar bare Regjeringen er fornuftig; jeg sagde: ja, naar den vil følge deres Forslag; thi vor Forfatning taaler ikke een Opløsning til. Derom vare vi enige.

Tirsdag, 19. april. Enten nu vor Konstitution taaler flere Opløsninger eller ei, saa er Rigsdagen opløst igjen. Det Rygte udbredte sig strax, da jeg kom paa Rigsdagen, at vi kunde være sikke paa en Opløsning, og at Bang og Simony ønskede at gaae af. En Ting gjør aldrig anden Gang den Virkning som første Gang, og vi saae Alle hen til Opløsningen anden Gang med

større Fatning end første Gang, skjøndt jeg i det Mindste for mit Vedkommende med større Bekymring. Da Madvig kom, kunde jeg af hans Uroe og Blegthed see hvad der forestod. Han ønskede imidlertid at lade som Ingenting, men det gik kun slet for ham. Finantsministeren traadte ind, da Madvig havde gjort de sædvanlige Anmeldelser, og oplæste det kongelige aabne Brev; ogsaa han var meget bleg og følte aabenbart Øieblikkets Betydning. Der er forøvrigt ikke mødt Noget af nogen Vigtighed idag.

Onsdag, 20. april. Jeg søgte naturligviis til Tsch. idag, og traf ham beskæftiget med at skrive en Artikel for Almuevennen om Fædrelandets Anmeldelse af Opløsningen. Jeg havde ventet at faae noget at vide af ham om Ministeriets Hensigter og Planer, men han vidste ikke Noget, da han ikke havde talt med Bluhme i den sidste Uges Tid. Da han sidst havde været hos ham, var deres Samtale bleven afbrudt af Ungern Sternberg, der havde ladet sig melde, og som B. derfor ikke kunde lade vente; Tsch. var da gaaet med den Bemærkning, at dersom hans Exc. vilde ham noget, saa kunde han skrive eller lade ham hente. Siden havde han Intet hørt, og vilde naturligviis ikke være paatrængende. „Ministeriet skal dog engang ud af det med Bondevennerne, maaskee griber det nu Leiligheden dertil, og jeg vil paa ingen Maade besværliggjøre det Tilbagetoget ved fra min Side at gjøre Skridt til Forbindelsens Fortsættelse“. Det er et betegnende Udtryk af den Resignation og rolige Besindighed, hvormed han betragter Sagernes Stilling. At der er Lavvande i Bondevennernes Kasse, det trykker ham lidt, og han har ingen Lyst til at gjøre Gjæld, og vilde derfor ikke gaae ind paa at virke ved Skrifter, saaledes som sidst var skeet.

Jeg talte med flere Rigsdagsmænd paa Gaden, og det synes klart, at et ikke ringe Antal af Folkethingets Medlemmer ikke mere stille sig; men saa faae vi vel andre Rumlere istedet. Med Sveistrup havde jeg en lang Samtale; han staaer som Spandet og kan ikke fatte Modsigelsen i at gaae ind paa den Kongl. Kundgj. af 28 Jan. i det Haab, at dens Udførelse skal vise sig umulig, han vilde Danmark indrettet efter sit Hjerte og beskrev dette paa en Maade, som bragte mig Sangen i Erindring: Jeg havde tænkt mig ret en hyggelig Bo osv.

A. Sørensen fortalte mig, at han havde været hos Sjællands Biskop, og at denne havde modtaget ham uvenligt i den Tanke, at han var den Sørensen af Landstinget, der havde stemt imod Ørstedes Forslag, men at hans Aasyn havde klaret sig betydeligt, da han erfarede sin Vildfarelse. I Anledning af

Simonys Afgang havde han yttret: ja Gud veed hvem vi nu skulle have til Øvrighed.

Torsdag, 21. april. Idag fik man Sikkerhed for hvad der igaar gik som et Rygte, at Ørsted er udnævnt til Premierminister samt tillige til Indenrigs- og Kultusminister. Det var mig ingen behagelig Nyhed, det følger af sig selv, det er Virkningen af utidig Modstand, ukloge, ærgjerrige Bestræbelser og et Partihad, der offerer Fædrelandet for Partihensyn. Det feiler imidlertid ikke, at Partiet vil skyde al Skylden paa Andre. Da jeg havde læst Nyheden i Flyveposten, gik jeg strax til Skeel forat fortælle ham den; men han vidste den allerede. Nu gik jeg til de Coninck, da jeg havde lovet ham en Visit inden jeg forlod Byen og ansaae dette Øieblik for det rette. Jeg traf ham, og havde Fornøielse deraf; thi han var i en meget irriteret Stemning over Ørsteds Udnævnelse, og — hvad jeg havde ventet — han gav naturligviis Bondevennerne Skyld for det Altsammen. Da jeg yttrede nogen Forundring derover, svarede han: dersom disse Bæster fra Begyndelsen af havde holdt paa det samme som de 45, saa havde vi nu haft dette. Det er en meget simpel Maade at argumentere paa; en factisk Gjendrivelse har man ikke Behov at frygte. Han vilde have mig til at forsøge paa en Mægling i Sagen, saaledes, at Kentrum og Venstre nu i Betragtning af Sagens Vanskelighed og det Betænkelige i Tidsforholdene sloge sig sammen; selv vilde han gjerne gjøre det, dersom han ikke frygtede for at blive kastet ned ad B. C.'s Trapper. Han vilde bringe mig I. E. Larsens skriftlige Tilsagn om at stemme i Arvesagen med Regjeringen, naar den kun vilde gaae ind paa en ringe Modification, og han vilde gaae til mange af de Andre af Oppositionen og bevæge dem til det Samme, (dog ikke Schack, som der Intet er at sætte op imod) naar bare saa en Forbindelse kunde komme istand. Jeg rystede paa Hovedet. — Han vilde denne Gang ikke virke for Andre ved Valgene end I. E. Larsen. der repræsenterer hans eget Valgdistrict; til ham vilde han see at faae en Opfordring istand. Sine Flyveblade kom han naturligviis bestandigt tilbage til og glædede sig ved Udsigten til deres Ideers Gjennemførelse. Mig vilde han have til at beskytte sig, dersom Bondevennerne efter en mulig Seier skulde ville ødelægge ham. Forøvrigt troede han ikke at Nogen af dem, der havde stemt for Ørsteds Forslag, blev gjenvalgt i Kjøbenhavn. Han fortalte mig, at Schack, da han i Løverdags frafaldt Ordet i Arvesagen, havde villet sige, at han stemte imod Budskabet forat give Ministeriet et Mistillidsvotum, men vilde stemme for det samme Budskab, naar det fremlagdes af et andet Ministerium.

Efter et forgjæves Forsøg paa at faae Tsch. i Tale endnu engang, tiltraadte jeg Hjemrejsen, frygtende for, at tøve for længe denne Gang herinde.

Efter de nye Valg kom jeg til Byen d. 10 Juni, for i Tide at kunne træffe Aftale om Eet og Andet, navnlig med Raben; men alle Folk vare paa Landet: Raben, Tsch., B. C. og hvem jeg ellers kom til, undtagen Skeel, der desværre ikke er gjenvalgt. De Konferentser, jeg ellers pleier at have med ham, tabe en stor Deel af deres Interesse, idet den gjensidige Meddelelse ophører. Der er dog eet Haab om at faae ham ind endnu; nemlig at Blechingberg ikke modtager Valg, hvilket fortælles.

Først d. 12 traf jeg Raben og blev let enig med ham om vor fremtidige Samvirken i Lighed med den i forrige Aar. Imidlertid indeholdt vor Samtale intet særdeles Mærkværdigt.

Mandag, 13. juni. Aabningen særdeles tør. Ingen Konge, ingen Throntale, kun en aldeles indholdsløs Tiltale af Ørsted. Den lover et fornyet Budskab; Nogle vente derfor et Budskab i en anden Form. Vi ville see. — Endnu har jeg kun lidet at sige om de nye Medlemmer, dem jeg da ogsaa endnu ikke har faaet taget rigtigt i Øiesyn. Jeg kom til at rejse med Lindhard herind, og boer nu sammen med ham her paa Gjestgivergaarden; jeg venter af ham en fast Støtte for vort Partie.

Den største Vanskelighed, jeg nu seer imøde, er at styre Khristensen og hans Lyst til at gaae til Yderlighed. Han vil udelukke Kentrum aldeles, og det gaaer bestemt ikke an. Jeg stak iaften Hovedet indenfor i Venstres Klub, og blev derved Vidne til en af de smaa herlige Scener, der af og til maa gives forat bevæge Vedkommende til Maadehold. Tsch. vilde have Kentrum repræsenteret, B. C. ikke; jeg gik, førend Sagen endte.

Tirsdag, 14. juni. Jeg har været gnaven idag, jeg veed ikke ret hvorfor; dog troer jeg, at det er Følelsen af, at vi under de nærværende Forhold ere tilovers ligeover for den Majoritet, som Khristensen troer sig i Besiddelse af, og som gjør ham overmodig. Vi skulde vælge et Medlem til at føre Tilsyn med Bibliotheket idag, og dertil vilde han have Frølund, medens Raben ønskede at blive valgt. Kentrum, troer jeg, lugtede Lunten, og stemte paa Raben, og det samme gjorde L. Schöler, saaat Frølund nær ikke var bleven valgt. B. C. var rasende ved den Tanke, at Kentrum havde stemt paa R., vilde have Hævn, have ham aldeles banlyst o. s. v., saaat Tsch. med Nød fik Stormen til at lægge sig. Dette lille Træk, lige overfor en Mand, der i

forrige Samling ydede væsentlige Tjenester, medens B. C. nu troer ikke at behøve ham mere, gjorde mig det indlysende, at B. C. elsker og smigrer en Mand, saalænge han føler, at han ikke kan undvære ham, men ellers føler en Glæde i at hundse ham. Det er meget uklogt og jeg kan nu forstaa Kentrums tillidsfulde Yttringer, at B. C. nok vilde vise, at han var Mand for at ødelægge en Majoritet.

Arvesagen skal jo nu for igjen, og imorgen skal Formandsvalget være, men B. C. har saaledes Lyst til selv at regjere Tingene, at det kostede mig Møie at faae at vide, hvem der skulde vælges. Misfornøiet gik jeg hjemad, og traf L. Schøler underveis, der var vred over Affairen med Raben, deelte mine Meninger om B. C.'s Lyst til at gaae til Yderligheder, og vilde ikke vide af Kentrums totale Udelukkelse at sige. Han vilde opponere mod B. C. og gjøre sig vreed, dersom ikke Andet kunde hjælpe; han skulde nok give sig, meente han, og vi lovede hinanden Understøttelse.

Det er ret kjedeligt, at Skeel ikke er med i Rigsdagen, da Høire derved er hovedløst. B. C. har selv stor Lyst til at indtage den ledige Plads i Landsthinget ved Blechingbergs Fratræden; det vilde smigre hans Forfængelighed, men selv Frølund indseer, at det vilde være en Feil, om han kom derind.

Onsdag, 15. juni. Vi fik da sat Nyholm igjennem med 30 Stemmers Majoritet til Formand. Madvig og Andræ sade og loe hele Tiden, men det var en arrig Latter, især hos Madvig. Da Andræ var faldet igjennem til Formand (til høire for ham sidder Madvig og til h. for ham igjen Unsgaard), bøiede han sig bag om Madvig og sagde til U. „nu er Touren til Dem at falde igjennem“. De fiske efter U., og maaskee ikke uden alt Held. Viceformandsvalgene og Secretairvalgene gik ogsaa godt. Arrigheden er stor.

Jeg havde selv betænkt at ville sammenkalde et Møde til iaften til Dannelsen af en Forening, men Raben var forekommet mig, og havde uden at lade mig det vide, og uden at jeg fandtes paa de Lister, han omsendte til de Indbudtes Efterretning. Dette fik jeg dog først at vide efterat jeg var gaaet hen til Raben og talt til ham om Mødet. Han sagde da: „naa, vil De ogsaa med“ — ja naturligviis — „ja, for jeg vidste ikke ret“ og saa gled Talen over i andre Ting. Han er altsaa vred paa mig eller har været det, og Kilden dertil er udentviivl Frølunds Valg. — Vi fik da Mødet istand iaften Klk. 7 og 22 vare mødte. Raben indledede med en lille Tale og det vedtoges at Grundlaget for Foreningen skulde være Tilslutten til Ministeriet i Toldsagen og Arvesagen, og i det Hele en Virksomhed, der var vendt imod Realiteten ikke imod eller for Personerne. At der gaves det vedbørlige Sammensurium

i Talerne af Samvittighed, fri Overbeviisning, fri Udgang og Indgang, intet Partie m. m. det følger ganske af sig selv, og ligeledes at det gjorde Lykke og rørte Hjerterne. Da Talen blev om Besættelsen af Udvalg og hvorledes der skulde træffes Aftale om dem, yttrede Müller, at det var bedst, at vi forenede os med Bondev. og stemte med dem; thi saaledes havde det gaaet hidtil og gaaet godt. Jeg opponerede strax, naturligviis; men jeg er endnu i Uvished om, enten det var Dumhed eller Naivetet, hvori han handlede. Da Mødet var forbi, og der var besluttet, at imorgen skulde skee Afstemning paa 3 Medlemmer til at forestaae Foreningen, blev det mig klart, at Müller ønskede at blive valgt, og da vi kom ud paa Gangen, var Tsch. der og M. meddeelte ham noget, jeg troer Medlemslisten. Under Mødet kom Jungersen ind ad Døren, talte lidt med Schou og gik saa; vilde han see sig for?

Torsdag, 16. juni. Efter endt Møde i den forenede Rigsdag, hvor vi baade fik vedtaget Behandlingsmaaden af Budskabet og endt dets første Behandling, talte jeg med B. C., der godt vidste, at Müller havde foreslaaet Tilslutning til Bondevennerne, og indrømmede, at det var dumt af ham. Da vi kom ind i første Afdelingsværelse, var Tsch. der til min store Forundring; jeg troede først, at der skulde være et andet Møde, men det var feil; han vilde aabenbart see sig for, og er altsaa urolig; har M. gjort ham det, eller hvem anden af de Tilstedeværende? Imorges var Westergaard hos mig og snakkede en heel Deel; det fremgik af hans Tale, at han meget ønskede Müller valgt til een af de tre; men jeg havde modarbeidet dette Valg saaledes før Mødet, at han kun fik 2 Stemmer, der sikkert hidrørte fra ham og Brockdorff. I Eftermiddag kom W. igjen, og frygtede nu for at Foreningen vilde blive aristokratisk; han er altsaa paavirket, thi han havde ingen Grund at angive hvorfor han troede dette; det kan ikke være nogen anden end Müller, der her er paa Spil.

Hos Skeel traf jeg ieftermiddag Holst, der var tyet til ham, forat faae ham til at hjælpe sig med at sammensætte Komiteer. Det kom da paa Tale, at det var stor Skade, vi ikke havde Skeel i Rigsdagen, og det besluttedes at vi i Forening (H. og jeg) skulde gaae til Tsch. og tale med ham derom. Holst udviklede Sagen for ham, og Tsch. lovede vel Intet, men han vil vist tage Hensyn til denne lille Begivenhed. Paa Tilbageveien gik vi ind til Bergsøe, hvem Holst har udsøgt til sin Stedfortræder, medens han selv reiser bort i Terminen. Han har en vel og smagfuldt udstyret Leilighed, men befandt sig kummerligt i den. Han lovede vel at besørge Stemmesedlerne, men kom

efter megen Beklemmelse frem med en Beklagelse over, at han dog nu skulde bryde med sine gamle Bekjendte; „men, sagde han idet han mandede sig op, jeg skal naturligviis nok holde fast, saalænge dette staaer paa“. Endelig slap det ud, at der igjen idag staaer en Finte til ham i Dagbladet: gyseligt, han er sat sammen med Jens Persen i Kjøng, og „nu læser man det omkring i Landet, hvad vil man saa troe?“ Da jeg forgjæves havde søgt at berolige ham med den Forsikkring, at Ingen brød sig om hvad Dagbl. sagde, yttrede jeg, at dets Styrke bestod i, at dets Drillerier dog gjorde Indtryk paa nogle; saa sagde han, at paa ham virkede det naturligviis netop i den modsatte Retning af den, man havde tilsigtet. Det er en sikker Karl.

Skeel fortalte mig, at Rosenørn havde sagt ham, at han nu vilde stemme for Budskabet, og tillagde Oppositionen den Fortjeneste at have fremkaldt den russiske Note iblandt de os nu forelagte 11 Actstykker. Iøvrigt fortjener ogsaa det at mærkes, at Kentrum nu bebrejder Hall, at det er ham, der har brudt imellem det og Høire: „nu have vi Følgerne“. Hall hader nemlig David og det skal have fremkaldt eller fremskyndet det omhandlede Brud. Naar Krybben er tom osv.

Fredag, 17. juni. Vi ere i vor Forening komne lidt paa Kant med B. C. og jeg har bestemt at benytte Leiligheden til at komme paa en fast Fod med Hensyn til vor Forenings Stilling ligeover for Venstre. Først skulde der vælges tre Medlemmer til en Kontrolcomitee med Kreditbeviserne, og dertil havde vi udseet de tre gamle Medlemmer, Hall, Kons. N. og Alberti; men B. C. vilde aldeles ikke gaae ind paa den første, og vi gave saa efter. Men saa skulde vi til en anden Komitee, og i den vilde han absolut ikke have Müller ind, men mig istedet, og jeg vilde ikke, da jeg alt var i to Udvalg og ikke nu vilde træde frem og foreslaae mig selv; men B. C. afbrød Hjort og mig kort og godt, og lod os vide, at nu kunde vi gjøre hvad vi vilde, men det blev som han havde bestemt det. Vi traf da just Hall, bad ham sørge for at Ottesen kom paa deres Liste, han lovede det, og nu skal det gaae løs imorgen; det vil da vise sig. Seire vi, Gud veed hvad da B. C. vil sige. Jeg har været hos Tsch. iaften forat tale med ham om Tingene, men ikke truffet ham.

Lørdag, 18. juni. Da jeg kom i Thinget, fandt jeg Hjort og B. C. i levende Samtale med hverandre, den sidste havde faaet vore hele Rænker at vide, men fandt sig godt i dem og var elskværdig i den Tanke naturligviis, at hans Villie vilde gaae igjennem. Men Ottesen blev valgt, og

han var paa en ubehagelig Maade overrasket; han blev aldeles vred, begyndte at skjende og klage, gik heftigt op og ned i sin Vinduesfordybning; men inden Mødet var tilende, var han igjen den milde og elskværdige B. C. Vi komme nok ud af det, og denne lille ubetydelige Strid vil ikke være uden Betydning, deels for Venstre, deels for os selv, at vi kunne føle os som selvstændige. Tsch. fortalte mig, at Hass havde betroet B. C., udenat H. dog var til at formaae til at opgive sin Hjemmel, at den nysankomne engelske Gesandt skulde iaftes have været tilstede i et af Rigsdagens Værelser paa Slottet, og der udtalt, at han var af den Overbeviisning, at Rumlerne havde Ret og vilde derom gjøre Forestilling til den engelske Regjering, saaat man ikke skulde forhaste sig med Antagelsen af Thronfølgen, forat det engelske Svar ikke skulde være kommet forsilde. Tsch. vilde at man skulle see at faae at vide, om det var sandt eller ikke. Det er efter min Mening ikke Umagen værd; thi det Hele er kun en Løgn, digtet af en Rumler, forat styrke dem der ville gaae imod, og, overfor Sagens Paa-skyndelse, gjøre dem mistænkelige ved Henpegen til at denne skeer, fordi man frygter at det engelske Svar skal komme. Det er et nyt Træk i Rumleriets Kharacterbog.

Søndag, 19. juni. Idag intet Nyt, der duer noget. Jeg modtog Efterretning om en Uenighed imellem et Par Ægtefolk, der er gaaet saavidt allerede, at de synes at have besluttet Skilsmisse, og dette har bedrøvet mig meget.

Mandag, 20. juni. Vi havde da idag anden Behandling af det kongelige Budskab i den forenede Rigsdag. Efter Klausens Erklæring paa egne og Kammeraders Vegne om at ville afholde sig fra al Deeltagelse, var Udfaldet sikkert. Han gik selv bort efter denne Erklæring og kommer formodentlig ikke mere. Rosenørns og Thimroths Optræden vidnede om ligemegen Taktløshed og Mangel paa noget egentligt Stof, som Underlag for deres Forslag. Formanden begik flere Bommerter og havde ved Slutningen af første Behandling ikke indkaldt Forslag til Svar paa Budskabet, men Ændringsforslag. At anden Behandling ikke endtes idag var Andræ Skyld i, da han meddeelte Formanden, at han muligviis vilde tale. Madvig gav da ogsaa en Besyv med og Ørsted vilde have haft fat i ham; men Bluhme overtalte ham til at lade det være. Ministeriets Optræden bærer endnu i høiere Grad Spor af Fasthed end ved Slutningen af tredie Behandling forrige Gang.

Tirsdag, 21. juni. Fortsættelsen idag frembød Interesse ved Grams Optræ-

den og Erklæring at ville stemme for Budskabet, da han var overtydet om Nødvendigheden. Men han kom derved til at sige, at der havde været en Vaklen hos Ministeriet tidligere. Dette gav Bluhme Anledning til at holde den skrappeste Tale, jeg endnu har hørt af ham. I. E. Larsen var tilstede og saa skarpt til ham; det skulde undre mig, om han kan dye sig til tredie Behandling. Gjennem Tscherning fik jeg det Løfte af Bluhme, at han vil lade Actstykkerne trykke, der i Afskrift ere os meddeelte til Gjennemlæsning; dog først efter endt tredie Behandling, forat det ikke skal see ud som han gjennem disse vil influere paa Afgjørelsen af Sagen. Han holder stedse fast ved det eengang indtagne Standpunkt: det er Sagens Beskaffenhed, dens Gavnlighed for Landet, og ikke fremmede Hensyn.

Onsdag, 22. juni. Et uhyre langt Møde, fra Klk. 11 til 5 $\frac{1}{4}$, der ikke udmærkede sig ved andet end A. Hages flabede Drengagtighed og elendige Forsøg paa at være vittig. Han skulde med i alle Sager og endte med en Oprensningen af alle sine Vittigheder og overfladiske Anmærkninger til Finantsloven fra forrige Gang. Finantsministeren svarede ham paa rette Maade ved at tie.

Toldsagen gik godt i Landstinget og Komitee blev ikke nedsat.

Det synes nu afgjort at B. C. vil i Landstinget; jeg talte med Tsch. derom og han sagde hvad der er ganske rigtigt: naar en Mand saaledes som nu B. C. bestandigt kommer tilbage til Tvivl og sine Venners Erklæring om Sagen, saa har han selv Lyst, saa vil han.

Torsdag, 23. juni. Idag til Morgen besøgte Skeel mig, der bereder sig til at reise idag til Jylland. Han havde igaar besøgt Rosenørn, og denne havde sagt ham, at man nu ventede at faae bragt en Alliance istand imellem Høire og Kentrum, der dog stode hverandre langt nærmere en Høire og Venstre, naar kun de nu forestaaende Spørgsmaal vare afgjorte. I Heelstatens Ordning vilde man opoffre Valgloven, og lægge Magten i Hænderne paa de store Landeiendomsbesiddere, Fabrikanter og Embedsstanden. De Coninck arbejder mod det samme Maal, løbende om og forkynnende dette Evangelium til Salighed for alle dem, som ville troe det.

Fredag, 24. juni. Vi fik da idag Ende paa Arvesagen; dens tredie Behandling var uden Interesse; det følger da af sig selv, naar Lindberg skal være den, der fører Ordet. Udfaldet glædede os jo naturligiis, men det var saa sikkert forud, at man ogsaa havde nydt en god Part af Glæden forud.

Nyholm var glad over at være sluppen godt fra Formandskabet; han anmeldte ved Mødets Begyndelse, at de skrevne Aktstykker vare efter hans Opfordring til Bluhme blevne trykte paa hans Foranstaltning; det var en lille Løgn, hvorom de vare blevne enige. Nyholm lovede at sørge for Register til den forenede Rigsdags Tidende og takkede mig forbindtlig, fordi jeg havde gjort ham opmærksom paa den Sag.

Efter Rabens Ønske have vi da faaet os en Slags Klub istand hos Jomfr. Eibe og vi havde det første Møde iaften, besøgt af en 13-14 Mand. Det gik ganske gemytligt til og vi afhandlede Eet og Andet, saasom Lindbergs Udskrivningslov. Man brød sig i Grunden slet ikke om den Sag, men man vilde blot have Noget, man kunde sige dem derhjemme. Jeg gik hjem med Hjort og passiarede med ham en Timestid; han ønskede vore partes fordeelte saaledes, at Raben skulde forhandle med Kentrum, jeg med Venstre og han selv med Finantsministeren. Han havde stor Lyst til at lade det Hele være offentligt, og havde selv Finantsministerens Tilladelse til at det skulde være saaledes; men jeg forestillede ham, at det var aldeles feil, og vi bleve enige om, at Enhver af os overfor Kentrum kun skulde tale om sig selv og i sit eget Navn. Det glædede ham, at jeg første Gang var valgt imod B. C.'s Villie; det er dog besynderligt: han underhandler hver Dag med B. C. og saa kan han ansee mig for rensat fra en slem Plet ved at faae at vide, at jeg første Gang var valgt imod hans Villie.

Lørdag, 25. juni. Knudsen er kommet ind idag, og melder Alt vel hjemme. I Thinget Intet af Interesse, uden at Krigsministeren spurgte Tsch. om hvorledes han bedst skulde bære sig ad med Lindberg og hans Tillæg til Værnepligtsloven; saaledes forandres Tiderne. Kentrum har denne Gang tre Vise, Rosenørn, Casse, og Wilkens, hvilken sidste ved Valget kun havde een Stemme mere end Gram.

Søndag, 26. juni findes Intet at antegne.

Mandag, 27. juni. Det var idag Lindbergs fra Knuth-Bregendahl optagne Forslag, der vakte noget Liv i Debatten. Jeg ønskede at have endt denne Sag med en motiveret Dagsorden, der udtalte, at det nu ikke var Tid til at tage Bestemmelser om Armeens Organisation, og at Thinget nærede den Tillid til H. M.'s Regjering, at den ikke vilde tilraade at bruge dansk Mandskab som tydsk Forbundscontingent i Krigstilfælde; men Tsch. og B. C. vilde ikke, og da jeg saaledes ikke var sikker paa, at den kunde gaae igjen-

nem, undlod jeg at indgive den. Jeg troer imidlertid at det var en Feil; thi naar nu til Efteraaret en Leir skal samles i Hannover og dertil saa sendes dansk Mandskab, som det vil være nødvendigt, saa have vi en ny Agitation igang. Hall fraværende.

Tirsdag, 28. juni. Finantslovens anden Behandling frembød intet Mærkeligt; Ørsted var meget føielig overfor Tsch., Krigsm. ikke; men det hjalp ham naturligviis ikke, alle Forslag til at beklippe hans Budget antoges som sædvanligt. Mødet varede til 5¼.

laften Møde i et Udvalg med I. A. Hansen, B. C., Ree, Casse, Alberti, Hall. Paa Veien indhentede jeg Casse og talte med ham om Sagernes Stilling. Han er aldeles enig med mig i Betragtningen af vore Forholde, og kom saa til at udtale det Ønske, at vi maatte være frie for Lindbergs Anstalter. Jeg yttrede Forundring over, at han bedømte ham saaledes, medens han dog støttede ham; „det er formodentlig til Udskrivningssagen, De sigter“, svarede han, og da jeg bekræftede dette, sagde han: „ja, jeg syntes dog ikke man kunde negte at lade denne Sag undersøge“; ja, men den er jo dog undersøgt aldeles tilstrækkeligt, ja meer end tilstrækkeligt. Han: „men jeg veed dog i Sandhed ikke hvorledes man ellers skulde forsvare sig overfor sine Vælgere“. Der have vi det altsaa; man udtaler sig ikke i Salen, stemmer med Lindberg, der vil have Sagen ført til Ende, medens man selv kun vil have den til først Behandling, og alt dette skeer for Vælgernes Skyld. Med B. C. kom vi derefter til at tale, og saa bragtes Samtalen hen paa Dagsordenen, jeg havde paatænkt, og til min Forundring fandt Casse ogsaa, at den indeholdt formeget. Senere forestillede B. C. Casse, at han var Ministeriet hengiven, ministeriel, og teede sig lige med en Rumler, hvilket han ikke kunde modsige. Jeg skal ved Leilighed see at faae fat paa ham, og tale nøiere med ham.

Onsdag, 29. juni. Det var Finantslovens anden Behandling, hvis Forts. beskæftigede os idag, dog udenat vi kom til Ende dermed. Jeg var ikke tilfreds med Debatten, der var en Gjentagelse af den tidligere anden Behandl. og endte med en uhyre lang Oplæsning af Krigsministeren af Svar paa forskj. blandt andet ogsaa af Hage fremsatte Spørgsmaal. Selv mere end sædvanlig drengagtigt søgte A. H. at haane Krigsministeren, hvorover vi hyssede og Formanden gav ham en meget god Næse.

Hjort arbejder meget ivrigt paa en Koalition med Kentrum og havde derom en lang Konferents med Wilkens, der endte med, at denne nøiere vilde betænke den Sag navnlig for næste Samlings Vedkommende. Raben tager

liden Deel i Partianliggendet, og kommer silde, gaær tidligt og er ofte borte, saaat han er vanskelig at forhandle med. Kentrum lægger bestemt an paa ham. — Skulle vi forhandle med Kentrum, er Casse Manden, ikke Wilkens, det vil jeg sige Hjort.

Torsdag, 30. juni. Vi fik da idag endt efter et igjen meget langt Møde Finantslovens anden Behandling, hvis interessante Punkt var Tillægsparagraphen, der nu var optaget af Kayser og af ham kun kort motiveredes uden Hensyn til de tidligere Forhandlinger. Finantsministeren henviste til sine tidligere Udtalelser, og gjorde derpaa Nar af Kaysers Forslag, der ogsaa aldeles unegtelig var slet redigeret; det var en haard Nød for K. at knække, han blev vred. Rosenørn vilde blot have en Paragraph optaget, der angav Differentsten imellem Indtægt og Udgift eller Overskuddets Størrelse; han vilde derfor have stemt imod K's Forslag, men efter Finantsministerens Udtalelser stemte han nu for det. Det forkastedes da stort og Finantsministeren fik en af Listerne, der vare brugte ved Navneopraabet med sig. Sagen skulde derfor nøiere sees igiennem. Hall sagde Ja, Casse nei til Forslaget. Før Mødet kom en Person af Bureauet, hvis Navn jeg ikke erindrer, til mig og bad mig om, hvis jeg, som man sagde i Byen, blev Statsrevisor, at maatte erholde Skrivelser for Revisionen. Jeg svarede naturligviis Intet.

Fredag, 1. juli. Vi havde idag et meget kort Møde, da Redactionen af Tidenden er nær ved at slide sig ihjel. Mødet selv frembød lidet af Interesse, det lignede et Landsthingsmøde. Efter Mødet bearbejdede Wilkens Stemningen imod Ministeriet ved at fortælle, at Ministeriet aldeles ikke gik ind paa Loven om Sognef.'s og Amts.'s Sammensætning; han havde selv talt med en Minister, der havde sagt ham, at Ministeriets øvrige Medlemmer vare meget misfornøiede med Bangs Eftergivenhed i denne Sag, og at en derfra hidrørende Misstemning havde Deel i Bangs Udtræden af Ministeriet. Bjerring bearbejder Folk i samme Retning og fører heftig Klage over Lüttichau, og B. gjør Intet uden beregnet Hensigt.

Lørdag, 2. juli. Loven om Sogf. og Amtsraadenes Sammensætning ved Valg havde vi da idag til anden Behandling. Tsch. behandlede Ørsted meget skaansomt og delikat, og Ørsted ønskede aabenbart, at han kunde komme os imøde, og var i Knibe i den Anledning. Hjort udtalte sig strax og bestemt for Lovens uforandrede Antagelse, hvilket undrede mig, da han ikke, det jeg kan antage, har gjort det uden Konferents med Finantsministeren.

Søndag, 3. juli. Det eneste mærkelige, jeg idag har at optegne, er, at jeg mødte Ove Thomsen paa Gaden, efterat jeg havde spiiist, og gav mig i Samtale med ham. Han spurgte mig da, og det med en Mine, somom han ret ønskede at erfare noget: men sig mig nu, hvad bestiller De egentlig saadan en Eftermiddag; hvad har De at fordrive Tiden med? Det samme Spørgsmaal omtrent gjorde Bohr mig igaar.

Mandag, 4. juli. Vi havde Jernbanesagen for idag, og for første Gang var Tsch. mig urimelig og tilsidst trettende. Han vil en Bane ovre i Sandet paa Vestkysten; det er dog den colossaleste Urimelighed jeg har hørt i lang Tid. Bøggild overraskede mig iaften med et Besøg; han havde ogsaa hørt Tsch., og fandt ham fortræffelig.

Tirsdag, 5. juli. B. C. er da valgt til Landstinget idag; hans Tanker have allerede længe været der, saa er det godt, at han selv ogsaa er kommet der. Han er ganske vist ikke fornøiet med at jeg har arbeidet imod hans Indtrædelse, og yttret Tvivl om, at han var paa sin Plads der; han er tvær, naar jeg taler med ham.

Jeg blev idag behageligt overrasket ved at see W. Birch træde ind til mig; saaofte har jeg tænkt paa ham, og var tilsidst blevet fortrolig med den Tanke, at jeg vel aldrig fik ham at see mere; jeg kunde ikke tilbageholde et Glædesudbrud, da jeg aldeles uventet fik ham at see. Han var noget stiv i Begyndelsen, det forekom mig endog han havde lidt paataget Mine, men det forsvandt snart, og vi fik os en ret munter og livfuld Passiar om Vestindien og Danmark, og gamle Tider og Bekjendte.

Onsdag, 6. juli. Tsch. fortalte mig, at han har raadet B. C. til at være meget forsigtig og tilbageholdende i sin Optræden i Landstinget. Han havde betænkt at ville kaste Bruun bort allerede den første Maaned; men det har Tsch. klogeligt fraraadet ham, og bedet ham om at forholde sig roligt. — Ved tredie Behandling af Finantsloven dreiede Striden sig især om de Udtryk, hvori Kivillisten skulde gives. I Forening med I. A. Hansen havde jeg stillet et Forslag, der indførte „Monarchiet“ istedet for „Danmarks Rige“, hvorover Rosenørn var meget elendig og vilde tage et andet af ham stillet Forslag tilbage, dersom blot „Danmarks Rige“ kunde faae Lov at staae.

Torsdag, 7. juli. Man længes efter at komme hjem, det er det fremher-

skende Træk; dernæst skjendes man om den jydsk Jernbane. Før et Komiteemøde iaften talte jeg med I. A. H. om at Rigsdagen snart vilde ende sine Møder; han sagde da, at det vilde være nødvendigt først at faae Fæsteloven; thi ellers vilde man sige, at vi, da vi have Magten og selv have indsat Formanden, gjøre vi Intet ved Sagen.

Fredag, 8. juli. Tsch. led idag et stort Nederlag i Jernbanesagen, og det var kun I. A. H.'s Ønske ikke at gjøre det altfor stort, der bragte ham og nogle Andre til at stemme med Tsch; ellers havde han staaet omtrent ene med Bregendahl. Finantsministeren leverede Hage en munter Træfning og var unegtelig Seirherre.

Lørdag, 9. juli. Tsch.'s Formaning til B. C. har da ikke frugtet det allermindeste; han kan ikke andet end røre op i Landstinget, og Bruun skal bort fra Formandsstolen, det vil han have. Han bad mig at skrive efter Jens Christensen, der er reist hjem, og faae ham herind strax.

Lundgreen er hendelsesviis kommet til at boe ved Siden af mig, og jeg har da faaet den Kommission at bearbejde ham. Jeg har ført ham op paa Rigsdagen og der overgivet ham til Bergsøe, just ikke i de paalideligste Hænder. Jeg hørte idag fortælle, at B. C. har talt til Hjort om at blive Viceformand i de næste fire Uger, eller hvorlænge Sessionen nu vil vare; han har Hensigter.

Søndag, 10. juli. Idag kom Assessor Skeel fra Jylland og jeg var ude at tage imod ham paa Toldboden tilligemed Sophus. Jeg har tilbragt Dagen med at passiare med ham og spadsere, da jeg ikke er ganske vel.

Mandag, 11. juli. Det gik da galt med B. C.'s Forsøg paa at styrte Bruun, der blev valgt med 23 mod 18. Det er heraf tydeligt, at han har lidt et Nederlag og at det er gaaet tilbage ved hans Nærværelse istedetfor at gaae fremad, i det Mindste strax. Noget har dog maaskee den Omstændighed virket, at der er saa kort Tid tilbage i Sessionen, og at Nyholm selv bad Folk om at stemme paa Bruun. Før Mødet bearbejdede jeg min nye Præstemand, men erfarede til min Forundring, at Bergsøe havde sagt til ham, at det var bedst at blive ved Bruun for denne korte Tid. Og dog har B. C. efter hans egne Yttringer til mig først bestemt sig til at lade Minen springe efter Aftale med Sponeck. Man seer da deraf, at Høires Fører, Hr. Bergsøe, ikke er til at stole paa.

Tirsdag, 12. juli. Jeg overraskedes imorges ved et besøg af B. C. Han havde været nede ved Toldboden, forat modtage Tsch., der var syg igaar, og endnu ikke havde indfundet sig idag, saaat han Ingen havde at klage sin Nød for i Anledning af Nederlaget igaar, og saa kom han til mig. Han var ærgerlig, det lod sig forudsee, og han udgjød sin Galde især over A. Sørensen, der ikke havde villet lystre, uagtet han skyldte „os“ Alting; han havde derfor sagt A. S., at det betydede Krig imellem dem. Lüttichau, paastod han, vilde forene sig med Rumlerne eller stod i Begreb dermed og I. E. Larsen med Flere gaac imod Fæsteloven. (Er dette rigtigt, vil han formodentlig fordre den fremlagt af Regjeringen). Heraf uddrog han den Slutning, at Sponneck maatte see til at danne sig et Partie af en 12 Stykker og meente, at dette maatte være let for en Minister. Heri ligger da den Tilstaaelse, at han ikke kan udrette noget i Landstinget uden at rage sig ind i Afhængighed af Ministeriet. Om Lüttichau paastod han, at han var bange for Venstre, fordi han indsaac, at det engang maa komme dertil, at der kom Bondevenneelementer ind i Regjeringen. Det var en ret mærkelig Yttring, der viser mig, at Sponneck, med hvem han jo stadigt confererer og af hvem han ganske vist allerede er afhængig, stiller en slig Mulighed i Udsigt. Om Kammerraad Petersen yttrede han, at ogsaa han havde stemt paa Bruun, uagtet han vilde være Statsrevisor, og jeg har hørt siden, at han skal have sagt, at man ikke vilde stemme med Høire paa Petersen til Revisor, dersom man ikke fik denne til at stemme paa Nyholm. Det er ikke Tsch.'s Raad, der her ere fulgte, og jeg anseer det nu forat være mere tvivlsomt end før, om det er heldigt, at B. C. er i Landstinget.

Onsdag, 13. juli. Her er gyseligt kjedsommeligt her i Kjøbenhavn i denne Tid; man taler ikke om andet end denne interessante Cholera, og Rigsdagens Tanker dvæle ikke ved Noget med Opmærksomhed og roligt Overlæg med mindre det skulde være at blive hastigt færdig. Idag otte Dage er da den yderste Termin, jeg kan tænke mig. Tsch. er endnu ikke kommen og vi ere meget urolige for ham.

I. A. H. er i disse Dage Fører for Venstre og vi havde en lille Scene med ham idag om Valget at tre Medlemmer til et Udvalg om Eftergivelse af nogle Summer, der skyldes Statskassen. Hjort vilde have sig selv, Rosenørn og I. A. H.; men denne vilde ikke vide af Rosenørn at sige, og vilde ikke engang tage Winther for god; han vilde have Frølund. Jeg foreslog at vælge tre Fraværende, forat ende Sagen; men det hjalp ikke.

Torsdag, 14. juli. Temmelig kjedelig Dag. Et Par Forespørgsler af Rugaard og I. A. H. var det eneste, der bragte en Smule Liv, og det var dog nærmest ved Dhr.'s Hidsighed og Hensynsløshed, der ikke gjøre godt Indtryk.

Vi have idag ingen Efterretning fra Tsch. hvilket vækker Bekymring.

Fredag, 15. juli. Vi havde idag den glædelige Efterretning, at Tsch. var rask og tilstede i Salen at bringe hverandre. Men Maalø i Landstinget døde igaar Morges af Kholera, hvorover Jens Jørgensen blev saa forskrækket, at han uden Ophold vilde hjem; han tog Afsked med os strax og var grædefærdig af Angest. Det var den samme Jens J., der raadede saa høirøstet til at stole paa Gud ved Arvesagens Behandling. Man formaner stundom Andre til det, man savner stærkest selv.

Tsch. talte til mig idag om Valget af Statsrevisorer, og jeg erfarede nu, hvad der ikke før havde anet mig, at B. C. ønskede at vælges, og vilde have os til at stemme paa sig. Tsch. talte til Hjort derom, men han erklærede, at han ikke vilde stemme paa B. C., da det var ham for udpræget en Partimand. Jeg har imidlertid talt med nogle privat derom: Bohr, Müller, Brochdorff ville, men Lyby, Ottesen og flere ville ikke. Jeg selv, troer jeg, har bedre Udsigter, men jeg er overbeviist om, at jeg vil blive glad, dersom jeg ikke bliver valgt; thi jeg har dog igrunden ikke Lyst til det Regnskabsvæsen.

Lørdag, 16. juli. Idag erfarer jeg, at der har været Møde iaftes i Venstres Klub angaaende Revisorvalget. Om B. C. blev man enige, men om den anden kunde man ikke blive det; Tsch. holdt paa mig, men Alle vare ikke enige. Det er udenfor al Tvivl Winther, der er derimod, hvad han jo ogsaa har været i et Møde i forrige Samling, hvor det er kommet til en stormende Scene derom imellem ham og B. C., hvorved Winther bandte paa, at han nok skulde vise dem det. Iaftes var det blevet fremhævet som tvivlsomt, om jeg vilde følge med Venstre eller gaae over til Kentrum; saaledes fortalte Brochdorff mig det, og det kan jo ikke være tvivlsomt, hvem der har været den, der fremførte det. I vor egen Klub var der ogsaa Møde og der besluttedes det at stemme paa mig, men ikke paa B. C.; man vilde holde paa Rothe. — Skeel har haft fat i Qvist, forat faae ham til at arbeide i Landstinget for at Høire skal stemme paa B. C. imod at Venstre igjen stemmer paa Høires Kandidat Petersen.

Qvist troede, at det let vilde gaae; men jeg er, efter den Erfaring, jeg har haft hos os selv, hvor f. Ex. hverken Hjort eller Thorbrøgger ville stemme paa ham, meget i Tvivl om det Rigtige heri; jeg troer ikke det vil gaae.

Jeg spurgte idag Brochdorff om hvad Westergaard, der sad ved Siden af ham, vilde, om han vilde stemme paa B. C. Jeg fik derved et moersomt Exempel paa den jydskes Bondes Maade at være kløgtig paa; thi han svarede, at det vidste han jo nok, for han havde da bestemt det; men han skulde jo dog ikke saadan sige det til Nogen.

Om Kholeraen kun den Notits, at det blæste stærkt igaar, saaat man maatte holde paa Hatten, og at Angivelserne idag vise, at der har været 350 Syge fra Klk. 10 igaar Formidd. til samme Tid idag; den flygter ikke for Blæst.

Søndag, 17. juli. Man paastaaer, at der ikke indtræffer Torden paa Steder, hvor der hersker Kholera. Imorges Klk. 5 blev jeg imidlertid vækket af et stærkt Tordenskrald og der fulgte mange derefter lige over Byen; vi ville nu see hvad Indflydelse det har haft.

Jeg kom da her til Byen *d. 2 October* og tog ind i Løven. Min Hensigt var idag at faae samlet et Møde i vor Forening, men Hjort var til en Slægtnings Konfirmation og var derfor ikke til at træffe, saaat jeg maatte opgive det. Tsch. traf jeg om Morgenen i Roeskilde, og han satte mig i Stævne til Klk. 12 om Middagen. Den første, jeg tog mig for at besøge var da Assessoren, som jeg mødte paa Gaden gaende ud til mig. Vi fik os da en Samtale om Vendsyssel og jeg gik hjem med ham, hvor jeg traf Komt. Ahlefeldt og Frk. S. Skeel aabenbart kjedende sig.

Klk. 12 gik jeg til Tsch. Han var snaksom, skjøndt der var Andre, som vilde tale med ham. Han meddeelte mig, at der ikke var den bedste Enighed imellem Kongen og hans Ministerium. Der havde været spillet Rænker under Kongens Reise til Møen. A. Hage var pludselig reist fra Föhr, hvor han efterlod sin Kone, til Møen ved Efter. om Kongens Reise derhen og Fru Danner antog han stod i Forbindelse med Hagerne. En Søn af August (?) Hage havde overrakt Kongen en Bouquet Blomster i Stege. Saameget vidste han bestemt. Selv havde han været kaldt til Kongen, der havde forelagt ham det Spørgsmaal, om han skulde afskedige sit Ministerium. Tsch. troede dog kun i den Hensigt at faae det Raad af ham at beholde det. Tsch. bad Kongen beholde det og kun prøve ved ethvert Forslag, der forelagdes ham af Ministeriet, om det stemmede med Kundgj. af 28 Januar eller ikke; thi den raadede han at holde fast paa, da vi ikke i noget eneste Punkt behøvede at afvige fra den, og holde paa Ministeriet saalænge det holdt paa den. Han tilføiede nu, jeg ved ikke om med Hentydning til en mulig Fremtid

eller reent hypothetisk, at hvor ringe en Mand han end var, saa var nu, efter de ydre Vanskeligheders Bortfjernelse, Sagerne saa simple, at dersom Kongen kom til ham og spurgte ham om han vilde danne et Ministerium, vilde han paatage sig det. Løvrigt troede han ikke Ministeriet og heldede til den Mening, at Sponneck nok havde Lyst til at hundse Rigsdagen og at hele Ministeriet havde Lyst til at beholde Souveraniteten for Heelstaten. Det Udkast, der blev forelagt Holsteen til en Forfatning havde han seet; det indeholdt Klassevalg med Tilsidesættelse af de mindre Landeieendomsbesiddere. Slesvigs ventede han i Overensstemmelse dermed.

Mandag, 3. oktober. Kongen aabnede selv Rigsdagen idag, men der var stor Fattigdom i den Tale, hvormed det skete. Hans Holdning var ret god, uden dog egentlig at indeholde Værdighed; hans Stemme var ikke fast, som „Fædrelandet“ for iaften fortæller, især i Begyndelsen skjælvede den stærkt og hans Hænder rystede, senere vandt den mere Kraft.

Ved Valget af Embedsmænd viste Professorerne sig gentile og stemte næsten alle baade paa Rotwitt og Tscherning; med Nød blev Hjort anden Viceformand istedetfor Casse som Prof. holdt paa; men til Secretairer havde Venstre besluttet at tage lutter af sine egne, og det gik. Gomard naaede sin Ærgjerrigheds Maal og blev Secretair.

Vi vare derefter til Taffel hos Kongen. Det forekommer mig, at der ikke var noget særdeles at fremhæve derved, uden at Kongen i sit Svar paa Bruuns Tale bad Rigsdagen komme sig imøde og derved at vise den Kjærlighed til ham i Gjerning som Bruun havde omtalt.

Præsten Visby havde prædiket og var nu til Taffel. Jeg kom hendelsesviis til at tale med ham efter Taffelet, og da jeg virkelig fandt hans Tale forstandig og praktisk, sagde jeg ham dette og hentydede til at jeg ønskede at see den trykt. Det smigrede ham og han blev snaksom. Han beklagede at hverken Kongen eller Ministrene vare tilstede, hellerikke $\frac{1}{3}$ af Rigsdagen, navnlig ikke Skoledirecteuren (Borgen) og ikke engang hans egen Skoleinspecteur Frølund, hvem W's Kone havde mødt paa Gaden, da hun gik hjem. Hun har altsaa været tilstede for at tælle de Tilstedeværende og denunciere de Fraværende.

Tirsdag, 4. oktober. I Rigsdagen havde vi kun Forelæggelse af Love. Før Mødet i Thinget afholdt B. C., Wessely og jeg et Møde forat tale om Revisionen. Det lod til at vi skulde komme venskabeligt ud af det sammen, og der blev truffet den foreløbige Aftale om en Fordeling, hvorefter jeg vilde faae Kultusminist. og Postvæsenet til min Part.

Efter Mødet holdt vi den første af Raben sammenkaldt Samling i vor forrige Forening.

Der er Opposition tilstede iblandt os, det er af Valgene paa de tre Forstandere tydeligt. Raben valgtes til Mødernes Dirigent og ønskede derfor ikke at være iblandt de tre Bestyrere. Hertil valgtes Hjort, Ottesen og jeg, men med nogen Opposition, da adskillige Stemmer vare spredte planløst omkring. Det er naturligviis Müller og maaskee tillige I. I. Nielsen, der ere misfornøiede.

Onsdag, 5. oktober flyttede jeg til St. Kjøbmagergade 13, 3.; ellers er Intet at mærke.

Torsdag, 6. oktober. Vi vente hver Dag paa Petersen, forat kunne constituere os som Statsrevisorat, og mødes derfor Klk. 11 $\frac{3}{4}$ forat have den Ære at træffe ham; men han bliver borte.

Thalbitzer fortalte mig idag at han havde hørt Kongen efter Taffelet tale med Bønderne, og han havde da sagt dem, at han og de gjensidigt maatte bøde paa hinanden „naar I nu bøde paa mig, saa skal jeg bøde paa Eder igjen“. I det samme kom Hass til og Kongen sagde da til ham „ja, men at De er dømt to Gange for Qvaksalverie, det kan jeg sandelig ikke bøde paa“.

Fredag, 7. oktober. Petersen kommer bestandigt ikke. Det eneste mærkelige, der idag er at optegne, er at vor Forening er indbudt af Hall til en Konferents med Dhr. om S sammensætningen af Finantsudvalget. Vi holdt ogsaa en saadan idag efter Mødet, og det er klart, at man ønsker at fiske os. Raben var meget ivrig for at faae det istand, og sammenkaldte os først forat spørge os om vor Mening; det besluttedes da at gaae strax ind til de andre, som vare forsamlede i Værelset ved Siden, men dog ikke at gaae videre i vor Imødekommen end til at overlade de videre Forhandlinger til de tre dertil udvalgte. Hall førte Ordet og talte smukt om Dygtighedens Nødvendighed, og der besluttedes derefter ved Acclamation kun at tage Hensyn til Dygtigheden ikke til Partier ved Finantsudvalgets S sammensætning. Derpaa udvalgetes Kayser, Rothe og Rosenørn til at forhandle med os, og saa gik vi. Inden vi imidlertid havde forladt Slottet, kom Hall til Hjort og mig og leverede os en Liste, der indeholdt Forslag til Udvalgets S sammensætning. Imorgen Aften skal Venstre have Møde og jeg skal da derop og forhandle med dem. B. C., der er meget fideel i disse Dage, fortalte mig idag, at han havde været til et Møde i Sorø, da han ansaae det for vigtigt at holde Folk i Aande,

og, tilføiede han, det er klogt at holde de ledende Personer fast gjennem deres Valgkredse. Hvad skulde det betyde?

Lørdag, 8. oktober. Intet Møde i Thinget.

Medens vi idag igjen forgjæves ventede paa Petersen kom Mødet igaar paa Tale imellem B. C. og mig. Han havde naturligviis mange og store Betænkeligheder ved dette, baade om hvorledes det vilde see ud og hvorledes det vilde blive opfattet i nærværende Øieblik, og at en Beslutning som den: kun at vælge efter Dygtighed, ikke efter Partier, er en Latterlighed, det kan han ikke sætte sig ud over; den ærgrer ham i Øieblikket. Og at jeg vilde forklare ham Kituationen, det hjælper ikke, han kan kun høre sig selv.

Jeg gik derfra til Tsch., som jeg var saa heldig at træffe hjemme og fik en munter Passiar med. Det er en Vederqvælgelse at komme til ham, naar man nylig har forladt B. C. stædig. Jeg spurgte ham hvad han troede, at de gjentagne Opfordringer af Kongen, der næsten lignede Formaninger, kunde have at betyde. Han svarede mig: saa lidt som muligt. Han vil gjerne have en Ordning af Sagerne, han har en Anelse om, at naar han holder fast ved 28 Jan., saa vil han ikke blive generet af de fremmede Magter, og han holder paa dette Ministerium, fordi det er det, der for Øieblikket er det bedst tjenlige til at holde ham Udlandet fra Livet. Forøvrigt hader han det og ombytter det med Fornøielse med et andet, der vil lade ham dele Garden i 2 Esquadroner; og forelægger det noget heelt Andet, der kan føre os ud af Forviklingerne, saa gaer han strax ind derpaa. Han pines her ved Hoffet af Oppositionen imod Fru Danner, og naar han nu længe har været træt af det Væsen, saa er det ham en sand Vederqvælgelse at komme f. Ex. en Tour til Møen, hvor han kan spadserere med hende under Armen, medens Folk juble derover; denne Slags Popularitet vil han ikke miste. Han truer stundom med at ville nedlægge Regjeringen, og det gjør et vist Indtryk, vækker Forhaabninger paa visse Steder, da det næsten ikke er en Hemmelighed, at Ferdinand ikke anseer sig for bunden ved Konstitutionen og Pr. Christian efter Valget hellerikke. Nedlagde han derfor Kronen, kunde det blive af Vægt. Jeg har besvoret ham paa det indstændigste ikke at gjøre det; men han sagde mig: aa! jeg gjør det sku ikke saa let, det skulle de ikke troe; man kan jo tale om det udenat det derfor just skal skee.

— Jeg spurgte ham, om han da troede, at Kongen med Hensigt gav os alle disse Opfordringer, som vi nu i Throntale, i Skaalen ved Taffelet, i Formændenes Hilsen havde modtaget, for, hvis Omstændighederne viste at Ministeriet ikke kunde enes med Rigsdagen, da at kunne vadske sine Hæn-

der og sige til dem: ja jeg har gjort hvad jeg kunde. Tsch. svarede, at det kunde gjerne være. — Da jeg kom til Tsch. lagde han just et Brev sammen til Prindsesse Caroline, der plagede ham, sagde han. Jeg har forglemt at optegne, at B. C. i forgaars i et Anfald af Oprigtighed betroede mig, at han troede, at vore Sager aldrig havde staaet bedre end nu, baade hvad „vort“ særegne Formaal angaaer, og hvad Sagernes Stilling i det Hele angaaer; thi Tsch. har aldrig staaet sig saa vel ved Hove og med indflydelsesrige Mænd, som just nu.

Som jeg hos Tsch. var kommet vel ind i Forhandlingen om Finantsudvalgets Besættelse, kom B. C., og vi plaiderede nu vor Sag for Tsch., hvorefter han gav mig Ret. Vi forhandlede da om Sættelsen.

Da jeg kom hjem, kom Hjort, og vi fik os ret en lang og grundig Passiar om vore Sagers Stilling. Det Mærkeligste af hvad han fortalte mig, var en Samtale, han havde haft med Sponeck om Fællesforfatningen. Han havde gjort den Anskuelse gjældende deri, at Ministrene som konstitutionelle ikke kunne indlade sig paa at tale om Heelstatsforf., som Kongen kun som Souverain kunde give. Den Anskuelse havde han gjort gjældende i Statsraadet og faaet Medhold af Ørsted tilsidst. Paa at Fællesf. skulde blive forelagt til Betænkning en raadgivende Forsamling fra hele Monarchiet syntes han at ville gaee ind, da han til Hjorts derom yttrede Forventning svarede: ja naar kun alle vare saa maadeholdende som De. Men til hans Yttring „ja sammensat efter Folketallet“, havde han ikke svaret. Sponeck forventede to Slags Vanskeligheder paa den kommende Rigsdag, finantielle og saadanne som hidrørte fra Grundloven. De sidste ansaae han for mindre end de første; ved disse kunde der ikke blive Tale om Ministeriets Afgang, da man jo forat Folket bedre kunde betænke sig, kunde udsætte Forsamlingens Møder paa 3 Maaneder fra Julen af, og han ventede at noget sligt vilde skee. Oppositionen i Finantssagen kunde derimod muligviis nøde Ministeriet til at gaee af.

Om Aftenen i Venstres Klub forat træffe Aftale om Finantsudvalgets Besættelse; jeg kjedede mig grundigt der, og gik snart. Pluraliteten kan ikke faae i sit Hoved, at der gives noget andet end med os eller imod os. En betinget Tilslutten kan man ikke forstaae, og at underhandle er derfor næsten umuligt. Gomard vilde berømme Frølund og anbefale ham som Medlem af Finantsudvalget; men Tsch. vilde ikke høre det.

Søndag, 9. oktober frembød intet Mærkeligt.

Mandag, 10. oktober. Jeg begav mig imorges til Tsch., forat overgive ham et Udkast til en ny Valglov for Landcommunerne, som han havde givet mig til Gjennemsyn. Han meddeelte mig ved den Leilighed den Plan, han vilde foreslaae at følge med Hensyn til Grundlovsudkastet, og fortalte mig ved Leiligheden, at både Prinds Ferdinand og Caroline havde sagt ham selv, at de ikke anerkjendte Grundloven og den frie Forfatning og havde villet vinde ham for deres Anskuelse, at den skulde afskaffes. Jeg fortalte Tsch. at Sponneck ikke havde svaret paa Bemærkningen om „*efter Folketallet*“. Han fortalte mig da til Gjengjæld, at han havde talt med Bluhme for en otte Dages Tid siden, og da sagt til ham: ja det er Forholdet i Repræsentationen det vil komme til at gjælde om; det maa være Folketallet, der bliver det afgjørende. Hertil havde B. sagt: jeg kan ikke vide, hvorfra disse Tvivl komme; den Sag er afgjort; der er Ingen, der tænker paa nogen anden Repræsentation. Tsch. tilføiede imidlertid, at han alligevel ikke troede, at det var saa afgjort.

Endelig kom da Petersen og vi fik os constitueret og tilskrevet Formændene Begjæringer om Regnskabets Trykning.

Tirsdag, 11. oktober. Vi havde idag et Møde med de tre Herrer „*Professorer*“, det vil da sige Hall (for Rothe), Kayser og Rosenørn forat forhandle om Valgene til Finantscomiteen. Førrend Samlingen begyndte havde Brockdorff indfundet sig i det for den bestemte Værelse, maaskee som Spion, maaskee som blot nysgjerrig, og Hall yttrede saa, at han formeente, at det kun var os sex, der skulde tale sammen, hvorover B. blev aldeles opbragt og gik vred bort, maaskee for at forlade ikke blot Halls Nærhed men ogsaa vort Partie. Hjort nærrede det sangvinske Haab at bevæge Hall til at anbefale sit Partie at stemme ogsaa paa alle Venstres Kandidater; men det blev ham for bittert. Rosenørn var mæglende og havde igrunden ikke noget at indvende, han syntes dog nok at man kunde. Men Hall paaviste den yderlige Grad af Billighed, hvortil han var gaaet ved at indrømme Bondevennerne Alberti og Schroll „og saa Fischer, om hvem man da maa sige, at dersom han ikke ligefrem er Bondeven, saa staaer han dem dog saa nær som muligt“. Vi bleve saa enige om 12 og de øvrige fik det saa at gaae med som det kunde. Der er et større Liv over Hall end forhen, han begynder at vise mere Energie; han veed naturligtviis, at Ministeriets Stilling er usikker og han haaber formodentlig. B. C. sagde mig for nogle Dage siden, at han ventede, at Professorerne naar Monrad kom, vilde begynde paa Yderligheder.

Onsdag, 12. til Fredag, 14. oktober har ikke givet noget Udbytte for min

Dagbog af videre Betydning. Vi have haft „den store Enighed“ i Grundlovens første Beh., der varer — til den hører op, og det bliver maaskee ikke ret længe; thi det kan ikke vare længe, inden Tsch.s mere moderate Anskuelser komme i Modsætning til Barfods f. Ex. og „Grundlovens muligst uforandrede Skikkelse“ er en flertydig Ting.

Vi havde i Onsdags Valg af de 7 medl. til Finantscomiteen, i Torsdag Aftes det første Møde hvorved jeg valgtes til Secretair, og hvor jeg havde første Gang Leilighed til at see Monrad som Formand i et Udvalg. I Fredags Aftes holdt vi allerede det første forberedende Møde, da Tsch. alt var færdig med sin Part.

Det er Monrad om at gjøre at trykke Ministeriet, herpaa have vi haft et Exempel.

Under Grundlovsudkastets første Bh. sluttede han sig til sin ærede Ven fra Holbek II.; men ved Mødet i den store Komitee i Fredags erklærede han, at Tsch.s principale Forslag var ham ganske uklart, og hvormegen Umage Tsch. end gjorde sig forat forklare sig, kom man ikke videre.

I det første Møde i Finantsudvalget yttrede Monrad Ønsket om, at vi kunde blive hurtigt færdige og tilføiede, at han troede, at Meget i vor Fremtid kunde afhænge af denne Hurtighed; hertil sluttede Tsch. sig.

Lørdag, 15. oktober. B. C. omtaler paa en Maade, som tyder paa at [*han*] er temmelig sikker i sin Sag, at Tsch. har de bedste Udsigter til snart at blive Minister, at Alt synes at vende sig heldigt i denne Henseende osv. og en idag forefalden Scene i Thinget lader mig yderligere formode, at Tsch. selv omgaaes med den Tanke. Under hans Interpellation til Ørsted om Kommunalvæsenet fremkom Yttringer af den djærve Frølund og af I. A. H. om Nødvendigheden og Ønskeligheden af at Ørsted snart tog Afsked, og den sidste erklærede ham formelig Krig; men Tsch. yttrede derom, at han ikke dealte dette Ønske, men troede at det nu værende Ministerium mere end noget andet var skikket til at føre os ud over vore Vanskeligheder, naar det kun vilde komme Rigsdagen imøde, og hentydede derhos til, at det jo egentlig var i Grundlovssagen Vanskeligheden laae. Skulde nu altsaa Ørsted gaae af og Tsch. blive Minister, saa kan Ingen sige Andet, end at han forud har gjort hvad han kunde forat forlige Ministeriet Ø. med Tiden, og kun nødtvungen er traadt til selv. Efter B. C. gjør man Regning paa at beholde Bluhme, Sponneck og maaskee Scheel i det nye Ministerium.

Søndag, 16. oktober. Idag Intet at mærke. Jeg læser paa Finantslovsforslag og Anmærkningerne dertil tidligt og silde.

Mandag, 17. til Torsdag, 20. oktober ligeledes Intet at optegne. Det er Finantssagerne, der sluge al min Tid. Jeg har ventet paa Joseph, Stine og Jette nu i to Dage, men de ere ikke ankomne.

Fredag, 21. oktober. Idag kom da endelig Joseph, Stine, Jette, Iulie, Theodor og paa Søndag kommer Knudsen. Det har truffet sig saa heldigt, at jeg ikke har haft presserende Forretninger og derfor har kunnet ledsage dem idag.

Lørdag, 22. oktober. Efter Mødet idag holdtes et Møde af den store Komitee, som Tsch. tilsagde under Thingets Møde og som han forventede vilde blive ganske kort. Heri skuffedes han imidlertid. Han meddelte os, at det i Komiteen gjorde Udvalg (Tsch., Monrad, Hjort, Wilkens, Jung, I. A. H., Frølund, Rosenørn og [*lakune*]) havde endt det Arbeide, der paalaae det, nemlig at formulere de i Udvalgets tidligere Møder tagne Beslutninger; dens Arbeide var nu trykt og omdeelt. Han formeente da, at det Skridt, der nu var at gjøre, var at meddele Ministeriet de hidtilværende Forhandlingers Resultat og indbyde dem til en Konferents med Komiteen desangaaende; han havde allerede opsat et Brev desangaaende. Jeg troer ikke at han ventede Modstand, men meget mere ansaae det for en Formsag at han spurgte sig for. A. Hage var derimod aldeles ikke af den samme Mening, men modsatte sig paa det bestemteste baade at Ministeriet tilkaldtes, da det var et Ministerium, man ikke kunde have Tillid til, ikke kunde have noget at gjøre med, og at Forhandlingerne derved bleve Offentligheden unddragne. Han bragte i Erindring, at han strax efter at han havde foreslaaet det store Udvalg ogsaa havde andraget paa at nogle Enkelte skulde kunne komme ind og høre paa Forhandlingerne, og sluttede med at sige, at man dog vel ikke vilde tilkalde det hele Ministerium og endmindre have, at den gamle affældige stakkels Mand skulde staae her og skjendes med os alle sammen. Flere yttrede sig nu for Tsch.s Forslag og fremhævede at det nu at ville bringe denne Sag til Forhandling i Salen, vilde være ligebetydende med at vanskeliggjøre et heldigt Udfald. Nu fik Hall Ordet og udtalte sig i Begyndelsen saaledes, at Enhver maatte antage, at det var hans Hensigt at tale for Ministeriets Tilkaldelse, men de sidste tre Fjerdedele var meget derimod; han vævede en stor Mængde frem og tilbage, forat vise det Uheldige og Farlige der var i en saadan Tilkaldelse og paastod at deraf let kunde komme store Misforstaaelser og forkerte Rygter ud i Byen osv. Monrad forlod nu sin Plads og satte sig hen imellem Frølund og Meier. Rosenørn var

imidlertid oprigtig nok til ikke at tie og talte for Tschernings Forslag paa en meget fornuftig Maade. Endelig viste Afstemningen, der tilveiebragtes ved at de Ivrige støiede, da Wilkens vilde tale og derved fik ham til vrede at frafalde Ordet og sætte sig, 48 for Tsch.s Forslag, 22 imod det: Ministeriet skulde altsaa tilkaldes. Nu foreslog Hage igjen at Forhandlingerne skulde være offentlige og Hall understøttede dette, ligesom han ønskede at faae Sagen udsat ved først at ville have afgjort, under hvilken Form disse Forhandlinger skulde foregaae m. m. Alt hjalp imidlertid ikke nu; Hage fik kun 10 Stemmer for sig denne Gang, og Sagen var endt. Hages Opførsel kan let forklares baade af Had til Ministeriet og deraf følgende Lyst til at forstyrre Enighed eller blot et Forsøg paa Overenskomst med det, og af Frygt for at støde den Magt, der hidtil har baaret hans Skrog, det unge Danmarks Sympathie; thi Dagbladet har stærkt dadlet Hages Forslag. Hans Adfærd er derfor let at begribe, og det vilde endelig ikke være saa underligt, om den ikke var til at begribe; man havde seet sligt før. Men Hall? Jeg kan ikke fatte hans Opførsel, naar han ikke frygter for, at Tschernings Indflydelse, der uægtelig bliver meget stor ved den Maade, hvorpaa Forhandlingerne føres, idet han er baade Formand og Ordfører paa een Gang, — skal blive Alt overveiende, saaat han muligviis kan blive den, der faaar den naturlige Forpligtelse at danne et nyt Ministerium uden Indflydelse af Professorpartiet og derfor maaskee uden Generalauditeur Scheel, fortiden Minister. — Monrad viste sig saa ivrig, at han trak Meier op med sig, da han ikke vilde reise sig for Tsch.s Forslag; hvad har han isinde?

Søndag, 23. oktober. Spadseren med Slægten, det er omtrent det Hele for denne Dag.

Mandag, 24. oktober. Tsch. havde formodet, at Ministeriet skulde have kunnet give Svar allerede idag Klk. 12., men deraf blev der Intet.

Tirsdag, 25. oktober. Der gaaer allehaande Rygter idag om Uenighed imellem Ministrene angaaende Tsch.s af Storcomiteen adopterede Forslag. Hjort paastod at vide af Berling, at Kongen nødig vil afskedige sine Ministre, da han ikke veed hvem han skal tage igjen, og ikke forstaaer noget af Sagen, samt at Ørsted, der fulgte Fortolkningsprincippet ved Grundlovssagens Bedømmelse, hældede til den Mening imod Sponneck-Bluhme, at den danske Rigsdag havde Ret til at opstille Betingelser. Han er imidlertid ikke vel underrettet i alle Punkter.

Onsdag, 26. oktober. Baade igaar og idag har der været Statsraad og Ørsted og Scheel kom lige ind i Thinget fra Statsraadet og derfor i deres Ministeruniformer. Tsch. gik strax hen til Ørsted og spurgte ham, om man turde vente Ministrene i Udvalgets Møde til Konferents der. Jeg veed ikke hvad han svarede dertil, men der udspandt sig en lang Samtale imellem dem, hvoraf fremgik at de vare af ulige Meninger om et eller andet Punkt i Grundlovssagen. Tsch. forsvandt derefter af Salen og kom ikke igjen under det hele Møde; man sagde, at han var kaldet til Kongen. Jeg veed ikke, om det var andet end en løs Gisning; men den har [*fejlskrivning (?) for: det var*] i ethvert Tilfælde efter Tsch.s egne tidligere Yttringer ikke usandsynligt. Scheel skilte sig yderst keitet ved Forhandlingerne idag og var aabenbart gnaven, til Slutningen næsten grov ikke blot imod N. Winther, men ogsaa mod Rosenørn. Har Hall, monstroe, ikke i Løverdags vidst af, at Scheels Udtrædelse stod for Døren, dersom Tschernings Forslag havde Udsigt til at gaae igjennem, og mon hans Adfærd ikke har sin Grund i Ønsket om at faae Ministeriet en Frist til at samle sig? Dette i Forening med den Formodning, jeg har antaget i Løverdags, vil kunne forklare, at Hall har vovet et Forsøg selv med saa lille Udsigt til Held, som han aabenbart maatte vide, at han havde.

Torsdag, 3. november. Da jeg idag til Morgen efterseer min Dagbog, erfarer jeg, at jeg Intet har skrevet i den i hele otte Dage. Der er noget i hvad Holberg siger, at de Mænd, der have efterladt sig lange Dagbøger, derved have beviist, at de ikke havde andet at bestille; thi jeg har haft meget travlt i Finantscomiteen i denne Uge, og derfor ikke skrevet nogen Dagbog. Imidlertid var der dog i Fredags noget passeret, som nok var værd at optegne. Jeg har ovenfor yttret Tvivl om, at Hall vilde Ministeriet det vel; nu troer jeg bestemt, at han vil det. Han talte for i det store Komitee-Møde den Dag, at gaae ud fra Ministeriets Forslag som Grundlag og var meget bitter imod I. A. Hansen, der bestemt vil det Modsatte. Tiemroth og Tscherning ragede lidt uklar; den første er en meget forfængelig og hidsig Karl, og han rev Tscherning med sig. Denne fortalte mig iøvrigt, at Ørsted havde haft Konferents med ham om Mandagen angaaende den store Komitees Arbeide, og havde da været meget redebon til at mødes med denne Komitee, og af ham udbedt sig nogle yderligere Oplysninger. Da han derfor i Samtalen om Onsdagen havde maattet meddele Tsch., at Konferencen ikke kunde finde Sted, havde han gjort det med den Bemærkning, at det naturligviis var ham yderst ubehageligt at maatte gjøre det. Ørsted er altsaa ikke

den uforligelige. Tsch. giver C. Moltke Skylden og sagde til mig i den Anledning, at naar vi kun havde en notabel Slesviger og en Dito Holstener, saa kunde vi spille op med det hele Ministerium; thi det havde hverken Kongen eller Hoffet med sig mere. Hoffet er misfornøiet, fordi det ikke gjør nok for det.

I de derefter følgende Dage er Intet passeret af særdeles Vigtighed, og jeg vil derfor standse her med det Forsæt at holde ordentlig Dagbog fra idag igjen.

Dagen idag har iøvrigt ikke frembudt noget særdeles Interessant. Vi have holdt Udvalgsmøde Klk. 11½ i Finantsomiteen; det er det længste Møde endnu og jeg vil haabe, at vi ikke faae mange af den Slags; thi Møde i Thinget til Klk. 4½ og saa et saa langt Møde ovenpaa, det er for meget af det Gode. Efter den Erfaring, jeg endnu har, er Monrad en god Formand, forsaavidt han aldeles ikke generer sig for at afbryde en Tale, naar han synes den bliver for lang, og det af hvem den saa end holdes; ogsaa er han udmærket godt inde i Forhandlingerne fra tidligere Tid; men det har ofte til Følge, at en Gjenstand drages frem til Forhandling, især naar den egentlig ikke hører hjemme paa Stedet, uden at den fremstilles saaledes, at den, der ikke har været tilstede tidligere i et Finantsudvalg, kan forstaae den, og Afstemningspunkterne fremsætter han heller ikke tilstrækkelig klart og bestemt nok.

Kayser er vistnok inde i adskillige Forhold, men han er paa ingen Maade noget stort Hoved og føler sig stadig besværet af det Arbeide, der paahviler ham, er næsten gnaven stundom under Byrden af sine Forretninger, og hvad hans Forhold til mig personlig angaaer, da kan jeg ikke sige at det har været trævent til hverdags Brug, men der er een Ting, jeg har Ret til at beklage mig over, og det er, at jeg ikke har faaet Leilighed til at bivaane de foreløbige Konferentser, uagtet jeg oftere har anholdt derom.

Fredag, 4. november. Af nogen Interesse og ikke ringe Vigtighed var det store Komiteemøde idag. Det lykkedes nemlig Monrad ved at slaae paa Følelsernes Tromme som Hall udtrykte sig om ham at faae Tsch.s Forslag til Grundlovens Titel forkastet og sin egen sat istedet og ved en følgende Afstemning trængt den næste Deel af Tsch.s Forslag ud, hvorved det var ubrugeligt for Resten. Følgen af Afstemningen var den, at Grundloven skulde forblive som den er og til den føies en Række af Ændringer, som saa Enhver maatte anvende paa vedkommende Sted, naar han vilde vide hvad der var gjældende Grundlov. Det Hele var en Følge af Monrads fine Tak-

tik, der forvirrede Bønderne, som naturligviis ikke kunne finde Rede i alt det Virvar af Forslag, der ere fremkomne. Men I. A. Hansens høitrvædende Følelssesprog under første Behandling, mod hvilket jeg har advaret Tsch., men han er nu eengang ikke den, der kan tage sig af sligt*). Da Afstemningen var foregaaet yttrede der sig strax høirøstet Misfornøielse, især fra P. Hansen (Vb. 4.), der ikke vilde have en saadan Grundlov. Hall sagde efter det store Komiteemødes Slutning, at man for den Slags Taler, som Monrad havde holdt, maaskee kunde høste Roes i „Fædrelandet“ eller „Dagbladet“, men at de ellers vare ikke meget værd.

Lørdag, 5. november. Idag havde G. Winther faaet et ikke ringe Antal Underskrifter af Bønder paa en Begjæring om paany at tage Tsch.s Forslag for, da der havde fundet en Misforstaaelse Sted. Han vilde ogsaa have mig til at skrive under, men jeg indvente, at jeg havde ikke misforstaaet Stemmegivningen, og kunde ikke sige at Andre havde misforstaaet den; det maatte de selv sige. Han afbrød mig imidlertid med den glødende Iver, som kun W. kan have, med det Spørgsmaal, om jeg vilde have Tsch. eller Monrad til Minister: hvorfor troer De, at alle de Andre ere saa glade? Imidlertid hjalp det ham ikke. Jeg talte nu til Tsch. derom, som blev meget ærgerlig, vilde slet ikke vide af den Ting at sige, og efter hvad W. siden fortalte mig var meget vred.

Søndag, 6. november. Jeg havde iaftes gjort et Udkast til et Forslag, der væsentlig støttede sig til Tsch. og optog Betingelserne for visse Paragraphers Bortfalden efter Hall; dermed gik jeg til Tsch., men han var kjørt ud idag, og jeg maatte derfor opsætte at faae ham i Tale til imorgen tidlig. Saa gik jeg til G. Winther, hvem jeg længe havde skyldt en Visit; han havde ogsaa gjort Udkast til et Forslag, forelæste mig det med megen Vigtighed, og standsede oftere forat gjentage Eet og Andet: „seer De, jeg siger“, det var Indledningen. Jeg traf Bohr idag, som var meget misfornøiet med I. A. H. Iaftes havde han været i Venstres Møde, og der talte Hansen ene næsten hele Tiden; Tsch. var næsten tilovers, sagde han. En høist comisk Episode havde Zahle givet ved at gjøre det Forslag, at Tsch. eller Hr. Hansen skulle udarbeide en Liste „over Alt hvad vi skulle stemme for, for saa kan Ingen tage Feil“. Det blev imidlertid Hansen for groft, og han (ligesom Tsch.) udtalte sig med Uvillie derom. Zahle fik en Vidsker for sin Iver. Ogsaa Winther var ærgerlig paa I. A. H. og gav ham Skylden for den hele Ulykke.

*) [Flere ord synes at mangle.]

Af W. erfarede jeg den høist ærgerlige Historie, at der i Hjerting helleringen har stillet sig til Valg.

Mandag, 7. november. Jeg fandt Tsch. idag i et meget nedtrykt Humeur, han var aabenbart krænket dybt ved den gjentagne Gange skete Forkastelse af hans Forslag, og han var derhos ærgerlig paa I. A. Hansen fordi han ikke havde talt til ham om den Meningsforskjellighed, der nu var imellem dem, medens oftere førend denne Sag kom til Forhandling Andre vare komne til ham og havde sagt ham, at Hansen udtalte sig stærkt imod ham i Byen omkring. Jeg erindrer nu at have hørt det samme, uden at jeg dog har lagt Vægt derpaa. Han sagde dernæst at hans Forslag, der jo nu var forkastet, hvorledes man end vendte og dreiede det vilde faae noget Usædvanligt i Formen, og at den Kritik, hvorfor det derved udsattes vilde dræbe det. Hertil svarede jeg at det troede jeg ikke, og at jeg havde forsøgt at indklæde hans Tanke i den simpleste Form... „Ja det er en anden Sag“, svarede han mig og da jeg nu viste ham mit Udkast erklærede han sig strax tilfreds dermed, og at han, naar det fremkom, vilde slutte sig principalt til det og subsidiairt til Halls.

Vi havde derefter et Møde i vor Forening efter Indbydelse af Raben, hvor jeg forelagde mit Udkast og hvor det fandt velvillig Modtagelse. Mange vare imidlertid stemte for at gaae ud fra Regjeringens.

Tirsdag, 8. november. Vi havde iaften en overmaade interessant Debat i den store Komitee, og det var da navnlig et Foredrag af Hall, der her gjorde Epoche. Det afbrødes ideligt af H.s Venner forat forstyrre ham og af Tsch. med Bifald. Jeg har optegnet strax Foredragets Hovedindhold og skal kun her bemærke, at der mellem Hall og hans tidligere Venner var en aabenbar Spaltning tilstede, ja Vrede. Ogsaa Casse mishandlede, saaat han var opbragt. Endelig kom Hage og vilde være vittig; talte om det ubehagelige i at blive afbrudt i en godt udenad lært Tale, og gjorde Hall saa opbragt derover, at Tsch.s Afbrydelse og stærkt udtalte Misbilligelse havde Nød med at forhindre et voldsomt Udbrud af Hall.

I Venstres Klub havde G. Winther omtalt I. A. H. som Majoritetens Fører, og derved gjort ham flou.

Zahle prostituerede sig stærkt idag ved et Forsvar for sin Lov om Pension for Enker efter Læger, der vare døde i Kholeratiden. — Nu er han ivrig for at faae Halls Forslag frem, medens han for nogle Dage siden foreslog et Navneopraab i den Anledning, for strax at faae at vide hvem det var der

vilde endnu gaae ud fra Regjeringens Forslag, og derved see den Sag afgjort.

Torsdag, 24. november. Mit sidste Forsæt, at ville føre min Dagbog nøiagtigt for Fremtiden, var priselig, men har ikke været udførligt. Jeg har maattet lade det være, da der ikke har været levnet mig Tid dertil, eftersom det har været det aldeles almindelige, at jeg med et kort Mellemrum til at spise til Middag har været paa Slottet fra 10—11 om Formiddagen til Klk. 11-12 om Aftenen.

Jeg vil nu kun optegne nogle enkelte Smaating, der kunne have Interesse. Saaledes to Smaatræk af Monrad. Under Forhandlingerne om Søndagens Helligholdelse anstrengte han sig svært for at faae det til at blive ved det Gamle; men det mærkede han vel, at Thinget ikke vilde følge ham her, og han valgte derfor et andet Middel. Han gik hen til Justitsm. og sagde til ham: De skulde ogsaa holde Deres Politie bedre i Ørene; sig, at de skal sørge for at Folk ikke blive foruroligere af Politiet inde i Husene, saa falder nok det Hele bort. Men Just. vilde ikke. Efter Afstemningen over Appanagesagen, da Tscherning-Rosenørns Forslag om Gagens Ophør imod forøget Appanage, gik han langsomt smilende hen imod Finantsministeren og sagde. „Di... di... skulde løse vos op!“ De vare af en fortræffelig Virkning, disse Ord. Jeg fortalte dem til Tsch. som vilde finde noget Alvor i dem, da han paastod, at Tillisch raadede Kongen at gribe den første den bedste Leilighed til at løse op. Imidlertid er jeg overbeviist om, at Ministeriet betænker sig to Gange, inden det gaaer ind paa den Plan, der skulde ligge til Grund for dette Foretagende, at slutte Aliance imellem Regjering og Kentrum, der skulde ødelægge Bondevennerne ved Valgene.

Vi have haft Konferentser i Finantsudvalget med Finantsministeren og Krigsministeren. Den første var den fine Mand, og Alting gik godt, endogsaa om Overskudsparagraphen kom man til Enighed. Krigsm. var ogsaa flink; men det er ikke muligt at faae hans Personale til at begribe eller til at ville begribe hvorledes vi ville have Finantsloven indrettet, hvilke Oplysninger vi søge.

Grundlovsudvalget har da nu endelig endt sit Arbeide, men det Upractiske i et saa stort Udvalg har efter min Mening tilstrækkeligt viist sig derved, at det er den saakaldte Redactionscomitee, der har lavet det Hele om imellem anden og tredie Behandling. Tsch. synes at have givet efter, og at ville gaae til hvilken Side, det viser sig at der kan gaaes; men foreløbig at holde Skindet af Enighed vedlige.

Søndag, 27. november. Det er Spørgsmaalet om Forfatningen, der nu træder i Forgrunden, og det med stærke Skridt; samtidigt hermed udbreder det Rygte sig, at Forsamlingen vil blive udsat førend vi begynde paa Grundloven, og Tsch. er ikke utilbøielig til at troe derpaa. Det gjør mig noget ilde stemt og det afpresser mig den Tilstaaelse, at det er høist misligt og kjedsommeligt at være villig til at understøtte en Regjering, der stiller sig hen og tier stille naar den angribes, og ikke kommer naar man kalder. Dhr. begynde at kjede mig og at ærgre mig og det saameget mere, som jeg tvivler om Muligheden af at de kunne fordrives for det første. Tsch. er aabenbart i en høist piinlig Stilling; han vil ikke bryde med I. A. Hansen, og paa den anden Side kan han ikke følge med ham, da det er ham om at gjøre at han ikke gaaer et Skridt videre, end at kan blive staaende der, hvortil han er kommet, om han skulde blive sat ind i Ministeriet. Derfor, troer jeg, er der det Vaklende og ubestemt-springende hos ham, som jeg ikke kan overse og ikke kan andet end beklage. Han reiser en Storm, udkaster en Fylde af Tanker, og naar saa det er gjort, saa viger han tilbage, og det er ikke let beregnet, hvor han ender. Han er en genial Mand, men han maa styres af Andre, og vil stedse blive det; thi han kan ikke styre sig selv.

Hjort og jeg have spekuleret paa at forsyne Regjeringens Forslag med Ændringsforslag saaledes at det omtrent kunde blive som vi ønske det; men det er vanskeligt at affatte det Forslag, hvorpaa det kommer an, nemlig det, der bestemmer Overgangsledet til det Nye, naar man aldeles ikke kjender Regjeringens Tanker. Summa Summarum, jeg er ærgerlig.

Mandag, 12. december. Atter er der gaaet en rum Tid siden jeg skrev i min Dagbog, og Skylden er den, at jeg har min Hyre med Finantsloven; men nu er den da paa det Nærmeste færdig, saa linder det, saa kan jeg igjen komme i den gamle Tour. Der har siden jeg sidst skrev i denne Bog tildraget sig Adskilligt, som dog nok var værd at lægge Mærke til, f. Ex. i Grundlovssagen. Da vi den 6te skulde have den for, hændte der sig noget lignende som før de tidligere Opløsninger, nemlig at der var Statsraad og at Ministrene ikke kom, saaat Mødet maatte hæves efter en Times Forløb. Det følger af sig selv, at der var en Masse af Rygter i Omløb, saameget mere, som der var Statsraad igjen i Onsdags og jeg troer endnu efter den Tid. Det skal være Hertugdømmernes Anliggender, der ere Gjenstand for Forhandlingerne; men af de Rygter, der have været i Omløb, vil jeg kun optegne eet, som Brockdorff i fuld Tro derpaa og med uhyre Iver fortalte mig, nemlig, at der havde været meget heftige Scener imellem Kongen og Statsraadet,

især Sponneck, men at Kongen var bleven opbragt og havde erklæret Ministrene, at de skulde enes med Rigsdagen, at han derefter var gaaet bort fra Statsraadet og ind i sine egne Værelser, og da Kammertjeneren vilde hjælpe ham Støvlerne af havde han selv revet dem af og slengt dem hen ad Gulvet osv. Det skulde være Kammertjeneren, der havde leveret denne Beretning, der naturligtviis er opfundet for at sætte Mod i de Frygtsomme, ligesom vi have haft nok af den Slags Røverhistorier ved de tidligere Opløsninger. — Lindhardt har betroet mig, at han ikke kommer mere igjen naar han nu reiser hjem i Julen, og han har ingen Efterfølger at sætte i sit Sted. Jeg har confereret med Hall om den Sag, men han har ikke kunnet skaffe mig nogen Kandidat og det er derfor blevet Aftale, at vi skulle see at faae v. Støcken paa Nibstrup til at stille sig, hvem Lindhardt er rede til at anbefale. Jeg har tilskrevet ham d. 10de og det skulde more mig ogsaa for Eriks Skyld, om han sagde Ja.

Jeg er bleven stærkt forkjølet i disse Dage, og er derfor kun maadeligt oplagt til at skrive idag.

Mandag, 19. december. Det interessanteste, der i de sidste Dage har tildraget sig, er Debatten om Overskudsparagraphen. Finantsministeren havde i en Konferance med os i Udvalget erklæret, at han nu ansaae en saadan Paragraph paa sin Plads, efter den Ordning, som nu var indtraadt i Finantsloven, medens han ifjor havde modsat sig den, fordi en saadan Ordning da ikke var tilstede. Jeg troede da at den hellige Grav var vel forvaret, og at denne Paragraph uden videre Modstand vilde gaaet igiennem; men det blev ikke Tilfældet. Et Par Dage før tredie Behandling fortalte Kayser mig, at Ministeren nu ikke vilde gaae ind paa den, fordi vi havde handlet saa ilde med Krigsministeren. Det var aftalt i Sammenkomsten, at Paragraphen nærmere skulde forevises Sponneck, forat han kunne yttre sig om dens Redaction; det skete nu imidlertid ikke og jeg troer, at Keyser egentlig ikke ønsker at det skal skee. Der har været mig noget mistænkeligt ved denne hele Sag; thi efter Sponnecks Tiltrædelse af §, havde det været naturligt at den fremkom allerede til anden Behandling, men det har Monrad ikke villet; hvorfor, har jeg aldrig kunnet udfinde. At nu imidlertid Sponneck vilde gaae fra sit Ord, det havde jeg saameget mindre ventet, som han, da Monrad bragte den paa Tale, selv angav Grunden, hvorfor den var paa sin Plads, udentvivel for derved at retfærdiggjøre, at han nu gik ind paa den, da han dog ifjor havde modsat sig den. Hans Polemik imod den i Thinget var derfor ogsaa saa slet, som den vel kunde være, og reducerede sig til, at

Ministeriet forventede, at det vilde være lettere at faae Penge til Krigsministeren siden ved Tillægsbevillinger, dersom denne Paragraph ikke var der, end dersom den var der. Da Sagen stod tvivlsomt, kom Zahle ned til mig og bad mig tage Ordet, da jeg var Statsrevisor; han var nemlig ivrig for at faae Sagen forkastet, som han jo da næsten altid er ivrig. Jeg gjorde det, men ikke i den Retning, han vilde det, og skjøndt modsagt af Tsch. troer jeg af de mange Yttringer derom, som ere gjorte til mig, at jeg væsentlig bidrog til at sætte Paragraphen; selv Monrad sagde, da vi efter Afstemningen kom ud paa Gulvet, „det var i Grunden Deres Spørgsmaal, der stillede Sagen allerklarest“. Det gjorde imidlertid Indtryk paa Tsch., at vi her vare uenige, og den næste Morgen, ionsdags, kom han op til mig, og sagde, at han ikke kunde forstaae mig igaar; „naar De siger noget ved en saadan Leilighed, da pleier det at være saa vel overveiet, at jeg denne Gang ikke kan lade være at tænke over Sagen paany; ja jeg har tænkt paa den selv inat“. Vi kom da i en Samtale paa 2-3 Timer og jeg troer han indsaae sin Uret, skjøndt han ikke vedgik den. Jeg har ikke tænkt saa lidt baade før og siden over den Materie, men jo længere jeg tænker over den, desto klarere bliver det mig, at Finantsministeren ikke for Alvor, i sit Hjerte, kan have villet modsætte sig Paragraphen; men at han har opponeret tvunget dertil af de andre i Statsraadet, navnlig Krigsministeren.

Efter to Møder d. 20 Dc., i hvilke Alberti greb Leiligheden til at vise sin Udholdenhed i Anledning af Straffebestemmelser for Beskadigelser af den electricke Telegraph, reiste jeg til Slagelse om Aftenen, og kom i Roeskilde til at tale med Ottesen, der havde været i en Samtale med Kongen samme Dag. Denne havde da talt om, at han jo havde givet den frie Forfatning, at han elskede den og „jeg vil ikke af med Jer, skjøndt man raader mig dertil; men I skulle ogsaa være ordentlige, og I maae ikke negte til Krigsvæsenet de Penge, som ere nødvendige. I troe maaskee at det er Krigsministeren der vil have det; men det er feil; det er ikke ham, men mig, der vil have det. I maae vide, at dersom jeg ikke underskriver Finantsloven, saa kan Ingen faa sin Lønning udbetalt, hverken Amtmanden eller Byfogden, eller Præsten eller Sogneforstanderen eller Nogen anden“. Han vilde nu, tilføiede Ottesen, ret gjøre mig det begribeligt, hvor galt det vilde blive, og saa kom han til at nævne ogsaa Sogneforstanderen, som han altsaa maae troe ogsaa findes i Finantsloven. Han fortalte mig dette i en Kreds af Bønder, der reiste med, og der blev da naturligviis en lydelig Latter blandt dem Alle, skjøndt der dog deri blandede sig en Beklagelse over en saadan allerhøieste Uvidenhed. Man kan ikke andet end falde i alvorlige Tanker over det gamle

Europas beklagelige Skjæbne at maatte lystre de kronede Hoveder, om de ogsaa ere tomme, og saa dertil holde Lovtaler over dem paa en Maade, der stundom nærmer sig til Tilbedelse. Kicero fortæller, at den ene Augur loe, naar han under sin Function saae til den anden, og dette Factum pleier man at anføre som et Vidnesbyrd om, at Hedenskabets Tid var omme; hvad betyder da nu det, at den ene Bonde leer i Khor med den anden, naar de i privat Samtale drøfte allerhøieste Anskuelser?

1854

Min Ankomst herind i det nye Aar var d. 6 Januar omtrent til den Tid, jeg skulde i Møde. Det første mærkelige, jeg her oplevede, var en Samtale med Ørslef, der ogsaa havde haft Audients hos Kongen, og for hvem denne havde udtalt sig omtrent som til Ottesen, men mere ligefrem truet med at ville hæve Forfatningen, naar man ikke gav ham Penge til Soldater, idet han havde tilføjet, at man kunde vente et nyt Oprør i Hertugdømmerne, dersom dertil gaves Leilighed, og deraf villet godtgjøre Umuligheden af at foretage Permissioner. Det er interessant.

Onsdag, 11. januar. Vi have ikke i disse første Dage oplevet noget Mærkeligt. Der ere endnu stedse mange borte, skjøndt Grundloven alt er kommet til Forhandling. Krigsministeren har imidlertid dog den første Dag (d. 6.) fundet en Anledning til at vise sig som en Fandens Karl i Anledning af Tsch.s Lov om Userød, rimeligviis støttet til H. M.s Anskuelser om Krigsvæsenet. At man foer haardt løs paa ham i den Anledning, og tillige opfordrede Ørsted til at tage sig af hans Opdragelse har dog frugtet noget; thi da Finantsministeren vel ikke gik sin Vei i Mandags, men dog ikke gav Rosenørn noget Svar i Anledning af hans Spørgsmaal under Møntsagens tredie Behandl. gik Ørsted, som ogsaa da var tilstede, hen til ham og bad ham at give Svar, og han gjorde det da saa ogsaa. Den Gamle er dog unegtelig i Grunden en virkelig liberal Mand, og jeg maa beundre det Talent, Tsch. har til at tale godt for ham i Grundlovssagen; kan han vel ikke omvende den Gamle (det var nu ogsaa formeget forlangt), saa bringer han det

dog dertil, at han leer ad det i al Godmodighed, naar han forudseer, at hele Thinget vil gaae ham imod.

Lørdag, 14. januar. Dagen igaar bragte os dog en Nyhed. Det viste sig under Mødet, at Barfod løb omkring med en Liste og Zahle betroede mig, at det var en Liste til Stiftelsen af en ny Klub, og bad mig om endelig at tegne mig. Lidt efter kom ogsaa B. og overleverede den til Müller med Bøn om, at han vilde selv læse den og derpaa give den til sine to Naboer. Jeg fik den da saa, og fandt en Indbydelse til selskabelige Sammenkomster Østergade No. 72 af Rigsdagsmænd „og Andre“. Listen var undertegnet først af Barfod selv, (i det Mindste syntes det saaledes), men dernæst af flere Grosserere, f. Ex. Melchior, Philips, Puggaard, A. Hansen, og flere Andre, som jeg ikke i Øieblikket erindrer. Derhos af Monrad, A. og H. Hage, Rosenørn og adskillige andre Rigsdagsmænd, hvoriblandt de ivrigst nationale f. Ex. Jacobsen. Men nu kommer det Bedste. Efter Mødet talte jeg med Tsch. derom, og han fortalte mig da, at Monrad først havde præ-senteret ham en Liste eller rettere en Indbydelse af den nævnte Art, uden nogen Indbyders Underskrift og bedet ham at underskrive den. Tsch. havde da sagt, at han jo saa vilde staae som Indbyder, hvortil Monrad havde svaret, at det jo ikke kunde skade. Men Tsch. havde da taget Indbydelsen og skrevet nedenunder, at han var allerede Medlem af een Klub, og kunde ikke være det af flere, hvori jo unegtelig var noget Drillende. Monrad havde sagt dertil, at det var ikke det, han vilde have, og derefter maa det formodentlig have været besluttet at overgive Sagen til Barfods Omsorg, hvilket dog i Grunden er en stor Latterlighed.

Heraf er det da klart, at man har noget i Sinde, at man tænker paa at tilveiebringe Forbindelser naturligviis imod Ministeriet, og jeg kan ikke for-tænke Folk deri; thi den nuværende Tilstand, hvor man lader os ene med Ørsted, der ikke kan forstaae os og ikke kan gaae ind paa Rigsdagens Tanke-gang er utaalelig. Tsch. vil imidlertid modarbeide Planer imod Ministeriet, der udgaae fra Monrad-Rosenørn, men jeg fandt en ny Bekræftelse paa, da vi fulgtes ad hjem, at han selv kun mangler en Slesviger og en Holstener af nogenlunde Navn forat forsøge paa at skubbe til Ministeriet. Vi faae nu at see, hvad Klubben vil føre i sit Skjold.

Tirsdag, 21. februar. Det er altsaa nu over en Maaned siden, jeg skrev i min Dagbog, og jeg vil angive Grunden dertil; den mellemliggende Tid har været saa fattig paa ethvert Fremskridt, enhver egentlig Begivenhed, at

jeg ikke har fundet det Umagen værd at sætte Pennen paa Papiret angaaende dens Kummerligheder. Vi have forhandlet i Grundlovssagen med Ørsted uden dog at faae nogen Mening at vide, der kan kaldes Ministeriets, og den Kjede, Sløvhed, Udmattelse, der er fulgt deraf, er brugt af Oppositionen til at ophidse imod Ministeriet og ikke uden Held. Underudvalget i Grundlovssagen er sammensat saaledes, at det yderlige Partie har Overhaand, idet flere ere valgte af Venstre, hvis eneste Fortjeneste er den, at de gjøre sig vigtige som Oppositionsmænd, f. Ex. Brochdorff, L. Schöler, Schroll, og efter disses Opfattelse meddeles saa det i Udvalget Passerede til os udenfor. I Udvalget har Ørsted ikke været enig med Finantsministeren, der oftere stærkt er traadt op imod den Anskuelse, at den danske Rigsdag skulde have Fællesforfatningen til Discussion, skjøndt han har indrømmet, at det var den danske Forsamlings juridiske Ret. Forøvrigt have de forskjellige Anskuelser, hvormed man kom i Udvalget, haft Indflydelse paa Opfattelsen.

Under disse Omstændigheder havde Professorerne en ikke ringe Udsigt til at kunne sætte en bestemt Majoritet imod Ministeriet. Mærkeligt er det, at B. C. ikke i længere Tid har gaaet med Tsch., men, skjøndt han vidste at denne havde andre Planer, arbeidet i Overensstemmelse med Prof., om ikke i Forbindelse med dem, hvad vel kan være muligt. I. A. H.s Holdning har været tvetydig og han har ved Besættelsen af Udvalgene, som han nu ene holder i sin Haand, stedse smigret for dem, der gjorde sig til Fandens Karle ved at trumfe imod Ministeriet. Saaledes i Korthed var Stillingen, da Tsch. i Løverdags meddeelte mig, at han havde faaet et Brev fra Sponneck, der meddeelte ham, at Ministeriet gjennem denne havde bedet ham stille som Betingelse for Overgangen til den forandrede Grundlov følgende Ændringsforslag til det Forslag til Grundlovsbestemmelser om Forandringer i D. R. G., som var fremgaaet af Underudvalgets Forhandling med Ministeriet: „Ved Lov fastsættes, naar nærværende Grundlovsbestemmelser skulle træde i Kraft“. Derhos bad Sp. ham at vise den Opoffrelse at virke for det under Haanden hos sine Venner. Efter Winters kloge Raad gjordes dette ikke bekjendt almindeligt; men der sammenkaldtes et Møde i Klubben, som jeg bestemte mig til at overvære, første Gang i lang Tid. Der var ikke faa Medl. tilstede, blandt andre Lindberg. Tsch. forelagde nu Sponnecks Skrivelse og opfordrede Folk til at yttre deres Mening om, hvorvidt man kunde vente, at Folk vilde gaae ind derpaa. I. A. Hansen gik under Tsch.s Tale og en senere fremkaldt Ordvexel frem og tilbage henne ved Døren, øiensynlig urolig og maaskee forlegen. Han traadte saa frem og erklærede,

at han vilde bringe i Erindring, at han altid havde sagt, at han vilde stemme for dette Forslag, naar det tiltraadtes af Regjeringen, og at han kun havde stemt derimod, fordi dette ikke hidtil var skeet. Nu vilde han altsaa stemme for det; saa gik han. Derpaa tog Dirigenten Schøler Ordet og forraadte, at han havde underskrevet et Forslag, som Aagaard var kommen med, og begyndte nu at vrøvle om den Haan, Ministeriet havde viist os, og gjentog sine Ord oftere, som han pleier. Saa forgik Taalmodigheden Tsch., han afbrød ham heftig, at han ikke lod sig haane, og frabad sig fornærmelige Beskyldninger imod sig og sine Venner. Schøler vilde nødig give efter og det kom til et heftigt, jeg kan sige voldsomt Udbrud, da ogsaa den fyenske vigtige Petersen erklærede, at han var med, under hvilket S. forlod sin Præsidentpost, truede gjentagne Gange med at ville gaae, i Forventning om at dog Nogen skulde holde paa ham, og maatte endelig gjøre Alvor deraf, da flere hidsigt bade ham om at gaae over til Rumlerne, og skjældte ham ud, fordi han havde brudt et Løfte, han havde givet Tsch. i Udvalget. Brochdorf befandt sig meget ilde, skjøndt han ikke havde underskrevet og fortrak endelig. Lindberg erklærede nu til Alles Forbauselse, at han jo vistnok igjen vilde stille sit tidligere forkastede Forslag, som naturligviis igjen vilde blive forkastet, men saa stemme for det nu forelagte, i hvilken Anledning G. Winther roste ham høitideligt, hvorover L. blev saa rørt, at han, da vi andre strax efter samlede Underskrifter forat see, hvormange man kunde regne paa, skrev under med. Stemningen var meget høitidelig og alvorlig; men da G. W. og jeg fulgtes ad ned ad Trappen, udbød han i en høi Latter over den Lovtale, han selv havde holdt over L. og paastod, at Tsch.s Vrede kun var Komoediespil, hvad jeg dog ikke troer; men jeg kunde ikke andet end lee med, navnlig over den Stakkel Schøler, hvem især P. Hansen (V. 4.) havde været slem ved. Rugaard gik uden at ville paategne. Resultatet blev dog, at man kunde indsee, at Forslaget vilde gaae igjennem. *Søndags løb* Winther omkring og samlede Underskrifter og havde derved sikkret Majoritet. Tsch. lod tillige et Møde i Udvalget sammenkalde ved Ombud til alle Rigsdagsmænd og bestemte Tiden til Mandag Middag. Imidlertid havde det skete udbredt sig gjennem Rygtet til alle Rumlere, der naturligviis bleve høist ublidt berørte og kom i den heftigste Bevægelse; men de indsaae vel, at Spillet var tabt og der blev da ikke andet tilovers end at udøse sin Galde over Tsch. og haabe paa Landstinget. Jeg besøgte Tsch. men fandt ham ved Middagsbordet og han kom derfor til mig Mandag Morgen. Først havde Winther besøgt mig og vi talte saa sammen om Eet og Andet; blandt andet vilde han have mig gift, Noget flere Andre have

haft isinde i den sidste Tid. — *Med Tsch. havde jeg en interessant Samtale.* Det fremgik af den, at han ikke er større Ven af Ministeriet, end at han vilde spænde Been for det, saasnart han blot kunde det. Men han anseer det ikke muligt for sig selv at danne et Ministerium, vil ikke selv ind i et saadant, men vil anbefale Geheimeraad Scheel til Kongen som den, der kan danne et Ministerium. Naar T. selv havde en sikker Majoritet i Folkethinget, og kunde sige til Scheel: jeg har den her, saa vilde denne efter det Forhold, hvori T. staaer til ham kunne lade sig bevæge til at træde frem; S. er den eneste, der paa Prent har yttret saadanne Tanker om Forholdenes Ordning, som dem, for hvilke T. selv kjæmper, og han er derhos den eeneste fremragende Personlighed, der har erklæret sig rede til at bringe Tingene i Orden med Fru Danner. Dette var ikke nye Tanker hos Tsch.; men han havde allerede i Efteraaret betroet B. C. dem, og han havde vel tilsyneladende gaaet ind derpaa, men han havde tillige underhaanden arbejdet derimod og bidraget til at gjøre en saadan Eenhed umulig. Rugaards Vægning kom ene fra B. C. og fra samme Kilde hidrørte Artiklerne i Morgenposten, der fnysede imod Ministeriet; men med Kentrum vil T. ikke indlade sig; han vil ikke have flere Eidergalskaber. Med Monrad og ham vilde en Samvirken være umulig; begge vide det godt, at den Ene maatte fornegte sig selv, forat det skulde være muligt, at han kunde gaae sammen med den Anden. Efter Mødet i Klubben i Løverdags havde han truffet Rugaard i Rigsdagens Læseværelse og der presset ham, og saa faaet ud, at R. da ganske vidst vilde styrte Ministeriet, og da saa T. trængte ind paa ham, forat han skulde nævne de nye Ministre, saa nævnede han først T. selv, hvortil denne svarede, at han ikke vilde være Minister og at saa Ingen kunde gjøre ham dertil, ikke engang Kongen; Ulykken var den, at man ikke vilde erkjende ham som Fører saaledes, at han kunde bruge Majoriteten, men at Maj. vilde bruge ham.

„Af mig bliver der altsaa ikke noget; hvem saa til de øvrige Poster?“ spurgte T. videre, idet han nu vilde see at faae R. pumpet for Alvor. R. nævnede da B. C. til Justitsminister. T. kunde dog ikke troe, at denne selv var Ophavsmand til denne Dumhed og overtlydede R. om, at han gjorde B. C. en meget slet Tjeneste ved at sige sligt om ham, hvorved han gjordes latterlig, da han aldrig havde udmærket sig i nogen Maade, der kunde qvæleficere ham til en saadan Post; havde det endda været til Indenrigsminister vilde dog noget kunne have talt derfor, da han havde beskjeftiget sig før med den Slags Sager; men ogsaa her var han umulig. R. kunde naturligviis ikke forsvare sig; de øvrige Ministre meente han, man fandt nok. — T.

har tidligere talt til mig om baade det ønskelige i, at han kunde byde over en bestemt Majoritet, og senere at B. C. gik sin egen Vei, og opholdt Finantsloven i Landstinget forat tvinge Ministeriet derved, noget han stærkt misbilligede; men jeg har ikke før haft Leilighed til saa bestemt at erfare T.s Planer som da, og havde jeg vidst mere om disse skulde jeg ikke have tænkt paa en Forening med Kentrum og maaskee afværget, at man gik saa yderligt, som man er gaaet.

Igaar kom da Mødet istand i Udvalget, og det var vrede Ansigter, man her mødte. H. Hage mødte med sit pathetiske Foredrag, forat spørge Tsch. om det var efter en Statsraadsbeslutning at der var skeet en Meddelelse til ham, eller en Opfordring til ham om at handle, og saa hundrede andre Ting. Tsch. svarede ham, at han havde en Formodning om, at Ministeriet vilde tiltræde dette Forslag; mere vilde han ikke sige; det nærmere forbeholdt han sine Venner, H. H. fik Intet at vide deraf. Hall klagede over først seent at have faaet Tilsigelsen, og derfor at være overrasket ubehageligt. Monrad raadede at fastholde det i Udvalget Vedtagne; men vilde dog gjerne vide, om Forslaget havde Majoritet eller ikke, da Sagen jo derved kunde stille sig anderledes. Jeg sad tæt ved ham, og vidskede til ham, at jeg vel kunde indsee, at Forslaget kunde stille sig heelt anderledes, eftersom det bekjæmpedes som et Forslag, der opgav det at see Fællesforfatningen eller ikke, og jeg vilde derfor sige ham, at det rimeligviis havde Majoritet. Efter en lille Betænkningstid svarede han: ja det gjør ikke noget; det gaaer ikke igjennem i Landstinget. — Timroth og Barfoed gave nu noget af sig, og A. Hage erklærede, at han ikke turde gaae ind paa Forslaget for sine Vælgere, og gjorde derhos hadefulde Udfald imod Tsch. — I. A. H. motiverede sin Overgang til Forslaget, og udviklede Fordelene ved det osv. — Tsch. var særdeles godt oplagt og huggede løs paa dem Alle, især Tiemroth og Valentin, saa det var en Fornøjelse at høre. Det er nu altsaa Landstinget, der skal gjøre Udslaget. Vi ere idag avancerede et godt Stykke ved Grundlovens tredie Behandling, og jeg anseer det for afgjort at der imorgen vil være en ikke ringe Majoritet for Forslaget.

Onsdag, 22. februar. Der blev Intet af Grundlovsmødet idag, da Ministeriet ikke kunde komme formedelst Statsraadet. Vi holdt da Rigsdag i Læsesalen, hvor Monrad samlede en lille Kreds om sig, hvoriblandt jeg. Han var meget ærgerlig over at den nu forhaanden værende gunstige Konstellation skulde gaae hen uden at kunne blive benyttet. Han nævnede saaledes, at Kongen var mindre gunstig stemt mod Ministeriet netop i nærværende Øie-

blik, at det efter for saa kort Tid siden foretagne Opløsninger ikke var sandsynligt, at Kongen vilde indlade sig paa nye og at Europa nu havde saa fuldt op at gjøre med andre Sager, at det aldeles ikke havde tid til at tænke paa os; det var derfor, yttrede han, den rette Tid til at faae sat det igjennem, at vi skulle have Fællesforfatningen at see inden Grundlovsforandringerne træde i Kraft. Han drev nu paa den gamle Kile, at alle de, der nu vilde stemme for Forslaget, havde forskrevet sig i Klubben til Tscherning, og henstillede, om det dog ikke var for megen Magt at give en enkelt Mand. Han anvendte vel godt en Time, maaskee mere paa at omvende os. Der er stor Sorg i Israel over det, som man aner vil skee. Ogsaa Hall kom til og blandede sig i Sagen, Tiemroth var dog især ivrig. Tilsidst kom Tsch. til, og saa blev jo Passiaren endnu livligere. Tiemroth truede med at ville bringe Sagen for i Salen, og han kan være tosset nok dertil.

Efter hvad man har kunnet erfare om det, der er passeret i Ministeriet angaaende Grundloven, saa have flere Ministre, blandt hvilke Sponneck, holdt det for det Rette kun at foreslaae en Grundlovsbestemmelse om Forandringer i Grundloven; men Scheel havde antaget det for heldigere at revidere Grundloven og saa vilde de Andre ikke gaae ind derpaa, uden tillige at foreslaae adskillige Forandringer i Grundloven, for ikke ved at foreslaae dem uforandret paany at skulle synes at ville give dem en ny Bekræftelse. Det blev da Ørsted overdraget at holde paa at Kongen skulde give Fællesforfatningen som det Væsentlige i Ministeriets Fordringer, og ikke videre strengt at holde paa de foreslaaede Forandringer i Grundloven. Men Ørsted, som skulde udføre denne Beslutning, fulgte sin Natur: holdt ikke videre paa at ville give Fællesforfatningen, men sloges med Rigsdagen om Grundlovens Friheder. At dette var en stor Feil har Sponneck indrømmet Tsch. og ligeledes at det var en stor Feil, at Ministeriet ikke anderledes har controleret Forhandlingerne.

Torsdag, 23. februar. Det gik da slet, og ved Ministeriets ubetænksomme Holdning. Tsch. havde aldeles slaaet Monrad, der angreb ham, og Hall udtalte sig for Tsch.s Forslag, saaat Alt lovede et heldigt Udfald. Saa tog Sponneck Ørsted ind i Ministerværelset, aabenbart forat instruere ham, og da de kom ud igjen udtalte Ø., for hvem Sponnecks Tankegang maaskee har været for subtil, sig saa utydelig, at man ikke vidste enten ud eller ind. Tsch. tilkjendegav sin Misfornøielse. Ørsted saae hen til Sp. Den Gamle havde sat sig foran mig, og ved ethvert Ord af Vigtighed, navnlig naar Tsch. talte, saae han til Sponneck, der aabenbart var den styrende. Endelig

gik S. hen til Ø. og spurgte, om han havde noget imod at han tog Ordet, hvortil Ø. svarede nei paa en Maade, som tilkjendegav at han saae det gjerne. S. begjærede da Ordet af Formanden og udtalte nu med megen Bestemthed, at Regjeringen fastholdt sit Forslag og kunde derfor ikke tiltræde Tsch.s; men betegnede dette som det eneste, der aabnede Udsigt til en Overeenskomst i denne Samling, og som ikke nu, men maaskee senere kunde lede til en Overeenskomst. Hermed var Tsch. ikke tilfreds og truede med ikke at ville holde paa sit Forslag. Da Forhandlingerne vare endte kom B. C. ind og tog strax fat paa Tsch., vilde ikke høre noget om, at jeg sagde, at der dog ikke var nogen Realitetsforskjel tilstede, og trak af med ham i Forening med Rottwitt, der kaldte Ministrene (privat naturligviis) nogle Slyngler.

Fredag, 24. februar. Enden blev da, at der ikke kom nogen Overeenskomst istand, hvad jeg meget beklager og som hidrører fra de Andres Indflydelse paa Tsch. Han erkjendte selv, at naar Alt kommer til Alt, kunde Ministeriet ikke udtale sig om Overgangsmaaden anderledes end det gjorde, naar det vilde fastholde sit eget Forslag, men saa vilde han forcere Ministeriet til at love at arbeide for hans Forslag i Landstinget og tillige tage sig af hans Forslag om Udskrivningens Henlæggelse til den særlige Forsamling: og det kunde den naturligviis ikke.

En Yttring af Tsch. til mig beviser, at han er af den Mening, at Landstinget vil med Fornøielse gaae ind paa Regjeringens imod Kundgj. af 28. Jan. stridende Forslag til Udskrivningens Henlæggelse til Fællesforsamlingen, og frygter, at man derigjennem vil søge Midlet til at ødelægge Værnepligtsloven ved Undtagelser. Det var denne Frygt, der blev den afgjørende i det sidste Øieblik, og Tsch., der ellers forsvarer den Tankegang, at det er rettest at stole paa at enhver til en given Tid tilstedeværende Forsamling nok vil gjøre sin Pligt og at man derfor ikke skal lægge stor Vægt paa at erholde Grundlovsbestemmelser for Alting, tog nu sit Forslag tilbage fordi han frygtede, at naar Landstinget gik ind paa Regjeringens Forslag, og naar vi saa ogsaa gjorde det, og naar saa Fællesforsamlingen gik ind paa for mange Undtagelser, saa kunde vi faae Værnepligten ødelagt — denne Række af usandsynlige Muligheder blev den bestemmende.

Da Afstemningen havde fundet Sted, stod jeg ude paa Gulvet og talte med Gram. De Coninck kom saa hen til mig og sagde: „Vi kunde ikke ha' Jer i Toldsagen og Arvesagen, nu skal vi den Onde gale mig nok faae Jer“. Saa gik han og Gram gjorde, flou over dette Udbrud, en Slags Undskyld-

ning for de C. ved at sige: ja han er saa glad, at han ikke veed hvad han siger. Men dette Udbrud forraade dog de Forhaabninger, der hos Rumlerne knytte sig til denne Afstemning.

Lørdag, 25. februar. Angaaende den Virkning, som Afstemningen igaar har udøvet paa dem, der ønskede et Brud med Regjeringen, skal jeg blot bemærke, at da jeg idag mødte Brockdorff i Gangen og spurgte til hans Befindende, begyndte han at dandse og sang derhos „Dansken har Seier vundet“. Det kan ikke være smaa Forventninger, der bringe B. til at dandse ved Tanken om dem.

Onsdag, 1. marts. Forventningerne dale efterhaanden hos os Alle og det synes at blive stedse mere klart, at Forsøgene paa at styrte Ministeriet ville reducere sig til at vedtage den Adresse til Kongen, som igaar fremkom i Mødet paa Børsen, og som er af et meget uskyldigt Indhold. Jeg talte med de Coninck igaar om Partiets Bestræbelser og han har allerede opgivet Haabet om et gunstigt Udfald og ventede sig kun en Prostitution paa Børsen. Jeg har talt med flere af Landstinget om den hos dem formodede Tilbøielighed til at gjøre Forandringer i Bestemmelserne om Udskrivningen, men har ikke kunnet finde det ringeste Spor dertil hos Nogen, og det er mig klart, at Tsch. er narret til at tage sit Forslag tilbage ved en rimeligviis af B. C. opfunden Tilbøielighed hos Landstinget til at gaae ind paa Forandringer i Værnepligtsloven. Dette Tsch.s Yndlingsbarn har man fortalt ham var i Fare, han har troet det, og forat sikkre det har han gjort et Skridt, der spilder os et Aar i vor Udvikling. Dog vil jeg ikke lade det være upaaagtet, at Rumleriet havde fundet saameget Indpas hos os, at vi endnu engang maatte give Lærepenge, men disse ere rigtignok noget dyre.

Landstinget synes stemt til yderlig Modstand, og dersom det ikke er blevet noget afkjølet ved Børsmødet, saa vil Regjeringen der møde en vild Modstand, der vil gaae ud fra Forudsætninger, fra hvilke vi for længe siden hos os ere komne bort.

Fredag, 3. marts. Jeg traf Tsch. idag i Læsesalen og spurgte ham om, hvad B. C. egentlig vilde. Som han begyndte at vare mig kom denne til og nu fortsattes Samtalen om det samme Thema. Jeg yttrede den Forvisning, at B. C. havde givet sig selv et Svar paa det Spørgsmaal „hvad saa“, hvis den uforandrede Vedtagelse af Grundlovsforslaget som det er kommet fra Folkethinget blev Resultatet af Landstingets Forhandlinger. Tsch. paastod Nei;

B. C. havde kun det Haab, at naar Forslaget blev vedtaget baade nu og i næste Forsamling, da maatte dog Ministeriet gaae sin Vei. Tsch. lagde Vægt paa, at Ministeriets (hans eget tilbagetagne men nu af det stillede) Forslag til § 5 var bedre end det i Folkethinget som § 5 Vedtagne, og fordrede den derfor vedtaget nu, da den fremkom fra Regjeringen. B. C. svarede kun dertil „ja han har — Gud forlade mig det — en Mund som en Procurator“. B. C. paastod dernæst, hvad der dog er usandt, at han havde udtalt sig aldeles bestemt imod Forslaget ved første Behandling af Grundlovssagen i Landstinget. Jeg kan ikke andet end være bekymret over Udfaldet af den tilstedeværende Spaltnig; thi jeg troer at B. C., der har Ophidselsen paa sin Side, vanskelig giver efter, maaskee ikke kan give efter uden at prostituere sig overfor givne Tilsagn, baade til Venner og nu venskabeligt logrende Fjender; thi al den Erfaring jeg hidtil har haft om at tage et falskt Paaskud til Opposition har viist mig, at det ender med deres Prostitution, som have villet „skyde om Hjørnet“.

Mandag, 6. marts. Idag var et stort Møde i Venstres Klub om Grundlovssagen. Det Mærkelige ved dets Begyndelse var, at Tsch. ikke havde faaet nogen ligefrem Tilkjendegivelse af den, der havde sammenkaldt det (B. C.), men kun hendelsesviis hørt det, og at G. Winther slet ikke vidste Noget derom, før jeg kom forat hente ham. B. C. mødte med Holberg, og disse to havde aabenbart gjort Aftale indbyrdes og med I. A. Hansen. B. C. udbredte sig udførligt over det Offer, man vilde have ham til at bringe, og dernæst talte Holberg noget Vaas. Man fremhævede især Værnepligtssagen, aabenbart forat fange Tsch. dermed. Denne holdt derpaa et altfor grundigt Foredrag om denne Sag og raadede til at følge Regjeringens Forslag. B. C. erklærede nu, (med tilsyneladende stor Selvovertindelse) at han i det høieste kunde lade sig bevæge til at holde sin Stilling svævende ved anden Behandling; men førend han gjorde det, maatte han have en Opfordring af nogle og halvtreds i Folkethinget til at handle saaledes, og det inden imorgen tidlig. Dersom saa Ministeriet frafaldt sit Forslag til § 2 til tredie Behandling og paany stillede det til § 5, saa vilde han see hvad han kunde gjøre. Tsch. gik ind paa at ville skaffe ikke en Adresse til B. C. men Underskrifter paa en Erklæring om, at man vilde stemme som antydet, og efterat Revisorvalget af Tsch. havde været bragt paa Tale, gik jeg hjem ad med ham. Han overdrog mig at affatte det, der skulde underskrives, hvad jeg paatog mig med den Bevidsthed, at det var forgjæves; thi Monrad og Flere havde holdt saa antageligt Huus med Venstre i Læsesalen sidst, da der var underskrevet, at

det ikke mere kunde være at vente, at et tilstrækkeligt Antal skulde gjøre det. Underveis fortalte Tsch. mig, at han havde talt med Sponneck om Ministeriets besynderlige Stilling, og at denne da havde sagt, at Ørsted og han selv samt tildeels Scheel vare tilbøielige til at give Folkethinget Ret m. H. t. § 2; men at Hansen havde erklæret, at han vilde gaae ud, dersom han ikke fik fælles Udskrivning, og dette havde bevæget de nævnte Ministre til at forsøge deres Lykke, da C. Moltke naturligviis holdt med H. og nu ogsaa Rev.-Crim. der ellers tidligere havde været derimod; og man havde maattet gjøre dette Forsøg for at holde Ministeriet sammen. Om og hvorledes dette vilde lykkes, dersom Rigsdagen ikke gik ind paa hans Ændring til § 2, det kunde Sp. ikke endnu sige.

Tirsdag, 7. marts. Det viste sig strax iaftes at være en Umulighed at faae Underskrifter, noget Tsch. knapt vilde troe; jeg maatte gjentagende forsikre ham det og saa begreb han paa engang, hvad jeg alt havde anet, at B. C. havde godt vidst dette forud, og derfor trygt kunnet gjøre Betingelsen. G. Winther blev vred og vilde i sin Vrede ikke stemme paa B. C. til Statsrevisor.

I Landstinget optraadte Ørsted endnu bestemtere end man havde ventet for Ændringsforslaget til § 2, der af Sponneck sattes lige med det til § 5. Derved er Stillingen gjort let og simpel for Venstre og Alle ere nu enige om Modstand. § 2 efter Regjeringens Forslag havde kun 10 for sig.

Onsdag, 8. marts. Der arbeides stærkt paa at sætte Schoelin [Schovelin] igjennem som Statsrevisor og der holdtes idag efter Barfods Indbydelse et Møde i anden Afdeling derom, hvor Monrad drev stærkt paa Sch. Jeg noterer dette, fordi jeg erindrer, at han i Finantsudvalget engang kom til meget bestemt at udtale sig for, at det igrunden var ligemeget hvem der var Statsrevisorer, naar man kun ikke skiftede med dem. Man vil tilbyde at stemme paa B. C., dersom saa Venstre vil stemme paa Schovelin.

Torsdag, 9. marts. Det har været en noget stormende Dag den 9. Marts. Monrads Interpellation blev foretaget om Middagen, og vi havde to Rumlerimøder om Aftenen.

Ved Middagsmødet finder jeg ikke noget særdeles at antegne. Efter Mødet indbød man først til et Møde i Venstre Kl. 7 og derefter indbød Monrad til Møde i Folkethingssalen baade Folkething og Landsting til 8½, hvor da Monrad vilde forberede en Adresse. Kl. 7. holdtes Mødet i Klubben, hvor

Forhandlingerne aabnedes af B. C., der aabenbart var fuldstændig inde i den aftalte Plan og havde Dcelagtighed i den, skjøndt han sagde, at han kun formodede hvad der ville skee; men hans Formodning udstrakte sig ogsaa til saadanne Enkeltheder, der aldeles ikke kunde formodes, saasom hvor-mange og hvem af hvert Thing der skulde overbringe den. Han spurgte nu, om der kunde ventes en cordial Tilslutning af Venstre. Tsch. udtalte, at han allerede havde sagt B. C. det, at han ikke kunde slutte sig hertil, fordi han ikke nærer Mistillid til Ministeriet; han bad, at man ikke vilde betragte ham mere som Fører; han havde allerede længe ikke været det i Virkeligheden, og ønskede at trække sig tilbage aldeles. (Modsigelse, men ikke fra B. C., der taug). Hvad B. C. havde yttret Ønske om, nemlig at han skulde være med i den Deputation, der overrakte Adressen, det fulgte det af sig selv, at han ikke kunde eller vilde. Gomard udtalte sig ikke saa galt imod at tiltræde en Adresse, man ikke kjendte. G. Winther ligesaa: han havde ligesaa stor Mistillid til Monrad som til Ministrene. I Mødet i Folkethingets Sal optraadte B. C. med en Præention og Vigtighed, der var meget komisk og medens han oftere nævnede, „at der maatte gjøres Noget“, saa var det mig klart, at hans Forfængelighed havde en overveiende Andeel i, at han her var med „at gjøre Noget“. Betegnende for hele Kituationen var det aabenbart, at Monrad ved Mødets Slutning nævnede som de to, han vilde tilkalde forat deeltage i Redactionen af Adressen: Hall og i Kammerherre Rosenørns Fraværelse Skomager Hansen. Jeg har særligt optegnet Forhandlingerne under Mødet.

Lørdag, 11. marts. Igaar fortalte Tsch. mig, at Hall efter det ordentlige Møde i Thinget i Torsdags, da man samledes ude paa Gulvet, havde sagt: „ja nu er det Dem, Oberst Tsch., der maa stille Dem i Spidsen, der er ingen Anden, der kan, og dersom De vil, saa vil jeg gaae med; men ellers ikke“. Saaledes vilde han trække sig ud af det; thi han vidste jo fuldt vel, hvad Tsch. tænkte og da ogsaa ret strax udtalte, at han aldeles ikke kunde eller vilde have Noget med det Hele at gjøre. — Monrad løb under hele Aftenmødet igaar ud og ind i den største Travlhed; ellers foregik der Intet mærkværdigt. — En stor Deel af Venstre slog sig sammen med Kentrum forat sætte Schovelin igjennem som Statsrevisor, og det lykkedes med 45 mod 40 St. Før Afstemningen kom Ree hen til mig og sagde: veed De dog hvem der er de dummeste af alle Mennesker? — „Nei“. Det er Bondevenerne; de Asener kjende ikke deres egne Venner eller Fjender og nu skal de see ved Revisor-Valget, at de igjen forene sig med Kentrum. Ja saadanne Men-

nesker, der ikke begribe at Professorerne de ere deres Fjender, de fortjene deres Skjæbne, at blive sparket til bagefter.

Havde Valget foregaaet blot 8 Dage før, da havde det været aldeles utvivlsomt, at jeg var bleven valgt; men umiddelbart ovenpaa alle de Blottelser, som Regjeringen har givet i den senere Tid, kan en Forsvarer af Regjeringen ikke andet end lide et Nederlag. Iøvrigt bryder jeg mig ikke derom. Jeg kan ikke vente at blive Statsrevisor ret længe i noget Tilfælde og maa derfor see mig om efter en anden Stilling i Livet jo før jo heller, og en saadan kan ligesaagodt tilbyde sig snart som seent. Jeg havde igunden meest Lyst til en borgerlig Stilling.

Endnu vil jeg optegne et Udtryk af Tsch. der faldt i en Samtale med ham igaar. Vi talte om Monrad og hans Udsigter, og Tsch. fremhævede, at man maatte anerkjende hans Dygtighed. Jeg bemærkede, at jeg dog igunden ikke kunde rose hans „politiske Paalidelighed“ som der er sagt i Adressen. Tsch. vilde dog holde paa ham ogsaa i dette Kapitel, og saa svarede jeg: ja, saa kan han ikke holde sine Venner i Ørene og de løbe af med ham. — Ja deri ligger det, udbroød han; med al hans Dygtighed har han dog ikke den tilbørlige Respect iblandt dem: seer De, hans Feil er igunden den, at han er Mag. Monrad og ikke Greve eller Baron eller dog af en gammel adelig Familie; thi vi kunne snakke om Demokratiet saalænge vi ville; de andre løbe dog med os.

Søndag, 12. marts havde jeg sat Hjort i Stævne hos mig til en Samtale om hvad vi skulle foretage os Mandag Aften i Adressesagen; men han kom ikke. — Igaar hørte jeg det bedste Foredrag af Tsch. jeg troer jeg har hørt; iøvrigt krydrede kun Wiborgs uvilkaarlig-komiske Foredrag vore Forhandlinger. I stadig Kamp med sine Omgivelser, saaog med Tilhørernes Latter, ivrede han imod Monrads og Adressens „henrivende“ Udtryk. Intet kan dog lignede ved det uvilkaarlig komiske, og Wiborg er i høi Grad uvilkaarlig Komiker.

Mandag, 13. marts. Idag kom først Winther, forat tale med mig om Adressen og indbyde mig til Middag, saa Hjort, og nu drøftede vi tilsammen det gemene Bedste, og det blev det foreløbige Resultat, at vi ikke skulde deeltage i Afstemningen. — Det er en særdeles vakker Kone, han har den Magister; hun er ikke smuk, men det er moersomt at tale med en Dame, der er saa godt inde i vore politiske Forhold, og tager en saa ivrig Deel i deres Udfald. Jeg erfarede der hvad jeg vel før havde hørt, men ikke

ret kunnet fæste Lid til, nemlig at det var afgjort, at Tsch. traadte ud af Bondevennernes Selskabs Bestyrelse; han havde været der kort i Forveien og bestemt udtalt dette.

Onsdag, 15. marts. Jeg kunde ikke andet end faae Fat paa Tsch. og faae Besked om det altsammen. Jeg gik derfor til ham imorges og traf ham just skrivende paa sin Udmeldelse af Bondevennernes Selskabs Bestyrelse. Han vil foreløbigt i det Mindste blive staaende som Bidragydende Medlem. Han ventede hvert Øieblik Regnskabet til Revision fra Tronier; denne Omstændighed viste mig allerede, at Sagen var afgjort, at man opgjorde sit Bo i Selskabet, og jeg erfarede nu en Mængde af Enkeltheder angaaende hans Forhold til B. C. og hvorledes dette havde udviklet sig til det bestemte Brud, der nu var indtraadt. Begyndelsen til Uenigheden strækker sig tilbage til Forelæggelsen af Fællesforfatningen; her var B. C., Rotwitt og Frølund samt Alberti enige med hverandre om at ville have Fællesforfatningen frem; Tsch. derimod fornøiet med mindre, igunden fornøiet med det senere af ham stillede Forslag. B. C. havde forsøgt paa alle Maader at faae ham med sig og endelig sendt ham Frølund og Rotwitt paa Halsen til at underhandle med. Med dem var han bleven enige om et Forslag som hans andet Alternativ og troede nu at alt var vel, indtil han af Hansens Udtalelser ved Grundlovssagens første Behandling, og Monrads Tilslutning netop til ham begyndte at ane Uraad. Hvem der er den egentlige Underhandler imellem B. C. og Kentrum det veed Tsch. ikke; Frølund kjender Monrad, Rotwitt kan maaskee ogsaa være Mellemand. En ikke ringe Indflydelse paa B. C. formodede Tsch. at hans Bagtrappe-Forbindelse med Hoffet gennem Berling havde udøvet. I denne var Tsch. kommet til at spille en Rolle, da Ministeriet vilde afskedige Wegener. B. C. var en Dag kommet til ham og havde gjort svært Spræld om denne Sag; men Tsch. havde svaret ham, at han fandt det i sin Orden, at W. hvis han var bleven dømt havde faaet sin Afsked uden Pension, og naar han frifandtes med Pension; han havde enten gennem en bevidst Usandhed eller af Fanatisme gjort sit Fædreland en overmaade slet Tjeneste. Berling var da selv kommet til Tsch.; men denne havde sagt ham det samme og skjøndt han talte om, at Kongens Retfærdighedsfølelse oprørtes ved Tanken om at skulle afskedige en frifunden Mand, saa fraraadede T. bestemt at gaae imod Ministeriet i denne Sag. Herved opgaves saa en Plan, der udentvivl var beregnet paa Tsch.s Deeltagelse. Efterhaanden var han stærkere og stærkere bleven bestormet af B. C. om at skulle stille sig bestemt imod Ministeriet og berede sig til at træde frem paa

en mere iøinefaldende Maade, som den, til hvem man kunde knytte sig under Modstanden; men Tsch. havde afslaaet alle Opfordringer paa det Bestemteste. Som et Kraftargument havde han engang svaret, at han havde som Parias blandet sig med Parias og at han fuldtvel begreb, at han saa ikke kunde tee sig som Bramin. B. C. havde snart lokket, snart bebreidet ham hans svage og blødagtige Eftergivenhed imod Ministeriet, at man lod sig haane og træde paa af dette; Tsch. havde svaret: „Veed De hvad C., De veed overmaade godt at jeg er stiv, just stiv, og jeg siger Dem at om Kongen gav Ministeriet Afsked og sendte Bud efter mig og bad mig danne et Ministerium, saa vilde mit eneste Svar være dette: det kan jeg ikke D. M. og om man spændte 4 Heste for hvert Been, saa skulde Ingen faae mig til Andet; thi De maa dog begribe, at naar jeg, der ikke styrer et Partie, men som et Partie vil styre som sin Marionetdukke, skulde danne et Ministerium, da maatte jeg gaae om som en Betler fra Dør til Dør, og inden jeg kom hjem, var der ikke en Stump af mig selv tilbage for bare Koncessioner“. B. C. var saa efterhaanden kommet sjeldnere til ham, og havde arbejdet imod Tsch.s Formaal paa forskjellige Maader i Smug, deels gjort enkelte heftige Forsøg paa at tage ham med Storm. Som Exempler paa det første fortalte han, at B. C. havde været hos ham for ikke at faae hans bekjendte Forslag i Grundlovssagen stillet til den anden Behandling af denne Sag. Da saa Tsch. yttrede, at det vilde blive stillet af Winther og I. A. H., udbrød B. C. forundret „og I. A. H.“ og gik derpaa snart. Det havde oprindeligt været bestemt og aftalt imellem Tsch. og W., at denne ene skulde stille Forslaget, men saa var han kommet til Tsch. og havde spurgt om han havde noget imod, at I. A. H. ogsaa var med; hvad Tsch. havde sagt Nei til. Imidlertid fremstod Forslaget ene med W.s Navn foran, og, som Tsch. leilighedsviis senere havde erfaret, fordi B. C. var gaaet til W., havde forestillet denne, at han alene burde have Æren for at være fremkommen med et Forslag, som endte Sagen, og dette havde bestukket W. (Hvad mon nu B. C. har sagt til I. A. H.?). Adskillige Gange havde B. C. fremført bestemte Forslag til et Ministerium, hvori Tsch. skulde have en Plads, maaskee ogsaa han selv. Saaledes for ikke længe siden et Forslag, hvorefter Tsch. skulde være Minister for Holsteen og Udenrigsminister, A. Hage Finantsminister; forat Tsch.s holsteenske Ministerium ikke skulde staae aldeles uforberedt, havde B. C.s Organ „Morgenposten“ et Par Dage før optaget efter et tysk Blad eller Tidsskrift en Artikel, hvori Tsch. omtaltes som meget agtet i Holsteen. Nylig har man tænkt sig Andræ og Hall som indtrædende nye Ministre, dog vel uden den sidstes Vidende. — Blandt de Midler, man har anvendt

for at tage ham med Storm, er ogsaa Gilder. Saaledes eet hos Borgen, hvor Rotwitt overvældede ham med den meest høit travende Smiger og opfordrede ham til at træde frem med Kraft; oftere have de efter Møderne haft ham inde i Formandens Værelse og ved allehaande Midler, i den senere Tid navnlig ved at udhæve den Forhaanelse, Ministeriet havde viist ham ved ikke bestemt og betimeligt nok at tiltræde hans efter Sponnecks Opfordring stillede Forslag, søgt at opbringe ham. Tsch. havde ikke været at bevæge; imidlertid er det dog min Mening, at det er lykkedes gennem Regjeringens Forslag til § 2 at bringe ham ud af Ligevægten, en Omstændighed, uden hvilken den hele Plan, der var grundlagt først og fremmest paa en ikke tilveiebragt Overenskomst med Regjeringen i Folkethinget vilde være strandet. Jeg indseer nu Betydningen af Gildet for Rotwitt og al den Ære, der her blev viist ham og Kone, medens Tsch.s Skaal ikke skulde have været udragt, navnlig naar jeg dermed sætter i Forbindelse en Artikel i Morgenposten, der siger om R., at hans Kræfter synes at stige i samme Forhold som hans Venner gjøre Fordring paa hans Hjælp. Det vil nu udentvivl blive R., der skal hænges ud som Skilt, naar Tsch. er fratraadt. Om Kongens personlige Stilling mener Tsch. som sædvanligt, at der igrunnen ikke kan haves nogen Mening; man kan ikke beregne ham fra den ene Time til den anden; dog troer han, at netop de Ministre, han vilde være mest tilbøielig til at beholde, vilde være Hansen og Moltke.

Tsch. ventede, at de Tilbageblevne nu vilde søge med hidsige Reformforsøg at holde sig, om de kunde; deres Tid vilde maaskee blive stakket. Selv vilde han indtil videre blive i Rigsdagen og afvente, hvorledes man vilde stille sig til ham der og i hans Valgkreds. Han ansaae det ikke for usandsynligt, at man vilde skjælde ham ud og agitere imod ham; hvilket jeg dog ikke kan troe. At en stor Deel eller vel endog den største Deel af Bondestanden vilde holde paa ham og sætte ham over de Andre (hvad jeg antog) vilde han slet ikke indrømme, aldeles ikke troe paa.

Endnu fortalte han mig leilighedsviis, at Ministeriet efter Kundgjørelsen af 28 Jan. havde kaldt de Coninck ind i Ministerværelset, da een af Interpellationerne stod for, og spurgt ham hvorledes Stemningen var i Salen, ved hvilken Leilighed Bluhme skal have været ganske bleg. Fra denne Dumhed af Ministeriet, der maa have hidrørt fra Mangel paa Kjendskab til d. C., skal mere end een politisk Forhaabning datere sig.

Torsdag, 16. marts. Det følger af sig selv, at jeg speculerer i og over den Adsplittelse, der er indtraadt, og er betænkt paa at drage den størst mulige

Nytte af den. Jeg talte igaar med Ree, der deler min Opfattelse og mener, at man maa slutte sig sammen; han følger naturligviis hellerikke B. C., Zahle hellerikke og G. Winther skal jeg gjøre mit Bedste forat holde i. Det faldt mig da ind at det kunde være godt at sende Skeel til een af Høire, hvortil *Nyholm* valgtes. Hos ham har han været idag og gjort ham opmærksom paa den Leilighed, der nu tilbyder sig til at gjøre Noget og bedet ham være forberedt og forberede Andre. Han var af den Formening som Alle, at jo mere man lærer Tsch. at kjende, desto mere maa man agte ham; men at det Omvendte er Tilfældet med B. C. Med ham havde han talt i over to Timer, og søgt at gjøre ham begribeligt, at Kentrum vilde spytte paa ham, dersom det først kunde undvære ham; men forgjæves. Den hele Intrigue, som nu spilles, hidrører fra Grevinden, det var hans Mening; hun havde forstrakt Rugaard med penge til Morgenposten, og stod gjennem Berling i stadig Forbindelse med B. C. Det var hendes Hensigt at faae dette Ministerium af Veien, fordi det ikke vil give hende nogen Indflydelse paa Embedsbesættelser og ikke gjøre hende til Hertuginde. At Monrad har støttet Sagen, hidrører fra det Ønske hos ham og Kentrum i det Hele at ødelægge Bondevennerne. I den ovennævnte Samtales Løb undslap det B. C., at man tænkte sig Rotwitt som den reformatoriske Indenrigsminister; han skulde sætte Landboreformerne igjennem; han var gjort til *conditio sine qua non* af Partiet. Grevinden var stemt for Geheimeraad Scheel, der havde lovet at ville ordne hendes Sager. Nyholm hadede forresten Monrad og glædede sig over, at han havde faaet Texten læst i Folkethinget af mig. Angaaende Ministeriets Svar paa Interpellationen af Monrad erfarede jeg, at det af Ministeriet givne Svar var bragt paa Omtale i en Samtale imellem Ministrene og flere Landsthingsmænd, hvor da Scheel havde yttret, at det jo ikke kunde hjælpe at sige ja til Folk, som ikke troede hvad man sagde; han havde conciperet Svaret, og ansaae det for det tydeligst udtalte Ja, at man henviste til Gjæringer. Han troede, at Udsigterne til et nyt Ministerium vare saare ringe, da han vidste, at man havde været hos A. W. Moltke endog tre Gange forat formaae ham til at træde i Spidsen for et nyt Ministerium; men forgjæves, han havde ikke været til at bevæge, især paa Grund af de ydre Forhold. Hvem det var, der havde været hos ham, det omtalte han ikke. Meget rigtigt havde han bemærket, at kom der et Ministerium, der efter kort Tids Forløb maatte vige, da kunde det gamle, hvis Kongen blev nødt til at tage det igjen, let blive utaaeligt baade for ham og især for Grevinden, maaskee for os Alle. Med Hensyn til Ministrenes indbyrdes Forhold, fortalte han, at han havde sagt til Sponneck, da adskillige af Hansens Forslag til Finants-

loven vare forkastede, at han skulde raade ham at tage de øvrige tilbage; dette havde da ogsaa S. gjort, men H. havde sagt: „aa, lad os dog kun faae en Afstemning“, hvortil S. havde sagt, ja lad ham saa faae den. Iøvrigt havde N. ogsaa den Mening om Hansen, at han var den Minister, der kom bedst ud af det med Kongen og som sad fastest i hans Gunst. — Om Justitsraad *Müller*, min ærede Nabo, fortalte han S., at han for nogle Dage siden skulde have været sat ud af sit Logie i Hotel d'Angleterre, da han ikke kunde betale; saa var han gaaet til Grevinden og havde faaet 200 r. af hende. — Endnu en Yttring. Sponneck har sagt i Anledning af Adressen, at for et Par Uger siden eller saa omtrent vilde Ministeriet aldeles ikke have betænkt sig paa at træde af, ja ønskede det selv; men nu ansaae de det for en Samvittighedssag at gjøre det uden de vare nødte dertil, navnlig af Hensyn til Udlandet.

Resultatet af Alt hvad jeg saaledes har erfaret bliver da: B. C. har en Bagtrappeforbindelse med Grevinde Danner, hvori Berling er Mellemmand; gjennem denne kommer Penge til Morgenposten, maaskee til mere end den. Herfor maa B. C. „gjøre Noget“. Hans Forfængelighed har derhos følt sig saaret ved at Landstinget ikke strax blev et heelt andet, da han kom derind, han sad der og kunde ikke „gjøre Noget“. Hans Bestræbelser vare da rettede hen paa at drage Tsch. ind med i en Plan, hvorved Venstres Majoritet i Folkethinget skulde have været brugt. Tsch. har modstaaet enhver Fristelse, har ikke været at bevæge ved noget Middel til at deeltage i B. C.s Planer; disse ere imidlertid skreden fremad, uidentvivi i det Haab, at Tsch. kom nok, naar Sagen var moden. Han kom ikke; man var maaskee gaaet forvidt nu til at kunne standse, forvidt i at danne sig Forhaabninger, forvidt i de indledede Forbindelser paa Bagtrappen, forvidt i Forbindelsen med Professorerne. Monrad er da funden rede til at modtage B. C.s Haand; ligesaa stor en Hæder, som det er for Tsch. at han har undslaaet sig, ligesaa stor en Plet er det paa Monrads Navn, at han stillet sig i Spidsen for et Foretagende, der hviler paa en saa skiden Grundvold, og ligesaa vist er det desværre, at der ikke kan komme noget Godt ud deraf. Mit Haab hviler nu alene paa Tsch.; kan han ikke hjælpe os engang i Tiden ud af al Fordærvelse, saa oiner jeg ingen Frelse.

Fredag, 17. marts. I Formiddags gik jeg til Tscherning. Jeg kunde ikke lade være at udtale for ham min Glæde over ikke at været draget ind med i al den Jammerlighed, ned med i den Pøl, der her var beredt, og hvori Monrad desværre havde sølet sig. Han var ogsaa tilfreds. Ole Nielsen var

hos ham og under Samtalen om hans Udtrædelse af BV. S.s Bestyrelse oplyste han, at man d. v. s. B. C. endog havde sagt ham ligefrem, at han nu stod som en Hindring, og Ole N. fortalte mig sidenefter, at Frølund oftere havde udtalt det samme ligefrem i Manges Paahør. Under Samtalen kom Oven; vi drak saa en Kop Kaffe, hvorunder Winther kom og bragte den første Efterretning om Udfaldet af Formændenes Besøg. Jeg fulgtes derfra med O. N. og styrkede ham det bedste jeg kunde i at gaae ud med; han lovede at besøge mig senere og melde mig hvad der passerer.

Forat faae noget Sikkert om Formændenes Besøg paa Frederiksborg besluttede jeg at gaae til Landstingets Møde Kl. 2. I Gangen traf jeg Schulin, der kom hen og talte til mig om vor Stilling, og jeg søgte nu at gjøre ham det klart, at der fra Høires Side maatte speculeres i Tsch., hvilket han indrømmede; men saa kom han med Fæsteloven, som Høire ikke kunde gaae ind paa for Principets, Eindomsrettens, Skyld. Jeg søgte at vise, at der ingen Fare er deri at befrygte, da dette Forhold ingen Analogie har i noget andet, og dernæst at overtude ham om, at der knytter sig saa store Forhaabninger til denne Lov, at førend vi have den, vil hverken det frivillige Kjøb og Salg kunne trives (da man vil haabe paa billigere Priser), eiheller Bondeagitationen ophøre og Bønderne komme til at slutte sig om deres rette Allie-rede, Godseierne; og før den Tid er der ingen Udfrielse at vente af det ministergale og eidergale Professorpartie. Han syntes at give efter og ivrede stærkt imod Bureaucratiet.

I Landstinget arbeidedes forat trække Rigsdagen ud i nogle Dage, idet man vilde optage et af Krigsministerens tilbagetagne Ændringsforslag og vedtage det. Krabbe tog da ogsaa det om de 200.000 r. og vaasede lidt i den Anledning. Tiltisch gik om og arbeidede for det, men Madvig vilde dog ikke nu vedtage et Forslag, han nylig havde forkastet. Clausen og I. E. Larsen gik ind derpaa uden videre, og det vedtoges. Saaledes lege vi med Rigsdagens Myndighed; ved saadanne Procuratorkneb skulle Ministerier indsættes og afsættes; for Spøg voterer Landstinget 200.000 r. ind i Loven, uden at gjøre sig den Uleilighed at give en Grund derfor, der blot seer antagelig ud; saa klager man over at der ikke vises Rigsdagen Respect!

Før Folkethingets Møde iaften indbød Rotwitt os til et Møde i Læsesalen, hvor han vilde meddele os Udfaldet af Sendelsen til Kongen. Denne havde modtaget Formændene i Ørstedes Nærværelse og oplæst et Svar, der dog kun skulde betragtes som et mundtligt; dette har nu Formændene meddeelt Rigsdagen og det indeholder da Ingenting. Derefter havde han takket dem for de loyale Følelser imod ham, som Adressen indeholdt, og sagt, at han holdt

sig til Kundgj. af 28. Jan., som han selv havde udstædt og Rigsdagen tiltraadt, samt at det altid havde været hans Tanke, at der ingen Forandring skulde skee i Grundloven uden efter dens § 100. Naar nu et nyt Ministerium var dannet, eller det ældre modificeret, skulde han nærmere udtale sig for Rigsdagen. Ørsted havde indgivet sin Dimission, og Sponneck var ogsaa afgaaet *), og han havde kort før Audientsen skrevet til Bluhme, og sendt sin Kabinetssecretair til Kbh. forat bede ham som Førsteminister at danne et Ministerium, hvorhos han havde bestemt Unsgaard til Indenrigsminister, Simony til Kultusm. og P. G. Bang til Finantsminister. Rotwitt havde udpeget som den, man fremfor nogen ønskede skulde fratræde, Hansen; men Kongen troede ikke vel at kunne undvære ham; dog lovede han (men R. antog dog kun af Høflighed) imod Slutningen af Audientsen at ville bestræbe sig ogsaa derfor. Det var altsaa Udbyttet af de Anstrengelser. Forat veie Betydningen deraf maa man vide, at Kongen ofte i private Audientser siger saadanne Ting, som der ikke er det mindste om, eller som kunne i nogen Maade tjene som Grundlag for en Fremtidsforhaabning. Han har f. Ex. sagt til Tsch. engang: ja der er ikke andet for end at jeg maa tage Souverainiteten igjen tilbage; jeg maa det, det kan ikke blive anderledes, og De maa hjælpe mig til at gjøre det. Man maa derfor ved Siden af Kongens Ord see til hvad Bluhme siger. Da Monrad nu har anerkjendt Ministeriet Bluhmes Fortjenester og sagt, at han ikke begreb, hvorfor Minist. Ørsted havde afløst hiint, saa er det jo i sin Orden, at Ø. indgiver sin Dimis. og at Kongen sender Bud efter Bluhme; det er constitutionelt. Men nu har B. allerede under Debatten om Adressen i en Samtale yttret, at Ministeriet ikke gik af uden efter Kongens bestemte Forlangende, da de ansaae det uforsvarligt at gjøre det under de nuværende ydre Forhold, og idag har han sagt til Qvist, der spurgte om man snart kunde hilse paa Ministeriet Bluhme, at der ikke var Tanke derom. Monrad skulde ikke fange ham. Det vil altsaa sandsynligviis blive ved det Gamle, eller rettere, vi ere gaaede et Skridt tilbage, maaskee et stort Skridt.

Som et Tidens Tegn skal jeg notere, at i Mødet iaften kom A. Hage hen til Frølund og opfordrede ham til at gaae ud med, forat de kunde træffe Aftale i Anledning [af] Finantslovens Tilbagekomst. De toge saa endnu Lindberg med og saa gik de. Med Hensyn til Kongens Personlighed fortalte Tsch. mig, at der egentlig kun er to Ting, man kan lide paa hos ham og det er hans Tilbøielighed for Eiderpolitikere og dermed i Forbindelse staaende

*) ham vilde han ikke beholde.

Had til Tydskland, og saa hans Ønske om at kunne udlevere Danmark til Eideren til den svenske Kongefamilie. — Man fortæller at Grevinden for et Par Dage siden var herinde og talte med B. C., hvorfor hun havde Stuearrest i Tirsdags, da Formændene vare hos Kongen. Hun skal have besøgt Stemann efter Samtalen med B. C. og derefter skal der være skrevet til Geheimeraad Scheel. Iøvrigt er det Tsch.s Mening, at Grevinden har Fortjenester af sit Forhold til Kongen og at Ministeriet maaskee gjør dem begge nogen Uret.

Søndag, 19. marts. Igaar nærede Monrad endnu Forhaabninger og ønskede at trække Rigsdagens Slutning lidt ud. Han vilde derfor ikke at vi maatte holde Finantsudvalgsmøde strax efter Rigsdagens korte Møde, men have det udsat til idag. I Mødet idag var det imidlertid Monrads og Rosenørns bestemte Ønske at faae Sagen snart endt og de tilraadede derfor begge, at vi skulde tage Loven som den er nu, og de anførte blandt andet derfor, at de troede bestemt, at man vilde blive meget vrede i Landsthinget, dersom den kom tilbage, hvilket dog Schovelin bestred, idet han holdt for, at vi kun havde faaet den forat skulle sende den tilbage. Det kneb at faae Kayser til at gaae ind paa at tiltræde Loven uforandret. Af dette Udfald fremgik det, at Sagen nu er opgivet og flere Omstændigheder under Forhandlingerne bestyrkede det samme. Monrad troede saaledes at burde bringe paa Bane, om vi ikke burde forkaste hele Loven, og erklærede, at dersom Ministeriet sad der endnu uforandret til October, saa vilde han andrage paa Lovens Forkastelse. Det er at trøste sig og aabne Udsigter saa langt frem i Tiden, at de ere glemte inden den Tid. Et mærkeligt Tidens Tegn var det, at Rosenørn forsvarede B. C.s Optræden i Finantssagen ved at paastaae, at han ved anden Behandling havde stillet sig saaledes, at han nok kunde handle som han gjorde ved tredie. Kayser opkastede det Spørgsmaal førend Mødets Begyndelse, om man turde antage, at Kongen havde sagt alt det til Rotwitt bona fide, eller ikke; han forudsatte nemlig, at der ikke blev den mindste Forandring i Ministeriet, og paastod, at der aldeles ikke var talt hverken til Unsgaard eller Simony. — Tscherning yttrede sig spottende om Krabbe og dem, der havde fulgt ham, at Rosenørn tog ham i Forsvar ved at bemærke, at der dog kunde være nogen Grund for det Skete, naar man vidste, at Ørsted havde haft et Decret med ud til Frederiksborg til Undertegnelse af Kongen, hvorved Rigsdagens Møder skulde slutes. Her er da Nøglen til den Komoedie; man har faaet dette at vide; har sluttet deraf til en Frygt hos Ministeriet for en længere Samværen af Rigsdagen, maaskee fundet dette

endmere bestyrket ved at Hansen tog sine Forslag tilbage, og saa har man strax faaet Anledning til at være fiin, til at nære saa letsindige Forhaabninger som dem, der udbredte saa stor Glæde og saa stor Travlhed over Kentrum og Venstre i Fredags.

Tscherning fortalte iaftes, at Grev C. Moltke havde haft isinde som Medlem af Kabinettet uden Portefeuille engang at tage Ordet i Rigsdagen og paa tydsk, da han ikke er det danske Sprog tilstrækkelig mægtig; men vare afholdt derfra af Lehmann, der havde erklæret at ville pibe ham ud, dersom han vovede det.

Mandag, 20. marts. Idag viste der sig stor Iver for snart at blive færdig med Finantsloven og Rigsdagens Session, saaat Rosenørn sagde til mig, at det vilde være det Heldigste, om der imorgen slet ikke blev talt noget, at Loven gik igjennem hos os „sans frace“, da det vilde være den heldigste Maade at ende Sagen paa.

Tirsdag, 21. marts. Loven gik da ikke „sans frace“, men med meget Vrøvl. Det eneste Mærkelige, jeg forøvrigt idag har at optegne, er at Krabbe beklagede sig stærkt over i Læseværelset, at hans Optræden i den senere Tid havde paadraget ham flere Mænds Ugunst, med hvem han tidligere havde staaet i venskabeligt Forhold, saaat de endikke vilde hilse ham, men gik ham forbi paa Gaden ladende somom de ikke kjendte ham. Stakkels Krabbe er bleven Martyr for Koalitionen!

Fredag, 24. marts. De sidste Dage er hengaede uden nogen Interesse; man vidste nu, at der ikke vilde skee nogen Forandring, og en vis Sløvhed har derved afløst den tidligere Begeistringstilstand. Det eneste, der endnu har spændt Alle, er Tschernings Udtrædelse, og det, hvorpaa man venter, er at erfare, hvorledes B. C. & Comp. vil stille sig overfor Tsch., om de ville storme frem imod ham som en Modstander eller behandle ham galant, somom han endnu hørte dem til.

Efterat idag Mødet var endt, erfarede man, at der ikke var skeet nogen Aftale [*mellem*] Formændene og Ministeriet om, naar dette vilde indfinde sig og oplæse den kongelige Skrivelse om Rigsdagens Slutning. De Coninck udsprog det som en uhørt Fornærmelse og Forhaanelse, og Rotwitt vilde ogsaa gjerne have det opfattet saaledes, og der fremkom flere Forslag til en Demonstration i den Anledning ved at gaae sin Vej. Imidlertid endte da dette med Melding om Ministeriets Ankomst. Ved Slutningsscenen ud-

bragte Lindberg efter det sædvanlige Hurra for Kongen endnu et Hurra for Grundloven, der af Forsamlingen intoneredes med stor Kraft, og det var umiskjendeligt, at dette gjorde Indtryk paa Ministeriet; ikke blot Ørsted, men selv Sponneck var bleg og øiensynligt grebet af denne Scene.

Da vi skiltes ad foregik endnu to Scener af Interesse. Den ene var, at Tsch. tog Rugaard i en streng Skole, fordi han havde opfordret Arbejderne til at nedlægge Arbeidet og i Læsesalen talt om at hænge Ministrene paa Løgtepælene; han irettesatte ham med streng Alvor derfor, og R. tog det Partie at smile derad; men det var uden Glæde han gjorde det. Mærkeligere var det imidlertid endnu, at Hall følte sig opfordret til at modarbeide det Indtryk Tsch.s Ord havde gjort, og yttrede da Tsch. var gaaet hen i en Vinduesforfybning, at det var underligt med Tsch. Vi vare igrunnen dog alle enige med ham, han rev Ministrene ned hver Dag paa det Voldsomste, men tilgav dem paa Grund af deres dybe Uvidenhed; hvad kunne vi for, om dette er os umuligt? Og hvad er det for nogen „Snak“ (sic) at han saa kan sige, at han har Tillid til dem.

Det er ikke med de bedste Forhaabninger om et lykkeligt Udfald af Sessionen, jeg nu giver mig til at begynde min Dagbog under den.

Som orienterende Indledning vil jeg optegne, at Tsch. d. 29. Sept. fortalte mig, at han Dagen før havde spiiist hos Pr. Ferdinand og der haft Leilighed til at tale med Bluhme, der endnu dengang ikke vidste, hvorledes Ministeriet vilde stille sig overfor Rigsdagen. Han bad B. at bruge det Vedtagne, hvilket var denne en ganske ny Tanke. De skiltes uden at B. kom til Resultat. — Senere har Tsch. været til Middag hos Bluhme og der besvor han baade B. og Sponneck at tage det Vedtagne og fremfor Alt ikke forelægge et nyt Forslag efter den gamle Stil.

Mandag, 2. oktober. Kongen aabnede ikke selv, og da det sædvanlige Hurra istemtes for Kongen hyssede man stærkt paa Tilhørerpladserne.

For nogle Dage siden har Monrad haft en Audiens paa 5 Qvarter hos Kongen. Bluhme har fortalt Tsch., at Adjutanten havde spurgt M. hvad han maatte angive som Aarsagen til at [*han*] udbad sig Audiens; M. havde da svaret, at han vilde takke Kongen, og paa yderligere Spørgsmaal, hvorfor, havde han sagt: for sin Afsked, hvortil Adj. havde sagt, at det var noget silde. Senere havde han haft Audiens hos Grevinden. Hvorledes Udfaldet havde været, eller hvad der var blevet talt, vidste man ikke. Men M. havde

skrevet til Geheimer. Scheel, og udbedt sig en Samtale med ham, naar han, som M. havde hørt, snart kom herover i Embedsanliggender. S. svarede, at M. var feil underrettet; thi han kom ikke til Kjøbenhavn. Tsch., som har fortalt mig dette, har udentvivel Efterretninger directe fra S., der ikke indlader sig med Monrad & Comp., og har han derfor ikke kunnet erstatte S. med nogen Anden, er den Plan, han udentvivel efter sin Samtale med Kongen har lagt til et nyt Forsøg, strandet ligesom de tidligere. Herefter vil vel sagtens den hele Optræden i den nye Session blive rettet. See Pag. 17 [*her i udgaven s. 169*].

Privat Aftenmøde d. 2 Oct. I Middagsmødet indbød Monrad til et Møde om Aftenen i Læsesalen af Folkethingets Medlemmer. Kort før Mødets Aabning talte M., B. C. og Lehmann i en Vinduesforbydning sammen. Jeg antager, at B. C. kun har viist sig for at sige Folk, at han var med iblandt de styrende. Han gik før Mødets Slutning og Lehmann blev siddende taus og nedbøiet i en Krog. M. foreslog Schovelin til Dirigent, der modstræbende blev taget dertil, maaskee fordi M. ikke vilde have hans Opposition. Han gav Ordet til Monrad, der holdt et meer end almindelig stammende Foredrag. Han indledede dette med nogle stærke Udtalelser mod Ministeriet om Grundlovsbrud og Lignende. Derfor ansaae han det for en Nødvendighed at man skred til en Rigsretsaction baade ang. Forord. af 26. Juli 54 og ang. Overskridelser paa Budgettet. Han troede ikke at man kunde indlade sig paa at votere Noget, der kunde see ud somom [*man*] viste Tillid. Efterat dette Thema var udviklet meget udførligt, erklærede han, at han derom havde talt med sine Venner, og at han ikke var saa ganske enig med Hall, der vilde, at man først skulde opstille visse Betingelser for sin Tilfredshed med Fællesforfatningen, og udtale disse i et Svar paa Throntalen, og hvis Ministeriet ikke gik ind derpaa inden en vis kort Frist f. Ex. 8 Dage, saa skride til kraftige Midler. Vanskeligheden vilde være at enes om disse Betingelser. Han ventede nu at Hall selv vilde udtale sig nøiere.

Hall berigtigede først adskillige Unøiagtigheder i M's Referat af 26. Juli og dens Motiver, og kom saa til Sagen. Han troede ikke, at en Rigsretsaction vilde lede til Domfældelse, navnlig ikke hvad 26. Juli angaaer. Det nyttede ikke at fordølge for sig selv, at der siden 28. Jan 52 var en Souverainitet tilstede ved Siden af Rigsdagen, og som vi havde følt Virkningerne af i den blandede Beskaffenhed af alle Fællesanliggender. Rigsretsaction vilde desuden vare længe, længere navnlig end Rigsdagen var samlet. Det gjaldt at holde sig dette for Øie og at begrense sig. Han troede derfor at man skulde opstille som Betingelser for at gaae ind paa Grundlovsforandringens ende-

lige Vedtagelse, at Fællesorganet fik besluttende Myndighed. Directe kunde man ikke virke, det havde Mistillidsadressen viist, det maatte da være Rigsdagens Omsorg at enes om en Udtalelse, man i yderste Nødstilfælde kunde efterlade som sit Testamente (Opløsning). Kunde man ikke enes om noget Saadant ansaae han Alt for tabt. Han vilde tilføie, at han ikke havde talt med nogen Minister og vidste aldeles ikke hvad Ministeriet vilde.

Grundtvig havde aldrig anerkjendt 28. Jan. 52; han vilde at Ministeriet skulde under Action, for det Hele, der var skeet imod Danmarks Rige siden den Dag.

Rothe vilde forbinde Halls og Grundtvigs Forslag og baade opstille Betingelser, anlægge Action, samt desforuden endnu afvise alle Lovforslag, Regjeringen kom med, og da saaledes ogsaa negte Skatterne; ellers var man ikke sikker paa at opnaae „Hovedsagen“, Ministeriets Fjernelse.

Monrad paatog sig sit smilende Ansigt, kaldte Skattenegetelse en heroisk Beslutning og spøjte lidt med R., hvorover Barfod blev vred.

A. Hage sluttede sig til *Rothe*.

H. Hage meente, at naar man skulde til at opstille Betingelser, vilde man ikke kunne blive staaende ved en saadan enkelt Punkt, som Hall havde antydet, men maatte komme ind paa Forsamlingens Sammensætning og alle andre Ting denne vedrørende.

Ploug var enig med H. Hage og forudsatte det som givet, at Ministeriets Forjagelse var Hovedsagen.

I. A. Hansen vilde nok gjøre et Skridt med som det foreslaaede; men han vilde lægge Vægt paa, at man stræbte hen til en forandret Sammensætning af Rigsraadet, og naar man ikke kunde opnaae begge Dele, vilde han være tilbøielig til at holde paa Forandring i Sammensætningen af Forsamlingen og lade den raadgivende Myndighed bestaae; thi en Forsamling med kun raadgivende Myndighed vilde stedse stræbe fremad mod den besluttende og derved var et Fremskridt stillet i ikke en altfor fjern Udsigt; en Fors. der imod der var aristokratisk sammensat vilde blive konservativ, hvorfor skulde den hige fremad? Man vilde derfor opnaae meest ved at opstille en forandret Sammensætning som Betingelse.

Hall bestred dette paa det Bestemtteste, idet han fremhævede det Mislige i at lade Raadigheden over Pengene blive i Ministeriets Hænder, og det Vigtige i at vi strax fik en virkelig constitutionel Forfatning.

Jacobsen (Brygger) havde først troet paa Virkningen af en Action, men senere talt med Jurister om Sagen, til hvis Duelighed han havde Tillid, og da de meente anderledes, havde han troet at maatte underkaste sig. Han

sluttede sig nu til Hall, men ønskede i Mods. til den i det Kgl. Budskab udtalte Tvivl, at fremhæve bestemt sin Fastholden ved 28. Jan. 52.

Ploug troede i de senere Udtalelser af Hall at finde antydet, at han nok vilde gaae ind paa en omfangsrigere Række af Betingelser og aabnede der- ved Udsigt til at „vi“ nok kunde gaae med; Hall modsagde ham bestemt. Han formeente iøvrigt at man ikke skulde opstille det at fjerne Ministeriet som Hovedsagen; men lade Realiteten være Hovedsagen, og fremhævede Tilstandens tiltagende Uholdbarhed og Uhyggelighed.

Monrad erklærede paa Spørgsmaal om han vilde foreslaae en Rigsretsaction imod Ministeriet, at naar Ingen anden vilde, saa vilde han gjøre det, men han ansaae det for heldigere at en Anden gjorde det.

Efter meget Vrøvl bestemtes det, at der skulde sammensættes et Udvalg af Repræsentanter for de forskjellige Retninger, der havde udtalt sig, for at man saaledes kunde forsøge at blive enige; der udnævntes da uden egentlig Afstemning Hall, Monrad, I. A. Hansen, Jacobsen og H. Hage, forat de kunde opsætte Momenter til den næste Aften. Monrad syntes ikke tilfreds med at H. Hage kom med og udtalte, at det var bedst at Hall gjorde et Udkast.

Til Slutning bestemtes med stor Majoritet, at man skulde følge Hall: først Svar paa Throntalen og Betingelser, og saa, naar dette ikke inden en vis kort Tidsfrist ledte til Noget, Rigsretsaction.

Det var mig utvivlsomt, og Tsch. delte min Anskuelse, at Monrad og Hall i deres Enighed og Uenighed optraadte efter Aftale.

Tirsdag, 3. oktober. Interessen for denne Dag samler sig i Aftenmødet, hvorom jeg har gjort Optegnelser, som skulle tjene til Grundlag for Dag- bogens og som jeg senere skal indføre her efterat jeg har confereret med en Anden, for at faae det korrekt. See Pg. 18 fg. [*her i udgaven s. 170—71*].

Onsdag, 4. oktober frembyder ikke stort af Interesse. Ved Valget af de 5 Medlemmer til Ud- v. for Forretningsordenen, indtraf det Tilfælde, at For- manden blev anmodet om (det sagde han selv) at opgive hvilke de tidligere Medlemmer af Forretningsordenen havde været. Som han sagde modtog han selv en Opgivelse af I. A. Hansen, og den meddelte han nu Forsamlingen; men mit Navn var udeladt, og Alberti sat istedet. Barfod løb ned til Rotwitt og sagde ham det; men han svarede, at han ikke kunde gjøre det om.

Dagens Glandspunkt var Adressernes Oplæsning. Jeg viste Hall og Dam- kjær i Læsestuen, at man begjærede af os at modtage og oplæse Adresser til

Kongen, hvilket dog umuligt kunde gaae an. Begge indrømmede at det var galt, men de stemte dog derfor, da Sagen forelaae i Thinget.

Torsdag, 5. oktober. Da jeg idag kom ind i Læsesalen stode flere Rigsdagsmænd om Hall, og talte med ham om hans Forslag, navnlig var Jung ivrig. Det syntes at fremgaae af H.s hele Tale, hvad han da endogsaa udtrykkelig sagde, at han vilde staae fast paa sit Forslag, at man skulde indskrænke sig til at forlange en virkelig constitutionel Forf. med fuld lovgivende Myndighed. „Gaae de Andre ikke med mig heri, saa gaaer jeg sku heller ikke med dem i Actionsvæsenet“. Deraf kunde det da synes, at der var Udsigt til et Brud mellem ham og Ultraerne; men jeg stoler ikke paa det endnu. Tiemroth stod ved Siden af mig, og jeg vidskede til ham: naar blot H. staaer fast, følger en stor Majoritet ham. T. løb da efter H. og sagde dette til ham, hvortil denne svarede „vær De rolig, jeg skal nok staae fast“. See Pag. 15 [*her i udgaven s. 168*].

Jeg har talt med Hall om Opfattelsen af vor Stilling i Almindelighed, og han var enig med mig om, at skjøndt der ved Forbeholdet ikke af noget Menneske (sagde han) var tænkt paa en saadan Anvendelse, da det blev givet, kunde en fortsat Negtelse gjøre det nødvendigt at bruge det til at afgjøre Sagerne. Han opstillede netop den Fordring i Adressen om konstitutionel Forf., fordi han vidste, at Hansen, Moltke og Criminil vare derimod, de Andre ikke, og man kunde da haabe at faae disse med sig, og derved bringe en Spaltning tilveie, der kunde ende med Udsondringen af de tre Herrer. Det var hans eneste Haab.

Tscherning meddeelte mig idag, at Ministeriet er beredt til at gaae af i Overensstemmelse med Tillisch's Yttringer ved Fremlæggelsen af Forslaget til Grundlovsforandringer. Finantsministeren havde bedet ham om for nogle Dage siden at meddele ham, naar han (Tsch.) ansaae det for at være det meest passende Moment til at fratræde, saa vilde de gjøre det. Naar her Halls og Tsch.s Yttringer lægges sammen, og det derhos overveies, at Tsch. holder bestemt paa Halls Adresseforslag, saa synes der nu at være Plan i Sagen; men en Plan, som Zeloterne ikke ville følge og som tilsidst ogsaa vilde være [*fejlskrivning (?) for have*] I. A. H. imod sig, da han vil radicalere Forandringer, og det muligviis kunde hende, at et nyt Ministerium, eller det gamle med tre nye Medlemmer, kunde blive vanskeligt at rokke i en nær Fremtid, medens det er klart, at Bondevennerne med det ikke ville faae en Fæstelov, hvad Tsch. ogsaa just udtalte idag i en Samtale med mig, idet han sagde, at den Sag var begravet for lang Tid.

Wilhelm meddeler mig idag, at B.C. har sagt i Sorø d. 1. Oct. 54 ved det store Møde der af Districtsformænd, hvor der var Folk baade fra Fyen og Smaaøerne, at han ikke troede, at det vilde gavne Noget at faae et nyt Ministerium; man kunde let faae et der var værre især med H. t. Landboforholdene, fx. Bardenfleth. Antallet af Medlemmer i Bondevennernes Selskab angav han til over 2000 flere end tidligere, og det efter de tilstedeværende Districtsformænds Opgivelser. Men hvem talte sammen? B. C. beklagede meget, at nogle mistvivlede om Kongens uforandrede Sindelag; han (B. C.) gjorde det ingenlunde, han udbragte et Leve for Kongen. — Om dette Møde har endnu Jens Christensen i Landstinget fortalt mig, at de nær havde ædt ham der, fordi han havde stemt paa H. H. Schou og indladt sig paa at opstille en Kandidat uden at lade „os“ det vide. Ved Bordet udbragte Søren Jensen, den Smed, et Hurra for Døden, thi nu meente han, at Livet var forbi, da Jens Christensen havde indladt sig med Fjenderne og stemt paa Schou. J. C. blev vred, talte om sin Frihed og at han var villig til at gaae ud af Landstinget, naar et større Antal at hans Vælgere ønskede det. I. A. Hansen foreslog nu, at det maatte være ham tilladt at afsige en Dom i Sagen, hvormed da begge Parter skulde være tilfredse. Men saa giennemheglede han den ulykkelige J. C. saa voldsomt, at denne vilde tage til Gjenmæle; men Ordet blev ham negtet og han maatte tie. Saaledes holder man Mandstugt; det er et Tidens Tegn at man *maa* gjøre det.

Ad Pag. 12 [*her i udgaven s. 167*]. Endnu fortjener det at bemærkes, at Hall udtalte sig om 26. Juli som en gavnlig Foranstaltning, der havde givet os det store Resultat, at Mænd, man ellers ansaaes for at være vor Udvikling imod, havde udtalt sig for en virkelig konstitutionel Samstatsforfatning. At deri laae en Betydning, kunde Ingen negte, og det skulde man ikke kaste fra sig. Men dog gjør Hall det nok alligevel, idet han stemmer for en Rigsretsaction.

Det er ret artig at see, hvorledes man gjør Kour til I. A. Hansen. Han forlader som bekjendt aldrig sin Plads i Thinget forat tale med Nogen, eller dog kun yderst sjeldent, og da kun for at tale med Venner om noget, der skal gjøres i Øieblikket, ellers lader han Folk komme til sig, og sætter, troer jeg bestemt, en Ære i, at der kan staae Flere samtidigt forat tale med ham. Idag leverede Monrad strax efterat Tillisch havde forelagt det forandrede Udkast til Grundlovsforandringer et Forslag til Formanden om Maaden, hvorpaa det ældre hvilende Forslag kunde gjenoptages; men inden han indleverede det gik han hen til I. A. Hansen forat vise ham det og udbede sig hans Approbation. Monrad var dog undseelig og dukkede sig ned bag ved

de Andre Rigsdagsmænd. (I A. H. sidder omtrent midt paa den øverste af de høire Bænke fra Thronen). Ved Øvelse vil han blive dristigere. M. har tidligere bedet Tsch. dog endelig sørge for Fjernelsen af dette Menneske, der ved sin tidligere Vandel var uværdig til at have Plads i Rigsdagen.

Fredag, 6. oktober. Kongens Fødselsdag, altsaa intet Møde. Jeg vil da idag gjøre nogle Optegnelser, der gaae længere tilbage. Mit Sammenstød med *P. Hjort*. Dette er skeet ganske tilfældigt. Jeg havde under Arbeide et politisk Skrift: Rigsd. og Min. Nr. 3, hvilket *Zahle* havde seet, og som han syntes meget vel om. Vi talte da om Vanskelighederne ved at faae det ud, og uden at jeg vidste noget derom, taler han til *P. H.* derom, der siger: lad os bare faae det, jeg skal nok faae det ud, jeg er en gammel Practicus. Siden tillod jeg *Z.* at vise ham hvad der var færdigt af Manuscriptet. *P. H.* kom ud til mig selv, sendte mig et Par Bøger, og var galant. Han fik Manuscriptet og medens jeg venter paa Korrecturark 1, faaer jeg Enden og Titelen fuldt færdigt; Alt var istand. *P. H.* havde desuden forstaaet *Z.* saaledes, at jeg ønskede det ud ved ham, eller *Z.* havde ikke forstaaet *P. H.* rigtigt; nok er det, han overtager Manuscriptet uden videre og giver det ud. Jeg er godt tjent dermed, da der vel kun havde været Tab for mig ved at udgive det selv, men jeg er derved kommen nu i Forb. med *P. H.* som jeg ikke havde tilsigtet og der er nogle Feil i Korrecturen, som kjede mig. Samme *P. H.* er imidlertid godt underrettet; Skolekamerat af *Bluhme*, Discipel af *Ørsted* og *Sponnecks* Lærer har han Tilknætningspunkter nok til Ministeriet og benytter dem. Jeg har meddeelt ham Forhandlingerne i de private Møder d. 2 og 3, hvilke interesserede ham meget. Han har meddeelt mig Eet og Andet, der er af stor Vigtighed til at orientere rigtigt.

Ved Statsraadsrådet i Onsdags have *Ørsted* og *Sponneck* tilbudt Kongen at træde tilbage, forat deres Udtrædelse kunde være et Forsoningsmiddel; men det var ikke blevet allernaadigst modtaget. See *Tsch.s* Meddelelse Pg. 12 [*her i udgaven s. 167*]. At *Bluhme* eller nogen betydelig Personlighed af de øvrige Ministre skulde indlade sig med *Monrad*, er aldeles uantageligt. *Monrad* har ved sin Audients hos Kongen (Pag 4) [*her i udgaven s. 164*] forelagt tre Ministerlister, paa hvilke der var ældre Medlemmer (f. Ex. *Sponneck* og *Bluhme*), deels tomme Pladser. *Bluhme* havde Audients strax efter *M.* og fandt Kongen uden Belæring af *Monrad*; denne har paa den anden Side klaget over, at jo længere han prækede for Kongen, desto mindre forstod han deraf. Skal man lee eller græde?

Mødet i Folkethingets Læsesal d. 3 Oct. Dirigent Schovelin. Det nedsatte Udvalg var da naturligviis ikke kommet til nogen Enighed. *Hall* forelæste sit Udkast, der omtalte strax i Begyndelsen Forord. af 26. Juli som utilfredsstillende og opstillede derhos som det Minimum, det danske Folk ingensinde kunde opgive og som det troede sig berettiget til: en repræsentativ Forfatning med besluttende Myndighed i Lovgivnings og Finantssager, sammensat folkeligt og med et forholdsmæssigt Antal Kongevalgte. I Slutningen udtaltes det stærkt, at Forandringer i Grundloven, der skete anderledes end efter § 100, vare grundlovstridige.

Herimod indvendte *Monrad*, at naar denne Adresse indgaaer, vilde det ikke være muligt snart at foretage noget aggressivt Skridt mod Ministeriet; man vilde være henviist til at vente for at see Virkningerne af Adressen. At nævne F. af 26. Juli vilde være at yde den en Slags Anerkjendelse, og saa vilde den voxte og voxte saa jævnt til den blev en Magt, man ikke kunde modstaae. Han var nu bestemt gaaet over til dem, der meente, at man strax skulde begynde Rigsretsaction eller med Nedsættelsen af en Kommission til at undersøge Ministeriets Forhold, nævne dette i Adressen og derved svække Betydningen af den skete Omtale.

Flere Medlemmer fordrede nu mange Ting inddragne under Actionen eller Undersøgelsen. *Hall* paaviste det Usandsynlige i at slige Actioner og Undersøgelser, der skulde omfatte alt muligt, vilde ende i Ministrenes Levetid.

Grundtvig yttrede nu, at han var „et ungt Medlem“, der ikke var bundet ved Fortiden og ikke anerkjendte eller havde nogensinde anerkjendt Kundgj. af 28. Jan. 52 eller hvad der var skeet siden den udkom. *Hall* gjorde Løier med det unge Medlem, der dog efter Sædvane var gaaet efterat han havde talt.

Monrad havde oftere Ordet og udtalte sig snart for Eet, snart for et Andet. Snart antog han, at Grundlovsbruddene vare klare; men at man dog efter vor Retstilstand ikke vilde faae Dom over Ministrene; snart at det var godt at faae een eller anden Minister dømt i Pengesager, da det vilde kunne udøve en stor Indflydelse for en lang Fremtid.

C. E. Mølier udtalte her det Fornuftigste, jeg har hørt ham sige, nemlig at man ikke burde betvivle at Domstolene her som overalt vilde gjøre Ret og Skjeld.

I. A. Hansen vilde have Ordene i Halls Udkast „folkelig“ og „forholdsmæssig“ som aldeles ubestemte nøiere definerede, og derhos udtalt Nødvendigheden af, at Kongen omgav sig med Ministre, der have Folkets Tillid, ikke blot Kongens.

H. Hage sluttede sig hertil, og de Ivrige henholdt sig bestandig til I. A. Hansen, aabenbart i den Hensigt at holde ham fast ved at lade ham spille Fører. Han forelæste mod Slutningen et Udkast til Forandringer i Halls Forslag, hvor dog Yttringerne mod Ministeriet vare mindre skarpe.

En Yttring af Monrad, at man ved Action vilde forhindre Rigsraadet fra at voxe op til en Magt, bragte *Tsch.* til at ryste paa Hovedet. M. sagde da: „ja, det ærede Rigsraadsmedlem ryster paa Hovedet“ og saa kunde *Tsch.* ikke holde sig længere. Han udtalte da blandt Andet, at en ny Tilkjendegivelse af Mistillid til Ministeriet blev til en Udtalelse mod Kongen, der efterat alle Ministre vare fratraadte havde ladet dem gjenindtræde, ja bedet dem derom. Denne Tale behagede ikke Ploug. Han afbrød derfor *Tsch.* med de Ord: beviis at de vare fratraadte, beviis det. *Tsch.* studsede og meente, at det var almindelig bekjendt. P. fordrede Beviis og Barfod understøttede ham med kraftige Raab. *Tsch.* henviste nu P. til „Fædrelandet“, hvor det havde staaet at læse. P. „derfor troer jeg det ikke alligevel“. *Tsch.* meddeelte nu Oplysninger, som Kongen selv havde givet ham, og hvoraf Factum utvivlsomt fremgik. P. benegtede ogsaa dette. *Tsch.* „ja, naar Hr. P. benægter Rigtigheden heraf, benægter han min Sanddrthed, og saa maa det være en Æressag imellem os“. — Stor Bevægelse og Udbrud af Harme mod P. Han satte sig ned flou, og da *Tsch.* havde udtalt, begjærede han Ordet for en personlig Bemærkning og tilbagekaldte nu sin Tvivl og gjorde hvad man kalder Afbigt.

Det besluttedes endelig at indgive en Adresse, og at faae en Kommission nedsat til at undersøge Ministeriets Handlemaade, og derefter gjøre Forslag til Rigsretsaction. Hall paatog sig, skjøndt nølende, at gjøre Forslag i Thinget til en Adresse.

Det fortjener at bemærkes, at Nedsættelsen af en Kommission er en Tilfældighed, grundet i en Misforstaaelse. *Tsch.* har nemlig fortalt mig, at han havde talt sagte med Monrad under en Andens Foredrag, og da sagt til ham, at Nedsættelsen af en Kommission vilde være det heldigste Middel forat komme i det rette Spor; denne Tanke havde Monrad grebet, forstaaet en Kommission i Henhold til Grundlovens § 50, medens *Tsch.* kun havde tænkt paa et Udvalg, og fortalt sig da han sagde Kommission. Da jeg d. 4 i en Samtale med *Tsch.* yttrede min Betænkelighed ved et saa stærkt Middel, paastod han, at jeg havde misforstaaet det Hele, der var ikke Tale om parlamentarisk Kommission, men om en Komite, et Udvalg.

Lørdag, 7. oktober. Oppositionen maa udentvivel vente en nær forestaaende Forlæsningens Time, da et andet Ministerium skal indtage Ministerbænkene; thi den nedsætter strax Udvalg i alle Sager, for derved at udsætte Forhandlingerne med Ministeriet. I Finantsagen er Udvalget blevet 7 Medl., hvori denne Gang I. A. Hansen var enig. Kayser yttrede, at 7 jo vistnok vilde være for lidt til Arbeidet, men saa kunde man siden tage flere til, naar man fik klaret det vigtige Spørgsmaal om den forandrede Form. Det er en ny Brug af Majoritetens Magtfuldkommenhed, vi her møde. Stemningen er yderst ophidset og den agtes uden al Sammenligning for den viseste, der kan forhaane Ministeriet paa den bittreste Maade. Throntalens Opfordring til Imødekommen har været et tomt Ord, et Ord i Ørken.

Fredag, 13. oktober. Vi holde et Møde engang imellem og udrette Intet. Kjedsommelighed og Mismod, Tvivl om Muligheden af at kunne komme igjennem, det ere de fremherskende Træk hos mig i Øieblikket. Monrad fører an, og han overgaaer sig selv i Had og Bitterhed siden hans Bispestol er bleven besat. (d. 6 Oct). Hans Taskenspillerkunster blive derhos med hver Dag væmmeligere.

Tirsdag, 17. oktober. Hall er mismodig over Sagerne Gang. Jeg traf ham idag paa Gangen og Talen kom paa det forestaaende Valg af 2 Medl., der i Forening med ham som Forslagsstiller og de to Viceformænd skulde overbringe Adressen. Koalitionens Kandidater vare I. A. H. og Drewsen. Vi havde i fjerde Afdeling bestemt os (der nu have faaet Tiemroth med) til at stemme paa Tsch. og Condrup, og han lod til at ville holde paa dem, og kaldte Valget af de to foreslaaede Kandidater: noget han maatte ansee for meget uheldigt, hvorunder han rystede paa Hovedet og slog med Haanden. Men hvad nytte slige Gebærder, naar de ikke ere ledsagede af en kraftig Optræden og bestemt Holdning? Resultatet var, at Koalitionens Kandidater valgtes med stor Majoritet og Hall skal nu reise til Frederiksborg med dem og overbringe en Adresse, han kaldes Fader til, men som hans Venner have vanskabt.

Onsdag, 18. oktober. Jeg traf Lindhardt idag i Læsesalen, og han fortalte mig, at han vidste gjennem Sponnecks Fader, at Folkethinget vilde blive opløst, og det imorgen. Jeg tvivler dog derom, da der ikke just nu foreligger nogen Anledning; men han paastod at det var sikkert og at Adressen var Skylden deri.

Torsdag, 19. oktober. Jeg traf imorges Rugaard alene i Folkethingssalen og spurgte ham halvt spøgende, om vi nu snart skulle have det Hele til at springe. Ja, sagde han for fuldt Alvor, naar det kun kan bringes til at springe paa en ret glimrende Maade: Blusemændene skulle saa nok tage det tilbage. Jeg spurgte ham nu tørt, Mændene vil jeg slet ikke tale om; men sig mig blot, hvor vil de alene faae Bluserne fra? „Ja, De gjør nu Nar altid“.

Vi havde Møde idag i Statsrevisionen, og der var da til Formanden (B. C.) indkommet en Skrivelse fra det Udvalg, der har at gjøre Forslag om Rigsretsaction, hvilken Christensen vilde betragte som en privat Skrivelse til sig, uagtet den havde alle en officiel Skrivelses Kjendemærker og var til Statsrevisionen. Denne opfordredes deri til at opgive de Poster af Regnskabet for 52-53 og 53-54, som formeentes bedst skikkede til at begrunde en Rigsretsaction. Den Anskuelse gjorde sig imidlertid eenstemmig gjældende, at Revisionen qva Rev. ikke kunde indlade sig derpaa, da den først kunde have nogen Mening om en Overskridelse, efterat have modtaget Regjeringens Svar paa Antegningen om den. Vilde Udvalget have Regnskaberne at see, da stode de til Tjeneste. B. C. vilde da bede Udvalget tage Skrivelsen tilbage. Jeg gjorde Indvendinger derimod paa Grund af Skrivelsens Form, og gav først efter da B. C. som Formand erklærede, at jeg betragtede Sagen ret, naar jeg ansaae det Hele for et privat Raad, der var indhentet hos mig, og at jeg var fuldk. berettiget til at negte, at jeg som Statsrevisor havde modtaget nogen Forespørgsel.

Lørdag, 21. oktober. Opløsning.

1855

Lørdag, 11. august. Rigsdagen aabnes.

Saa skulle vi da nu igjen til at tage fat paa Statsordningen og denne Gang vel udelukkende, det er det sidste Skridt, der skal gøres til Grundlovens Ændring, og det er derfor indlysende, at her ville nu alle Hjerters skjulte

Tanker aabenbares, der kan nu ikke mere temporiseres, spilles Komoedie, hverken fra Rigsdagens eller Regjeringens Side. Denne formodentlig kun korte Session vil derfor blive af dobbelt Interesse som Slutningsacten paa det hele Net af Intriguer, der ere spundne siden 1852 d. 28. Jan.

Blandt mine Venner er det især Tsch., hvis Stilling vil have Interesse; han vil efter forud taget ufravigelig (?) Beslutning tie ganske stille, og naar Nogen privat spørger ham, vil han sige: jeg talte da det var Tid, da hørte man ikke; nu er det Eders Sag at føre os ud af Stillingen. Han siger Nei til Forandringens Ikrafttræden, og troer nu at kunne gjøre det uden særligt Ansvar for Følgerne, da han ikke er Partifører. „De Tider ere forbi, da man frygter Ministerforandringer“, siger han.

„Fædrelandet“ for i Aftes har en Artikel mod de Conincks Piece, der nu haanes ham voldsomt, og antyder en bestemt Modstand, og vel at mærke ved tredie Vedtagelse af det hvilende Forslag. Jeg traf de C. iaftes paa Gaden, og han var rasende i høieste Grad, men gav mig Ret i, hvad vi tidligere oftere have disputeret om, at Fædrel. ikke var ærligt i sin Tilslutten til Heelstaten. Han skjeldte Ploug ud med alt sit Raseris Inderlighed, udmalede de rædsomme Ulykker, der vilde møde, dersom Forslaget ikke gik igjennem, hvilke dog reduceredes til Absolutismen eller det forrige Ministerium; jeg forsikrede ham, at jeg ikke ønskede nogen af Delene. Han ventede 55 Stemmer i Folkethinget for Forslaget. „Fædl.“ vilde han ødelægge totalt ved at skrildre dets crimen bæstialitates mod Bondevennerne. *Dagbl.* skulde leve; det har alt, sagde han, 5000 Ab. — Iøvrigt er dette Blads Holdning interessant: længe har det vaklet mellem for og imod Udkastet og fastholdt, at der maatte Forandringer til; nu anstiller det umiddelbart før Rigsdagens Aabning ikke Betragtninger over Udkastet, men over Oldtidens Kilder og Vandledning, vort kjøbenhavnske Vandvæsens Reform og de slemme Rendestene.

Aabningen af Rigsdagen, hvortil man havde ventet Kongen, foregik uden ham, og frembød kun det af Interesse, at Lindberg udbragte med fuld, saftig og harmfuld Røst et Leve for Grundlov og Valglov, der dog kun istemtes noget sparsomt. Hall smilede. Ministrene tale jævnlige med de Medlemmer, der ere dem nærmest og række de forbigaaende Haanden ud. Jeg har, skjøndt siddende lige ved dem, ikke endnu talt med Nogen eller blot trykket ham i Haanden.

Søndag, 12. august. Taffelet idag gik ret muntert. Det mærkelige var imidlertid, at Kongen talte med flere Rigsdagsmænd om Kongen af Hannovers

Exempel, at ophæve Forfatningen; men man svarede ham, at det vidste man nok, at han ikke gjorde. Imedens han talte med dem om Fællesforfatningen kom Tsch. til, og Kongen rakte ham nu Haanden, idet han spurgte, hvorledes han vel syntes om Forfatningen. Tsch. svarede, at det vidste Hs. M. af den udførlige Skrivelse, han havde tilstillet ham; men det var iøvrigt kort og godt, at medens jo nok Nogle kunde befinde sig vel ved Forfatningen, vare dog To brøstholdne, den ene var Kongen, den Anden var Folket. Kongen mindede nu om, at da han havde sagt Ja for sit Vedkommende, maatte Rigsdagen see til at sige Ja ogsaa for sit. Tsch. beklagede, at han ikke kunde det. Kongen rakte ham Haanden og sagde: ja ja, vort Venskab bliver uforandret for det. Før end Kongen talte med nogen Anden, havde Scheel ham fat i en Vinduesfordybning og talte med ham, rimeligviis for at faae ham til at udtale sig for Udkastet. Senere havde han Tsch. fat og vilde stemme ham for Udkastet, men fik et bestemt Nei. — Tsch. fortalte mig, at han kun troede paa et kort Liv for Ministeriet efter Seiren, hvis de vandt en saadan, da Andræ ikke kunde eller vilde tilfredsstille Hoffets Pengefordringer, og Spørgsmaalet om Grevindens Ophøielse, som man havde faaet udsat ved at sige, at Fællesforfatningen først burde ordnes, allerede nu begyndte at træde frem. Tsch. var meget sikker i denne Sag.

Jeg talte med Grev Moltke, der kom til mig, og synes meget vakker. Han forsikkrede, at der dog ikke var Tale om mere end at offentliggjøre hendes morganatiske Ægteskab med Kongen, da endnu Ingen var forpligtet til at vide, at Kongen var gift.

Mandag, 13. august. Jeg hører idag, at I. A. H. skal udtale som sin bestemte Mening, at det var bedre at blive staaende ved Forord. af 26 Juli end at tage det, som nu bydes, og er det Tilfælde, meente Tsch. vistnok med Rette, da vil Dannelsen af et nyt Ministerium ikke kunne støde paa særdeles Vanskeligheder. — De Coninck er meget bange for, at den Tanke skal vinde Indgang, at Modstanden skal skee ved Grundlovsforandringens tredie Vedtagelse. Om Andræ siger han, at han er beredt til enhver Yderlighed naar det skal være, f. Ex. at lade Rigsdagen skyde ned med Kardetscher. Naar Ministeriet er klogt, mener han, vil det under Grundlovssagen bede Andræ at tie stille; thi han vil kun forværre Stillingen.

Tirsdag, 14. august. Idag fik jeg endelig overttydet G. Winther om, at § 100 i Grundloven tilsteder, at der først kan siges Nei til Grundlovsforandringen og siden Ja, uden at de to foregaende Behandlinger spildes, naar

den nuværende Rigsdag ikke opløses, hvoraf følger, at den ikke kan opløses, udenat gjøre Octroyering til en Nødvendighed, førend den har sagt Ja. Han paatog sig at overtyde Tsch., der hidtil har forsvaret en anden Mening. Kammerraad Petersen fortalte mig, at Lehmann iaftes havde haft Landsthinget samlet privat til et Møde, hvori han havde viist, hvor vigtigt det er at lægge Mærke til, at det Medlem, der vælges til Rigsretten med de færreste Medlemmer skal votere først, og kan maaskee derved blive den afgjørende, hvoraf han udledte, at man ved Stemmegivningen imorgen maatte see til at mage det saa, at Etatsraad Larsen fik de færreste Stemmer. P. var meget indigneret. Jeg foreslog ham, at han og alle hans Venner skulde stemme paa L. men ikke paa nogen af dem, Majoriteten ellers vilde have, saa vilde L. faae de fleeste Stemmer.

Onsdag, 15. august. Striden idag under første Behandling af Grundlovsudkastet blev bitter imellem I. A. H. og Hall og tildeels imellem denne og flere af de hidsigste. Bang sagde (privat) til Moltke førend Mødet, at dersom man nu forkastede Forslaget; saa er der saamænd ikke andet at gjøre end at octroyere. Winther fortalte mig, at hverken Tsch. eller Rottwit vilde admitere den Fortolkning af Grundl.s § 100, at Forslaget kunde vedtages i en følgende Samling, om det end blev forkastet i denne, udenat de to Vedtagelser gik tabt.

Torsdag, 23. august. Det fremherskende Træk i Rigsdagen for Tiden er Raadvildhed. Der er en stor Misfornøielse tilstede med Udkastet, det er afgjort; men der er ingen Enighed, ingen Anfører. Skjøndt derfor Bondevenner, Nationalister og „Fædrel.“s Mænd udgjøre Majoritet, er det ikke troligt, at den vil blive istand til at udrette Noget, og for mig kan der i det Hele ikke være Tale om at gaae med dem, da jeg er grunduenig med det i Hovedtanken for Statsordningen. Tsch. har vistnok en Plan; idetmindste har han ikke opgivet Alt endnu; men jeg tvivler om, at der er noget at gjøre. Imorgen reiser P. H. til Helsingør forat tale med B.; jeg har forestillet ham Sagen saaledes: at det Minist., der skal fuldbyrde Heelstatsforfatningen og altsaa Grundlovsforandringen, nødvendigviis vil paadrage sig saameget Had, at det snart igjen maa vige derfor; det vil derfor upaatvivlelig være det Klogeste, at lade disse Ministre svale Kastanierne. Vi ville nu see, hvad B. siger dertil.

Landsthinget havde idag Grundlovsforandringen til første Behandling. Wessely aabnede Debatten i et baade formelt og reelt slet Foredrag; B. C.

udtalte sig i de høieste og dybeste Toner om den aldeles ubetingede Opposition, han vilde forfølge Forslaget med. Hall, der som Minister har faaet en ganske mærkværdig Bestemthed, Fasthed og Freidighed, spillede Boldt med ham, saa han unegtelig blev gjort latterlig som en Skryder, der i de samme høie Toner, hvori han nu talte, ja med de selvsamme Ord, før havde ligesaa stærkt fordømt hvad han dog siden havde kjendt for Godt at være, hvorfor han hellerikke endnu havde opgivet alt Haab om, at B. C. tilsidst vilde stemme for Regjeringens Forslag. Det var en stor Prostitution.

Interessant var Jespersens Optræden: han var Lehmanns for 3 Aar siden, og blev til sin Overraskelse bekjæmpet af den nuværende Lehmann.

Den hele Forhandling førtes uden Dygtighed undtagen fra Halls Side.

Fredag, 24. august. Jeg havde idag en Samtale med Tiemroth, der morede mig, fordi han fortalte mig, at man havde Vidnesbyrd for, at Ørsted ikke billigede alle Ting, der vare foretagne af det Ministerium, hvoraf han var Medlem, i flere Artikler i Flyveposten, hvilke Ø. havde skrevet. Det var ypperlige Artikler, hvoraf man ret kunde kjende hans Tankegang; den sidste af disse, der paa en saa slaaende Maade gjendrev Fenger, havde han ikke selv skrevet, derom vidnede Sproget tilstrekkelig; men Forbindelsen med de øvrige Artikler saaes ligefrem, hvorfor han formodentlig havde opgivet Momenterne og ladet den udarbejde af en Anden. Da jeg nu har skrevet alle disse Artikler, traf T. just paa den rette Mand forat meddele sin skarp-sindige Opdagelse, og dog fortalte han mig dette ikke som en Hypothese, men som et Factum.

Fredag, 31. august. Her er slet intet at bestille i Kbh.; jeg har derfor været otte Dage i Slagelse, forat see til dem der. Medens jeg har været i Slagelse har Hjort været i Helsingør og talt med Bluhme om vore Sager. Der er kun saare ringe Udsigt til at enten han eller Sponneck ville have Noget at gjøre med Sagen. Dog meente H., at det jo var muligt, at man kunde betænke sig, naar Øieblikket kom, skjøndt det stadig er især Sponnecks Ord: ikke saalænge Fr. VII sidder paa Thronen; thi det er umuligt at være Minister, naar man ikke kan stole paa et Ord af hvad Kongen siger. Iøvrigt er Scheel i en stor Knibe med Øresundssagen: han har endog sendt Quade til Bluhme og bedet ham i Egenskab af Directeur for Øresunds Toldkammer at overtage Underhandlingerne; denne har viist Umuligheden af at noget sligt kunde lade sig gjøre, da han som Underhandler maatte være Minister og have en Ministers Ansvar. Imidlertid kunde der dog vel siges Noget i den Anled-

ning. B. vil ganske naturligt ikke, det er jo Sagen, og at han skulde hjælpe et Ministerium ud af en Forlegenhed, der har viist sig saa fjendtlig imod Ministeriet Ørsted, er jo ogsaa meget forlangt. Scheel har i en Skrivelse til Finantsministeriet angaaende Øresundstoldsagen udtalt sig paa en Maade, der ansees lige med Løgn.

I Rigsdagen selv er Stemningen afgjort imod Ministeriet, det kommer kun an paa, om man kan kyse et tilstrækkeligt stort Antal til at sige Ia ved at mane en forfærdelig Reaction frem. Frølund forkyndte for Flere i Læsesalen, at han foretrak 26. Juli som den er, og Rugaard er aldeles ikke bange for den Tanke, at Medlemmer af det forrige Ministerium træde ind i det nye. Tsch. siger vistnok Nei, men aabner ikke Udsigt til at danne noget Minist., eller rettere, han siger reentud Nei til at kunne det.

Mandag, 10. september. Tiden slæber sig hen trægt og kjedsommelig under et Møde en Gang imellem. Det er mig stedse klarere, at Tscherning har Noget isinde, en Plan for til et nyt Ministerium, der skal reformere Udkastet. At han i Løverdags blev valgt til Viceformand tilligemed Grundtvig ikke blot glædede ham, men var høm om at gjøre; han maa have villet det som Demonstration imod Ministeriet og maaskee forat give sine egne Foretagender Vægt ved at være udpeget personligt. Imidlertid er jeg slet ikke rolig for disse Planers Udfald; Ministeriet vil seire for enhver Priis, det er jeg vis paa, og det holder derfor Grevinden fast gennem Løfter om hendes snarlige Ophøielse, og det første bal paré er bestemt til d. 18 October, siger man. Bang har erklæret sig ikke blot beredt til at skaffe hende Fyrstetitel og dermed et Hof, men endog moralsk forpligtet til saadant, hvorefter man nok skulde faae Alle, baade Prindser, Gesandter og de Høifornemme til at indfinde sig. Dette knytter hende til Ministeriet og ethvert Experiment med Ministerdannelse, der ikke kan byde mere eller i det Ringeste ligesaameget maa jeg ansee for aldeles usikkert.

Tirsdag, 11. september. Landstingets Møde idag frembød Interesse ved den Erklæring, Ministeriet skulde afgive over Udvalgets Indstilling til en Beslutning, hvilken Hall gav, da Bang var syg. Jeg skal kun her optegne derom, at Hall var bleg, da det kom dertil, og at han skjælvede over sit hele Legeme; jeg kunde see ham ryste fra Tilhørerpladserne. B. C. spillede igjen, denne Gang overfor Lehmannn, en ynkelig Rolle.

Fredag, 14. september. Vi havde idag to Forsamlinger i det Øiemed at aftale det videre Fornødne. Den ene i Formiddags af Oppositionen, i hvil-

ken Tscherning, Winther, I. A. H., Ploug, Grundtvig osv. vare tilstede. Winther stod som den egentlige Indbyder og det var Tsch. om at gjøre ikke at synes at være det. Grundtvig udtalte sig i et høist fredeligt og resigneret Sprog, efterat G. Winther havde aabnet Mødet ved at oplæse en Opsats af Tiemroth. I. A. H. vilde tilnød gaae ind paa et betinget Ja, da han frygtede, at Ministeriet, naar det fik et saadant, skulde gaae hen og fortolke Betingelserne ligesaa troløst som Adressen. Han vilde derfor bestemt holde paa, at Betingelserne gaves Form af Paragrapher, for derved at sikkre sig mod Halls Troløsheder. Tsch. sluttede sig til et betinget Ja, fordi Ministeriet derved blev færdigt med Rigsdagen, hvad han erkjendte det maatte være; og at Rigsraadet gik ind paa et saadant Ja's Betingelser betvivlede han ikke. Selv vilde han intet Forslag gjøre, og ønskede Ministeriets Vedbliven. Ploug forkyndte et Forslag om en motiveret Dagsorden, han siden vilde indbringe i Salen. Det var mere fremtrædende end jeg havde ventet at det kunde være, at man ønskede en Overenskomst. Det vedtoges sluttelig, at foreslaae efter første Behandling hele Thinget som Udvalg.

Monrad-Kampmanns Møde iaften udmærkede sig ved den Forlegenhed, der indledede det. M. fik til Nød sagt, at man var kommet sammen for at tale om Tingene og muligviis finde paa Midler til at fiske nogle Enkelte. Da der hentydedes til Mødet iformiddags, tog jeg Ordet for at forsikkre, at der hos Alle, som havde været tilstede der, fandtes den største Beredvillighed til at komme imøde, naar Regjer. kun paa sin Side vilde gjøre det samme; jeg tvivlede da ikke paa, at Sagen vilde gaae igjennem: et betinget Ja maatte være Foreningspunktet. Monrad syntes ikke derom, og udtalte, at Ministeriet ikke, det han troede (thi han havde ikke talt med Nogen derom), kunde efter den Stilling, det havde indtaget til Rigsraadet, modtage Betingelser. Jeg svarede, at det vilde være beklageligt, om Minist. havde ved en uheldig Optræden overfor Rigsraadet præjudiceret Sagen, og at Landstingets „Selvfølger“ vare Betingelser. En Adresse troede Monrad, der ikke kunde være noget iveien for. Mødet endte efter en Deel Talen og efterat Ploug havde fremsat sit Forslag om en Dagsorden og erklæret at ville stemme Nei, naar han ikke i det Mindste kunde faae den, uden noget egentligt Resultat.

Lørdag, 22. september. Vi have nu døiet en Uendelighed af lange Foredrag, to af Tsch. hver paa omtr. 2 Timer, et Par dito af I. A. H. o. s. v. Jo mere jeg i denne Sag har hørt paa Tsch., desto ringere er min Tillid bleven til ham. Et Chaos af alle mulige Ideer, practicable og inpracticable, Eetkammer og Tokammer-Systemer, tidligere Korrespondencer, Samtaler og

Begivenheder, Alt imellem hverandre, uden for mig synligt Maal, det tør jeg ikke lade lede mig i disse vigtige Sager. Det synes at Tsch. ivrigt ønsker at Sagen skal falde, at han vil en Opløsning og dette igjen for at vinde Tid; men hvad saa? Jeg har sagt ham, at jeg ikke kunde opgive de to Fordringer: Enighed om noget Bestemt, og Udsigt til at der findes Mænd til at gennemføre det, og heri giver han mig fuldkommen Ret. Spørger jeg saa, om han da kjender saadanne Mænd, svarer han bestemt: Nei. Jeg kan da ikke finde anden Mening deri, end at hans Opposition er kun pro forma, eller at han ikke er oprigtig imod mig. Men derpaa kan jeg ikke støtte mig.

Søndag, 23. september. Iaftes holdtes et Møde efter Grundtvigs Indbydelse, hvori han forelagde en Række af 18 Reservationer, han vilde tage idet han stemte for Grundlovsforandringens Ikrafttræden. Havde det ikke tidligere været klart, at der Intet var at udrette med den i hvert Fald ringe Majoritet, der kunde ventes, saa var det nu klart, at dens Beskaffenhed maatte betage den Agtelse og Tillid i en Grad, der vilde vanskeliggjøre eller umuliggjøre at bygge paa den. Jeg gik da min Vei.

Idag har jeg talt med Winther, som jeg traf paa Gaden, og som fortalte mig, at Grundtvig iaftes var bleven vred, da man ikke vilde gaae ind paa hans Reservationer og var gaaet sin Vei. Jeg søgte nu at overtøye W. om, at der ikke kunde være Noget at gjøre med en saadan Majoritet, om overhovedet en Majoritet var at opnaae, og at et nyt Ministerium i ethvert Fald vilde have to Ting at kjæmpe imod: at Gjennemførelsen af en Heelstatsforfatning altid er et forhad Hverv, for hvilket man vil høste Utaak, og at det nye Ministerium vilde faae Grevindens Ophøielse i Arv efter det nuværende. Det første vil gjøre Ministeriet forhad i Demokratiet, det sidste i Aristokratiet. Et nyt Ministerium vil derfor vanskeligt kunne holde sig, og det nuværendes Dage ville efter Sandsynlighed være talte, naar det har gennemført disse to Ting. Efterat vi længe havde disputeret herom, hvorunder W. havde været temmelig gnaven, gik han endelig pludseligt til Bekjendelse ved at sige: ja det er da hellerikke Hensigten at lade det falde, men kun at lade det faae en saa kneben Majoritet som muligt. Han vilde nu have mig til at sige Nei, da han nok skulde sørge for, at det gik igjennem alligevel. Jeg udviklede for ham, at naar jeg var af den Mening, at det skulde gaae igjennem, kunde jeg ikke berolige mig med, at Andre vilde gennemføre det, men maatte selv sige Ja. Vi skiltes saa ad, og som det syntes gav han efter for mine Grunde.

Jeg talte med Tiemroth idag i Salen, hvor vi just mødtes, og da vi havde

vexlet nogle Ord om Sageres Stilling, erklærede han, at han holdt for, at den, der siger Nei, beholder den gunstigste Stilling, og det syntes at dette tilsidst var det afgjørende Motiv hos ham. Han har vist ogsaa Ret deri, at naar Sagen er gaaet igjennem ville vi, der sige Ja, komme til at høre ilde; men det er Smaat at handle derefter.

Lørdag, 29. september. Vi have da nu Ende paa Sagen. Og jo mere vi ere rykkede fremad mod Enden, desto mere har min Beslutning staaet fast, at jeg vilde sige Ja, som det eneste, der burde gjøres under Omstændighederne. At Landstingets *to dumme Selvfølger* bleve staaende, uagtet Gomard havde foreslaaet, at den ene skulde gaae ud, havde sin Grund dels i Lysten til at drille Regjeringen ved at kunne sige til den (som Grundtvig sagde) at den efter de Fordringer, den nu opstillede, fik Nei ved Beslutningens uforandrede Vedtagelse, saaledes som den var kommen fra Landstinget, dels fordi de Ministerielle frygtede for, at Regjeringens Majoritet i Landstinget skulde svinde stærkt ind, dersom Beslutningen kom tilbage dertil, berøvet disse to Vidner om Rigsdagens Svaghed og Eiderpolitikens Barnagtighed.

Da den endelige Afstemning nærmede sig, kom *G. Winther* hen til mig, og viste mig en Liste over dem, der vilde sige Nei efter hans Beregning, og vilde nu presse mig til at sige Nei med, da der alligevel blev Majoritet for Sagen. Jeg gjentog, at jeg i et Tilfælde som dette, ikke kunde berolige mig ved hvad Andre vilde sige, men maatte handle efter hvad jeg ansaae for det Rigtige. Han beklagede, at vi saaledes maatte blive politiske Modstandere. Jeg maatte lee ved mig selv: politiske Modstandere, uagtet vi begge ere enige om hvad her maa skee! men jeg sagde Intet dertil, gjentog at jeg ikke kunde sige andet end Ja, og saa gik han ærgerlig over min Ulydighed. Idag traf jeg først *Tsch.* paa Gaden, siden *G. W.* førend Mødet. *Tsch.* syntes ivrig forat Sagen skulde være faldet; men han havde, efter hans Ord i det Mindste, ikke andre Udsigter for Fremtiden at byde, end Beregninger over hvad Ministrene maatte komme til, naar de fik Nei, nemlig en Spalning, der igjen skulde lede *Scheel* ind paa sin tidligere Vei, et Tokammer-system. Da jeg sagde ham, at *G. Winther* havde sagt mig, at Hensigten var at lade det gaae igjennem, men kun med kneben Majoritet, saa vilde han Intet vide deraf at sige, men tog sig dog ikke Sagen saa nær, eller gjorde saadanne Ophævelser derved, som han efter min Mening maatte have gjort, dersom det alligevel ikke havde været aftalt imellem dem. Jeg troer altsaa, at *Tsch.* gav en lille Forestilling for mig.

Efter Samtalen med Tsch. gik jeg til Mødet i Thinget, hvor Winther kaldte mig ind i anden Afdelings Værelse og sagde, at da vi nu i dette Hovedspørgsmaal vare blevne Modstandere, saa vilde det vistnok være mig ubehageligt at være bunden ved den Aftale, at vi gjensidigt skulde stemme paa hinanden, dersom vi begge bragtes paa Valg til Rigsraadet: det vilde jo genere mig, at maatte stemme paa ham, det kunde han indsee, og ligesaa omvendt; han vilde derfor give mig dette Løfte tilbage. Jeg modtog naturligviis Tilbudet og gav forresten aldeles undvigende Svar. Vi skiltes da; men udentvivl havde han ventet, at jeg skulde lamenteret og derved kommet til en Forsoning, hvor han naadig havde lovet at ville anvende sin Indflydelse trods den Afgrund, der nu skiller os osv.; thi et Øieblik efter kaldte han mig ind i samme Værelse igjen og spurgte mig, om jeg havde talt med Nogen om mit Valg; jeg sagde Nei, jeg vidste endikke hvem jeg vilde give min egen Stemme. „Ja for De er jo Friheden hengiven og Heelstatsmand, saaat vi ikke kunne andet end ønske Dem ind i Rigsraadet alligevel, og jeg troer ogsaa nok at De kan blive valgt“ osv. Nu vilde han igjen arbeide for mit Valg. Jeg svarede fortsat undvigende, hvorved hans Iver syntes at voxte. Han har aldeles ingen Mening, det er jeg nu vis paa, uden den at tjene sig selv og gjøre sig vigtig. Han begyndte indeværende Aar med stadige Forbandelser over dem, d.v.s. I. A. H. & Comp., der vilde modarbeide Regjeringens Forfatningsudkast, naar det kom frem; han var fuldt overbevist om, at Regjer. havde fyldestgjort sit Program, da Udkastet forelaae, og den upaalidelige Person, Hall omtalte i et Foredrag mod Winther, var W. selv, der en Maaned før (det hørte jeg H. sige høit til to af de andre Ministre) havde sagt til ham, at vilde ingen Anden i Salen sige at Programet var fyldestgjort i Udkastet, da vilde han selv staae frem og sige det, og H. har nok Ret heri, thi W. har sagt mig selv det samme. Saa forandrede han totalt den Mening, blev Udkastets ubetingede Modstander, idet han til mig har sagt, og lagt det til Grund for vor Overeenstemmelse, at det maatte tages som det var, naar man ei kunde faae Andet; blev dernæst af den Mening at det Hele maatte totalt forkastes og at Frelse kun var at søge i Tokammerssystemet; saa at det maatte gaae igjennem ved saa ringe Majoritet som muligt, og endelig at de, der stemte for det vare hans afgjorte Modstandere. Alt for Alle for dog at profitere Noget. Det er stedse Tschernings gamle Klæder, han handler med, og naar han faaer en Pjalt at løbe med, da sætter han Himmel og Jord i Bevægelse, forat faae Andre til at anlægge samme Farve. Tsch. har sagt til mig, at det at nedsætte Kensus til 600 r. og 100 r. var ti Gange saa galt som at holde den ved 1200 og 200, fordi man paa den Maade drog 10

Gange saa Mange ind i den privilegerede Kaste; men idag udtalte han leilighedsviis, at havde man faaet 600 og 100 vilde dog altid Noget have været vundet. Op og ned. En pjattet Parodie paa det Hele er dernæst *Zable*, der i Begyndelsen af Forhandlingerne var afgjort for Beslutningens Vedtagelse, men omtr. midt under Forhandlingen er bleven omvendt, og mod Slutningen sad og raabte og grinede høit, saa det i Sandhed var væmmeligt at høre, saameget mere som jeg maa troe, at hans Hensigt var at Ministeriet skulde høre hans Meningsudtalelser og beundre hans Troe. Tillige har han faaet den Ære at være Martyr for sin Overbeviisning om det ørstedske Ministeriums Fortjenester, hvorved han i det Væsentlige dog kun opnaaer at blive til Nar i Thinget.

Iaftes afholdtes et Møde i *Jærnbanesagen*, hvortil Bregendahl og jeg havde indbudt, og hvor Westenholtz var tilstede. Jeg foreslog Landstingets Formand til Dirigent, og udviklede derhos hvad der efter min Mening var Sagens nuværende Standpunkt, nemlig at Regjeringen ikke vidste selv hvor den vilde have Banen, og at den hellerikke var enig med sig selv om, hvilke Pengeopoffrelser den kunde indlade sig paa. Westenholtz klagede over at Regjeringen indtog en Stilling, som gjorde Underhandlinger umulige, idet den ikke selv opstillede Betingelser for hvad den havde besluttet at ville have udført; men sagde til Andre: forelæg os Betingelser og en Plan, saa skulle vi see. Og naar den saa fik det, gav den intet Svar, eller lod det dog ikke komme til Underhandlinger. Ehlers, til hvem han var henviist, kunde han ikke komme af Stedet med. Han troede, at Banen kunde forrente sig, og vilde forpagte den, efterat den var anlagt, i 10 Aar til 4 p. c. af Anlægs-capitalen. Paa Jens Jørgensens Forslag besluttedes det at Bregendahl og jeg med Westenholtz og Tang skulde søge at faae en Samtale med Bang om Sagen. Den havde vi idag, og det lykkedes virkelig ved den at opklare Bangs Opfattelse af Forholdene og Petos Forslag i flere Punkter; især tiltalte det ham, at West. vilde forpagte Banen, og han lovede at foredrage den paa det Omhyggeligste i en Ministerconference, og til 1. Dec. at forelægge Resultatet tilligemed sine Planer for Fremtiden.

Mandag, 1. oktober. Idag kom G. W. til mig meget empsig, Klk. omtr. 9. Han havde opdaget, at nogle Æsler vilde sælge deres Stemme, og det vilde han ikke taale. Der var kun et Middel til at modarbeide denne Skandale og det var at danne Foreninger 8 og 8, der indgik en Accord skriftligt og paa Æresord. Til en saadan havde han en Koncept, udarbejdet efter en Idee af Tsch. Jeg skal forbigaae de 3 første Punkter, men det fjerde bestemte, at

den af de 8 der blev Rigsraad skulde nyde 3r. daglig i den Tid Raadet var samlet, og 3 sk. pr. Miil han havde at reise, og at Resten af de 500 r skulde deles ligeligt imellem de 8. Da jeg indvendte, at dette var et raffineret Stemmesalg, erklærede han, at han offentligt vilde forsvare det Modsatte. Imidlertid forsikkrede jeg, at jeg aldeles ikke kunde have dermed at gjøre. Nu erklærede han, at det om Pengesagen ogsaa kun var for Æslerne, der vilde sælge deres Stemme; han selv handlede uden personlig Interesse, da hans Valg var sikkert; vilde jeg imidlertid ikke at han skulde interessere sig for mit, saa var det jo en anden Sag. At hans Valg er afgjort, eller ansees derfor, det fortalte H. Nielsen fra Daastrup mig idag i Thinget. Det er altsaa allerede bekjendt.

Imod min Forventning fandt jeg iaften i Læsesalen et Par Stykker, f. Ex. P. Olsen, der troede, at det var heldigt, at Sagen var gaaet igjennem, og vilde stemme Ja, dersom den forelaae igjen. Jeg troer det er Rygtet om, at Kongen ikke vil undertegne Forfatningen, der har bragt dette Omslag. Der siges, at Prinds Ferdinand er derimod, at han ikke vil undertegne med som Medlem af Geheimstatsraadet, for ikke derved at give Grundloven en indirecte Stadfæstelse. Blixen Finecke skal under Forhandlingerne have været tilstede i Gangen og opfordret Folk til at forkaste Sagen.

Om den Maade, hvorpaa Ministrene, navnlig Hall, have stillet sig til Oppositionen, skal jeg optegne, at jeg ofte har hørt dem udstøde uarticulerede Lyd til Tegn paa Harmen, og Hall har stadig ledsaget Opponenters Foredrag med: Saa? Aa! Det var som Satan, Sludder osv. Da Tsch. under første Forhandl. om Fredagen udtalte, at han vilde tiltræde Plougs Forslag forsaavidt det gik ud paa at vinde Tid (tidligere havde han talt om, at Ministeriet havde forhastet sig), sagde Andræ (troer jeg) til Bang og Hall, „det er Tid han vil vinde, og den skal han ikke have“. De andre svarede Nei, og maaskee er her Kilden til den bestemte Beslutning ikke at modtage nogen Forandring, eller rettere Betingelse ved et Ja.

Tirsdag, 4. december. Det er en ikke interessant Begyndelse, vi hidtil have haft; der er denne Gang udbredt over Alle en mere end almindelig Træghed eller Kjedsommelighed eller Gud veed hvad det er. Jeg tør kun formode, at det er Efterveerne af den Spænding, hvori de nu tilendebragte Sager havde sat os, hvilken ret føles nu, da vi ere den indskrænkede Rigsdag: vi ere tilmode som naar man i en heel Uge har været til Gilde, og saa om Løverdagen pludselig gaaer over til Vandgrød og Klipfisk.

Idag sammenkaldtes et Møde af Monrad, hvortil jeg ogsaa var indbudt til-

ligemed Kentrum. M. forelagde deri 4 Ting til Overveielse. Først det almindelige, at vi skulle see til at faae Grundlovens Løfter om Reformer gjorte til en Sandhed, hvortil han haabede paa Ministeriets Understøttelse (Bravo!) Dernæst henledte han Opmærksomheden paa Nødvendigheden af at man havde Nogen til at tage sig af de mødende Valg til Komiteer: til at være „de Vise“ toges de Gamle: C. E. Møller, Kammer. Hansen og Ploug. Det næste Punkt var Valget til Rigsraadet, som han meente, man burde forberede. Efter megen Talen frem og tilbage kom man til den Beslutning, at ville sammenkalde Alle i Thinget og saa stemme paa dem, der skulde være det. At Monrad indvendte, at trods al denne Stemmen vilde 8, hvis Kandidat aldeles var faldet igjennem, sige: ja, vi vælge dog den, vi ville, — hjalp ikke det Mindste. Endelig kom det sidste Punkt: Finantsudvalget. Det vedtoges strax, at det skulde bestaae af 9 Medl. Nu udtalte Monrad, at man derhos burde sørge for, at det blev dygtige og uafhængige Mænd, der kom ind i Udvalget, og han vilde i saa Henseende henlede Opmærksomheden paa to af dem, der før havde været med i Udvalget: Schovelin og ham selv; ingen af dem kunde længere kaldes uafhængige efter den Embedsstilling, de indtog. Paa sædvanlig Maade varierede han dette flere Gange; men man bestormede ham fra alle Sider om at modtage Valg og forestillede ham navnlig, at han ikke kunde være borte, naar Tscherning skulde ind, og ham vilde man ikke godt kunne udelukke, saa at han da gav efter. Mødet hævet. Ministeriet siges bestandig at vedligeholde sin folkelige Kharacter især gjennem Hall. Jeg saae f. Ex. idag, at han holdt et langt og vistnok interessant Foredrag for et lille Auditorium bestaaende af Hans Nielsen fra Daastrup, Christen Jensen og Myrup, hvilket varede et godt Qvarteer. Da han var færdig, lagde Chr. J. sin venstre Haand om paa hans Ryg og klappe ham med den høire paa Maven, medens han saae ham smilende i Øjnene, og sagde Noget, der udentvivl var noget Godt, til ham som Afskeds- eller Slutnings Ord.

Fredag, 7. december. Den Sammensætning, Finantsudvalget fik idag, at nemlig foruden Tscherning baade Alberti, Müllen og Hasle (der prostituerede sig saa grundigt igaar i Dræning under Finantslovens 1ste Beh.) kom ind, maa antegnes som en ganske særdeles Liberalitet af Kentrum, der sikkert har noget at betyde. Men hvad det er, veed jeg ikke; det veed jeg derimod, at Finantsudvalget er slet sammensat.

1856

Kort før Rigsraadet aabnedes d. 1 Marts 1856 blev der adskillig Tale om at virke gjennem Pressen i konservativ Retning, og at bekjæmpe Ministeriet Bang, hvis det ikke holdt fast ved Heelstaten, men indtog en Stilling til den omtrent som dets Venner i Pressen. P. Hjort havde haft Samtale med Flere derom, der havde saa bestemt yttret sig om Alvoren i deres Villie, at han troede derpaa, skjøndt han jo havde Erfaringer for sig fra tidligere Dage, at det ikke blev til Noget, naar det just skulde være Alvor. Jeg anmodedes derhos om at ville tale med Ussing derom, da han skulde være den egentlige Agent. Da han ikke traf mig, gik jeg til ham. Han havde ikke strax til Formaal at faae et Blad i Gang, men da han antog, at Rigsraadets Møder ikke vilde blive offentlige, ønskede han gjennem B. T. at give et Referat af Forhandlingerne, som kunde være paalideligt, og foreslog mig at udarbeide et saadant efter Momenter, han vilde give mig, for derved strax at kunne have en Modsætning til de forvanskede Referater, man ventede sig i andre Blade. Jeg indvendte derimod, at B. T. vilde gjøre os Vanskeligheder, da man ikke vel vilde kunne undgaae at komme ind paa en Polemik, naar man angrebes af andre Blade for sit Referat, og at give Referater blev derfor igrunden eensbetydende med at raade over Bladets Politik under Sessionen. Jeg troede desuden at gamle Fatter ikke vilde indlade sig derpaa, da han var for forsigtig. Aftalen blev nu, at han selv skulde tale med ham. Jeg vil ikke udførligere opholde mig ved de videre Forhandlinger, da den Mening imidlertid trængte igjennem at beholde fuldkommen Offentlighed; men der blev ogsaa Tale om et Blad og der tilbødes mig Redactionen. Imidlertid antog jeg, at et nyt Blad efter Pressens nærværende Stilling vilde have for store Vanskeligheder at bekjæmpe; man vilde kaste sig over et enkelt Punkt og gjøre en voldsom Alarm derover ved Fordreielse, men ignorere hvad man ikke kunde bekjæmpe. Jeg raadede derfor at kjøbe Flyveposten, og tilbød da min Tjeneste. U. meente, at det blev en saa stor Kapital, men gav mig dog igrunden Ret. Han klagede over vort Aristokraties Mangel paa Energie. Omtrent samtidig hermed indledtes en Forbindelse imellem Levinsen og mig om at virke igjennem Pressen. Han ønskede at jeg skulde skrive Artikler i Flyvepst. og lovede at skaffe dem ind uden al Forandring, naar de da ikke indeholdt strafbare Injurier; tilbød desuden at honorere dem. Dette sidste erklærede jeg ikke at kunne gaae ind paa, da det i altfald maatte være Flyvepst.s Red., der skulde gjøre dette; men jeg tvivlede paa, at Lev. kunde

faae dem uforandret ind. Han tvivlede derimod aldeles ikke derom, da han besad megen Indflydelse paa Vedkommende som deres juridiske Konsulent. Jeg forsøgte det da; skrev et par Artikler, sendte ham dem og efterat de havde ligget en behørig Tid hos ham kom de da i „Flyvepst.“, men forandrede, dog ikke væsentligt. Imidlertid havde jeg begyndt paa en længere Række Artikler om Ministeriet Bangs Forhold til dets Forgjænger; denne gjorde jeg saa færdig og sendte Lev. den. Men først blev den liggende hos ham en Ugestid, uden at han foretog Noget derved, saa hengik der atter nogle Dage, inden Flvpst. Red. fik den læst, og først d. 1. April fik jeg at vide, at den ikke kunde optages, ikke fordi man havde noget imod Indholdet, men fordi man ikke turde. Jeg talte selv med begge Redacteurer og de skildrede mig deres Stilling. De have en betydelig Gjæld paa Bladet, som skal afbetales, have tabt flere Abonnenter, og tør ikke vove et Skridt imod Regjeringen, der kunde føle sig oplagt til at skade dem derfor. De fandt Art. fortræffeligt skrevne, antog at de vilde gjøre megen Opsigt, og opfordrede mig til at udgive dem som Piece, hvortil de føiede Tilbud om at yde deres Understøttelse paa enhver Maade. Jeg svarede imidlertid, at de skulde været skreven anderledes, naar de skulde have udgaaet som Piece, og da jeg samme Dag skulde reise til Jylland, var der hellerikke Tid for mig til at træffe Foranstaltninger. Paa Levinsens løse Forhaabninger og Løfter havde jeg spildt 14 Dage og han følte sig dog ikke engang opfordret til at gjøre en Undskyldning.

Uagtet jeg endnu ikke havde faaet nogen bestemt Besked om det paatænkte Blad, indsaae jeg, at der ikke blev noget af, og erklærede derfor, at jeg reiste paa Sneppejagt, og drog til Dronninglund d. 1. April.

I Nielsen fra Kallundborg, der nu er flyttet herind, har ogsaa flere Gange talt med mig. Han er svær stor altid, taler flot om Grundeirnes Penge og slaer ud. Han dadler Kjøbenhavnsposten og taler om, at man vil lade den gaae ind. Han berømmer Levinsen høit, taler stort om mange Foretagender og der skeer — Ingenting. Han holder især af at brøle høit om sin Politik, naar man træffer ham paa Gaden, og han kan faae Een til at staae stille og samtale med ham. Det er et betegnende Træk for ham som Politiker.

D. 29. Mai 56 reiste jeg med Waldemar fra Aalborg, kom hertil d.v.s. Kbh. d. 30 og reiste endnu samme Dag til Slagelse. Derfra igjen til Kbh. d. 5 Juni, forat overvære Mødet i Hotel Phoenix d. 9 af Delegerede fra Kjøbstæderne. Jeg sluttede her adskillige Bekjendtskaber med Borgere omkring i Landet, og nærer Haab om en fast Bestaaen for Foreningen. Især interesserede mig Assessor Buch fra Wiborg, der er en vakker Mand, men i

Slægt med P. D. Bruun og derfor Professor. Han indtager en meget indflydelsesrig Stilling i den jydsk Forening, og jeg nærer derfor nogen Betænkelighed ved at smelte begge Foreninger sammen under een Bestyrelse, saaledes som jeg først havde tænkt mig det.

Grundeierforeningen har gennem dens Venner i Kallundborg gjort W. Tilbud om Penge til det Blad, Foreningen tænker at udgive; men udentvivl kun løst.

Lørdag, 14. juni. Jeg har nu haft Tid til at høre mig om angaaende Sagens Stilling og navnlig om det conservative Parties Hensigter. Det har ingen Hensigter, det er i Korthed Tingenes Stilling. Det har lagt sig efter Noget, der kaldes det monarchiske Princip, der dyrkes afgudsk i Kongens Person, formodentlig for at lade dette staae som en skarp Modsætning til Ikkefor gudelsen af Grevinden. Saa vil de ingen Fæstelov, holder Levinsen og lader Grüne sulte ihjæl. Naar jeg ret seer mig for, er det dog altid Noget. Levinsen gaar aldeles op i sine Antifæstelovsbestræbelser, og hvad man end taler med ham om, saa vender han stedse tilbage dertil; ofte afbryder han den Tankegang, man har for sig, og er midt i Fæsteloven ved et Salto mortale. Kjøbstadforeningen interesserer ham, men kun dersom den kan bringes til at udtale sig imod Fæsteloven.

Mandag, 23. juni. Jeg havde idag Besøg af en Mand, jeg aldrig har seet før, som hedder Høier, og er lam i Underlivet. Han havde været hos Levinsen, og talt med ham om et Blad, og Understøttelse dertil af Grundeierforeningen. Denne havde viist ham til mig, og foreslaaet ham at overtage Redactionen af det Blad, Kjøbstadforeningerne agte at udgive, og havde derhos aabnet Udsigt til at Grundeierforeningen vilde give et Tilskud. Iøvrigt klaget over Aristokratiets Uvirksomhed. Høier havde ikke Forestilling om hvad Kjøbstæderne vilde, hvorfor de vilde have et Blad, men antog, at de nok kunde slaae sig sammen med Grundeierne. Han havde ikke før kjendt Levinsen, været Medarbejder af Folkets Nisse, var meget uvidende om vore Forholde i det Hele og — ham viste Levinsen Fortrolighed, lovede ham Penge og sendte ham Ærinde til mig. Fiin Politicus den Levinsen! H. fortalte mig, at der havde været gjort Aftale med Goldschmidt om Udgivelsen af et nyt satirisk Ugeblad med Grundeierfor. Underst. og at Alt havde været parat dertil, da de Ledende i Foreningen pludselig betænkte sig, fordi det vilde stride imod hvad de skyldte deres Forfædre, at understøtte et saadant Blad. Om dette er sandt eller ikke, skal jeg lade være usagt; men da

H. ikke kunde faae Kjøbstadforeningens Blad og Grundeernes Penge, besluttede han at forsøge Udgivelsen af et nyt satirisk Blad med Billeder.

Tirsdag, 24. juni besøgt *Gleerup*, der talte længe med mig om vor Tilstand, og i alt Væsentligt deler min Anskuelse. Han var ligesom jeg i megen Tvivl om Nyttens af den nye forventede Fæstelov ogsaa for Bondestanden. Jeg har desuden besøgt *de Coninck*, der jo talte meget som altid, men ikke ubetinget forsvarede Ministeriet længer, klagede over Koterier, af hvilke vi ledes, i hvilke de skulle gjælde, som Monrad og Lehmann mente, enten det var viist eller galt; indrømmede mig, at Høiesteretsassessorernes Afskiedigelse og Kofoeds ikke Udnævnelse til Justitiarius i Høiesteret ere Attentater paa Domstolenes Uafhængighed; troede ikke, at man vilde vove at trodse en heel Samfundsklasses Retsfølelse ved Fæsteloven, og forventede, at det gamle Bureaucratie vilde geraade stærkt i Harnisk ved I. E. Larsens forventede Udnævnelse til Justitiarius i Høiesteret.

Torsdag, 26. juni. Jeg har idag besøgt A. Ussing, der troede fast paa en Fæstelov og syntes bestemt at vide, at Unsgaard vil forelægge den. P. Hjort fort. mig som vist, at der har været et voldsomt Optrin i Statsraadet eller vel en Ministerconference, idet Bang, Andræ og Hall saa at sige tvang Simony til at fordrø udleveret af Konfr. Larsen Rigsretsprotocollen, forat bedømme Dommernes Dygtighed. L. har gjentagende negtet dette, og erklæret, kun at ville vige for Magt.

Tirsdag, 1. juli. *Scheele* har sendt Bud — ganske ligefrem efter *P. Hjort*, forat bede ham gjøre ham den Ære at forunde ham en Samtale, og han ønskede da, at han skulle skrive en Bog for ham om de Lauenburgske Domainer. I Samtalens Løb var S. stedse svær; de østerrigske og preussiske Noter angaaende Domainesagen omtalte han haanligt, og de skulle ogsaa være høist ynkelige Producter; disse to Magter vil han nu „eine Lection geben“, sagde han. Overmod lyste frem af hans hele Personlighed og hele Tale; men i at opsøge H., som han for et Aars Tid siden antog for en „mistænkelig Person“, seer jeg et Træk af hans Klogskab. Ministeriet maa antages at staae aldeles fast nu; Unsgaard vil udarbejde sin Fæstelov, det er ogsaa vist; men, efter Ytringer af P. G. Bang til P. Hjort, med betydelige Modificationer i Dagsordenens Grundtræk, „da disse vilde være uretfærdige imod Godseierne“.

Over vort *Aristokratie* er en afgjort Sløvhed; det falder aldeles ind under

Æslet i Fabelen, der ikke brød sig om, hvem der herskede i Landet, naar det kun ikke fik to Kløftsadler paa af den nye Herre. Jeg hører, at de Hr. inden de skiltes ad efter Mødet i Anledning af Adressen til Kongen om Fæsteloven have voteret en Fortjeneste-Belønning til I. I. Nielsen af 2000 r. Det er godt anvendte Penge. Jeg talte med ham igaar om at Kbhsposten er gaaet ind; „ja, sagde han, Folk ere saa dvadske, at det ikke kan nytte noget at man skriver eller at der udkommer noget nyt Blad — man kunde ellers godt faae en 10—12.000 r. om Aaret, (i det aller sværeste) men det kan djæveln gale mig ikke nytte noget, for Folk er ganske døde“. Levinsen & Nielsen det er nok Aristocratiets Haab, og den første politicerer med Ønsker. Han vil nu Valglovens Forandring. „Naar vi bare seer De, kunde faae een Rigsdag sammensat som vi vilde, saa skulde vi nok have det“. Grundloven indeholder jo Valgbestemmelserne, altsaa maa jo Forandringen skee efter § 100. „Jeg veed dog en Maade“. Naar han saa længe er presset for at rykke ud med Viisdommen, siger han fiint, næsten vidskende: „Der behøver kun en simpel Lov til at erklære Valgvæsenet for et Fællesanliggende, og saa har vi det“. Han leer nu, gnider sig i Hænderne, springer op fra Stolen, suger voldsomt paa Piben, og stikker mig sit smilende, inderlig tilfredse Ansigt lige i Næsen: „Seer De, vi behøve kun een“. Naar jeg saa vil indvende hvorledes han vil faae den, saa har han intet at sige uden en Henviisning til at opløse, i reen Almindelighed, og naar jeg saa taler om det urimelige i at henlægge Valgloven for det Særlige under Fællesforsamlingen, saa gaar han til Fæsteloven. Høiesterets Udrensning antager han alene skeer for dens Skyld.

Jeg har besøgt General Bülow's et Par Gange. Fru B. fortalte mig, at *Prinds Ferdinand* var kommen ud til B. efter sidste Ministerskifte og havde spurgt ham om, hvorledes den nye Minister var stemt imod ham: „Kan jeg vente at han er imod mig, eller er han vel stemt, saaat jeg kan haabe at komme ind i min Kommando igjen“. Det er store Mænd, vi have!

Torsdag, 10. juli. P. Hjort fortalte mig for et Par Dage siden, at en Gods-eier havde betroet ham, at man vilde tilbyde Prinds Khristian et rentefrit Laan paa en halv Snees Tusinde eller mere til at reise til Paris for. Det vilde være at sørge for Fremtiden, antog denne. En anden havde den Plan at kjøbe Scheele med en passende Sum, og derved forhindre Fæsteloven. Underligt, at Ingen tænker paa Bang i den Anledning.

I Statsrevisionen har der været Møder d. 7. og 8de angaaende Sagernes Fremme. B. Christensen og Oppermann have nemlig endnu aldeles ikke

leveret Noget, skjøndt de i April allerede forkyndte deres Nædkomst som saa nær forestaaende, at Petersen hastigt kaldtes fra Jylland, forat modtage Baret. Wessely, der er Formand, sammenkaldte derpaa et Møde og foreholdt Drh. deres Synder; men de paastode, at de fordybede sig saaledes i Sagerne, at de ikke kunde have Noget færdigt endnu. W. satte Udgangen af Juli som den Tid, da de maatte være færdige, da han ellers vilde fratræde. B. Christensen protesterede paa egne og Grundighedens Vegne. Mødet udsattes til næste Dag. Her erklærede saa W., at han vilde fratræde som Formand, dersom man ikke blev færdig til Maanedens Udgang; Petersen, at han ikke modtog Valg, om man forøvrigt vilde tiltænke ham saadant, og nu maatte da Synderne love hvad man vilde have af dem. Men om de end holde Ord, hvad de ikke gjøre, vil dog sandsynligviis Enden blive, at Antegnelserne ikke kunne komme for Rigsdagen til 1. Oct, da de skulle passere baade Indenrigs- og Finantsministerium.

Lørdag, 4. oktober. Ved Rigsdagens Aabning og Udsættelse idag gik det da saa tørt til, som det vel er muligt. Man havde kun Tanke om Eet: det nye Ministerium.

Søndag, 5. oktober. Jeg talte idag med de Coninck og fik der den første paalidelige Besked om Ministercrisen. Jeg skal her optegne hans Beretning. Saalænge Fællesforfatningssagen stod paa, var Alt hos Scheel kun Venlighed, Forekommenhed og Broderlighed. Hans Indflydelse hos Kongen brugte han paa en elskværdig Maade: ikke mindre end fire Ministre bleve Kom. af Dan. paa eengang og mere saadant. Men strax efter Fællesforfatningens Antagelse blev han stundom glemsom, distraix, lidt skjødesløs, mindre opmærksom, og dette udfoldede sig efterhaanden videre. Det var aftalt imellem Ministrene, at ved deres Konferentser skulde Enhver, der havde Meninger at ville gjøre gjældende om en forhandlet Sag, fremkomme med disse, og at han skulde underordne sig Majoriteten, undtagen i saadanne Tilfælde, hvor han fandt det aldeles uforeneligt med sin Overbeviisning, i hvilke han da skulde udtrykkelig forbeholde sig at fremføre sin afvigende Anskuelse i Statsraadet. Bestemmelsen havde til Hensigt at man kunde vide forud, i hvilke Sager der vilde blive Discussion der, og da være forberedt paa den. Nu hændte det sig oftere, at S. blev overstemt i Ministerkonferentserne, uden at han forbeholdt sig Minoritetsvotum i Statsraadet, og at Kongen da fandtes vidunderlig vel inde i Sagen og gjorde Scheels Mening gjældende med megen Bestemthed. Det gik et Par Gange, og Sam-

menhængen var jo ikke de øvrige Ministre uklar. Saa tog Hall sig for at indlede en Discussion med Kongen om vedkommende Punkt med den Fiinhed, hvormed han kan gjøre sligt, og saa viste det sig, at H. M. ikke var forberedt tilstrækkeligt til at møde Halls Finter og maatte lade Sagen falde, da S. ikke turde komme ham tilhjælp. Men herpaa bødede denne ved at tie aldeles stille i Konferentserne med sin afvigende Mening, naar han havde en saadan, og først naar Statsraadet holdtes, og H. M. havde yttret en Mening, afvigende fra den forelagte Beslutning, gik det op for ham, at dette vistnok maatte være det rette, han understøttede saa Kongens Mening, og havde sine Kolleger i Klemme.

Samtidigt dermed fremtraadte der stedse stærkere Exempler paa, at han foretog sig vigtige Ting i Holsteen, uden forud at have foredraget dem for sine Kolleger i Konferentserne eller ladet dem afgjøre i Statsraadet, men privatim erhvervet Vedkommendes d.v.s. Kongens Underskrift, hvorefter hans Kolleger læste den i Aviserne, og fik derfra deres første og eneste Underretning. Da man reiste sig bestemt derimod, foredrog han vel saadanne Sager, men havde saa Alt saaledes forberedt forinden, at det var umuligt at træde tilbage, og at hans Kolleger ikke kunde sætte nogen afvigende Mening igjennem, om de end havde haft en saadan. Et Tilfælde af den Art gav Anledning til, at alle Ministre holdt en Konference uden S. i Marineministeriet, efter et Ministermøde, hvor selv Mikkelsen, som ellers er sin Svoger meget lydige, var enig med de Øvrige.

Med Hensyn til Grevinden havde man truffet den Bestemmelse, efterat Rescriptet undertegnet af S. var publiceret, at hun turde træde frem som Kongens Gemalinde privat, og som den yderste Grændse for denne Fremtræden var sat Frederiksborg; men derfra var udtrykkelig og bestemt udelukket Christiansborg, og særligt Høitideligheder i Riddersalen. Men da den svenske Kronprinds var her, og Ministrene tilligemed de indbudte høie Herrer ventede i Værelset foran Kongens Gemakker, saa kom S. ud fra disse, gik hen til nogle af Ministrene, der stode sammen, blandt hvilke Andræ, og sagde: De skal see, H. M. tager sin Gemalinde med idag. „Det vil jeg ikke haabe“ udbrød Andræ hidsig, og der vilde nu være fulgt mere; men S. havde beregnet Tiden vel: Dørene gik op, ind traadte Kongen, derpaa Prinds Carl med Grevinden og Pr. Christian med Frøken Dreier. Der maatte gjøres Plads og man maatte slutte sig til bag efter; der var ikke andet at gjøre.

Det sidste egenraadige Skridt, S. har foretaget, er Udnævnelser af hans Søn til Chargé d. affaires i Paris.

Det er efter de C. sandt, hvad Flyveposten har berettet, at man har henvendt sig til Tillisch, og han forsikkrede mig, at baade Andræ og Hall gjerne gik ind med Bluhme og Sponneck, ja ønskede dem den første som Udenrigsminister, den anden som Minister for Holsteen.

Fæstesagen har Unsgaard haft færdig, men under en anden Titel, nemlig som en Lov, der hævede Baandene paa den frie Dispositionsret over Fæstegodset. Den omhandlede Fjerdepart, der skulde indbetales i Statskassen, skulde der disponeres over efter Kjendelse af en Kommission, der havde at bestemme om, og da hvormeget der skulde tilfalde Fæsternes Efterladte. Nogle Ministre troede ikke det kunde hjælpe at byde Rigsdagen denne Lov, andre (Scheel og Andræ) vilde slet ikke Loven, da den vilde berede Vanskeligheder overfor Ridderskabet og Udlandet, idet den vilde blive benyttet til at vise, hvilken Retning der var den herskende paa den danske Rigsdag og hos Ministeriet. — Mon det dermed er ude med Fæsteloven?

Jeg har forglemt ovenfor at anføre, at S. under Discussionerne i Ministerconferentserne jævnlige tog sin Tilflugt til Udlandet, idet han forsikkrede, at der derfra vilde møde ham Vanskeligheder, naar han ikke fik Sagen afgjort som han vilde have det. Var der nogen Mulighed for at lyve sig igjennem, saa gjorde han det strax. Da man en Dag greb ham heri ret haandgribeligt, sagde han: Ja, jeg kan, min Salighed, ikke underordne mig.

Onsdag, 15. oktober. I denne lange Krieses Tid har jeg ofte ret meget længtes efter at tale med Een af de Indviede, af hvem jeg kunde faae en ordentlig Besked. Af disse er Sponneck den Første; thi han er den, man kan tale aabent og uforbeholdent med. Jeg gik da til ham og fandt ham ligesaa aaben som ellers og meget forekommen. Resultatet af hans Ytringer var, at der for Øieblikket ikke er nogen Umulighed tilstede for det opløste Ministerium til at blive ved en Stund endnu; men at en saadan Umul. vil komme fra dets forkeerte Forhold til Udlandet om kortere eller længere Tid, navnlig formedelst det ikke overfor Hertugdømmerne holdte Løfte om at forelægge Fællesforfatningen for disses Stænderforsamlinger, medens den blev Rigsdagen forelagt. Indtræde i et Ministerium under Frd. 7de vil S. ikke, hellerikke danne et saadant under denne, skjøndt han kan det; thi et Ministerium, der skal kunne holde det Hele sammen, vil kun kunne bestaae, naar det kan lide paa Kongens Ord, og være vis paa, ikke at forlades af ham i det afgjørende Øieblik, naar det, som det maa, træder kraftigt op, og lærer alle Rigets Forsamlinger, at de skulle lystre. Det kan og maa man nemlig lære dem. Man kan det, fordi vi i Danmark endnu have en Konge-

magt med aldeles afgjørende Indflydelse. Skal Regjeringen nemlig være en Enhed, og det er jo nødvendigt, saa kan den ikke i det Hele eller i den Enkelte afhænge af fire Forsamlinger, men kun af Kongen. Rigsdagen kan man tvinge ved ikke at stadfæste nogen Lov f. Ex. til at antage Møder hvert andet Aar og indskrænke sit Medlemsantal, de andre Fors. paa lignende Maade, og dersom man forelagde Fr. 7. i denne Tid et saadant Program, vilde han vist sige Ja dertil; men maaskee ligesom sidst svigte i det afgjørende Øieblik, og da blev Alt værre end før, ikke at tale om nye Rigsretsactioner eller hvad man ellers kunde finde paa. Han antager, skjøndt han ikke ligefrem har talt derom med Tillisch, at denne nok vilde opstille eller gaae ind paa et lignende Program, men han vil det ligesom S. ikke nu. Jeg har under Ministercrisen meget savnet *P. Hjort*, der har reist i Tydskland, efter sigende forat besøge en pædagogisk Forsamling i Altenburg, troer jeg, men i Virkeligheden for i Scheeles Ærinde at sondere de tyske Statsmænd og Bladredacteurer.

Onsdag, 12. november. Efter *P. Hjorts* Hjemkomst har jeg faaet Underretning om hvad han paa sin Reise har erfaret. Resultatet er, at Stemningen i Tydskland vistnok er imod Danmark, men hverken hos Folket eller hos Bladredacteurerne saaledes som hos Regjeringerne. I Spidsen for disse staaer Kongen af Preussen, der er dybt rystet ved Tanken om vore Tilstande, under hvilke det hører til Mulighederne, at en Kapitain kan være Krigsminister. Han har ganske rigtigt været reist i Regjeringens Ærinde forat sondere Stemningen og stifte Forbindelser navnlig med Pressen. Ministeriet synes at kjæle for ham og navnlig at ville benytte hans Forbindelser i Tydskland; ogsaa søge de gjennem ham at vinde Flyveposten, hvad der da ikke skal blive Noget af.

Efter hvad der nu vistnok tør ansees for afgjort har Kongen ikke tilbudt Tillisch at danne et Ministerium uden Scheele, skjøndt det har staaet i B. T. med officielt Præg; men S. skal have været hos T., og foreslaaet ham at danne et Ministerium med Ret til at sparke ud hvem han vilde af de ældre. Tillisch har hertil svaret, at han ikke ønskede at sparke nogen ud, og derhos spurgt, om der nu var et Ministerium eller ikke. Da Sch. svarede hertil, at der jo da paa en Maade var et Ministerium, har Til. gjensvaret, at saa behøvedes jo ikke hans Hjælp til at danne det.

Mandag, 1. december. Idag samledes da Rigsdagen igjen og formedelst de nu bekjendte Noter, der ere vexlede med de tyske Hoffer, og Regjeringens

aabenbare Misgreb i disse, i den sletteste Stemning. Selv Ministeriets ivrigste Venner indrømme dets Feil. De rette Eiderdanske ere rasende. Jeg hørte idag Puggaard opfordre Steen til at handle. „Vi stole paa Dem; De har Ordet i Deres Magt og et varmt danskt Hjerte, De vil ikke svigte os“. S. „Ja, det maa De ikke i denne Sag, Rigsdagen er ikke competent, og jeg kan derfor sandelig ikke...“ P. „Kompetent eller ikke-competent, det er mig lige-meget; kunne vi ikke med Kompetance, saa gjøre vi det uden Kompetance. Formanden kan jo fremme Sagen, naar han vil, og han har, min Sjæl, da ogsaa en dansk Mands Sind“. S. „Ja, jeg troer virkelig ikke der er Noget at gjøre i denne Sag ... de kunde lede til Forviklinger ...“ P. (griner) „Ha. Ha“.

1872

Tirsdag, 20. februar 1872 erklærede Fenger i Folkethinget (sp. 5660) at hvis Indkomstskatten forkastedes, vilde hans Stilling blive saa væsentlig rokket, saavel m. H. t. vor almindelige Finantspolitik som m. H. t. vor egentlige Skattepolitik, „at det vil være mig umuligt at paatage mig Ansvar for at forestaae Finantsbestyrelsen.

Samme Dag forkastes Loven med 47 St. mod 45.

De første Rygter om Ministeriets Sammensætning gaae ud paa, at Fønnesbeck eller Krieger skal overtage Finantserne, Haffner Indenrigsministeriet og eventuelt Klein Justitsministeriet.

Allerede længe har Fønnesbeck lovet Tobiesen at blive Larsens Efterfølger som Directeur i Indenrigsministeriet, hvorfor han stundom har været glubende ministerial. Nu trænger han paa og F. vil ogsaa holde sit Løfte, naar kun Larsen kan bringes til at søge Afsked. F. søger at tvinge ham ved at være ubehagelig i Skrivelser til ham, men Flere stive Larsen op til Modstand. Krieger er imod Sagen. Efter Fengers Afgang kommer det frem, at Krieger vil have oprettet et Generaldirectorat for Post-Telegr. og Jernbanevæsen for Fenger. T. raser og vil have stødt Krieger ud af Ministeriet og gjort mig til Fengers Efterfølger (!).

Fredag, 1. marts. Planen med det nye Generaldirectorat røbes, og Danne-skjold nægter at søge Afsked.

Torsdag, 7. marts. En heftig Artikel i „Dagbl.“ vidner om den Plan at afsætte Holstein, Haffner og Fønnesbech og saaledes faae dannet et reent doctrinairt Minist. (om Rosenørn Lehn tales ikke).

Fredag, 8. marts. „Dagbl.“ fortsætter med et heftigt Angreb paa Fønnesbech og den nysnævnte Plan synes endnu klarere at træde frem.

Lørdag, 9. marts til Middagsselskab hos Esskildsen. Ved Bordet sad jeg ved Siden af hans Svigersøn Tvermoes. Han spurgte mig, hvorfor jeg ikke for to Aar siden havde villet modtage Forretningsførerposten ved Livsfor-sikkringsanstalten, da Personalet havde udtalt Ønsket om min Ansættelse. Jeg svarede ham, at aldrig Nogen havde talt til mig derom. Dette for-undrede ham saa meget, at jeg maatte gjentage det, før han troede at have hørt rigtigt, og nu fortalte han, at Personalet havde som Svar paa Forlangendet om min Ansættelse faaet den Meddelelse, at jeg ikke vilde modtage Posten. Paa Forlangende tillod jeg ham at bruge mit Udsagn som han vilde. — Han er en Modstander af det doctrinaire Partie og staaer i Forhold til „Dagens Nyheder“, i hvilket han paastod, at baade Sehested-Juel og Estrup havde Actier.

Efter Bordet talte jeg længe med Trap og Sponneck især om Grunden til Fengers Fald. Sp. dømte af gammel Kjærlighed til Indkomstskatten mildt om Fenger. Jeg forsikkrede Trap, at en væsentlig Grund til hans Fald var den altfor store Snildhed, der skulde fange Alle og da især, at det lodes tvivlsomt, om han vilde bygge de vestjydske Baner, om han end forelagde Kongen Finantsloven til Stadfæstelse. Jeg bad Trap, om han kunde, at paaskynde Kongens Hjemkomst, da den lange Fraværelse ikke gjorde noget godt Indtryk.

Tirsdag, 12. marts. Berlingske for iaftes indeholder en lang og slet skreven Forsvarsartikel for Fønnesbech. Siden „Dgbl.s“ Angreb har Tobiesen ikke ladet sig see før idag. Man tillægger ham Forfatterskabet. Som jeg just talte derom med Hasle kom T. ind. Han var mere opbragt end nogensinde paa Fenger og Krieger. Fønnesbech havde for 14 dage siden givet Fenger en Forestilling om Larsens Afskedigelse, hvortil Finantsministeriets Samtykke behøves paa Grund af Pensionen; men trods Erindringer var Intet hørt

derom siden. Jeg var tilfældigviis istand til at sige ham, at Finantsministeriet endnu igaar ikke kjendte den. Finantsministeren havde altsaa beholdt den i Lommen. Yderligere Misfornøielse.

Fonnesbech er meget nedbøiet, Haffner, der skal ønske at beholde Krigsministeriet, ligesaa, tildeels fordi hans Kone ligger for Døden, Kriegers underjordiske Bevægelser gaae for sig i dyb Stilhed, medens Fenger gjør krampagtige Anstrengelser for at faae en Lov, blot en Lov, ligegyldigt hvorledes den bliver.

Fredag, 15. marts. Fdl. har en i høieste Grad haanlig Artikel mod Tobiesens Embeds Jagt og anbefaler derimod det for Fenger bestemte Arrangement.

Lørdag, 16. marts. Tobiesen fortæller Skeel, at Ploug har været hans Raadgiver i Fortrolighed og tilskyndet ham til at søge at blive Departementsdirecteur, samt at han vil offentliggjøre dette. „NB. Misforstaaelse“. Hvidt fra Frihedslund er her i Byen og har talt med Fonnesbech. Denne har sagt, at Oppositionen imod ham stammer fra Krieger og Fenger, der ville have ham ud af Ministeriet; „men, skal jeg gaae, skal, Fanden gale mig, Krieger ogsaa komme til det“.

Tirsdag, 19. marts. Efter Forlydende skal Slaget staae paa Torsdag og alle Forberedelser træffes dertil. De Stakler, der kunne lade sig bearbejde, blive undergivet en grundig Behandling. Enhver, Krieger eller Fenger kan faae Fingre i, trækkes ind i Vinduet, og deres floue Ansigter ved Bortgangen vidne om deres indre Kamp. Især gjælder det at faae Tobiesen til at træde bort som Ordfører i Brændeviinssagen. K. & F. have presset Fonnesbech til at paalægge ham at træde tilbage, men han har ikke villet, derimod har han bedt F. om at være tilbageholden og T. har da atter bønfaldt mig at tage mig af Sagen. Et yderligere Vidnesbyrd om Vigtigheden for K. & F. af at faae de tre Love om Brændeviin, Skibsfartsafgift og Bygningsafgift, der ere sammenknyttede, til at gaae igjennem, er det, at de begge have henvendt sig til Liebe og udtalt det Haab, at han vilde foreholde T., at han, efterat han er bleven Departementsdirecteur, ikke kan være Ordfører; men Liebe har bestemt afslaaet dette. I Ministeriets Presse, navnlig „Fdl.“ udhænges som Madding, at hvis disse 3 „vigtige“ Love vedtages, da kan det maaskee haabes, at Fenger vil blive. Jeg kan dog ikke forestille mig Muligheden deraf.

Torsdag, 21. marts. Idag begyndte saa det afgjørende Slag, hvori det, der kjæmpes om igrunden fra Fleres Standpunkt mindre er om Brændeviin m. v., end om, hvorvidt Fenger skal gaae heelt eller kun halvt afbanket bort. Fenger skjød i Slutningen af sit lange Foredrag alle mulige Bihensyn frem: Folkets Dom over en ufrugtbar Samling, Thingenes indbyrdes Forhold, hans egen Forsonlighed osv. i væmmeligt Hyklerie. Liebe gav ham en lang Tilretteviisning derfor. Ved Mødets Slutning havde jeg Ordet, medens en stor Deel af Folkethingsmændene vare tilstede, f. Ex. I. A. Hansen. Man var tilsyneladende meget tilfreds med mit Foredrag, og da jeg gik op paa mit Værelse stod Tobiesen paa Trappen, glad til det Yderste.

Fredag, 22. marts. Agitationen dreves til det Yderste og W. Petersen faldt for den. Mod Slutningen af Mødet optraadte Ploug med et mystisk Foredrag, der skulde forskrække de Frygtsomme. Carlsen bad om nærmere Forklaring og medens han talte sagde Krieger saa høit, at det vist var hans Hensigt, at det skulde høres i Omgivelserne: „Det er rigtigt, det er correct“ og til Holstein vendte han sig, bestemt for at forman ham til Taushed. Ploug var uartig mod Carlsen paa Grund af dennes Udtalelser, hvortil Carlsen svarede: tag Dem iagt, P., at De ikke revner af Hovmod; De er paa Veie dertil“. Da Alt var slaaet ihjæl reiste Fenger til Slutningen en Anklage mod mig som Formand i Regnskabslovs-Udvalget. Da Fenger begyndte at tale sad Krieger ved hans venstre Side, men han reiste sig strax og gik ind i Ministerværelset, da han hørte, hvad han talte om. Da jeg henviiste til en Aftale med Krieger, gik Hall ind i Ministerværelset aabenbart for at lede efter K. og da han aabnede Døren stod K. lige for den og blev seet af hele den Række Landstingsmænd, der sidde ved Vinduerne, og strax spurgte „men hvorfor kommer K. ikke?“ For ikke at glemme Sammenhængen, skal jeg notere den her. Efter at Udvalget havde forhandlet Sagen, vare alle Medlemmer enige om, at Forslaget var ubrugeligt. Krieger talte engang før Juul med mig derom, og da jeg havde forklaret ham Stillingen, sagde han: „saa lad Loven ligge“. Jeg svarede, at jeg arbejdede paa et nyt Udkast, som jeg ønskede at forelægge Finantsministeren og alle Andre til Overveielse. Jeg skrev da Betænkning, leverede Fenger den og i Januar havde vi en Konferance, hvor F. holdt paa sit Udkast og *Alle* Medlemmerne paa deres Mening om dets Ubrugelighed. Derefter talte jeg atter med K. om Sagen og han gjentog: „lad det ligge“. Jeg svarede, at jeg ønskede Finantsministerens Samtykke dertil; dette lovede han at indhente og et Par Dage derefter meddeelte han mig, at han havde indhentet det. —

Søndag, 24. marts. Jeg erfarer nu, at Ploug forud har forhandlet med Ministrene om, at naar han optraadte som det siden skete, skulde de stikke noget ubestemt frem om Ministeriets Stilling, der kunde see ud som et Løfte om at F. vilde blive, naar han fik de tre Love; men Ministrene havde ikke villet gaae ind derpaa, da Fenger alligevel maatte gaae af.

Mandag, 25. marts. Skeel fortæller mig, at Hall i et Middagsselskab hos Moltke havde beklaget sig over Situationen, som han ansaae for skabt af Godseierne til Hævn for Fæstesagen, og leilighedsviis sagt, at det nu aldrig kunde falde ham ind at vilde være Konseilspræsident, da han derved vilde skade Landet, det maatte være een af de store Godsbesiddere.

Tirsdag, 26. marts. „Dagbladet“ raadede igaar til at anvende det Kgl. Veto paa Loven om Stempling af Statsobligationer, men Fenger forelagde Kronprindsen den til Underskrift, inden han traadte endeligt tilbage. Idag beretter B. Christensen mig med Sikkerhed, at Kronprindsen har været meget bekymret, fordi han skulde stadfæste Loven imod „Dgb.“s Ønske.

Af anden Kilde veed jeg, at Kronprindsen har beklaget sig over, at Rigsdagen ikke af Hensyn til de Ubehageligheder, Fengers Afgang beredte ham, kunde opsætte sin Opposition til hans Fader kom hjem.

Tirsdag, 9. april. Dagene fra d. 1ste til d. 7de har jeg tilbragt paa Gl. Kjøgegaard paa Snejpejagt i Selskab med Haffner, Piper og Schulin. Jeg erfarede her navnlig ved Samtaler med Førstnævnte Adskilligt af Interesse. Ministeriet er endnu i Tvivl med sig selv om det bør gaae af eller søge en Finantsminister. Trap kom hjem d. 30te f. M. og bragte den Besked, at Kongen ønsker Afgjørelsen udsat til sin Hjemkomst. Haffner havde fordret, at denne skulde paaskynnes og Holstein skrevet til Kongen derom. Slesvig skal holdes parat fra d. 15de ds. Vel fremhævede Haff. ofte Grundene for en fuldstændig Opløsning af Ministeriet; men jeg troer dog at Tilbøieligheden til at blive er fremherskende; han lagde Vægt paa, at det snart blev afgjort, hvem der skulde forelægge Rigsdagen Hærlovens Revision og hvilke finantielle Principper, Ministeriet nu skulde adoptere. Om Personligheden talte han ikke et Ord. Der har ofte været Rivninger mellem Ministeriets to Elementer og Fengers Finantsexperimenter yndede ingen af Ministrene, vist ikke engang Krieger. Dennes uheldige Opræden ved flere i Landstinget forefaldende Leiligheder svækkede Tilliden til ham som Leder — saaledes f. Ex. Foredraget om 1 Td. Hartkorn i forrige Samling, der skabte mange Forlegenheder, hans Tale om Tillægsbevillinger i sidste osv. — Selv Hall

synes at blive satirisk. Et Moment af væsentlig Betydning er det, at Frijs efter Haffners Udsigende bestemt vil ikke danne et nyt Minist. Om Estrup vil og kan er vel tvivlsomt.

Da Fenger holdt det afgjørende Foredrag i Folkethinget lagde et af Budene en Billet paa hans Plads. Efter endt Foredrag læste han:

Vær forsigtig; deres Kolleger ønske Deres Afgang.

G. W.

Dette Document fremlage F. i næste Ministerconferance som et Bevisstykke, og beklagede sig over sine Kollegers Sindelag imod ham.

Plougs Optræden i Landstinget under eneste Behandling af Brændeviinsagen var forberedt ved Forsøg paa at faae Brasch til paany at være et Ministeriums Frelser. Man havde confereret med Ministeriet om en tilsvarende Optræden fra dets Side, men faaet Afslag, da man let vilde komme til at give det Udseende af, at Fenger som i „Fældt“. fortalt kunde blive, hvis han fik de 3 Love. Ploug prøvede da for egen Regning, Brasch troede at det skulde gaae løs og talte med — men Ministeriet taug.

Af Fenger venter Haffner sig store Vanskeligheder ved Hærlovens Revision. Det synes at der virkelig har været Tale om at gjøre Fenger til Forsvarsminister, Fønnesbech til Finants- og Haffner til Indenrigsminister; men sidstnævnte har bestemt afslaaet at indlade sig herpaa.

Da Fenger i en Ministerconferance beklagede sig over Folkethinget, lod man ham forstaae, at det dog tilsidst var hans egne Lærdomme han fik igjen med Renter.

Medens Fenger, da han første Gang blev Minister, lod Finantsministeriets Personale høitideligt forestille for sig og tog en tilsvarende Afsked, samt nu sidste Gang gjentog Forestillingsscenen, har han forladt Ministeriet uden et Afskedsord eller blot en sendt Hilsen. Er han vred paa hele Verden, paa sit Ministerium særligt, eller vil han aldrig mere være Finantsminister?

Kriegers Øine skulle være betænkeligt svækkede og en Badereise nødvendig.

Tirsdag, 30. april. Kongens Tilbagekomst lader endnu stedse vente paa sig formedelst Thyras Sygdom i Mailand. Slesvigs Afgang var endelig bestemt til d. 25de, men er contramanderet og udsat paa ubestemt Tid. Imod den forventede Hjemkomst fortaltes almindeligt, at Ministeriet førte Forhandlinger med Bankdirecteur Linnemann om Overtagelse af Finantsministeriet og Sagen antoges for bragt i Orden, da han pludselig erklærede, at han enten maatte være gal eller et Barn, om han vilde. Siden er aldeles Intet bekjendt om Ministeriets Hensigt. Kongens lange Udeblivelse trykker

det stærkt, og misbilliges nu almindeligt, ligesaa meget som den forundrer. Strax efterat Thyra var bleven syg, reiste Prinds Hans til Mailand, som det antoges for at afløse den hjemvendende Konge, men det har ikke været Meningen. Krieger siges at ville tiltræde sin Badereise d. 8de Mai. Er det rigtigt, frygter jeg, at Ministeriet giver Kongen sin Afskedsbegjæring, naar han kommer hjem.

Efter sikkre Meddelelser har Kronprindsen forandret sin Mening om Fengers Afgang: nu er han tilfreds dermed. Han er slet instrueret og hans Omgivelser vide Ingenting eller lade det mangle paa Oprigtighed.

Lørdag, 4. maj. Krieger skal ville reise alt paa Mandag og Kongen først ventes i Midten af denne Maaned; men Ministeriet har nu ikke længere Hastværk. Det skal have overbeviist sig om, at Juni Termin vil være den rette Tid til at søge en Finantsminister, og skal derfor have udsat Sagen til den Tid, da formodentlig Krieger kan være vendt hjem.

Onsdag, 15. maj. For et Par Dage siden talte jeg med Haffner. Han havde i Statsraadet modsat sig at det af Socialisterne sammenkaldte Møde paa Fælleden blev forbudt, da han troede, at det vilde falde sammen af sig selv. Men han havde været ene med sin Mening. I Henhold til Kriegers Forestilling besluttedes det derfor, at Mødet skulde forbydes og de tre Førere aresteres, hvilket sidste K. fremstillede som berettiget. Men da han havde talt med Krone, opgav han paa egen Haand den ene Deel af Beslutningen og sagde ved Afskeden til Krone: „Handl som De finder det rigtigt, men De maa huske, at De skylder mig Ansvar“. Haffner var aabenbart ikke tilfreds og priste Ministeriets gode Lykke, at de tre Førere bare sig saa dumt ad, at de kunde anholdes.

Torsdag, 23. maj. Den 19de kom jeg paa en Pintsetour til Slagelse til at træffe sammen i en Jærnbanevogn med Ploug, med hvem jeg talte hele Tiden og kom fortræffelig ud af det med, besynderlig nok endogsaa i Told-sagen; thi han indrømmede mig, at det var uforsvarligt at føre den frem under de nuværende Arbeidervanskeligheder. Hvad der imidlertid stærkest forundrede mig var det, at han aabenbart var stærkt misfornøiet med Krieger.

Tirsdag, 28. maj. Jeg traf idag Trap hos en Konditor og kom i Samtale med ham om den zoologiske Haves Udvidelse. Før var det Tanken, at Kon-

gen skulle gaae foran med et anseligt Bidrag; men T. havde nu Betænkelighed, da Kongens Reise var bleven saa dyr, at Finantserne, der ved sparsom Huusholdning havde faaet Overskud, nu igjen vare bragte til Minus. Af Iver for Sagen havde Oxholm foreslaaet T., at begge sammen skulde gjøre Brygger Jacobsen et Besøg. T. advarede med den Bemærkning, at det maaskee kunde falde Jacobsen ind at vise sin Storhed ved ikke at gjengjælde det, men O. vilde dog vove det og — Spaadommen er gaaet i Opfyldelse.

Fredag, 31. maj. Skeel er her i Brandanliggender og har talt med Holstein. Han forestillede det som endnu tvivlsomt om Ministeriet bestod og hævdede det som sin Fortjeneste, at det ikke alt var gaaet af. Fønnesbechs Sygdom var ham en betænkelig Sag, Krieger var til Bad, Haffner reiste nu dertil og Linnemann havde reentud sagt nei til at blive Finantsminister. Skeel forsikkrede ham, at Høires Opposition ikke havde været rettet imod Ministeriet, men alene imod Sagerne, hvorover han blev meget tilfreds.

Ministerkrisen i Juni 1874

Efterat Krieger længe havde bebudet at ville gaae af, kom dette endelig til Udførelse d. 8de, hvorefter hele Ministeriet besluttede d. 13de at følge ham og indgav sin Dimission d. 15de efter en haard Kamp med Lysten til at blive, der især var fremhærskende hos Klein og Fønnesbech.

Først kaldtes Frijs dog egentlig ikke fordi Kongen vilde opfordre ham til at danne Ministerium, da det forud betragtedes som givet, at han af Helbredshensyn ikke vilde indlade sig derpaa. Han raadede at kalde Estrup, derefter Fønnesbech, saa Moltke, eller at søge Ministeriet Holstein reconstrueret; men han foretog intet Skridt for at lette Ministeriets Dannelse eller Omdannelse, da han antog dette for Holsteins Sag.

Estrup kaldtes den 16de og undskyldte sig med Vanskeligheden ved nu at faae et Ministerium samlet og den mærkelige Paastand, at et Ministerium Estrup nu af Venstre vilde blive betragtet som en Udfordring. Et Par Dage før havde jeg talt med E., der vel ogsaa da gjorde det første Hensyn gjældende, men dog ikke stærkere, end at jeg fik det Indtryk, at han ikke vilde afslaae at gjøre et Forsøg, dersom han opfordredes dertil.

D. 17de tidlig om Formiddagen fik Moltke Bregentved Bud om at komme til Kongen snarest muligt, som han gik og stod. Kongen sagde da til ham, at han jo vidste, at Ministeriet havde indgivet sin Dimission, at Kongen dog haabede at bevæge det til at blive, men at han alligevel havde kaldet Frijs og Estrup, der begge havde sagt Nei; nu vilde han spørge Moltke. Paa denne Tiltale svarede M. selvfølgelig med en Undskyldning, hvorover Kongen syntes meget tilfreds. — Om Morgen havde jeg modtaget en Indbydelse til at spise med Frijs, der var alene, til Middag. Han var noget medtaget af Badereise og en Mængde Forretninger og Helbredshensynet er intet tomt Paaskud. Han fortalte mig hvad ovenfor er sagt om hans Samtale med Kongen og Estrups Svar; thi med Estrup talte jeg ikke efter hans Audients, da han reiste strax efter. Hvad der ovenfor er sagt om Moltkes Audients har jeg af ham selv, da jeg besøgte ham strax efter hans Hjemkomst fra den. Han var aabenbart blevet noget overrasket ved Kaldelsen og ikke vel berørt ved den Maade, hvorpaa hans Navn nu skulde bruges. D. 18de besøgte jeg igjen Moltke, og da jeg nu yderligere bestyrkedes i den Opfattelse, at de[t] var en Komoedie, der spillede med Ministercrisen, hvorved det gik ud over Høire, besluttede jeg at søge Trap, men det lykkedes mig hverken den Dag eller den 19de. — Paa Gaden mødte jeg Mourier-Petersen, der bad mig indstændig, om jeg kunde, at forhindre Kongens Reise i Jylland, da der vilde møde Demonstrationer i Anledning af Ministeriet, hvis det ikke gik af. Andre lignende Advarsler have Andre modtaget.

At Frijs, som ovenfor berørt, anbefalede Kongen at kalde Fønnesbech, forundrede mig meget; thi vi have før været enige om, at Venstre var at foretrække for ham, da man dog vidste hvad det var og betød, meden[s] Fønnesbech kun betyder svag Eftergivenhed. Dette Raad af Frijs har Kongen ikke fulgt, maaskee fordi deri vilde ligge en Tilsidesættelse af Holstein. Haffner har Frijs ikke nævnet for Kongen, og da jeg d. 17de omtalte Haffner, blev det klart, at Undladelsen ikke var en Forglemmelse; han slog det hen ved i Spøg at rive mig i Næsen vor fælles Qvaksalverkjærlighed.

Imidlertid blev Haffners Navn det, der snart nævnedes til et nyt Forsøg. Imidlertid tænkte jeg, stedse mere ærgerlig, over hvad der var skeet, og maaskee endnu forestod i samme Smag. Kongens Udtalelser paa Skydebanen d. 18de, at han skyldte Holstein Folkets Kjærlighed og haabede at beholde i det Mindste ham og Fønnesbech som Ministre (Bravo), maatte vække Formodning om, at Komedien skulde fortsættes og endnu flere af Høire drages ind deri, for at de kunde erklære sig fallit. Noget maatte der gøres. Da

kom Carstensen til mig, og vi aftalte, at der skulde besørges en Korrespondance til et Provindsblad, hvori Sammenhængen blottedes, og den optages med en Indledning i Dagens Nyheder. Jeg skrev da strax Korrespondancen, bange for, at det ellers ikke blev til Noget, og sendte C. den. Han gjorde den imidlertid om til en Redactionsartikel, og denne læstes i „D. N.“ den 22de. Til Haffner skrev jeg samme Dag, fortalte ham Sammenhængen og advarede ham derved indirecte. Hans Svar fulgte næste Dag, hvoraf fremgik, at Holstein havde opfordret ham til at danne Ministerium. Brevet indeholder et udførligt Uddrag af Holsteins Brev og Haffners Svar (Mit og hans Brev gjemmes). Nu gik et Par Dage. d. 23de var den svenske Kongefamilie her og den 24de gjorde vor Kongefamilie Gjenbesøg.

Torsdag, 25. juni kom Haffner med Morgentoget og tog lige hen for at tale med mig.

Han havde skrevet til Frijs og faaet velvilligt Svar og Redegjørelse for hans Samtale med Kongen, et nyt Brev fra Holstein, hvori denne erklærer Situationen for meget alvorlig, ikke gjort bedre ved D. N.s Artikel, og at hans Ministerium ikke kan blive længere, hvorfor Haffner maa tage sig af Sagen. Han forelæste mig begge Breve. Desuden havde han i Udsigt Samtaler med Trap og Holstein, inden han skulde til Kongen. Vi drøftede nu mundtlig, hvad jeg allerede tildeels havde skrevet om, og Situationen i det Hele. Han var ikke utilbøielig til at træde til, hvis han fandt virkelig Alvor i Henvendelsen til ham, hvad han selvfølgelig, belært af Andres Exempel, nøie vilde undersøge inden han gav noget Tilsagn. Eventuelt var han meest stemt for at lade alle de nuværende Ministre gaae. Han lovede at sende mig nærmere Besked ved sin Tjener om, naar vi igjen kunde have en Samtale.

Lørdag, 27. juni. H. var igaar hos Kongen og har talt blandt Andre ogsaa med Hall.

Carstensen fortalte mig, at M. Gjørup har været hos ham, sikkert i Holsteins Ærinde, for at meddele, at C. godt kunde faae paalidelige Meddelelser om Situationen, naar han vilde henvende sig til Holstein.

Ved et Tilfælde traf jeg forhv. Stenograph Henriques, der er Medarbejder ved „Dagstelegraphen“, og han fortalte mig, at han havde været hos Holstein og faaet Oplysninger af ham om Haffners Forehavende. Han ønskede det omtalt i Bladet, med hvilke Ministre, han havde haft Samtale.

Et brev fra Haffner melder, at han imorgen vil reise til Frijsenborg, hvor Estrup er sat i Stævne.

Søndag, 28. juni. Et Brev fra Frijs viser, at han er opbragt over Dagbladets Artikel af 26de imod Estrup. Denne er opfordret til at indtræde i Ministeriet Holstein som Finantsminister, seer jeg deraf. Jeg skrev strax til F. og E. om nærmere Meddelelse desangaaende, da jeg vel har hørt dette, men ikke troede derpaa.

Onsdag, 1. juli. Endnu har jeg ikke hørt fra Haffner og længes derefter. „Dagstelegraphen“ har idag den logiske Slutning: Da man endnu Intet har hørt fra Haffner, maa det antages, at han overtager Dannelsen af et nyt Ministerium. Er det Holsteins Inspiration? Denne har sagt igaar til Ramus, at Ministeriet holder det sidste Statsraad paa Løverdag.

Da jeg kom hjem om Aftenen fandt jeg Haffners Kort paa mit Bord og, efter et forgjæves Forsøg paa at træffe ham i Hotellet endnu samme Aften, traf jeg ham

Torsdag, 2. juli om Morgen.

Han var kommet hertil fra Frijsenborg og Skafføgaard Tirsdag d. 30te Juni, havde derefter den 1ste haft en ny Audients hos Kongen og fortalte mig nu følgende om hvad der var hændet ham, siden han besøgte mig.

Trap ventede da (den 25de Juni) paa ham med Uro, da han ikke vidste, hvor han var, og blev glad, da han kom. Han vilde strax have ham til Kongen, men H. vilde først søge Holstein, hvorfor Trap tog afsted alene og telegraferede til H., naar Kongen vilde modtage ham. Førend han reiste spurgte H. ham, om det ogsaa virkelig var alvorlig meent med Ministeriets Afgang, da der jo ellers ingen Grund var til at gjøre Noget. Trap udtalte som sin Anskuelse, at Ministeriet burde gaae af, og tilføiede, at det ogsaa nu var Holsteins Mening at ville gaae. Da Haffner beklagede Kongens personlige Fremtræden ved Telegrammet til Klein, paa Skydebanen, i Samtalen med Dinesen og tilføiede, at man havde spurgt sig selv, hvor er Trap, svarede denne, at Holstein havde Kongens Øre, og at man, naar man een og to Gange havde gjort en Mening gjældende og var bleven afviist, kun kunde tie.

Saa kjørte da Trap (det var den 25de Juni, see den lille Noticebog Pg. 59 [*her i udgaven s. 204*]) til Kongen, og Haffner gik til Holstein. Denne erklærede bestemt, at han maatte gaae af, at et Ministerium Holstein ikke mere kunde møde for Rigsdagen osv., men i andre Øieblikke fastholdt han ikke denne Mening og talte under andre Forudsætninger, ligesom det i det Hele skal være vanskeligt for Holstein i en længere Samtale at fastholde Konsekvenserne af hvad han kalder sin Mening.

Om Eftermiddagen tog Haffner til Kongen. Ogsaa her blev det første Spørgsmaal, om der var nogen Nødvendighed for at Ministeriet gik af, hvortil Kongen svarede, at siden Artiklen i „Dagens Nyheder“ vilde Holstein ikke blive længere, da den havde viist ham, at han rimeligviis i Fremtiden endnu mindre vilde kunne stole paa Godseierne end hidtil, eftersom det var bekjendt, at D. N. understøttes af Godseierforeningen. Haffner bemærkede, at om ogsaa dette forholdt sig saaledes, hvad han ikke vidste, maatte dog deraf ikke sluttes, at de enkelte Artikler hidrørte fra Foreningen eller blot billigedes af den. Kongen fastholdt imidlertid, at Holstein nu maatte gaae af og anmodede Haf. om at danne en nyt Ministerium. Haf. udbad sig dog først Tilladelse til at conferere med Frijs og andre politiske Venner, inden han paatog sig dette Hverv. Kongen ønskede nu at vide, hvilke Mænd Haf. agtede eventuelt at foreslaae, og da H. sagde, at det kunde han ikke endnu paa Sagens nuværende Trin, sagde Kongen, at der var et Par Mænd, han ikke ønskede optaget, den ene var Monrad, for hvis Planrigdom han var bange, den anden Ankjær, hvis Færd i 1863—64 han i høieste Grad misbilligede. Haf. beroligede Kongen ved Forsikkring om, at han fuldkommen samstemmede med ham. Dernæst ønskede han fremfor Alle at beholde Klein, ogsaa nok Hall, men gjerne Ravn. Som nye Mænd, han kunde ønske medtagne nævnede han Nellemann og mig.

Haffner drog da saa til Frijsenborg for at tale med Frijs om sin Opfattelse af Situationen. I Henseende til Finantsministeriets Opgave vare de begge i alt Væsentligt af min Mening, de vare ligeledes enige om at ville have Befæstninger og den ældre Arveplan af Haffner; kun vilde Haf. i kirkelige Spørgsmaal gaae noget videre end Frijs ønskede, nemlig inddrage Kirkens Midler i *Statskassen* og give en udstrakt Ret til at vælge Præster. Da Estrup ikke kunde komme til Frijsenborg paa Grund af Jernbaneanliggender, kjørte Frijs og Haffner til Skafføgaard. Estrup vilde ikke gaae ind i noget Ministerium nu, protesterede bestemt imod at have givet nogetsomhelst Løfte eller vakt nogensomhelst Forventning om at ville danne et Ministerium, og allermindst om, som „Dagb.“ har insinueret, at have lovet at ville gjøre det til Juni, men ikke da Rigsdagen sluttedes. Han lovede bestemt at støtte Haffner, hvis han dannede et Ministerium. Haffner drog nu atter til Kjøbenhavn d. 30te Juni, og d. 1ste Juli havde han Audients hos Kongen, hvorved efter H.s Ønske ogsaa Holstein var tilstede. Han fremsatte nu for Kongen de vigtigste Punkter i et Program, hvorefter Regjeringens Optræden maatte være fast og bestemt overfor Rigsdagen. Af hensyn til Armeens Tillid til sig selv meente man, at man maatte gaae ind paa den hele af ham tidligere

udkastede Forsvarsplan, skjøndt Kongen egentlig ikke er stemt for Befæstningerne. Herpaa gik Kongen ind, skjøndt den foreløbige Regning lyder 20 Mil. R. Om Finantsministeriets Sager var ingen Meningsforskjel, men i Geistlighedens Lønningslov tænkte H. at gaee ind paa Inddragelse af Midlerne i Statskassen og i Præstevalgloven at give Menighederne en mere udstrakt Valgret, end Halls Forslag. Ved begge Dele var Kongen betænkelig og talte nu endog om Monrad som Kultusminister, hvorover H. yttrede sin store Forundring, da Kongen saa kort forud havde udtalt sig imod ham. I Skolesagen vilde H. ogsaa mere til Venstre end Halls Forslag, hvorom Samtalen ifølge denne Sags nuværende Stilling dog kun havde en foreløbig Kharacter. Haffner bad Kongen overveie med sine Ministre, om det kunde ansees tilraadeligt, at der overdroges ham at danne et Ministerium, der søgte at gennemføre disse Anskuelser, da han, naar dette meddeltes ham, saa skulde forsøge at danne et Ministerium. Kongen bragte derefter atter det personlige Spørgsmaal paa Bane. Han vilde helst beholde en Deel af de nuværende Ministre, som det syntes endogsaa Thomsen, men hverken ved denne eller forrige Leilighed nævnede han Fønnesbech (hvis Haffner ikke har glemt at omtale det). Haffner udtalte sig imidlertid for, at der helst ingen af de nuværende Ministre beholdes, fordi Stillingen derved vil vanskeligjøres. Kongen ønskede en særskilt Minister til hvert af de to Krigsministerier, medens Haffner ansaae een Minister for ønskeligst. Endelig ønskede Kongen at vide, hvem H. eventuelt havde tænkt at foreslaae, hvorpaa H. nævnede Nellemann, Scavenius og mig, hvormed Kongen var tilfreds.

Aftalen blev altsaa, at Haffner, efterat Sagen i Henhold til hans Program var overveiet af Kongen og Ministeriet, skulde have Besked, om han skulde forsøge Dannelsen af et Ministerium.

Holstein og Haffner tog derpaa sammen til Hall. Denne lagde nu ikke Skjul paa, at han igrunden ikke ønskede at gaee af.

Sin geistlige Lønningslov troer han at kunne gennemføre i næste Samling, og Afviklingen af Theatrets Forhold (derunder Aabningen) mener han, at vanskelig nogen Anden kan udføre. Med Haffners Kirkeplaner var han ikke tilfreds, men Haffner yttrede, at han, just fordi han nok formodede dette, havde villet sætte ham ind deri, forat han som Kongens Raadgiver ikke skulde mangle Underretning.

Fra Hall tog Haffner til Martensen, der forfærdedes storlig over de Planer, han hørte. Martensen venter en stor Reaction i Europas Forhold og mener, at Opgaven maa være at temporisere og staae imod saa længe; men han indrømmede, at denne Reaction maaskee først kommer, naar vi ere døde.

En ikke ringe Vanskelighed for Haffner var det, at Nellemann er i Norge og først kommer hjem den 16de. Da han endnu intet Hverv til at danne et Ministerium havde modtaget, talte han ikke ligefrem om at jeg skulde overtage et Ministerium og yttrede om Scavenius, at han helst vilde have Finantsministeriet, hvorfor Portefeullernes Fordeling maatte blive Gjenstand for nærmere Aftale, hvis det kom dertil.

Haffner havde lovet at komme til Nogen efter vor Samtale. Der blev derfor kun kort Tid til mere end hans Beretning om det Passerede. Jeg indvendte dog imod Inddragelsen af de geistlige Midler i Statskassen, at i alt Væsentligt vilde det samme naaes ved dets Optagelse i et særligt Fond, medens dette vilde berolige Mange. Noget Lignende havde Martensen sagt og H. syntes at indrømme Rigtigheden. — Jeg fortalte ham derpaa, hvorledes den oftomtalte Artikel i „D. N.“ var bleven til, hvilket meget interesserede ham.

Mandag, 3. juli. Igaar hørte jeg ikke mere om Sagen. Imorges Kl. 9 begra-vedes Tscherning i Stilhed og ved Kirkegaarden traf jeg Esskildsen, der fortalte mig, at Oberst Holten havde været der og sagt, at Haffner havde opgivet at danne Ministerium. Scavenius skulde have været Finantsminister, jeg Kultusminister. Jeg forsikkrede ham, at H. intet Hverv havde modtaget til at danne Ministerium, og jeg troede derfor ikke, han havde opfordret Nogen til at indtræde i sit Ministerium, i det Mindste mig ikke. Da jeg kom tilbage gik jeg op i Hotellet, og fandt, at H. var reist om Morgenen. Det er klart heraf, at Kongen efter Samraad med Ministrene ikke har givet ham det omtalte Hverv; men nærmere Underretning har jeg endnu ikke. *)

Et brev fra Estrup, dateret 30/6 74, modtog jeg først idag. Det belyser Estrups Stilling til Ministersagen og hans Opfattelse af Situationen. Gjemmes.

Da jeg gik fra Byen om Eftermiddagen traf jeg Trap, der indlod sig i en lang Samtale. Han er af den Mening, at Ministeriet bør fastholde sin

*) Berlingske Tidende af 7de Juli indeholder en Fremstilling af hvad der er foregaaet for Haffners Vedkommende, jeg antager, foranlediget af denne. Det siges deri, at H. ønskede sine Udtalelser undergivet en nøiagtig Prøvelse „førend det bevidste Hverv overdroges ham“ og saa tilføies: „Ved en ny Audients den 2den ds. erklærede Generalen imidlertid, at han ikke saae sig istand til at modtage det Hverv at danne et nyt Ministerium, selv om Hs. Maj. efter Prøvelsen af Generalens Udtalelser ved den foregaaende Audients fastholdt sin tidligere Beslutning“.

Kfr. Brev fra Haffner af 7de Juli.

Afskedsbegjæring, og de, der ønske at blive overvinde deres Tilbøielighed; men han tør ikke indlade sig paa at tale med Kongen om Ministercrisen uden den største Forsigtighed, da Kongen let bliver vred, hvis nemlig Nogen synes ham at ville raade med over hvad Kongens er. Man er aabenbart skin-syg paa Holstein. Jeg yttrede den Formodning, at da Haffner er reist, maatte der nu skrides til en Reconstruction af Ministeriet, som sidste Udvei, hvis man ikke vilde forsøge Venstre; men han var af den Mening, at der endnu var en anden Udvei, en ny Kombination, om hvis nærmere Beskaffenhed jeg dog Intet kunne faae ud af ham. Blandt alle de Kombinationer, jeg har hørt, er der kun Fønnesbech tilbage, og paa den troer jeg ikke, fordi den indeholder en Tilsidesættelse af Holstein. — Trap undervurderede Moltke og troede aabenbart ikke paa, at han enten havde den fornødne Tillid for at kunne danne et Ministerium eller Evner til at styre det, og det forundrede ham meget, at jeg var af en anden Mening og troede paa, at Moltke vilde have overtaget Hvervet. Jeg har før hørt, at Trap havde den Mening, og det var mig derfor kjært at faae Leilighed til at modsige ham. — Trap meente, at Hall dog vist vilde gaae af. Det er morsomt, at der endnu kan tales om slige Ting som ikke bestemte Størrelser, hvorom modsatte Formodninger kunne have lige Ret.

Lørdag, 4. juli. „Fdl“. for idag (Nr. 151) har en Artikel, der i mildere Form gjentager „Dagbladets“ Artikel imod Estrup og Godseierne i det Hele. Estrup beskyldes ogsaa her for at have stillet sig i Opposition til Ministeriet, at have lovet at ville danne Ministerium, og det forsikkres, at ved Udsættelsen til nu af Ministerskiftet er Intet tabt; det nye Ministerium kan have god Tid til at forberede sig, jo den stille Sommertid er just beqvem for en Ministerforandring. Ploug river Godseierne i det Hele i Næsen, at de have modsat sig Indkomstskatten, Toldloven o.s.v.

Mandag, 6. juli. Idag mødte jeg Tobiesen, med hvem jeg ikke længe har talt. Han sagde, at Holstein nu tænkte paa at reconstruere og at foruden Krieger kun Thomsen gik af. Hall ønsker selv at være den, der afvikler Theatrets Forhold. Til Finantsminister agter Holstein at søge Monrad. Lykkes dette ikke, er han bange for at Fønnesbech bliver nødt til at tage sig af Affairerne; men han vil grumme nødig. T. indrømmede, hvad han ogsaa har gjort i tidligere Samtaler, at Forlegenheden er opstaaet derved, at Ministeriet ikke strax gik af ved sidste Samlings Slutning.

Iaften fortæller Erichsen mig, at Holstein i Finantsministeriet taler om mig

som eventuel Eftermand. Det er noget underligt, da der ikke er talt et Ord til mig.

Tirsdag, 7. juli. Esskildsen paastod idag at vide, at der i en Ministerconferance har været under Spørgsmaal at tilbyde Monrad eller mig Finantsministeriet, og at M. var valgt, samt General Kauffmann Krigsministeriet. Jeg mødte tilfældigviis Brix paa Gaden. Han var ingenlunde tilfreds med Sagernes Stilling og indrømmede uforbeholdent, at Skylden hviler paa Ministeriet, der er blevet siddende uden at fatte nogen Beslutning, Gud veed efter hvad, indtil Ingen kunde afløse. „Dagbladets“ Optræden ansaae han for uretfærdig mod Estrup, i al Fald for uklog.

Torsdag, 9. juli om Morgenen kommer Monrad til Kjøbenhavn, hentet ved Telegraphen, da man ønskede hans Indtrædelse i Ministeriet. Der har i Ministerraadet været Spørgsmaal om ham eller mig. Samtidig med M.s Ankomst averteredes hans politiske Breve i Morgenbladene, hvori han udtaler sig imod, at Ministeriet ikke gik af efter den schjørringske Adresse, og imod Offentliggjørelsen af den Kgl. Handskrivelse. Han var dermed umulig i Ministeriet og hans Kaldelse et Nederlag for dette.

Fredag, 10. juli gjorde Haffner mig et Besøg, da han var kommen herind i Anledning af Vædeløbene. Han fortalte mig flere Enkeltheder om hans tidligere Ophold her i Anledning af Ministerdannelsen. Det Væsentlige indeholdes i hans Brev.

Idag spores der et Omslag i Kongens Stemning: han begynder at ansee Sagen for alvorlig. Hall vil nu ikke længere være Minister; Monrad skulde erstatte ham, men det slog fejl, og nu har Holstein opgivet sig selv. Fønnesbech har faaet det Hverv at skaffe et Ministerium. Rygtet fortæller, at det alt er færdigt, men det er vist usandt.

Søndag, 12. juli. Imorges besøgte jeg Haffner i Hotel K. af Dank., og umiddelbart efter mig kom Fønnesbech ind. Jeg gik da. Siden kom jeg igjen, og Haffner fortalte mig da, at F. langt fra var færdig med sit Ministerium. Han havde ønsket Oplysning om flere Personalialia og navnlig ønsket at vide, om det var rigtigt, at Haffner havde tænkt at gjøre mig til Kultusminister. H. svarede ja, men at han paa det Trin, Sagerne stod for ham, ikke ligefrem

havde spurgt mig derom. *) — Kongen havde igaar sagt ham d. v. s. Haffner, at han ventede at kunne reise til Jylland paa Torsdag, da F. forhaabentlig til den Tid havde et Ministerium.

Tirsdag, 14. juli. Idag er Ministeriet Fønnesbech færdigt, i hvilket særligt Waarsaae vækker almindelig Forundring. I Løverdags reiste Trap til Roeskilde, hvilket vakte Opmærksomhed paa Grund af Ministercrisen og Vædeløbene. Vilde han ud til Egholm, uvidende om, at Haffner var her, eller vilde han hente Gude ind til at blive Minister? Nei, han hentede Waarsaae, sin gode Ven, paa Hørby, og det er ikke noget øieblikkeligt Indfald; **) thi nu erindrer Erichsen, at T. har talt til ham for c. 3 Uger siden om W. som en Ministercandidat, men E. lød deraf som et satirisk Indfald. Holstein har været saa forlegen for en Kultusminister, at han to Gange har besøgt Prof. Brix for at overtale ham; hvorfor har nu Trap ikke for Holstein røbet den Hemmelighed, at han havde en Kultusminister ved Isefjord? Vilde han helst af med H. og derfor ikke hjælpe ham, medens hans Kandidat til Konseilspræsidiat, hvortil han vistnok sigtede, da vi taltes ved umiddelbart efter Haffners Afreise, (d. 3die Juli) hele Tiden har været Fønnesbech?

I Statsrevisionen talte jeg med Christensen og Høgsbroe, der vare særdeles meddeelsomme. Jeg yttrede blandt andet, efter at den høie Latter over den nye Kultusmst. havde lagt sig, at jeg ansaa Hovedspørgsmaalet for Høires Stilling til det nye Ministerium at ligge i Fønnesbechs Optræden. Jeg troede nemlig, at han havde taget denne Portefeuille fordi han deri troede at finde Middel til Imødekommen imod Venstre. Dette vakte kjendelig Uro hos

*) Videre havde F. villet vide, om jeg kunde tage Høire med mig, hvortil H. havde svaret, at jeg var et velseet Medlem af Høire, men at det selvfølgelig vilde afhænge af de paagjældende Sager. (Meddeelt d. 18de.)

**) Haffner fortalte mig under et Besøg d. 18de Juli, at Trap ogsaa for ham har foreslaaet W. til Kultusminister, anbefalet ham som en dygtig Mand og forsikkert, at han tog derimod. Martensen skal være tilfreds med ham. — Prof. Schjern talte jeg med samme Dag. Han meente, at en Mand, der havde haft et saa utroligt Held som det med den Humbug, der kaldes Kjøkkenmøddinger, ogsaa kunde ventes at ville komme igjennem som Minister. Fra en Søn af Hall vidste S., at Hall havde tilskyndet til W.s Optagelse i Ministeriet, hvilket S. udlagde derhen, at Hall havde ønsket en Eftermand, der ikke stillede ham selv i Skygge, og derfor kunde støtte Tanken om at vende tilbage. W. løb nok 14 Dage efter Rigsdagens Aabning.

dem begge. Da jeg gik, fulgte Høgsbroe mig ud paa Gangen og tilstod mig, at min Udtalelse havde gjort ham urolig. Imødekommende finantielle Lovforslag kunde Venstre nemlig ikke vel lade være at modtage og det vilde forværre Forholdet til Høire, hvad han vilde beklage. Dette overraskede mig lidt, især da det sagdes til mig og af ham, derhos ligefrem. Jeg gik da ind paa Høires og Venstres gjensidige Stilling og sagde: „De indseer vist godt, at Venstre med den Majoritet, det har, eller selv om det vinder et Par Stemmer ved næste Valg, ikke kan udrette noget Positivt, hvis det ikke kan opnaae en Alliance. (Naturligviis, jeg veed det godt). Her kommer det an paa at finde Veien til Imødekommen. (Ja) Meget vil i den Henseende komme an paa de nye Landstingsvalg i anden Kreds til Efteraaret. (Vi have tænkt: Zytphen, B. Christensen og Hasle). Jeg har tænkt mig dette, men der behøves i Landstinget en Mand med en anerkjendt Førers Auctoritet og Dygtighed for at kunne udføre Mæglerens Rolle. Alle Landstingets Bønder ere moderate paa et Par nær, men Niels Rasmussen tyranniserer dem og Zytphen saa vel som Hasle skydes tilside af ham, saa at Landstingets Venstres Mening bliver et slet motiveret Udtryk for det Yderligste, der er kommet frem i Folkethinget. Han vil tvinge B. Christensen, naar han kommer ind til Efteraaret, under samme Aag for [*fejl (?) for: som*] de Andre. Han er desuden en daarlig Karl, som Broch roser reent gal. (Ja, jeg er hellerikke glad ved ham, men vi kunne næppe undgaae ham. Men kan Carlsen hellerikke være Mægler?) Det er muligt, vi faae at see. — Venstres Hjertensmening ligger et Stykke fra hvad der træder offentlig frem.

Aften. Alle Mennesker more sig over det nye Ministerium og lee høit over Kultusministeren.

Lørdag, 18. juli modtog jeg uventet et Besøg af Haffner, der vilde til Væddeløb i Skaane. Han supplerede flere tidligere Meddelelser og fortalte mig, at han i en Samtale med Holstein havde spurgt denne, hvorfor han ikke kunde reconstruere, naar Fønnesbech dog i Virkeligheden reconstruerede. Dertil havde han svaret, at F. paa ingen Maade vilde overtage Finantserne i hans Ministerium. Hall havde ladet ikke uvillig til at blive. Men Monrad kaldtes dog og han havde en Samtale med M. og Hall i to Timer, efter hvilken Tid M. gik med et bestemt Afslag, og *nu* erklærede Hall, at han vilde gaae, og at Ingen skulde formaae ham til at blive længere; men Grunde gav han ikke, eller Holstein har ikke forstaaet dem.

Det er bekjendt, at Fønnesbech har udtalt om Tobiesen, at han var en for-

træffelig Departementschef, men til Kollega ... (Skuldertræk). Netop den samme Gebærde, fortalte Haffner, havde Kongen gjort for ham ved at omtale sin nye Indenrigsminister. Igaar tilskrev jeg Haffner og udtalte blandt Andet, at den fortsatte Agitation i „Dagbladet“ mod Godseierne selvfølgelig ikke kunde have sin Grund i Estrups Afslag, men maatte have et andet Formaal, jeg havde tænkt mig om i alle Muligheder og var bleven staaende ved de forestaaende Landsthingsvalg. Herved vilde man vist gaae imod de store Landeiendomsbesiddere og i al Fald støtte Proprietairer, der, om de end ikke vare Professorer, dog frembøde Udsigter for Mellempartiet i Landstinget. I 2den og 7de Kreds ansaae jeg det endogsaa for rimeligt, at Høire kunde have Udsigt til at vinde en Stemme i hver Kreds. H. var enig med mig i, at det var rimeligt, at man tænkte paa disse Valg og beklagede med mig, at Høire var uden Organisation. Jeg lovede at sætte mig i Forbindelse med Carlsen og at stævne ham til Hingsteskuet i Roeskilde næste Tirsdag, for at Samlingen af Folk der kunde benyttes til at faae Kandidater udpegede og virket for dem.

Mandag, 20. juli fik jeg et Telegram fra Carlsen, der meldte, at Haffner kom til ham den 21de og bad mig at komme med. Det gjorde jeg og tilbragte en behagelig Dag under Samtale om, hvad der i den sidste Tid var foregaaet, og hvad vi ventede af Fremtiden. Særligt finder jeg Anledning til at optegne, at Haffner, som han under sit sidste Besøg hos mig havde sagt, at han vilde, havde besøgt Ploug og foreholdt ham, at han vist nu maatte erkjende, at hvad H. ved en tidligere Leilighed havde sagt om Alliancen mellem Høire og Doctrinaire nu var opfyldt, idet hans (P.s) Partie af al Magt faldt over Godseierne. H. havde nemlig nægtet at deeltage i Forhandlinger derom, fordi han ikke stolede paa den doctrinaire Part, der jo nu ogsaa anfaldt sin Medforbundne. Dette tog P. ganske roligt og meente, at man jo vel siden igjen kunde komme til Enighed.

Torsdag, 23. juli indhentede M. Gjørup mig paa Gaden for at fortælle mig, at Ploug havde sagt til ham selv, at han i den kommende Samling vilde gaae imod Ministeriet. Godseierne var han meget opbragt paa, og da flere fyenske Godseiere endnu ikke solgte, vilde han i næste Samling i Landstinget fremkomme med en Forespørgsel til Ministeriet (ikke til Tobiesen, som han ikke vilde inklade sig paa at spørge, hellere til Klein!), om dette ikke er betænkt paa at ende Fæstesagen ved en Tvangslov og derved skaffe dette Agitationsmiddel af Veien. Han paastod, at der efterat Godseierne havde

undslaaet sig for at danne Ministerium, var opstaaet en ny og stærk Tilbøielighed til Magten hos det hele doctrinaire Partie, der nu vilde samle sig om Fenger og Krieger; thi Hall havde man opgivet. Angrebene paa Godseierne sigtede til dette Maal; de skete efter fælles Aftale, hvorefter de andre Blade gik foran, men „Fdl.“ af Hensyn til Plougs Stilling i Landstinget indtog en moderat Stilling. Angrebene paa Ministeriet skulde fjerne dette og da vilde de Doctrinaire være de eneste Mulige.

For et Par Dage siden havde Tobiesen søgt mig i Statsrevisionen. Jeg søgte ham da igjen i Indenrigsministeriet. Der var nogen hos ham og jeg opholdt mig derfor i den store Sal indenfor de gamle Ministerværelser, hvor han befandt sig. Strax efter kom Oxholm og da han skulle ind strax, maatte den anden gaae. Det var Fenger, der kjendelig blev flau, da han saae mig.

T. vilde tilbyde mig Plads i det sjællandske Jernbaneselskabs Kontrolcomitee, hvilket han ikke gjorde med Takt, thi der var kun Tale om at lade Een nyde fri Befordring paa Banerne og han var ikke utilbøielig til at nyde den størst mulige Anerkjendelse for hvad han ydede. Jeg sagde ham nu, hvad jeg havde hørt om Plougs Forespørgsel, og det vidste han godt ligesom Svaret derpaa var parat, nemlig en Afviisning.

Ministeriet vilde kun forelægge faa Lovforslag (ingen Toldlov) og først naar det viste sig, hvad Forhøielsen af Embedslønninger, af Udgifterne til Hæren (ikke Befæstninger) og hvad Nedsættelsen i Skiftegebyrher androg, vilde der blive Tale om andre Nedsættelser for hvilke Grændsen maatte være Krigsskattens Beløb. — Vi maae udrydde det doctrinaire Partie, yttrede han, hvortil Klein ikke mere hører. — Sluttelig mindede han om, at han altid havde holdt paa, at jeg burde vælges til Finantsminister; det undrede ham, at Holstein ikke havde talt til mig; om han havde Noget imod mig m. v. For at komme bort derfra, spurgte jeg om, hvem der havde givet os Vaarsaae. Kongen, svarede han, alene Kongen. Dette er ganske vist urigtigt og bevidst. Thi Kongen anbefalede ikke V. til Haffner, men dette gjorde Trap, og det varmt. Han er derfor T.s Opfindelse.

Tirsdag, 28. juli modtog jeg et meget venligt Brev fra Worsaae, hvori han ønskede en Samtale med mig, og samtidigt fandt jeg hans Kort i Statsrevisionen. Næste Dag gik jeg da til ham og her gjentog han i endnu stærkere Yttringer sin Erkjendtlighed for at jeg var kommen og undskyldte sin Dristighed, hvortil han var kommen ved at være bekjendt med, hvormegen Priis Castenskjold til Frederikslund satte paa mig. Det var Universitetets Budget og dets Balance, der laa ham paa Sinde. Han vilde foreslaae et Til-

skud af 50.000 r. hvoraf Staten og Kommunitetet skulde udrede hver Halvdelen. Jeg lovede at ville støtte dette, men under Samtalen om Forholdets Enkeltheder blev det mig klart, at han ikke havde kunnet sætte sig saaledes ind deri, at han ret forstod, hvad man sagde ham.

Til Understøttelse for frie Studerende ved Universitetet (Folk, der ikke havde og ikke vilde tage Examen) vilde han foreslaae 10.000 r. Jeg sagde dertil, at Misbrug laa saa nær, at jeg var betænkelig derved. Da jeg alt var i Døren, spurgte han mig, hvad jeg troede om Ministeriet. Dette omfangsrige Spørgsmaal besvarede jeg ved at udtale som min Overbeviisning, at da saa mange af det forrige Ministeriums Medlemmer havde Plads ogsaa i dette, vilde dets Stilling til Venstre næppe blive bedre end det forrige Ministeriums, og Haabet om at kunne føre større Sager igjennem, kunde vel Ministeriet derfor ikke nære. Jeg tænkte mig, at Ministeriet nærmest var dannet under Trykket af, at vi skulle have et Ministerium, og dets Varighed vilde beroe dels paa dets egen Villie, dels paa Stillingen i Rigsdagen, der vist ikke vilde blive meget behagelig. Hvilken Beslutning Ministeriet bestemte sig til efter den forestaaende Samling, vilde jeg indstændig bede, at den fattedes i Tide og gjordes bekjendt; thi det var Ministeriet Holsteins Raadvildhed, der havde skabt alle de Vanskeligheder der vare tilstede for at faae dannet et Ministerium, og Holstein havde leget dermed saa længe, at de vare voxede ham over Hovedet. Dette lovede han bestemt og sagde saa, at jeg jo nok kunde vide, at han var bleven tvungen til at blive Minister. Dct var ikke den Rette, paa hvem denne Forsikkring blev anvendt. — Jeg havde troet om Worsaae, at han havde forberedt sig i Stilhed til at blive Minister; jeg veed nu, at det er en Feiltagelse.

Noget efter mødte jeg Moltke og Nellesmann paa Gaden og fulgte hjem med til M., hvor vi fik en Passiar. Nellesmann havde nogle Dage før været kaldet til Worsaae, ligeledes i Anledning af Universitetets Budget. Han beklagede, at Samtalen var frugtesløs, thi W. kjendte ikke engang saa meget til Sagen, at han kunde spørge. Den ellers tilbageholdne N. udtalte sig stærkt imod Ministeriet Fønnesbech i det Hele, Worsaae og Tobiesen i Særdeleshed.

Mandag, 3. august. Høgsbro fortalte mig idag, at Fønnesbech havde tilkjendegivet Venstre, at han ønskede at vise Imødekommen og undgaae skarpe Rivninger. Det kom da til Forhandling (Berg og Bojsen have været her, Holstein L. særskilt haft to Timers Samtale i Finantsministeriet med Fønnesbech) og det kom da frem, at det var i de kirkelige Spørgsmaal, F. havde tænkt sig, at der kunde vises Imødekommen. Da man havde forhand-

let noget derom, faldt det Een ind, at Worsaae var Kultusminister og der spurgtes, hvad han vilde. Det var ubekjendt, saa at Ministeriet i det Mindste i dette Stykke kun er dannet paa det Grundlag at ville være Minister; da det nu saa kom til Forhandling med ham, vilde han ikke gaae ind paa noget af de aftalte Punkter. Han behøvede slet ingen Lønningslov, thi han havde alt nu Myndighed til at tage fra de for store Kald og give til de for smaa. Dermed endte Forhandlingen.

Onsdag, 5. august. Morgenbladet for idag erklærer Krigen mod Ministeriet.

Ministerkrisen i Maj 1875

Inden jeg tager fat paa den egentlige Text, vil jeg forudskikke Eet og Andet fra Tiden mellem forrige og denne Ministerkrise: først et mig personlig vedkommende Anliggende.

Umiddelbart efter Landstingsvalget, om jeg mindes ret, den 2den October var jeg hos Tobiesen i et Jernbaneanliggende og han bad mig da gjøre ham den Tjeneste at gaae ned til Fønnesbech og lykønske ham i Anledning af hans Indtrædelse i Landstinget. Jeg lod mig overtale og da jeg vilde gaae, holdt F. mig tilbage fordi han vilde tale om en anden Sag. Han klagede nu over at have mistet Ramus, forsikkrede, at han ingen vidste, der forenede begge de Betingelser, der helst maatte være tilstede, særlig Kundskab til Skattevæsenet, navnlig Toldvæsenet, og Evne til at magte en overordnet Styrelse uden Fenger, og ham vilde han ikke have. Han vidste vel, at jeg ikke særligt havde gjort Skattevæsen til Studium, men dog beskjeftiget mig dermed, og han erkjendte, at jeg opfyldte den sidste Betingelse, hvorfor han foreslog mig at overtage Generaldirectoratet for Skattevæsenet. Jeg bad om Betænkningstid. Et Par Dage efter svarede jeg ham, at jeg var ham taknemlig, fordi han havde viist mig den Tillid at tænke paa mig ved denne Leilighed; mit Svar skulde være: troer De at kunne finde nogen, der bedre kan udfylde Pladsen, saa vælg ham; hvis ikke, skal jeg gjøre mit Bedste for at

udfylde den. Han takkede mig forbindtligst for den smukke Maade, hvorpaa jeg havde taget Sagen og — har aldrig siden talt til mig om den. Da Frijs indbød mig til Jagterne først i November, fandt jeg det høfligt at spørge ham, om der i den skete Aftale var nogen Hindring for at deeltage i Jagten, hvortil han svarede Nei, da han ikke besatte Posten før den Tid. — Mange Gange har jeg siden under Rigsdagssamlingen talt med F. og ikke faa Gange har han takket mig for den Støtte, jeg i Landstinget ydede Ministeriet, men der er aldrig faldet nogen Hentydning mellem os til Aftalen, hvor uhøfligt jeg end har maattet føle dette fra hans Side. Imidlertid troer jeg at kjende Grunden. I et Møde med Folkethingets Toldudvalg beklagede han sig vemodigt: „min Generaltolddirecteur er død“. Dette rygtedes, og Alberti følte sig opfordret til at hjælpe paa Manden, hvorfor han nogle Dage efter foreslog ham at vælge Tauber. Dette har vel været F. for drøit, men han har paa den anden Side hellerikke turdet støde Venstre ved min Udnævnelse, hvorfor F. gaaer af uden at have faaet sin Generaldirecteur. Jeg har i Vinterens Løb ofte været glad ved at kunne yde Ministeriet Understøttelse, da jeg matte vente, at Opposition vilde være bleven udlagt som Hævn.

NOTER OG OPLYSNINGER

Ministeriernes sammensætning

27/1 1852—18/10 1856 og 28/5 1870—11/6 1875.

C. A. Bluhmes 1. ministerium 27/1 1852 til 21/4 1853:

udenrigsminister: C. A. Bluhme.

finansminister: V. C. E. Sponneck.

minister for kirke- og undervisningsvæsenet: P. G. Bang til 3/6-52,

C. F. Simony til 21/4-53.

justitsminister: A. V. Scheel.

indenrigsminister: P. G. Bang.

krigsminister: C. F. Hansen.

marineminister: St. A. Bille.

minister for Slesvig: C. Moltke.

minister for Holsten og Lauenborg: H. A. Reventlow-Criminil.

A. S. Ørsteds ministerium 21/4 1853 til 12/12 1854:

udenrigsminister: C. A. Bluhme.

finansminister: V. C. E. Sponneck.

minister for kirke- og undervisningsvæsenet: A. S. Ørsted.

justitsminister: A. V. Scheel (Ørsted vikarierede fra 10/5 til 12/12-54).

indenrigsministre: A. S. Ørsted til 29/4-54, F. F. Tillisch til 12/12-54.

krigsminister: C. F. Hansen.

marineminister: St. A. Bille.

minister for Slesvig: C. Moltke.

minister for Holsten og Lauenborg: H. A. Reventlow-Criminil.

P. G. Bangs ministerium 12/12 1854 til 18/10 1856:

udenrigsministre: W. H. B. Scheel-Plessen til 15/1-55,

L. N. Scheele til 18/10-56.

finansminister: C. C. G. Andræ.

minister for kirke- og undervisningsvæsenet: C. C. Hall.

justitsministre: A. V. Scheel til 15/1-56 (C. F. Simony fungerede).

C. F. Simony til 18/10-56.

indenrigsministre: P. G. Bang til 18/2-56, C. F. Simony til 4/6-56,

I. J. Unsgaard til 18/10-56.

minister for monarkiets fælles indre anliggender: P. G. Bang fra 16/10-55 til 18/10-56.

krigsministre: M. Lüttichau til 25/5-56, C. C. Lundby til 18/10-56.

marineminister: O. V. Michelsen.

ministre for Slesvig: P. G. Bang til 13/12-54, H. I. A. Raasløff til 18/2-56,

C. C. Hall til 18/6-56, F. H. Wolfhagen til 18/10-56.

minister for Holsten og Lauenborg: L. N. Scheele.

L. H. C. H. Holsteins ministerium 28/5 1870 til 14/7 1874:

udenrigsminister: O. D. Rosenørn-Lehn.

finansminister: C. E. Fenger til 25/3-72, L. H. C. H. Holstein til 1/7-72,

A. F. Krieger til 20/6-74, L. H. C. H. Holstein til 14/7-74.

minister for kirke- og undervisningsvæsenet: C. C. Hall.

justitsministre: A. F. Krieger til 1/7-72, C. S. Klein til 14/7-74.

indenrigsminister: C. A. Fønnesbech.

krigsministre: W. Haffner til 23/12-72, C. A. F. Thomsen til 14/7-74.

marineministre: W. Haffner til 23/12-72, C. A. F. Thomsen til 21/5-73,

N. F. Ravn til 14/7-74.

C. A. Fønnesbechs ministerium 14/7 1874 til 11/6 1875:

udenrigsminister: O. D. Rosenørn-Lehn.

finansminister: C. A. Fønnesbech.

minister for kirke- og undervisningsvæsenet: J. J. A. Worsaae.

justitsminister: C. S. Klein.

indenrigsminister: F. C. H. E. Tobiesen.

minister for Island: C. S. Klein fra 1/8-74 til 11/6-75.

krigsministre: N. F. Ravn til 26/8-74, P. F. Steinmann til 11/6-75.

marineminister: N. F. Ravn.

ANVENDTE FORKORTELSER

- Actstykker 1852* = Act-Stykker betræffende arvefølgesagen, København 1852.
Actstykker 1853 = Act-Stykker betræffende arvefølgesagen, København 1853.
Bruun = M. P. Bruuns dagbog 1856-74, Århus 1961.
DBL = Dansk biografisk leksikon, grundlagt af C. F. Bricka, red. af Engelstoft og Dahl, København 1933-44.
DSB = De danske statsbaner 1847-1947. Udgivet af generaldirektoratet for statsbanerne 1947.
Elberling = Rigsdagens medlemmer gennem hundrede år 1848-1948 I-III, udg. af Victor og C. G. Elberling 1949.
Krieger = A. F. Kriegers dagbøger I-VIII. Udg. af Elise Koppel, Aage Friis, P. Munch 1920-43.
Lauesgaard = Fortegnelse over rigsdagsvalgene, rigsdagssamlingerne, ministerierne, rigsdagens formænd m. v. 1848-1916, København 1916.
Ministerialtid. = Ministerialtidende.
Neergaard = Niels Neergaard: Under junigrundloven I-II, København 1892-1916.
Nordengaard = J. P. Nordengaard: Valgene til rigsdagen i 100 år, 1949.
Alb. Olsen = Albert Olsen: Studier over den danske finanslov 1850-64. 1930.
Overskou = Overskous håndbog for yndere og dyrkere af dansk dramatisk litteratur og kunst, 4. udg. v/Edgar Collin, 1879.
Rigsdagshist. = Den danske rigsdag 1849-1949, I-VI, 1949-53.
Rigsdagstid. = Rigsdagstidende.
Salmonsens = Salmonsens leksikon.
Schultz = Schultz Danmarkshistorie I-VI, 1941-43.
Thorsøe = Alex. Thorsøe: Kong Frederik VII's regering I-II, 1884-89.
Trap = J. P. Trap: Kongeriget Danmark, 4. udg. 1929.
Wegener = C. F. Wegener: Forsvar for Danmarks kongers og kongehuses, navnlig prins Christians og gemalindes fulde arveret efter lex regia. København 1852.
Weilbach = Weilbachs kunstnerleksikon I-III, red. af Merete Bodelsen og Povl Engelstoft, 1947-52.

1852

2. oktober

Gleerups Overvinder: Ved folketingsvalget i Holbæk amts 3. kreds 4/8 1852 sejrede M. Rasmussen over A. C. Gleerup med 273 stemmer mod 255.

Nordengaard s. 70, Neergaard I s. 749.

Brevet til Jens Christensen: Jfr. dagbogen 24/10-52.

Kriegers Banemand: I Københavns amts 6. kreds blev Krieger besejret af P. Hansen med 529 stemmer mod 480.

Nordengaard s. 52.

Det Brev, han havde modtaget: Et trusselsbrev adresseret til „Bonden og fæhovedet P. Hansen af Snoldeløv“, sendt fra „en forening af unge mænd i hovedstaden“ i anledning af P. Hansens valgsejr.

Neergaard I s. 751.

4. oktober

Stedet i Gal: Galaterbrevet IV, 21—31.

Formandsfunctionen: Madvig valgtes på første møde til foreløbig formand.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 2.

5. oktober

Jeg blev saaledes Sekretær: Sekretærer blev Wilkens, Barfod, Fischer og Rée.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 36.

Fem Medlemmer til Udvalget: Dette valg den følgende dag resulterede i, at Tscherning, J. E. Larsen, Monrad, J. A. Hansen og Hall kom i udvalget.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 45-46.

Bonde fra Fyen: Antagelig i virkeligheden Jens Pedersen fra Præstø amts 4. kreds.

6. oktober

Den forenede Rigsdag: I henhold til junigrundlovens § 71 kunne Landsting og Folketing træde sammen og danne den forenede rigsdag. Den aktuelle grund til at etablere denne var arvefølgesagen, idet arvefølgen i henhold til grundlovens § 4 kun kunne forandres efter kongens forslag og med samtykke fra den forenede rigsdag, hvortil krævedes majoritet på $\frac{3}{4}$ af de afgivne stemmer.

Ministerium: C. A. Bluhmes første ministerium 27/1 1852—21/4 1853.

Udtræde af Ministeriet: Clausen udtrådte af A. W. Moltkes 2. ministerium 13/7 1851, da det stod klart, at ministeriet ikke ville støtte bestræbelserne for at opnå en deling af Slesvig.

DBL V s. 297; Rigsdagshist. I s. 164.

Begges særlige Formænd: Madvig i Folketinget og P. D. Bruun i Landstinget.

Industriudstillingen: Udstillingen, som var arrangeret af Industriforeningen, blev vist på Christiansborg Slots ridebane. Den åbnedes 5/8 1852 af kongen.

C. Nyrop: Industriforeningen i Kjøbenhavn 1838-88, s. 106-09.

7. oktober

Clausen blev valgt: Til foreløbig formand for den forenede rigsdag.

At holde paa H. P. Hansen: Som kandidat til formandsposten i den forenede rigsdag. Jfr. dagbogen 15/10-52.

Udretning til Skeel: Vilhelm S. Skeel var virksom for at knytte forbindelse mellem højre og bondevenner imod de nationalliberale.

Elberling II s. 202.

8. oktober

Det kongelige Budskab: Budskabet gik i henhold til grundlovens § 4 ud på at opfordre rigsdagen til at samtykke i, at arveretten ifølge kongelovens artikler 27-40 skulle ophæves, og at tronfølgen i monarkiet skulle ordnes i overensstemmelse med London-traktaten af 8. maj 1852. London-traktaten anerkendte prins Christians og hans i ægteskabet med Louise fødte mandlige efterkommeres successionsret til hele det danske monarki.

Rigsdagshist. I s. 188, Neergaard I s. 768 ff, Actstykker 1852 s. 30.

Valgte nogle Komitemedlemmer: Næmlig 5 medlemmer til et udvalg, som skulle affatte forslag til en forretningsorden for den forenede rigsdag. Valgt blev Tscherning, P. D. Bruun, J. E. Larsen, Madvig og Blechingberg.

Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsdag sp. 19.

9. oktober

I hver Afdeling: Indtil 1864 var Folketinget opdelt i 4 afdelinger, i hvilke man drøftede de foreliggende sager i lukkede møder og valgte medlemmer til udvalg. Ny fordeling af medlemmer i afdelingerne fandt sted hver måned ved lodtrækning.

Rigsdagshist. IV s. 38ff.

60 Pc. for Kongeriget: Finansloven fremtrådte i ny skikkelse, idet der var skelnet mellem kongerigets og monarkiets udgifter. Dette var en konsekvens af den kongelige kundgørelse af 28/1 1852, som slog helstatsprogrammet fast.

Thorsøe II s. 197-200, 261-62, Alb. Olsen s. 83ff., Neergaard I s. 571-76, 757-58.

Krigsministeren: C. F. Hansen.

Jyllands Skyld: Provst Vallentin var valgt i Randers amts 2. kreds.

Elberling II s. 256.

11. oktober

Forhandlingerne: Forhandlingerne 11/10 1852.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 76ff.

Heelstaten er givet: Jfr. dagbogen 9/10.

28. Jan.-Programmet: Thorsøe II 197ff.

Lovforslaget om Fæstefløjsningen: Lovforslag om fæstes overgang til selveje blev indbragt af Tscherning 19/10-52. Forslaget strandede i udvalg efter 1. behandling.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 206. Rigsdagshist. I s. 191.

13. oktober

Kugleafstemningen: Stemmemetode, efter hvilken man lægger kugler ned i en kasse

med ja- og nej-huller. Kassen er dækket af et klæde, så afstemningen er hemmelig. Rigsdagshist. IV s. 105.

14. oktober

Skolen i Slagelse: Slagelse lærde skole nedlagdes 1852.

P. Arnskov: Bogen om Slagelse, Slagelse 1931, s. 231.

Udstillingen af Havesager: Afholdt 6/10—14/10 i Christiansborg Slots ridehus.

Fædrelandet nr. 233, 239, årg. 1852.

Fæsteloven: Jfr. dagbogen 11/10.

15. oktober

Ballotationen: = kugleafstemningen.

Deres Antal, som begjære Bal.: Ifølge udvalgets udkast til forretningsorden skulle kugleafstemning finde sted, hvis 40 medlemmer forlangte det. Bestemmelsen om kugleafstemning forkastedes 30/10.

Thorsøe II s. 275.

Uenighed i Ministeriet: Uenigheden drejede sig om den kommende fællesforfatning. Moltke stod bag ét udkast, Bang bag et andet.

Neergaard I s. 813.

Derhjemme i Horsens: Bohr var valgt i Skanderborg amts 1. kreds (Horsens).

Elberling I s. 55.

16. oktober

Under Forhandlingerne: 1. behandling af finansloven.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 140-205.

Et Udvalg paa 15 Medlemmer: I arvefølgesagen.

17. oktober

Nordens Religioner: Første kavaleragemak på bel-etagen var smykket med figurbilleder fra dansk religionshistorie, udført af kunstneren Johan Ludvig Lund.

Weilbach II s. 290; Trap I s. 335.

I Studenterforeningens Dage: Om Schacks indsats som studenterpolitiker se DBL XXI s. 7.

Vor Kancelliraad: Der må være tale om rigsdagens bureauchef, de Coninck.

18. oktober

Kjerkegaards Ændringsforslag: Gik bl. a. ud på, at 2/3 af de tilstedeværende medlemmer i et møde skulle kunne forlange kugleafstemning.

Rigsdagstid. 1852-53, den foren. rigsdag sp. 69-72.

19. oktober

Blev anmeldt af Tsch.: Jfr. dagbogen 11/10-52.

De tre Ministres Hjælp: Finansminister Sponeck, indenrigsminister Bang og marineminister Bille var medlemmer af Folketinget.

Plougs Banemand: I. N. Meier sejrede i Svendborg amts 3. kreds over C. Ploug med 451 stemmer mod 367 ved valget 4/8 1852.

Nordengaard s. 132.

20. oktober

Jeg talte første Gang: Fischer udtalte sig mod kugleafstemningen både principielt og i den aktuelle sammenhæng.

Rigsdagstid. 1852-53, den foren. rigsdag sp. 152-54.

Bechmand: restauratør Chr. Bechmann, Admiralgade 104.

Rusland havde reserveret: Denne reservation var stadfæstet i Warszawa-protokollen af 5/6 1851.

Actstykker 1852 s. 5-9, Thorsøe II s. 244.

Hamborgs Børs: Om Rées familiemæssige forbindelser med Hamborg se DBL XIX s. 306-09.

Londonerprotokollen: Jfr. dagbogen 8/10, note.

21. oktober

Slet overlagt Tale: Talen blev holdt i den forenede rigsdag under behandling af forslaget til forretningsorden.

Rigsdagstid. 1852-53, den foren. rigsdag sp. 158-60.

Angreb Rosenørn idag: Rosenørns tale.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 221-24.

Toldgrendsesagen: Kundgørelsen af 28/1 1852 gav tilsagn om indførelse af toldenhed for monarkiet i henhold til helstatstanken. Toldgrænsen lå nu ved Ejderen til skade for holstenske interesser. Sponnecks „Udkast til lov om ophævelse af toldforskellen mellem Danmark samt Slesvig og Holsten“ var til 1. behandling 21/10-52.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 265 ff, Neergaard I s. 759ff, Thorsøe II s. 263ff.

25 Medlemmer til Udvalget: I sidste møde af den forenede rigsdags første samling valgtes 25 medlemmer til et udvalg, som skulle afgive betænkning over det kongelige budskab om arvefølgens ordning. De 25 blev: J. E. Larsen, Madvig, Monrad, Lehmann, Rosenørn, P. D. Bruun, Moltke, Tillisch, Knuth, Tscherning, Flensborg, Spandet, Hall, Treschow, Blechingberg, Wessely, J. Jørgensen, H. P. Hansen, Unsgaard, Alberti, Rotwitt, B. Christensen, Oxholm, Lüttichau og H. Hage.

Rigsdagstid. 1852-53, den foren. rigsdag sp. 180-82.

Jydemaniens Skyld: Rée var valgt i Nibe-, Nørgaard i Skivekredsen.

Nordengaard s. 160, 170.

Gaaet op i Indenrigsmin.: B. Christensen overlod indenrigsminister Bang Holbæk amts 1. kreds og stillede sig i stedet ved valget 4/8-52 i Københavns amts 5. kreds. Neergaard I s. 749.

22. oktober

Finantsministeren: Sponneck.

Den Danske Forening: Neergaard I s. 764.

28. Jan.: Jfr. dagbogen 9/10-52, note.

Barfod kunne dog ikke: Om Barfods forhold til skandinavismen, DBL II s. 154.
Arvefølgecomiteen: Jfr. dagbogen 21/10-52.

23. oktober

Sin Hjertesmening: Møller erklærede, at det ingen hast havde med at flytte toldgrænsen fra Ejderen til Elben, idet det var godt, at slesvigerne dagligt kunde mindes om, at de ved at overskride Ejderen kom ind i det tyske rige.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 382-83.

Tiltalen mangler: Tiltalen mangler ikke.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 221-24.

Sit Foredrag i Tidenden: Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 378.

24. oktober

Mau stillede sig: Ved det første folketingsvalg 4/12 1849 i Sorø amts 5. kreds. Frølund valgtes ved kåring. Elberling II s. 45.

Meddeelt Jens Chr. et Brev: Jfr. dagbogen 2/10-52.

Ruslands Arveret: Som overhovede for den ældre gottorpske linie havde czar Nikolaj arveret til en del af Holsten.

Neergaard I s. 697; Thorsøe II s. 237.

Amensigere: Berlingske Tidende nr. 245, 20/10 1852.

25. oktober

Naar Arveretten gik: Kongelovens cognatiske arvefølgeprincip blev først brudt i det øjeblik, Louise overdrog sine rettigheder til prins Christian.

Rigsdagshist. I s. 187-88.

26. oktober

Soldaterløier: Sangspil i 1 akt af C. Hostrup.

Overskou s. 207.

28. oktober

Forhandlede Fæsteloven: Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 423-79.

29. oktober

Dens Retfærdighed: Tillisch fremhævede uretfærdigheden i at berøve godsejerne deres ret til at sælge til hvem, de ville. Lovforslaget indbefattede tvangsbestemmelse med hensyn til salg til fæsterne.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 498-504.

2. november

Casse som Kandidat: Casse opstilledes som modkandidat til Madvig på formandsposten. Madvig genvalgtes for næste 4 ugers periode med 53 stemmer mod Casses 28.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 542.

Medlem af Fæstecomiteen: Til udvalget til behandling af fæsteloven blev valgt J. E.

Larsen, Lehmann, Monrad, Knuth, Tscherning, Høier og L. Schøler. M. Rasmussen fik retteligt 30 stemmer.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 544.

3. november

Hansens Forslag: Forslag til lov om erklærings meddelelse til ansøgere og klagere. Rigsdagstid. 1852-53, anhang sp. 122-23.

Wegeners Bog: C. F. Wegener: Forsvar for Danmarks kongers og kongehuses, navnlig prins Christian og gemalindes, fulde arveret efter Lex Regia, Kbh. 1852. Wegener påpegede i sit skrift, som uddeltes til rigsdagens medlemmer 29/10, det farlige i de russiske reservationer.

Neergaard I s. 770ff, Thorsøe II s. 276.

„Vores Kancelliraad“: Bureauchef de Coninck, jfr. dagbogen 17/10.

Hadde skrevet en Bog: Fischer udsendte 1851 et lille skrift: „Astronomien og Skriftens autoritet“, hvori han påpegede uoverensstemmelser mellem skriften og de resultater, den moderne videnskab havde nået.

4. november

C. Moltke: Minister for Slesvig.

5. november

Loven mod Quaksalverie: Forslag til lov om frihed for udøvelse af lægekunsten. Forhandling om forslaget fremme.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 597-615.

Kofods Verdens-Historie: „Historiens vigtigste begivenheder, fragmentarisk fremstillede for begyndere“ af Hans Ancher Kofod. Kbh. 1808, mange senere udgaver.

Londoner Protokollen og Warschauer Protokollen:

Actstykker 1852 s. 35-37 og s. 5-9.

Warschauer-Protokollens 1°: „Det mål, man har stillet sig for at bevare såvel freden i Norden, som den indre fred i det ophøjede oldenborgske hus, nemlig opretholdelsen af det danske monarkis integritet, kan kun nås ved hjælp af en kombination, som med udelukkelse af kvinderne, kalder mandsstammen alene til arv i alle de lande, som nu er forenede under Hans Majestæt Kongen af Danmarks scepter“.

Actstykker 1852 s. 7.

Note til Stormagterne: „Note betreffende arvefølgespørgsmålets ordning, indgivet til de vedkommende regeringer af de kongelige gesandtskaber i Berlin, London, Paris, Stockholm og Wien“.

Actstykker 1852 s. 10-22.

Warschauer Protokollens 2°: „Prins Christian af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg og hans gemalinde prinsesse Louise af Hessens mandlige afkom forener i sig de arverettigheder som, i tilfælde af at den nu i Danmark regerende mandsstamme skulle uddø, tilkomme fornævnte afkom i medfør af Hendes kongelige Højhed landgrevinde Charlotte af Hessens, hendes søns, prins Frederik af Hessens og hendes datters, prinsesse Marie af Anholt-Dessaus, renunciationer“.

Actstykker 1852 s. 7.

Min Stilling i Rigsdagen: Clausen var formand for den forenede rigsdag, valgt 20/10 1852.

Rigsdagstid. 1852-53, den foren. rigsdag sp. 177.

Kaiser Paul havde renunceret: Ifølge renunciationsakt af 31/5 1773.

Neergaard I s. 697.

Min Formand: Magister Adolph Steen, som Fischer besejrede ved valget 4/8-52 i Sorø amts 3. kreds, Slagelse.

Nordengaard s. 80.

6. november

Efter Kjøbenhavns-Posten: Kjøbenhavns-Posten nr. 259 og 260, 4/11 og 5/11 1852.

Wegener suspenderet: Wegener blev suspenderet, og regeringen rejste sag imod ham.

Han frikendtes ved højesteret 1854.

DBL XXV s. 252.

Kontrovertsen i Sagen om Finansudvalget: Jfr. dagbogen 16/10.

7. november

Det af Møller paapegede Stykke: I noten til stormagterne.

Jfr. dagbogen 5/11.

Han havde kjendt min Fader: Fischers far, Johan Peter Fischer (1786-1840) var købmand i Slagelse. Nathanson havde i årene 1798-1831 en engrosforretning i København.

DBL XVI s. 525-26.

8. november

Valglov: Forslag til lov om sogneforstanderskabernes og amtsrådenes sammensætning og valg, vedtaget i landstinget 11/1 1853.

Rigsdagstid. 1852-53, anhang LIII sp. 407-08. Rigsdagshist. I s. 195.

9. november

Femogtyvemandsudvalget: I arvefølgesagen.

10. november

For sine Døttre med: I henhold til den fulde arveret efter kongeloven.

11. november

Lovforslaget til Kommunevalgene: Jfr. dagbogen 8/11.

Leve fem Mænd: Frederik VII, arveprins Frederik Ferdinand, Christian af Glücksborg og dennes sønner Frederik, født 1843 og Vilhelm, født 1845.

Flyvepostens Artikler: Flyveposten nr. 336-42, 344, 5/11-12/11 og 15/11 1852.

12. november

Fæstecomiteen: Jfr. dagbogen 2/11.

Over en Fjerdedeel derimod: Jfr. grundlovens § 4.

§ 100: Omhandler forslag til forandring i eller tillæg til grundloven.

Tænkt paa en Oldenborger: I første række arvestorhertug Peter af Oldenborg, hvis kandidatur støttedes af Rusland i 1850.

Neergaard I s. 702-05.

I Warschau: I forbindelse med forhandlingerne om udformningen af Warschau-protokollen.

Spørgsmaalet i to Dele: Første del antagelsen af prins Christian, anden del begrænsningen i arveretten til de mandlige efterkommere i ægteskabet med Louise.

Jfr. Wegener s. 5-6.

§ 24: I den forenede rigsdags forretningsorden.

Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. sp. 172-76.

13. november

Frederik af Hessens Renunciation: Prins Frederik af Hessen var som ældste søn af landgrevinde Louise Charlotte nærmeste arving efter arveprins Ferdinand. Han renuncerede 18/7 1851.

Neergaard I s. 732-33.

Han beiler jo nu: Jfr. Berlingske Tidende nr. 248, 23/10 1852.

Albertis Forslag: Ved 1. behandling af forslag til lov om ophævelsen af indskrænkningen for prokuratorers møde og sæde i forligelseskommissionen. Forslaget forkastedes.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 790-825.

De vare her ikke nu: Gleerup og Hækkerup faldt ved valget 4/8-52 i henholdsvis Holbæk amts 3. og Præstø amts 3. kreds.

Neergaard I s. 749.

15. november

Udskrivningsloven: 2. behandling af udkast til lov, der stadfæstede den foreløbige lov af 1. september s. å. angående udskrivning til landkristjeningen for året 1853.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 869-908.

Et Ændringsforslag:

Rigsdagshist. I s. 191-92, Neergaard I s. 755-56.

16. november

Justitsministerens Ændringsforslag: Justitsminister A. V. Scheels ændringsforslag faldt med 67 stemmer mod 22.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 982.

17. november

Ørstedes Skrift: „Over det den forenede rigsdag forelagte kongelige budskab om arvefølgen for den samlede danske stat, fornemmelig med hensyn til hr. konferensråd Wegeners skrift“, Kbh. 1852.

18. november

Affairen i Thinget: Da Tscherning stemte for Scheels ændringsforslag vedrørende

troppekontingentet til det tyske forbund, jfr. dagbogen 16/11.

19. november

Artiklen i Fædrelandet: Fædrelandet nr. 269, 17/11 1852.

Begivenhederne 1721: Schultz III s. 453-55.

20. november

Hans Forhold til Chr. VIII: Om Bastholm i DBL II s. 234-35.

22. november

Loven om Embedserklæringer: Jfr. dagbogen 3/11-52.

Forslag af H. Hage: Jfr. tale af H. Hage i Folketinget 21/10-52.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 266-71.

23. november

Loven om Officeres Giftermaal: Forslag til lov om officerers og de i klasse med dem stående militære embedsmænds giftermål.

Rigsdagstid. 1852-53, anhang sp. 146, Folketinget sp. 1181-89.

Marineministeren: St. A. Bille.

Medbeilerne: „The Rivals“, komedie af Sheridan, skrevet 1775, anonym oversættelse. Overskou s. 183.

24. november

Dirckinck-Holmfjelds skrift: „Aktstykkerne betræffende arvefølgesagen; og belysning af hr. konferensråd dr. C. F. Wegeners angreb på det kongelige budskab af 4de oktober 1852“. Kbh. 1852.

Vil gaae til Caroline: Frederik VI's døtre Caroline og Vilhelmine, derfra til Frederik VI's søster Louise Augusta († 1843) og videre til hendes søn Christian Frederik Karl August, hertug af Augustenborg.

Brev om Sparekasserne: Jfr. dagbogen 25/11-52.

25. november

Udvalget om den svævende Statsgæld: 19/11-52 var der efter første behandling af forslag til lov om den svævende statsgæld nedsat et 3-mands udvalg bestående af Bregendahl, Fischer og H. Hage. Loven blev vedtaget 16/12-52.

Rigsdagstid. 1852-53, anhang sp. 175, Folketinget sp. 1065, 2010.

27. november

Hans egne Bemærkninger: Jfr. dagbogen 13/11-52.

29. november

Udskrivningssagen: Jfr. dagbogen 15/11-52.

30. november

Gasmikroskopet: I hydrooxygengasmikroskopet anvendtes det drummondske lys som lyskilde.

Nordisk Conversations lexikon v/ Møllerup, Pullich og Storm, Kbh. 1887.

1. december

Frølund's Forslag: Forslag til lov om ophævelse af skoledirektionerne og om lærernes beskikkelse. Forkastet.

Rigsdagstid. 1852-53, anhang sp. 241, Folketinget sp. 1305-36.

2. december

Ordenen for Spørgsmaalenes Fremsættelse: Jfr. § 24 i den forenede rigsdags forretningsorden.

Rigsdagstid. 1852-53, den foren. rigsdag sp. 175.

9, 9 og 7: En 9-mands gruppe stillede sig på det standpunkt, at ophævelsen af kongelovens arvefølge skulle stilles i bero til fællesforfatningen forelå. En anden 9-mandsgruppe holdt på ubetinget antagelse af det kongelige budskab, og endelig ville de resterende 7 acceptere ophævelsen af kongelovens arvefølge, såfremt den statsakt, som fastslog tronfølgen, indeholdt bestemmelse om, at adkomsterne efter kongeloven skulle gå usvækkede over på den, der skulle på tronen.

Neergaard I s. 776-78, Thorsøe II s. 278.

Artikel i Fædrelandet: Fædrelandet nr. 281, 1/12 1852.

Den svævende Statsgjæld-Komitee: Jfr. dagbogen 25/11-52.

3. december

Note fra Preussen og Østerrig: Under 1. behandling 21/10-52.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 276.

Vedkommende Minister: Finansminister Spønnecks svar.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 281-88.

Skillingsfyrsten af Eutin: Møller hentydede til regeringens forhandlinger med den oldenborgske storhertug, Poul Frederik August, som havde enklaver i Holsten.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 129-30.

6.-10. december

Jernbanesagen: Etablering af Roskilde-Korsør-banen.

DSB s. 41-45.

Udvalgets Seier: Ved 2. behandling 10/12-52.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 1736.

Premierministeren: Bluhme.

Et Foredrag: Tale i Folketinget 9/12-52.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 1581-91.

11. december

Udskrivningsloven: Jfr. dagbogen 15/11-52. Loven vedtaget med 75 stemmer mod 4.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 1757-1810.

Formanden: Madvig.

Affaire med Frølund: Personligt angreb på de Coninck fra Frølund i forbindelse med sidstnævntes skoleforslag 1/12.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 1315.

Fædrelandet nr. 286, 7/12 1852.

Klara Raphael: Pseudonym for forfatterinden Mathilde Lucie Fibiger, som 1850 udgav „Clara Raphael, Tolv breve“. Bogen var et led i kampen for kvindens frigørelse. DBL VII s. 21.

13. december

Loven om Toldremissionen: 2. behandling af udkast til lov angående forlængelse af de den direkte handel på andre verdensdele tilståede begunstigelser.

Rigsdagstid. 1852-53, anhang sp. 9, Folketinget sp. 1854-92.

14. december

Artikel til BT: Berlingske Tidende nr. 300, 23/12 1852.

16. december

Adressen: En liste med underskrifter til støtte for ministeriet.

Neergaard I s. 786.

Overordnet Embede: Amtmand for Vejle amt 1848-61.

Bauditz's Udtrædelse: Bauditz trådte tilbage, fordi han som statsembedsmand ikke mente at kunne fortsætte sit politiske arbejde, da han var væsentligt uenig med ministeriet.

DBL II s. 250, Neergaard I s. 783.

1853

5. januar

Valget af Viceformændene: Spandet og Clausen blev valgt med henholdsvis 45 og 31 stemmer. Monrad fik 21.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 2248.

6. januar

En Opposition: Ved 1. behandling af forslag til lov om koncession til og benyttelse af en jernbane fra København til Helsingør kritiserede indenrigsminister Bang, at det sjællandske jernbaneselskab udbad sig koncession uden at have nogen bestemt plan for linieføringen og uden at kunne garantere, at jernbanen blev bygget.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 2271-75.

7. januar

„Æren tabt og vundet“: Skuespil i 3 akter af C. Hauch, skrevet 1851.

„*For ti Aar siden*“: Lystspil i 2 Akter af A. Buntzen, skrevet 1852.
Opførelsen fandt sted på Det kongelige Teater.
Overskou s. 148 og 228.

8. januar

Den jydsk Jernbane: 3/12-52 fremkom der et forslag fra den engelske jernbaneentreprenør Peto om bygning af en jernbane fra Flensborg til Frederikshavn.
DSB s. 46-47.

Ved Udskrivningssagen: Knuths tale i Folketinget 11/12-52.
Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 1767-70.

9. januar

Stormgades Museum: Det kongelige naturhistoriske museums zoologiske afdeling, Stormgade 187.

10. januar

Tillæg til Værnepligtsloven: 2. behandling af forslag til lov om tillæg til værnepligtsloven af 12. februar 1849.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 235-67.
Justitsministeren: A. V. Scheel.

11. januar

Udvalg: Valg af 5 medlemmer til udvalg i anledning af „Udkast til lov angående godtgørelse for de i krigsårene 1848-51 præsterede militære fribefordringer“. Valgt blev Lehmann, Høier, Schovelin, C. Jensen og Therkelsen. Endvidere valg af 5 medlemmer til udvalg i anledning af „Udkast til de forrige besiddere af ufrie i de dansk-vestindiske besiddelser“. Valgt blev Lehmann, Tillisch, Tscherning, Rosenørn og Knuth.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 2373.

12. januar

Udvalget angaaende Værnepligten: Jfr. dagbogen 10/1-53. Valgt blev Knuth, Bregendahl, C. N. Petersen, Tillisch og J. Jensen.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 2410.

Toldsagen til tredie Behandling: Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 2410-75, Rigsdagshist. I s. 193-94, Neergaard I s. 765-66. Thorsøe II s. 271-72.

13. januar

Marineministeren: St. A. Bille.

Formanden: Madvig.

Valget af Jens Jensen: Jfr. dagbogen 12/1-53.

En af Ørsted omdeelt Bog: A. S. Ørsted „Yderligere bemærkninger i anl. af det den forenede rigsdag forelagte kongelige budskab om arvefølgen for den samlede danske stat“. Kbh. 1853.

Premierministeren: Bluhme.

25. januar

Hans sidst udgivne Skrift: Jfr. dagbogen 13/1-53.

Marineministeren: St. A. Bille.

Simony: Minister for kirke- og undervisningsvæsenet.

6. marts

Han ikke ville stille sig: Tscherning blev slået ved valget 26/2 1853 i Lyngby-kredsen af professor Kayser, som fik 689 stemmer mod Tschernings 506.

Nordengaard s. 48, Neergaard I s. 789.

Anbefalinger: Neergaard I s. 778.

Lehmans Plads: Lehmann stillede sig ikke ved valget 26/2-53.

Søren Jensen: Søren Jensen blev slået af Grundtvig i Skelskør-kredsen. Grundtvig vandt med 571 stemmer mod 563.

Nordengaard s. 82.

8. marts

Formanden: Madvig.

De tre ere Rumlere: J. E. Larsen, Grundtvig og G. Winther.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget 2. saml. sp. 100.

Lyngbyvalget: Jfr. dagbogen 6/3-53, note.

9. marts

Nye Beviser: B. Christensens forslag fra 8/3 vedrørende valgbrevene blev vedtaget med 41 stemmer imod 32.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget 2. saml. sp. 96.

10. marts

Tre Udvalg: De tre medlemmer til udvalget for prøvelse af valgbrevene blev J. A. Hansen, Alberti og Bohr. Tilsynsførende ved rigsdagens bibliotek blev Velschow, og endelig valgtes 5 medlemmer til i forening med de to viceformænd, Spandet og Rotwitt, at udgøre det stående udvalg for forretningsordenen. Disse 5 blev Monrad, J. A. Hansen, Winther, Fischer og Raben.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget 2. saml. sp. 100-02.

Bureauchefen: de Coninck.

Artikel i Fædrelandet: „Fædrelandet“ erklærede, at Blechingberg, da han var offentlig anklager i sagen mod Wegener, ikke burde vælges til formand for den forenede rigsdag.

Fædrelandet nr. 58, 10/3 1853.

11. marts

Vor Liste: Jfr. dagbogen 9/3-53.

Rigsdagstid. 1852-53, den foren. rigsd. 2. saml. sp. 3-4.

Jernbanen til Slagelse: Jfr. dagbogen 6-10/12-52.

12. marts

Vor Liste: Til udvalget angående rigsdagens afgørelse med hensyn til statsregnskabet for 1850-51 blev valgt Spandet, Monrad, Thorbrøgger, Rotwitt og J. A. Hansen. Til udvalget vedrørende tilsyn med udstedelsen og inddragelsen af kreditbeviser vedr. krigsskat blev valgt Alberti, konsul Nielsen og Hall.
Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget 2. saml. sp. 109-10.
Nielsen (Hb. 3): Skal være Holbæk amts 4. kreds (møller J. J. Nielsen).
Nordengaard s. 72.

13. marts

Madvigs Artikel: Berlingske Tidende nr. 60, 12/3 1853.
Frederiksborg Amtstidende: Et anonymt indlæg refererede, at Madvig ved et valg møde i Frederiksværk 10/2 havde erklæret, at han ikke ville lægge ministeriet hindringer i vejen, og at han var tilhænger af helstatsordning.
Frederiksborg Amtstidende nr. 22, 22/2 1853.
„Rigsdagen og Ministeriet“: „Rigsdagen og Ministeriet. Nogle oplysende bemærkninger i anl. af det forestående valg“ af 50 folketingsmænd. Januar 1853.
Scheel-Plessen var trådt ud: 24/3 1848.
B. C.'s pludselige Omslaen: Neergaard I s. 441.
Hoveriloven: Rigsdagshist. I s. 122-23.

14. marts

B. C.'s Forslag: Forslag til undersøgelse af nogle formentlige ulemper ved Rigsdagstidenden og rigsdagens kontor- og arkivvæsen. Forslaget blev nægtet fremme 30/3 1853. Jfr. dagbogen 30/3.
Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget 2. saml. sp. 345-80.

15. marts

Nielsen (Hb. 3.): Skal være Holbæk amts 4. kreds (møller J. J. Nielsen).
Forretningsudvalget: Jfr. dagbogen 12/3 1853.

17. marts

Første Behandling: Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 61-115.

19. marts

I. E. Larsen holdt et Foredrag: Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 194-210.
Finansministerens Replik: Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 210-14.
Prindsen af Oldenburg: Om arvestorhertug Peters optræden i Berlin 1850 se Neergaard I s. 715ff.
Reichsverweseren: Ærkehertug Johan af Østrig, udnævnt af forsamlingen i Frankfurt. *Gaae til Rusland:* Thorsøe I s. 326.

21. marts

Vigtig og interessant Dag: Fortsatte forhandlinger i den forenede rigsdag under

førstebehandling af tronfølgebudskabet.

Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 243-318; Neergaard I s. 790ff.

22. marts

Forhandlingerne idag: Første behandling af tronfølgebudskabet.

Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 319-68.

23. marts

Forslag til Svar: Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 373.

28. marts

Blechingberg: Formand for den forenede rigsdag.

29. marts

Vor Liste: Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget 2. saml. sp. 315-18.

Høier trumfede:

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget 2. saml. sp. 333-36.

Forslagene til Svar: 4 forslag.

Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 373, 375, 376, 378.

30. marts

Det Madvigske Forslag: Forslaget udsprang af det synspunkt, de syv havde gjort gældende, jfr. dagbogen 2/12 1852.

B. C.'s Forslag: Jfr. dagbogen 14/3 1853.

Mit Skrift: Jfr. dagbogen 3/11 1852.

31. marts

Vaabenstilstandens Opsigelse: 3/4 1849.

Den Oldenborgske Prindses: Arvestorhertug Peter.

Et egenhændigt Brev: Brev af 2/4 1851 fra Frederik VII til Nikolaj I.

Neergaard I s. 722.

Omgang med Gothaerne: Jfr. dagbogen 19/3 1853.

1. april

Valget af 5 Medl.: Til udvalg i sagen angående forberedelse af valget af statsrevisorer for statsregnskabet 1852-53 valgtes Monrad, Spandet, J. E. Larsen, Hall og Clausen. Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget 2. saml. sp. 556.

Mine Ændringsforslag: De 4 hovedforslag og samtlige ændringsforslag til besvarelse af det kgl. budskab i Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 374-78; Thorsøe II s. 285ff.

De sex: Bag det „madvigske“ forslag stod P. D. Bruun, Hall, Knuth, Madvig, Monrad og Unsgaard.

Det sidste: Det hed i det madvigske forslag, at kronen skulle arves af prins Christian og derpå „nedarves efter førstefødselsretten og den agnatiske linealfølge samt at da

al videre arveret, som nu består efter kongelovens artikler 27-40 skal være ophævet“. Fischers sidste ændringsforslag gik ud på, at ordet „videre“ skulle slettes.

Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 375-76.

Brev af 23de Marts: Brev, dateret London den 24de marts.

Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 369.

2. april

Ørsted's Forslag: Ubetinget samtykke i det kgl. budskab.

Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 378.

De Syvs Forslag: Jfr. dagbogen 2/12 1852.

3. april

Madvigs Forslag: Jfr. dagbogen 30/3 1853.

4. april

Hvad der lå i „videre“: Jfr. dagbogen 1/4 1853.

5. april

Under Forhandlingen: Anden behandling af tronfølgebudskabet.

Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 449-516.

6. april

Forhandlingerne idag: Anden behandling af tronfølgebudskabet.

Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 516-95.

Den russiske Gesandt: E. W. R. von Ungern-Sternberg und Pyrkel.

7. april

Ørsted holdt: Anden behandling af tronfølgebudskabet. Forhandlingerne 7/4-53.

Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 596-672.

9. april

Kongeriget's Overskud: Jfr. dagbogen 11/4 1853.

De 50's Pligt: Der stod 50 medlemmer bag det „Clausen-Larsenske“ forslag. Jfr. dagbogen 23/3 1853.

10. april

Londoner Traktaten: Jfr. dagbogen 8/10 1852, note.

11. april

Indstillingen imod Finantsministeren: En nimandsgruppe under ledelse af Monrad stillede ændringsforslag under anden behandling af finansloven vedrørende overskud fra finansåret 1853-54. Ifølge forslaget skulle dette tilhøre kongeriget alene.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget 2. saml. sp. 920-82; Alb. Olsen s. 92ff; Rigsdagshist.

I s. 197.

Biskoppen: Monrad.

Historien med Klausen: Jfr. dagbogen 3/4 1853.

Den russiske Gesandt: E. W. R. von Ungern-Sternberg und Pyrkel.

12. april

Ændringsforslagene:

Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 683-84; Thorsøe II s. 289-90.

13. april

Finantsloven: Jfr. dagbogen 11/4 1853.

Det Knuth-Bregendablske Forslag: Jfr. dagbogen 27/6 1853.

Kabinettssecretairen: Frederik Ferdinand Tillisch.

De 50's Forslag: Det „Clausen-Larsenske“.

14. april

Sin nye Paragraph: Jfr. dagbogen 11/4-53.

Den danske Forening: Thorsøe II s. 294-95.

Den russiske Gesandt: E. W. R. von Ungern-Sternberg und Pyrkel.

„Fædrelandet“ tiltalt: „Fædrelandet“ 11/4 1853, Neergaard I s. 797-98.

15. april

Den forenede Rigsdags Møde: Tredie behandling af tronfølgebudskabet.

Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 673-743.

Broderen: F. F. Tillisch.

Hans Flyveblade: „Flyvende og politiske blade“ nr. 1-4, udgivet under pseudonymet Sincerus i februar 1853.

Saadanne Anskuelser: de Coninck fremlagde forslag til helstatsforfatning med 3 forsamlinger, valgt efter ensartet valglov med halvdelen af medlemmerne valgt direkte, halvdelen indirekte efter landstingets alders- og valgbarheds censusbetingelser. De 3 forsamlinger skulle in pleno udgøre „Det danske monarkis rigsdag“ og som sådan afgøre fællesanliggender. Sincerus: „Flyvende og politiske blade“, nr. 4, passim. Kbh. 1853.

18. april

Det ørstedske Forslag: Jfr. dagbogen 2/4 1853.

Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 921-24; Neergaard I s. 807-08; Thorsøe II s 291-92.

Debatten: Trediebehandling af tronfølgebudskabet. Rigsdagstid. 1852-53, Den foren. rigsd. 2. saml. sp. 862-924.

Indenrigsministeren: P. G. Bang.

19. april

Det kongelige aabne Brev: Som begrundede opløsningen med det manglende samtykke fra den forenede rigsdag i tronfølgebudskabet af 4/10 1852.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget 2. saml. sp. 1150.

20. april

Sjællands Biskop: J. P. Mynster.

Simonys Afgang: Simony var minister for kirke- og undervisningsvæsen.

21. april

Hans eget Valgdistrikt: J. E. Larsen blev valgt til Landstinget 3/6 1853 i 1. kreds (København).

Nordengaard s. 248.

Sine Flyveblade: Jfr. dagbogen 15/4.

Udateret.

Skeel: Skeel faldt ved landstingsvalget 3/6 i 8. kreds.

Nordengaard s. 269.

Udateret.

Blechingberg: Blechingberg var valgt i 2. kreds, men frasagde sig valget, jfr. dagbogen 14/6-53.

14. juni

Frølund nær ikke: Frølund fik 45 mod Rabens 39 stemmer.

Rigsdagstid. 1853, Folketinget 3. saml. sp. 30.

15. juni

Til Formand: For den forenede rigsdag.

Viceformandsvalgene og Secretairvalgene: Til viceformænd i den forenede rigsdag valgtes Tscherning og Borgen. Sekretærer blev Quist, Hjort, Rugaard og A. Sørensen.

Rigsdagstid. 1853, Den foren. rigsd. 3. saml. sp. 11.

Frølunds Valg: Jfr. dagbogen 14/6-53.

16. juni

Finte til ham i Dagbladet: Dagbladet nr. 136, 16/6 1853.

Den russiske Note: Depeche fra grev Nesselrode til baron Ungern-Sternberg af 11/5 1853. Den udtrykte støtte til det kongelige budskab af 4/10 1852.

Actstykker 1853 s. 25-30, Thorsøe II s. 305-06.

17. juni

Kontrolcomitee med Kreditbeviserne: Til denne komite valgtes C. P. R. Ingerslev i stedet for Hall.

Rigsdagstid. 1853, Folketinget 3. saml. sp. 53.

18. juni

Ottesen blev valgt: Ottesen blev valgt til to udvalg: det, der skulle nedsættes i anledning af forberedelse til at gennemføre rigsdagens afgørelse af statsrevisorernes beretning om statsregnskabet for 1850-51, og det, der skulle nedsættes i anledning af valget

af statsrevisorer for finansregnskabet for 1852-53. Til begge udvalgene valgtes Tschering, Hall, Thorbrøgger, J. A. Hansen og Ottesen.

Rigsdagstid. 1853, Folketinget 3. saml. sp. 59.

Nyankomne engelske Gesandt: Andrew Buchanan, som afløste Henry Wynn.

Den engelske Regering: Den engelske regering havde i depeche af 7/6 1853 klart støttet det kongelige budskab.

Actstykker 1853 s. 30-31.

20. juni

Anden Behandling: Rigsdagstid. 1853, Den foren. rigsd. 3. saml. sp. 36-110.

Klausens Erklæring: Neergaard I s. 832.

Formanden: J. C. Nyholm.

21. juni

Fortsettelsen idag: Anden behandling af det kongelige budskab.

Rigsdagstid. 1853, Den foren. rigsd. 3. saml. sp. 111-42.

22. juni

Et ubyrde langt Møde: Rigsdagstid. 1853, Folketinget 3. saml. sp. 97-195.

24. juni

Ende paa Arvesagen: Det kongelige budskab vedtoges med 119 stemmer mod 10 i den forenede rigsdag.

Rigsdagstid. 1853, Den foren. rigsd. 3. saml. sp. 172-74, Thorsøe II s. 310, Neergaard I s. 833.

Lindbergs Udskrivningslov: „Forslag til lov, hvorefter ingen danske værnepligtige kunne anvendes i den hærafdeling, som for hertugdømmerne Holstens og Lauenborgs vedkommende afgives til den tyske forbundshær“. Forslaget blev nægtet fremme. Rigsdagstid. 1853, Folketinget sp. 276, 301-23.

Valgt imod B. C.s Villie: Jfr. dagbogen 2/10 og 24/10 1852.

29. juni

Anden Behandling: Rigsdagstid. 1853, Folketinget 3. saml. sp. 460-547.

Formanden: C. E. Rotwitt fra 13/6 1853.

30. juni

Anden Behandling: Rigsdagstid. 1853, Folketinget 3. saml. sp. 548-639.

Tillægsparagraffen: Monrads overskudsparagraf jfr. dagbogen 11/4-53, nu fremført af Kayser.

1. juli

Loven om Sognef.'s og amts's Sammensætning: Rigsdagstid. 1852-53, anhang sp. 298; Rigsdagshist. I s. 203-04.

Bangs Udtreden: 21/4 1853.

2. juli

Anden Behandling: Rigsdagstid. 1853, Folketinget 3. saml. sp. 657-724; loven vedtaget 4/7.

4. juli

Jernbanesagen: „Udkast til lov om jernbaneanlæg i Jylland“.

Rigsdagstid. 1853, Folketinget 3. saml. sp. 734-75, anhang sp. 356.

5. juli

B. C. er da valgt: Ved suppleringsvalget 5/7-53 i 2. kreds efter Blechingberg, jfr. dagbogen 12/6 og 14/6 1853.

Nordengaard s. 252.

6. juli

Kaste Bruun bort: P. D. Bruun var formand for Landstinget 30/1 1850—juli 1862.

Tredie Behandling af Finantsloven:

Rigsdagstid. 1853, Folketinget 3. saml. sp. 833-917.

7. juli

Den jydsk Jernbane: Jfr. dagbogen 4/7 1853.

Formanden: C. E. Rotwitt.

8. juli

Nederlag i Jernbanesagen:

Rigsdagstid. 1853, Folketinget 3. saml. sp. 1053-54.

9. juli

Lundgreen: Der er tale om sognepræst, landstingsmand Petrus Lundsteen.

11. juli

B. C.'s Forsøg: Som Bruuns modkandidater var opstillet Nyholm og Andræ. Bruun fik 22 stemmer, Nyholm 17 og Andræ 1.

Rigsdagstid. 1852-53, Landstinget 2. saml. sp. 305.

Min Nye Præstemand: Lundsteen, jfr. dagbogen 9/7 1853.

13. juli

Denne interessante Cholera: Epidemien i København varede fra 12/6 til 1/10 1853 og krævede 4.737 døds ofre, hvilket svarede til 65,62 % af de angrebne og 3,7 % af den samlede befolkning.

J. R. Hübertz: Beretning om kolera-epidemien i København, Kbh. 1855, passim.

Men det hjalp ikke: Valgt blev J. A. Hansen, Hjort og Frølund.

Rigsdagstid. 1853, Folketinget 3. saml. sp. 1225.

14. juli

Et Par Forespørgsler: Forespørgsel fra Rugaard om, hvordan man kunne pålægge

hartkornsejere i Randers amt bidrag til amtets repartitionsfond for årene 1839-50, hvilke bidrag ved en forglemmelse ikke var blevet opkrævet i denne periode; forespørgsel fra J. A. Hansen, om forbudet mod tømreres og mureres søndagsarbejde var lovmedholdeligt.

Rigsdagstid. 1853, Folketinget 3. saml. sp. 1289-1313, 1313-26.

Udateret:

Løven: Hotel Løven, Nyhavns venstre side nr. 11.

Udateret:

Assessoren: V. S. Skeel.

Udateret:

Samtale om Vendsyssel: Skeels stedsøn, Erik V. R. Skeel, var godsejer på Dronninglund.

3. oktober

Den Tale: Kongen udtrykte sin tilfredshed med vedtagelsen af tronfølgebudskabet af 4/10-52 og vedtagelsen af toldenhedsloven i det forløbne år og erklærede, at det vigtigste af, hvad der stod tilbage inden fællesforfatningens iværksættelse, var vedtagelsen af en ny grundlov for kongerigets særanliggender.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 7-8.

Valget af Embedsmænd: Rotwitt blev valgt til formand, Tscherning og Hjort til viceformænd og Rugaard, O. P. Olsen, M. Andersen og Gomard til sekretærer.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 3-4.

4. oktober

B. C. Wessely og jeg: Folketinget valgte 18/7 B. Christensen og Fischer til statsrevisorer, Landstinget Wessely og J. Petersen.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget 3. saml. sp. 1547-48, Landstinget 2. saml. sp. 496-97.

6. oktober

Dømt for Qvaksalverie: Jfr. Hass' udtalelser i Folketinget 5/11 1852.

Rigsdagstid. 1852-53, Folketinget sp. 597.

8. oktober

En Tour til Møen: Jfr. dagbogen 2/10 1853.

Udsætte Forsamlingens Møder: Ifølge grundlovens § 26 kunne kongen udsætte rigsdagens møder i indtil 2 måneder.

12.-14. oktober

7 Medl. til Finantscomiteen: Foruden de 8 mænd, valgt i afdelingerne, valgtes følgende 7 i Folketinget: Monrad, Tuxen, Tscherning, Rosenørn, Fischer, Müllen og Rugaard.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 155.

Grundlovsudkastets første Bb.: Første behandling af udkast til kongeriget Danmarks grundlov for dets særlige anliggender.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 155-83.

Ven fra Holbæk II: Tscherning blev valgt i Holbæk amts 2. kreds 27/5 1853.
Nordengaard s. 68.

Den store Komitee: Ved slutningen af første behandling af grundlovsudkastet 12/10 foreslog A. Hage et udvalg nedsat, bestående af hele Folketinget. Forslaget blev vedtaget med 56 stemmer mod 16. Tscherning blev formand, Monrad viceformand.
Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 184; Thorsøe II s. 341.

15. oktober

Interpellation:

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 190-200; Rigsdagshist. I s. 203-04.

22. oktober.

Den store Komitee: Jfr. dagbogen 12-14/10-53.

Dagbladet har stærkt dadlet: Dagbladet nr. 238, 13/10 1853.

Fortiden Minister: Justitsminister.

25. oktober

Forslag: Jfr. dagbogen 22/10 1853.

Imod Sponneck-Bluhme: Neergaard I s. 853.

26. oktober

Scheel skilte sig: Under første behandling af forslag til lov om udvidelse af nogle for Danmark udkomne almindelige love og anordninger til Færøerne.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 527-28.

3. november

Om Mandagen: 24/10.

Som Talen om Onsdagen: Jfr. dagbogen 26/10.

4. november

Række af Ændringer: Jfr. udvalgsbetænkningen af 22/11 1853.

Rigsdagstid. 1853-54, anhang B sp. 171-204.

6. november

Hjerting: Der var suppleringsvalg i Ribe amts 2. kreds (Hjerting) 17/11 1853.

H. Hage blev valgt ved kåring.

Nordengaard s. 234.

7. november

Regjeringens: Regeringens udkast var blevet forelagt i Folketinget 4/10 1853.

Rigsdagstid. 1853-54, anhang A sp. 35-46.

8. november

Zable prostituerede sig: Zahles „Forslag til lov om ekstraordinær pension til enker

efter de læger, der under koleraepidemien er blevet bortrevne af denne i udførelse af deres kald“, forelagt 26/10, tog efter Zahles udtalelser sigte på 2 personer, som han ikke ville navngive. Forslaget blev trukket tilbage efter første behandling.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 939-47, anhang A sp. 361.

Halls Forslag: Optaget som mindretalsindstilling i udvalgsbetænkningen.

Rigsdagstid. 1853-54, anhang B sp. 201-04.

24. november

Søndagens Helligboldelse: Anden behandling 19/11 af „Forslag til lov om den offentlige orden på søn- og helligdage“. Monrad hævdede, (sp. 1412-13), at lokale københavnske forhold kunne bedres gennem administrationen, så forslaget blev overflødig. Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 1379-1448, anhang A sp. 251-54.

Justitsm.: A. V. Scheel.

Appanagesagen: Forslag efter hvilket prins Christians appanage ansattes til 32.000 rbd. årlig mod gagens ophør. Vedtaget 21/11 1853.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 1521-22.

Overskudsparagrafen: Jfr. dagbogen 19/12 1853.

12. december

v. Støcken paa Nibstrup: Lindhardt blev som folketingsmand til 1/12-1854, hvorefter højremanden, grosserer Hans Puggaard, kåredes i kredsen, Ribe amts 3.

Nordengaard s. 236.

For Eriks skyld: Erik Skeel på Dronninglund.

19. december

Overskudsparagrafen: Finansudvalget stillede forslag om en ny paragraf i finansloven: „Det virkelige overskud for finansåret 1854-55 tilhører ene kongeriget“, idet det ønskede at fastslå, at der ingen sammenblanding måtte ske mellem rigsdelenes finanser.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 2595ff; Alb. Olsen s. 103.

At sætte Paragrafen: Paragrafen vedtoges med 58 stemmer mod 26.

Deres Spørgsmaal: Fischer spurgte finansministeren, om man uden overskudsparagrafen i det følgende finansår kunne bruge af det nuværende overskud i forbindelse med kongerigske bevillinger.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 2625-26.

Indtryk paa Tsch.: Tscherning stemte mod paragrafen.

1854

Udateret:

Straffebestemmelser: Anden behandling af forslag til lov angående straffen for at beskædige de elektriske telegrafindretninger.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 2950-81, anhang A sp. 523-26.

11. januar

Lov om Userød: Forhandlinger om fremme af forslag til lov om afhændelse af Usserød klædefabrik. C. F. Hansen forlod salen efter at have udtalt sig mod afhændelsen.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 3006-114, anhang A sp. 545-47.

Møntsågens tredie Behandl.: Trediebehandling af forslag til lov om en forandret benævnelse af den bestående møntfod, tirsdag 10/1 1854.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 3166-74, anhang A sp. 495.

14. januar

Philips: Muligvis grosserer F. Philip, asocié i firmaet Halberstadt & Co. Kompagni-stræde 71.

21. februar

Underudvalget: Mellem anden og tredie behandling af grundlovssagen nedsattes et 15-mands underudvalg, bestående af Alberti, Brockdorff, Frølund, Hall, J. A. Hansen, Kayser, Lindberg, Monrad, Müller, Rosenørn, Schroll, L. Schøler, Tscherning, Wilkens og Winther.

Thorsøe II s. 356.

Betingelse for Overgangen: Neergaard I s. 859ff.

Vigtige Petersen: Hans Matthias Petersen.

Det nu forelagte: Tschernings ændringsforslag til § 5 lød: „Ved lov fastsættes, når nærværende grundlovsbestemmelser skulle træde i kraft“.

Thorsøe II s. 360.

Artiklerne i Morgenposten: F. eks. i nr. 22 og 23, 14/2 og 15/2 1854.

23. februar

Det gik da slet: Under tredie behandling af grundlovsudkastet.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 4695-4757.

24. februar

Udskrivningens Henlæggelse: Thorsøe II s. 358ff;

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 4687, 4794-97, jfr. udkastets § 14, anhang A sp. 37.

Forslag tilbage: Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 4787; Rigsdagshist. I s. 209ff.

Afstemningen: Udvalgmajoritetens grundlovsudkast vedtoges med 88 stemmer mod 7 efter tredie behandling, som sluttede 24/2-54.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 4809-13.

1. marts

Mødet paa Børsen: Ved mødet på Børsen 18/2-54, afholdt mellem hovedstadens rigsdagsmænd og deres vælgere, vedtoges en adresse til kongen, som gav udtryk for tillid til, at kongen ville sørge for grundlovens ukrænkelighed til trods for ministeriets uoverensstemmelse med rigsdagen. Kongen nægtede at modtage adressen.

Thorsøe II s. 365.

3. marts

Forslag til § 5: Jfr. dagbogen 21/2-54.

I Folketinget som § 5 vedtagne: Udvalgsmajoritetens.

Første Behandling: 2/3-54.

Rigsdagstid. 1853-54, Landstinget sp. 1942-90.

6. marts

Forslag til § 2: Fra den i Folketinget vedtagne § 2, som fastsatte kongerigets særlige anliggender, ønskede regeringen at fjerne følgende: „Tilvejebringelsen af det mandskab til land- og søhæren, som ifølge de bestående planer eller de fra den lovgivende magt for de fælles anliggender udgåede love skal leveres fra kongeriget; tilvejebringelse af de heste, levnedsmidler, foder, kvarter- og lignende materialfor nødheder, som kongeriget på samme måde forpligtes til at skaffe tilveje“. I stedet foresloges følgende: „Bestyrelsen af udskrivningen til krigstjeneste i hæren og flåden, af hesteudredninger til hæren og af det militære indkvarteringsvæsen, derimod ikke lovgivningen over disse genstande“. Dette ændringsforslag forkastedes i Folketinget 21/2 med 75 stemmer mod 12, men genfremsattes nu i Landstinget sammen med det af Tscherning forfattede ændringsforslag til § 5, jfr. dagbogen 21/2 1854.

7. marts

I Landstinget: Ved anden behandling af grundlovsudkastet.

Rigsdagstid. 1853-54, Landstinget sp. 2057-2121, Rigsdagshist. I s. 214-15.

9. marts

Monrads Interpellation: Monrads spørgsmål gik ud på, om statsrådet fastholdt sin erklæring af 13/2 1852. Denne erklæring var i sin tid blevet afgivet på foranledning af et spørgsmål fra Monrad, og den fastslog, at regeringen måtte samarbejde med rigsdagen med henblik på skabelse af fællesforfatningen i henhold til grundlovens § 100. Monrad frygtede, at forbeholdet i grundlovens indledning, nemlig at Slesvigs forhold først skulle afgøres efter fredsafslutningen, skulle blive brugt af regeringen som hjemmel til at oktrojere fællesforfatningen. Det lykkedes ikke Monrad at få et klart svar denne gang.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 5250-60; Rigsdagshist I s. 178, 209, 215; Neergaard I s. 875-77.

Forberede en Adresse: En mistillidserklæring til regeringen, som skulle overrækkes kongen.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 5281-82; Neergaard I s. 877ff; Rigsdagshist. I s. 215ff.

11. marts

Statsrevisor: Valgt blev B. Christensen med 82 og Schovelin med 45 stemmer.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 5263.

Sagt i Adressen: Jfr. dagbogen 9/3.

12. marts

Bedste Foredrag: Tscherning erklærede ikke at ville lægge adresseforslaget hindringer

i vejen, og han ville undlade at stemme.
Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 5290-94.

13. marts

Tschb. traadte ud: Jfr. Neergaard I s. 872f.

15. marts

Af ham stillede Forslag: Ændringsforslaget til § 5, jfr. dagbogen 21/2-54.

Hansens Udtalelser: Hansen udtalte sig under *anden* behandling på linie med regeringens ændringsforslag til § 2, jfr. dagbogen 6/3, og Monrad sluttede sig hertil.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 2815-17, 2818-24.

Afskedige Wegener: Ministeriet afskedigede Wegener i februar 1854 mod kongens ønske og på trods af Wegeners frifindelse ved højesteret.

Neergaard I s. 871f.

Hans bekjendte Forslag: Tschernings forslag til § 5 blev stillet ved *anden* behandling i en lidt *anden* form af G. Winther, men det blev frafaldet.

Rigsdagshist. I s. 210.

En Artikel, hvori Tscherning omtales: Uddrag fra „Denkwürdigkeiten zur neuesten Schleswig-Holsteinischen Geschichte“, Stuttgart 1851.

Morgenposten nr. 19, 10/2 1854.

Formandens Værelse: Formanden = Rotwitt.

Gildet for Rotwitt: I anledning af hans 42-års fødselsdag. Festen blev holdt på hotel „Phönix“.

Morgenposten nr. 37. 3/3 1854.

Artikel i Morgenposten: Morgenposten nr. 42, 9/3 1854.

Hans Valgkreds: Holbæk amts 2. kreds (Svinninge).

16. marts

Texten læst: Det skete 13/3 under *anden* behandling af Monrads adresseforslag, jfr. dagbogen 9/3.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 5346-51.

Svar paa Interpellationen: Jfr. dagbogen 9/3.

17. marts

Formændenes Besøg: Monrads adresseforslag blev vedtaget med 77 stemmer mod 3 i Folketinget 13/3, og et ligegyldende, fremsat af Boserup i Landstinget, vedtaget med 31 stemmer mod 14 14/3. 16/3 afleveredes adresserne af formændene Rotwitt og P. D. Bruun under en audiens hos kongen, som gav et intetsigende, formelt svar. Neergaard I s. 881.

Gaae ud med: Ole Nielsen udtrådte også 1854.

Elberling II s. 88.

Tilbagetagne Ændringsforslag: Ændringsforslaget drejede sig om en bevilling til at holde en større militærstyrke inde. Vedtoges med 21 stemmer mod 15.

Rigsdagstid. 1853-54, Landstinget sp. 2404-07; Alb. Olsen s. 103-04; Neergaard I s. 882-83.

Ørsted havde indgivet: Jfr. Neergaard I s. 882ff.

19. marts

B. C.'s Optræden: B. Christensen stemte for Krabbes forslag, jfr. dagbogen 17/3.

21. marts

Loven gik da ikke: Eneste behandling af finanslovsforslaget. Det vedtoges med 78 stemmer mod 1.

Rigsdagstid. 1853-54, Folketinget sp. 5482-5502.

24. marts

Opfordret Arbejderne: I anledning af en strejke i Preston skrev Morgenposten med adresse til danske arbejdere: „Gør ligeså!“

Morgenposten nr. 54, 23/3 1854.

Udateret:

Det Vedtagne: Jfr. dagbogen 24/2 1854.

2. oktober

Sin Afsked: Monrad, Hall og Andræ afskedigedes fra deres embeder i april måned 1854 på ministeriets foranledning og mod kongens ønske på grund af deres arbejde for mistillidsadressen.

Neergaard I s. 884.

Skrevet til Geheimer. Scheel: Justitsminister A. W. Scheel havde 10/5-54 fået orlov på ubestemt tid på grund af dårligt helbred.

Neergaard I s. 885.

Forord. af 26. Juli 54: „Forordning om det danske monarkis forfatning for dets fællesanliggender“, udstedt 28/7 1854.

Neergaard I s. 888ff.

Overskridelser: I henhold til kongelig resolution og uden om rigsdagen havde regeringen siden foråret 1854, da vestmagterne erklærede Rusland krig, foretaget ekstraordinære rustninger i betydeligt omfang.

Neergaard I s. 915ff, 946ff.

Mistillidsadressen: Jfr. dagbogen 9/3 og 17/3 1854.

Udtalte Tvivl: Kongeligt budskab, oplæst ved rigsdagens åbning 2/10-54.

Rigsdagstid. 1854, Landstinget sp. 6-8.

4. oktober

De 5 Medlemmer: Valgt blev Hall, J. A. Hansen, Alberti, Raben og G. Winther, de samme, som formanden fejlagtigt hævdede var blevet valgt sidst.

Rigsdagstid. 1854, Folketinget sp. 17-18.

Formanden: Rotwitt.

Adressernes Oplæsning: En jysk adresse med 17.000 underskrifter havde kongen nægtet at modtage. Den var nu indsendt tillige med en adresse til rigsdagen med ønske om oplæsning af begge adresser her. Det vedtoges at oplæse adresserne trods modstand fra Fischer og Tscherning.

Rigsdagstid. 1854, Folketinget sp. 18-26.

Hans Forslag: „Forslag til en adresse til Hs. Majestæt som svar på det allerhøjeste budskab til rigsdagen ved dennes åbning“. Adressen krævede fuld besluttende myndighed til fællesforfatningens rigsråd.

Rigsdagstid. 1854, Folketinget sp. 129-32; Rigsdagshist. I s. 225-26, Neergaard I s. 943ff, 949ff.

Forbeholdet: Jfr. dagbogen 9/3 1854.

Tillisch's Ytringer: F. F. Tillisch var indtrådt i ministeriet 29/4 1854, idet han overtog Ørsteds indenrigsministerpost. Han forelagde nu atter forslag til grundlovsforandringer, idet regeringen fastholdt sin opfattelse vedrørende udskrivningen og lod Tschernings kendte § 5 glide ud i henhold til forordningen af 28/7-54.

Rigsdagstid. 1854, Folketinget sp. 33-35.

Stemt paa H. H. Schou: Schou blev valgt til Landstinget ved suppleringsvalg i 3. kreds 28/9-54.

Nordengaard s. 256.

Forslag til Formanden: Monrad foreslog et udvalg nedsat, som skulle lave forslag til den måde, hvorpå det hvilende forslag burde fremmes.

Rigsdagstid. 1854, Folketinget sp. 46.

6. oktober

Rigsd. og Min. Nr. 3: Rigsdagen og ministeriet nr. III udkommet 25/9 1854.

(vedr. 3/10): Alle Ministre vare fratraadte: Jfr. Neergaard I s. 883.

§ 50: Omhandlende tingenes ret til at nedsætte kommissioner af sine medlemmer til at undersøge „almenvigtige genstande“.

9. oktober

Den forandrede Form: Jfr. Alb. Olsen s. 107.

13. oktober

Hans Bispestol: Til biskop for Lolland-Falsters stift udnævntes J. H. Lautrup.

DBL XIV s. 171.

17. oktober

Overbringe Adressen: Halls adresseforslag i ændret skikkelse blev vedtaget i Folketinget 16/10 1854 med 90 stemmer mod 1, og dagen efter valgtes Drewsen og J. A. Hansen til den deputation, bestående af Hall som forslagsstiller, Monrad og Broberg som viceformænd, der skulle overbringe adressen til kongen.

Rigsdagstid. 1854, Folketinget sp. 308-13, 315.

Det Udvalg: Det 9-mands udvalg, som skulle gøre forslag til rigsretsaktion, jfr. dagbogen 2/10-54, blev valgt 17/10: Hall, Tutein, Bregendahl, L. C. Larsen, Monrad, Schovelin, J. A. Hansen, Drewsen og H. Hage.

Rigsdagstid. 1854, Folketinget sp. 315.

21. oktober

Opløsning: Rigsdagshist. I s. 226-27, Neergaard I s. 955ff.

1855

11. august

Grundlovsændring: P. G. Bangs ministerium, tiltrådt 12/12 1854, havde accepteret grundlovsudkastet, som det var vedtaget i Folketinget, jfr. dagbogen 24/2 1854. Det vedtoges da atter i rigsdagen i januar 1855 og skulle nu vedtages af den nyvalgte rigsdag i henhold til bestemmelserne om grundlovsforandring.

De Conincks Piece: „I anl. af og om fællesforfatningsudkastet“. Sendebrev til „Fædrelandet“s redaktør, Kbh. juli 1855. de Coninck støttede udkastets høje census, hvorved bondevennernes indflydelse på rigsrådets sammensætning formindskedes. „Fædrelandet“ gik skarpt mod denne tankegang.

Fædrelandet nr. 184, 10/8-55, Neergaard II s. 35-36.

Oldtidens Kilder: Dagbladet nr. 185, 10/8 1855.

12. august

Kongen af Hannovers Exempel: Kong Georg V oktrojerede en ny forfatning 1855. Salmosen.

Grevindens Ophøielse: Ved kongelig reskript af 1/1 1856 bestemtes det, at det morganatiske ægteskab, indgået 7/8 1850, skulle indføres i statskalenderen.

Neergaard II s. 116ff.

13. august

26. *Juli:* Jfr. dagbogen 2/10 1854.

Som nu bydes: Fællesforfatningsudkastet, således som det var blevet vedtaget af rigsrådet 24/7 1855.

Rigsdagshist. I s. 234ff; Neergaard II s. 23ff.

14. august

Rigsretten: Til rigsretten i forbindelse med sagen mod ministeriet Ørsted valgte Landstinget 15/8 1855 følgende 8 medlemmer: Lehmann 44 st., Wessely 42, Clausen 41, Flensborg 40, Larsen 38, Driefer 34, Unsgaard 30 og Knuth 28.

Rigsdagstid. 1855 ekstraord. ses., Landstinget sp. 22-23; Rigsdagshist. V s. 561-74.

15. august

Første Behandling: Rigsdagstid. 1855 ekstraord. ses. Folketinget sp. 25-77. Grundlovsudkastet gik hurtigt gennem begge ting og stadfæstedes af kongen 27/8 1855.

23. august

P. H.-B.: P. Hjort-Bluhme, jfr. dagbogen 31/8 1855.

Første Behandling: Rigsdagstid. 1855 ekstraord. ses., Landstinget sp. 75-110.

Hall: Minister for kirke- og undervisningsvæsenet i P. G. Bangs ministerium 12/12 1854 til 18/10 1856.

Jespersens Optræden: Jespersen udtalte sig mod vedtagelsen af grundlovsindskrænkningen, Lehmann for.

24. august

Artikler i Flyveposten: „Udkast til forfatningsloven“ I-IV samt artiklen mod Fenger. Flyveposten nr. 157 - 160 - 161 - 163 - 186, 1855.

31. august

Øresundssagen: Sundtoldens afløsning. Om Bluhmes rolle se DBL III s. 317.

10. september

Viceformand: Rigsdagstid. 1855, extraord. ses., Folketinget sp. 214.

11. september

Den Erklæring: 11/9 foretoges første behandling af „Udkast til rigsdagens beslutning om, at grundlovsbestemmelsen af 29. august 1855 skal træde i kraft samtidig med forfatningsloven for det danske monarkis fælles anliggender“. Den ministerielle erklæring var en kommentar til et betænkning vedrørende forslaget, udarbejdet af et 9-mands-udvalg.

Rigsdagstid. ekstraord. ses 1855, Landstinget sp. 219-22; betænkningen anhang B sp. 1-36; Rigsdagshist. I s. 237ff.

14. september

Det videre Fornødne: Udkastet skulle til første behandling i Folketinget 17/9, efter at det var blevet vedtaget i Landstinget 14/9.

Adressen: Jfr. dagbogen 5/10 1854.

Landsthingets „Selvfølger“: I indledningen til beslutningen, vedtaget i Landstinget 14/9, hed det, at det af rigsdagen betragtedes som en selvfølge, at grundlovsindskrænkningen kun gjaldt, så længe fællesforfatningen opretholdtes, og at intet var vedtaget, som stred mod grundlovsbestemmelserne af 29/8 1855.

Rigsdagstid. ekstraord. ses. 1855 anhang A sp. 25-26, Rigsdagshist. I s. 238.

23. september

18 Reservationer: Grundtvigs reservationer, før afstemningen reduceret til 6, forkastedes med 68 stemmer mod 20 ved anden behandling 26/9.

Rigsdagstid. ekstraord. ses. 1855, Folketinget sp. 786-89, 836-38.

29. september

Ende paa Sagen: Det fra Landstinget oversendte forslag til beslutning vedtoges med 54 stemmer mod 44 27/9.

Rigsdagstid. ekstraord. ses 1855, Folketinget sp. 981-82.

To dumme Selvfølger: Jfr. dagbogen 14/9 1855.

De Fordringer: Premierminister Bang udtalte, at den første „selvfølge“ ikke var tiltrådt af regeringen.

Rigsdagshist. I s. 240.

Nedsætte Census: Ifølge fællesforfatningens § 29 opnåede man valgret, hvis man i de sidste år havde svaret 200 rigsdaler i skat til stat eller kommune, eller hvis man kunne godtgøre, at man havde en årlig indtægt af 1.200 rigsdaler.

Neergaard II s. 26.

Jærnbanesagen: Jfr. dagbogen 6/1 1853.

Landstingets Formand: P. D. Bruun.

Pito: = Peto.

1. oktober

De 500 r: Ifølge fællesforfatningens § 36 skulle rigsrådsmedlemmerne nyde et fast årligt vederlag af 500 rigsdaler.

Neergaard II s. 26.

Hans Valg er afgjort: Winther blev folketingsvalgt medlem af rigsrådet.

Elberling II s. 270.

Prinds Ferdinand: Jfr. Neergaard II s. 53-55.

Plongs Forslag: Ploug, som stemte for rigsdagsbeslutningen, indbragte et forslag om adresse til kongen. Det gav udtryk for betænkeligheder vedrørende flere punkter i fællesforfatningen og indeholdt et ønske om, at kongen ville udvide og forbedre den. Forslaget vedtoges.

Rigsdagstid. ekstraord. ses., Folketinget sp. 983-1055; Rigsdagshist. I s. 245; Neergaard II s. 52.

4. december

Embedsstilling: Monrad blev 1855 udnævnt til departementschef i kultusministeriet, Schovelin samme år til direktør for statsgælds-departementet.

7. december

Finansudvalget: Til finansudvalget blev valgt: A. Hage, Tscherning, Monrad, Alberti, H. Hage, Steen, Broberg, Hasle og Müllen.

Rigsdagstid. 1855-56, Folketinget sp. 99.

Dræning: Proprietær Hasle gik ind for statslån til dræningsarbejder.

Rigsdagstid. 1855-56, Folketinget sp. 59-64.

1856

Udateret.

Gamle Fatter: Redaktør Nathanson.

Udateret.

Et Par Artikler: Artikler, mrk. F, om rigsretssagens udfald, angreb på oppositionen og en polemik mod „Dagbladet“ og „Fædrelandet“ i Flyveposten nr. 56, 58 og 60 fra 6/3, 8/3 og 11/3 1856.

Udateret.

Begge Redacteurer: J. Davidsen og G. Siesbye fra 1852.

DBL. V s. 619, DBL XXII s. 3.

Udateret.

Dronninglund: Hos godsejer Erik Skeel.

Udateret.

Valdemar: Dampskib på ruten København-Aalborg.

I. C. Weber: Fra hjulskibenes dage, Kbh. 1919, s. 214.

Udateret.

Mødet i Hotel Phoenix: I juni 1856 stiftedes en købstadsforening for øerne, og samtidig blev der ført forhandlinger om sammenslutning med den jyske købstadsforening, stiftet i april 1854.

Kjøbstadsforeningens Tidsskrift, Tolvte årgang 1901: Carl Scharling: Den danske købstadsforening s. 1.

Udateret.

Det Blad: September 1856 begyndte udgivelsen af „Kjøbstadsforeningernes Tidende“. Tidende“. Bladet gik atter ind 1858.

ibid. s. 1-2.

14. juni

Ingen Fæstelov: Om fæstesagen se

Rigsdagshist. I s. 251ff; Neergaard II s. 248ff.

Lader Grüne sulte: J. P. M. Grüne var redaktør for „Kiøbenhavnsposten“ 1840-59.

DBL VIII s. 393.

24. juni

Kofoeds ikke Udnævnelse: Regeringen foretrak at udnævne J. E. Larsen trods dennes ringere erfaring. Jfr. dagb. 1/7. DBL XIII s. 74; Neergaard II s. 203.

1. juli

De Lauenburgske Domainer: Regeringen ønskede at afhænde nogle mindre domæner i Holsten og Lauenborg.

Neergaard II s. 108ff.

Adresser til Kongen: Godsejerprotest juni 1856.

Neergaard II s. 262f.

Kbhsposten: Bladet gik midlertidigt ind 1856. Det genoplivedes i perioden 1858-59. DBL VIII s. 393.

Højesterets Udrensning: Jfr. dagbogen 24/6-56. Højesteret skulle være ankeinstans for taksationsforretninger i henhold til det J. A. Hansen-Monradske tvangsafløsningsforslag, indbragt i rigsdagssamlingen 1855-56.

Neergaard II s. 255ff.

Sidste Ministerskifte: Krigsminister Lüttichau trådte tilbage 25/5 1856 og erstattedes af Lundbye.

Min Kommando: Arveprins Ferdinand var blevet afskediget som kommanderende general for øerne, da han nægtede at underskrive fællesforfatningen.

Neergaard II s. 53ff.

5. oktober

Sin Svoger meget lydig: Scheeles søster Caroline Philippine Emilie var gift med kaptajn Søren Johan Diderik Michelsen, antagelig en bror til marineminister O. W. Michelsen. Danmarks Adels Årbog 1893, s. 429.

Rescriptet: Kongelig reskript af 1/1 1856 om indførelse i statskalenderen af kongens ægteskab.

Neergaard II s. 116.

Chargé d. affairs: Scheeles søn, F. C. L. von Scheele, udnævntes til legationssekretær i Paris pr. 1/10-56.

Krieger I s. 192.

Hvad Flyveposten har berettet: Flyveposten nr. 231, 4/10 1856.

Fæstesagen har Unsgaard: Rigsdagshist. I s. 254f; Krieger I s. 190-91.

15. oktober

Lange Krises Tid: Ministeriet Bang trådte tilbage 18/10-56 og erstattedes af ministeriet Andræ.

Neergaard II s. 118f.

12. november

Staat i B. T.: Berlingske Tidende nr. 239, 13/10 1856.

1. december

Bekjendte Noter: Actstykker angaaende hertugdømmerne Holsten og Lauenborgs forfatningsforhold s. X-XIV m/tillæg og s. XXXV-XLI, Kbh. 1858.

Neergaard II s. 129ff.

Formanden: Rotwitt.

1872

20. februar

Indkomstskatten: Forslag til fornyelse af indkomstskatteloven på 2 år.

Rigsdagshist. II s. 59-60; Schultz V s. 246.

9. marts

De vestjydske Baner: Om ministeriet Holsteins jernbanepolitik se DSB s. 75ff.

Kongens Hjemkomst: Kong Christian IX foretog en udenlandsrejse til bl. a. Tyskland, Grækenland og Italien i tidsrummet september 1871-maj 1872.

19. marts

Brændeviinssagen: Se flg. note.

Tre Love om Brændeviin, Skibsartsafgift og Bygningsafgift: Forslag til lov om beskatning af brændevinsbrænding, forslag til lov om ophævelse af skibsafgiften, forslag til lov angående frihed for bygningsafgift. De to første forslag blev trukket tilbage 22/3 1872. Det sidste blev sendt tilbage til udvalget.

Rigsdagstid. Landstinget 1871-72, sp. 3366ff.

21. marts

Fenger skjød i Slutningen: Ved eneste behandling af „forslag til lov om beskatning af brændevinsbrænding“ i Landstinget.

Rigsdagstid. Landstinget 1871-72, sp 3311ff.

22. marts

Ploug med et mystisk Foredrag: Ved fortsættelsen af gårdsdagens forhandlinger.

Rigsdagstid. Landstinget 1871-72, sp. 3366 ff.

Finantsministerens samtykke: Finantsministeren: Fenger.

25. marts

Hævn for Fæstesagen: Forslag til Lov indeholdende nogle bestemmelser om rådigheden over fæstebøndergods blev vedtaget af nationalliberale og bondevenner mod godejerne.

Rigsdagstid. 1871-72, Landstinget sp. 2581. Schultv V s. 245, Rigsdagshist. II s. 59.

26. marts

Loven om Stempling af Statsobligationer: Forslag til lov om stempelafgift af udenlandske offentlige pengeeffekter. Vedtaget 23/3 1872.

Rigsdagstid. Folketinget 1871-72 sp. 7568.

9. april

Gl. Kjøgegaard: Ejedes af stamhusbesidder H. R. Carlsen.

Slesvig: 3-mastet jernskonnert; kgl. lystyacht.

Danmarks Handelsflåde 1871 v/ Schneider, Kbh. 1871. I. C. Weber: Fra hjulskibenes dage, Kbh. 1919, s. 154.

Hærløvens Revision: Forelagt i den følgende rigsdagssamling over finansloven. Schultz V s. 259-60.

Foredraget om 1 Td. Hartkorn: Sandsynligvis Kriegers tale i Landstinget 2/2 1871. Rigsdagstid. Landstinget 1870-71 sp. 2139.

Tale om Tillægsbevillinger: Sandsynligvis Kriegers tale i Folketinget 27/1 1872.

Rigsdagstid., Folketinget 1871-72 sp. 4281.

Plougs Optreden i Landstinget: se note til 22/3.

Da han første Gang blev Minister: Finansminister i Halls 1. ministerium 1859.

15. maj

Kriegers Forestilling: Om Kriegers stilling se Krieger V s. 235-37. Det synes at fremgå af et brev fra Erik Skeel til Fischer, dateret 10/5 1872, at Fischer ikke bifaldt myndighedernes fremgangsmåde i sagen.

Fischers efterladte papirer.

De tre Førere: Pio, Geleff og Brix.

23. maj

Toldsagen: Fengers forslag om lettelse af toldafgifter på råvarer, fremsat 3/10 1871,

strandede i udvalget, da det ikke var vidtgående nok.
Rigsdagstid. Folketinget 1871-72 sp. 313-68.

1874

19. juni

Vor fælles Qvaksalverkjærlighed: Fischer og Haffner gik begge ind for den frie ret til udøvelse af lægevirksomhed.

Se f. eks. Rigsdagstid. 1872-73, Landstinget sp. 833, 840.

Kongens Udtalelser paa Skydebanen: Berlingske Tidende 18/6 1874, nr. 138; Krieger V s. 387.

28. juni

Dagbladets Artikel: Om Estrups rolle under ministerkrisen.

Dagbladet nr. 145, 26/6 1874.

2. juli

Telegrammet til Klein: Lykønskningstelegram fra kongen til Klein i anledning af dennes sejr ved omvalg i Ålborg.

Bruun s. 207, Krieger VIII, I s. 327.

Paa Skydebanen: Jfr. dagbogen 19/6.

Ankjær, hvis Færd i 1863-64: Om Ankjær i denne periode se DBL I s. 448.

Som „Dagb.“ har insinueret: Jfr. dagbogen 28/6.

Den tidligere udkastede Forsvarsplan: Fremsat i samlingen 1872-73, jfr. dagbogen 9/4 1872.

Geistlighedens Lønningslov: Forslag til lov om landsbypræsternes lønninger m. v. forelagt i Folketinget 14/1 1874 af kirke- og undervisningsminister Hall. Ifølge lovforslaget skulle en del indtægter ved embeder inddrages i statskassen, efterhånden som embederne blev ledige. Ikke vedtaget.

Rigsdagstid. 1873-74, tillæg A sp. 1985ff.

Halls forslag (vedrørende præstevalgloven): Forslaget fremsat i samlingen 1870-71. Ikke vedtaget.

Rigsdagstid. 1870-71, tillæg A sp. 931-36.

Halls Forslag (I skolesagen): Forslag til lov angående nogle bestemmelser om borger- og almueskolevæsenet i kjøbstæderne og på landet. Fremsat i Landstinget 8/10 1873. Ikke vedtaget.

Rigsdagstid. 1873-74, tillæg A sp. 1477ff.

Afviklingen af Theatrets Forhold: I forbindelse med overskridelse af bevillingen vedrørende nybygningen til Det kongelige Teater.

Krieger V s. 370; Schultz V s. 283-84.

7. juli

Den schjærringske Adresse: Adressen var stilet til kongen og opfordrede til mere

frugtbar samvirken mellem lovgivningsmagtens forskellige led. Vedtoges med 59 stemmer mod 32 i Folketinget 17/12 1873.

Rigsdagstid. 1873-74, tillæg C sp. 5-6 og Folketinget sp 232-338; Schultz V s. 267; Rigsdagshist. II s. 66-67.

Den kgl. Handskrivelse: Skrivelsen var foranlediget af ovennævnte adresse og udtrykte tillid til ministeriet. Udstedt 2/1 1874.

Ministerialtid. afd. B 1874, s. 3-4.

18. juli

I 2den og 7de Kreds: Ved landstingsvalgene 1/10 1874 vandt Højre det mandat i 2. kreds, som blev ledigt efter den nationalliberale Bjerring, der trak sig tilbage. I 7. kreds tabtes et mandat til Venstre.

Nordengaard s. 253 og 267.

28. juli

Universitetets Budget: Under finanslovforhandlingerne i samlingen 1873-74 havde der været divergenser mellem udvalgsflertallet og regeringen vedrørende et regnskabs-teknisk spørgsmål i forholdet mellem universitet og kommunitet.

Krieger V s. 352. Rigsdagstid. 1873-74, tillæg B sp. 245-56,553-54; Folketinget sp. 1707-08.

1875

Fonnesbech i Landstinget: Valgt i 2. kreds 1/10 1874.

Nordengaard s. 253.

PERSONREGISTER

Henvisninger til dagbøgerne er angivet ved måned og dato. Ved henvisning til noterne er dateringen angivet med skråstreg og til afsnittet „Af J. C. H. Fischers data“ med romertal.

Spørgsmålstegn angiver tvivl om identifikationen.

Følgende af J. C. H. Fischers formentlige slægtninge fra Slagelse er optaget under deres fornavne: Gerhardine (muligvis svigerinde), Jane (formentlig søsteren Christiane Cathrine), Jette (formentlig søsteren Frederikke Henriette), Julie (muligvis svigerinde), Marie (formentlig søsteren Marie Dorthe) og Stine (formentlig søsteren Karen Kirstine eller en ung pige, Maria Kirstine Baumgarten, optaget i hjemmet).

A

- Ahlefeldt-Laurvig, Charlotte Adelaide (1810-65), komtesse, gift med Jørgen E. F. Skeel 1833-49, gift med Erik V. R. Skeel 1859. 1853 okt. 2.
- Albert af Sachsen-Koburg (1819-61), prinsgemal i England, gift med dronning Victoria. 1852 nov. 13.
- Alberti, Christian Carl (1814-90), overretsprokurator, folketingsmand 1849-90. 1852 okt. 20., okt. 21., nov. 13., 1853 marts 14., juni 17., juni 28., okt. 11., 1854 jan. ca. 7., marts 15., okt. 4., 1855 dec. 7., 1875 maj. — 1852 21/10, 13/11, 1853 10/3, 12/3, 1854 21/2, 4/10, 1855 7/12.
- Andersen, Morten (1814-96), lærer, folketingsmand 1852-58, landstingsmand 1866-82. — 1853 3/10.
- Andresen, Frederik Nikolaj (1812-58), lærer, folketingsmand 1852-58. 1852 nov. 8., nov. 11., dec. 6.-10.
- Andræ, Carl Christopher Georg (1812-93), direktør for gradmålingen, finansminister 1854-58, konsejlspræsident 1856-57, folketingsmand 1849-52, landstingsmand 1853-63, 1866-93. 1852 nov. 19., 1853 marts 13., juni 15., juni 20., 1854 marts 15., 1855 aug. 12., aug. 13., okt. 1., 1856 juni 26., okt. 5., — 1853 11/7, 1854 2/10, 1856 15/10.
- Ankjær, Stephan (1820-92), general, folketingsmand 1861-64, 1872-76. 1874 juli 2. — 1874 2/7.

B

- Bang, Peter Georg (1797-1861), højesteretsjustitiarius 1857, indenrigsminister 1848-49, finansminister 1851, kirke- og undervisningsminister 1851-53, premierminister 1854-55, konsejlspræsident 1855-56, indenrigsminister 1855-56, folketingsmand 1852-53, 1855-56. 1852 okt. 21., okt. 23., okt. 28., nov. 16., 1853 jan. 13., marts 13., apr. 18., apr. 19., juli 1., 1854 marts 17., 1855 udateret, aug. 15., sep. 10., sep. 11., sep. 29., okt. 1., 1856 juni 26., juli 1., juli 10. — 1852 15/10, 19/10, 21/10, 1853 6/1, 1855 11/8, 29/9, 1856 15/10.
- Bank, Niels Hansen (1797-1878), gård-ejer, folketingsmand 1852-53, 1858-61. 1852 okt. 6., 1853 jan. 13.
- Bardenfleth, Carl Emil (1807-57), stiftamtmand i Odense 1843-48, justitsmi-nister 1848-51, minister for Slesvig 1851-52, folketingsmand 1849-52, landstingsmand 1853-54. 1854 okt. 5.
- Barfod, Povl Frederik (1811-96), forfatter, bibliotekar i det skandinaviske selskab 1846-56, folketingsmand 1849-69, sekretær i folketetinget 1852-53. 1852 okt. 19., okt. 22., okt. 25., nov. 5., nov. 15., nov. 19., nov. 27., dec. 3., dec. 6.-10., dec. 16., 1853 jan. 13., okt. 12.-14., 1854 jan. 14., feb. 21., marts 8., okt. 2., okt. 4., okt. 6. — 1852 5/10, 22/10.
- Bastholm, Hans (1774-1856), sognepræst ved St. Pederskirke og hospitalet i Slagelse 1801-46. 1852 okt. 12., nov. 20. — 1852 20/11.
- Bauditz, Waldemar Gustav Otto (1822-1901), premierløjtnant, folketingsmand

- 4/8-18/12 1852. 1852 okt. 20., nov. 27., dec. 16. — 1852 16/12.
- Bech, I. C., købmand i Slagelse. 1852 dec. 6.-10., dec. 14.
- Bechmann, Chr., restauratør, Admiralgade 104. 1852 okt. 20., nov. 3., nov. 27., 1853 marts 11.
- Beck. 1852 okt. 6.
- Beck, Vilhelm (1829-1901), præst. S. XI.
- Berg, Christian Poulsen (1829-91), skoleforstander, bladudgiver, folketingsmand 1866-91. 1874 aug. 3. S. XIV, XV.
- Bergsøe, Adolf Frederik (1806-54), professor, landstingsmand 1853-54. 1853 juni 16., juli 9., juli 11.
- Berling, Johan Carl Ernst (1812-71), bogtrykker og avisudgiver, hofembedsmand. 1852 nov. 9., 1853 apr. 14., okt. 25., 1854 marts 15., marts 16.
- Berntsen, Klaus (1844-1927), friskolelærer, folketingsmand 1873-84, 1886-1920. S. XV.
- Bille, Carl Steen Andersen (1828-98), redaktør af „Dagbladet“ 1853-72, folketingsmand 1861-80. 1852 dec. 16., 1853 apr. 2.
- Bille, Steen Andersen (1797-1883), søofficer, marineminister 1852-54, 1860-63, folketingsmand 1852-53. 1852 nov. 23., 1853 jan. 13., jan. 25. — 1852 19/10, 23/11, 1853 13/1, 25/1.
- Binzer, Heinrich Ferdinand (1813-81), sognepræst, folketingsmand 1852-53. 1853 marts 21.
- Birch, Vilhelm Ludvig (1817-71), embedsmand i Vestindien fra 1845, guvernør i Vestindien 1860-71, student fra Slagelse 1835. 1853 juli 5.
- Bjerring, Vilhelm Jacob (1805-79), professor, landstingsmand 1850-54, 1855-74. 1852 okt. 15., okt. 21., nov. 9., nov. 12., nov. 19., 1853 juli 1. — 1874 18/7.
- Blechingberg, Otto Carl (1800-63), generalfiskal, landstingsmand 1850-53. 1852 nov. 12., 1853 marts 6., marts 7., marts 8., marts 9., marts 10., marts 11., marts 14., marts 28., apr. 1., apr. 4., apr. 9., juni 10., juni 14. — 1852 8/10, 21/10, 1853 10/3, 28/3, udateret, 5/7.
- Blixen-Finecke, Carl Frederik Axel Bror (1822-73), baron, udenrigsminister og minister for Slesvig ad interim 1859-60, folketingsmand 1851-52, 1858-61, 1862-64. 1853 jan. 25., apr. 15., 1855 okt. 1.
- Bluhme, Christian Albrecht (1794-1866), præsident i generaltoldkammeret, direktør for Øresunds Toldkammer, handelsminister 1848, udenrigsminister 1851-54, premierminister 1852-53, konsejlspræsident og udenrigsminister 1864-65. 1852 nov. 9., nov. 10., nov. 12., nov. 13., nov. 26., nov. 29., dec. 6.-10., 1853 jan. 13., jan. 25., marts 13., marts 17., marts 21., marts 22., marts 28., marts 30., apr. 2., apr. 3., apr. 5., apr. 6., apr. 7., apr. 9., apr. 13., apr. 20., juni 20., juni 21., juni 24., okt. 10., okt. 15., okt. 25., 1854 marts 15., marts 17., ca. okt. 1., okt. 2., okt. 6., 1855 aug. 23., aug. 31., 1856 okt. 5. — 1852 6/10, 6-10/12, 1853 13/1, 1855 23/8, 31/8.
- Bohr, Johan Laurits Sandal (1815-76), adjunkt, folketingsmand 1852-54. 1852 okt. 15., okt. 18., dec. 6.-10., 1853 marts 8., marts 13., marts 14., juli 3., juli 15., nov. 6. — 1852 15/10, 1853 10/11.
- Bojsen, Frede(rik) Engelhart (1841-1926), højskoleforstander, folketingsmand 1869-1901. 1874 aug. 3.
- Borgen, Vilhelm August (1801-84), skoledirektør, kultusminister 1859-60, landstingsmand 1849-66. 1852 okt. 6., okt. 7., 1853 okt. 3., 1854 marts 15. 1853 15/6.
- Boserup, Jacob (1808-84), proprietær, folketingsmand 1849-53, landstings-

- mand 1853-55. 1852 okt. 19., dec. 3. — 1854 17/3.
- Brandes, Georg Morris Cohen (1842-1927), kritiker. S. XV.
- Brandt, Carl Joakim (1817-89), præst og litteraturhistoriker, medstifter af Dansk Forening 1853. 1853 apr. 14.
- Brasch, Nikolaj Edinger Balle (1817-84), konsul, landstingsmand 1858-63, 1866-84. 1872 apr. 9.
- Bregendahl, Laurids Nørgaard (1811-72), overretsassessor, folketingsmand 1849-72. 1852 okt. 5., okt. 9., nov. 3., nov. 16., nov. 19. nov. 25., dec. 2., 1853 jan. 10., marts 7., apr. 18., juni 27., juli 8., 1855 sep. 29. — 1852 25/11, 1853 12/1, 1854 17/10.
- Brix, Christian Carl (1820-1908), skolebestyrer, landstingsmand 1863-66, folketingsmand 1866-87. 1874 juli 7., juli 14.
- Brix, Harald Frederik Valdemar (1841-81), socialistfører, redaktør af „Ravnen“, musikhandler. — 1872 15/5.
- Broberg, Christian August (1811-86), grosserer, folketingsmand 1849-51, 1854-56, landstingsmand 1882-86. — 1854 17/10, 1855 7/12.
- Brock, Gustav Edvard (1816-78), højesteretsadvokat, landstingsmand 1860-78. 1874 juli 14.
- Brockdorff, Christian Christoffer Nikolaus Magnus (1798-1877), møller, folketingsmand 1853-59, landstingsmand 1859-66. 1853 juni 16., juli 15., juli 16., okt. 11., dec. 12., 1854 feb. 21., feb. 25. — 1854 21/2.
- Brodersen, Mikkel Peder (1823-98), gårdmand, folketingsmand 1852-53. 1852 nov. 5.
- Bruun, Mads Pagh (1809-84), fabrikejer, landstingsmand 1849-53, 1857-74, folketingsmand 1854-55. 1852 nov. 12., nov. 19., dec. 3.
- Bruun, Peter Daniel (1796-1864), højesteretsassessor, landstingsmand 1849-62, formand for landstinget 1850-62. 1852 dec. 6.-10., 1853 juli 6., juli 9., juli 11., juli 12., okt. 3., 1855 sep. 29., 1856 juni udateret. — 1852 6/10, 8/10, 21/10, 1853 1/4, 6/7, 11/7, 1854 17/3.
- Buch, Peter Christian Nouvel (1816-1904), dommer i Viborg 1847, borgerrepræsentant i Viborg 1850-55. 1856 juni udateret.
- Buchanan, Sir Andrew (1807-82), engelsk diplomat, gesandt i København 1853-58. 1853 juni 18. (tekst: nyankomne engelske gesandt).
- Buhl, P. (1814-69), skoleinspektør. 1852 okt. 14., nov. 18., nov. 28.
- Buntzen, Andreas (1811-80), læge, forfatter. — 1853 7/1.
- Bülow, Frederik Rubeck Henrik (1791-1858), general 1849, udtrådte af tjeneste 1856. 1856 juli 1.
- Bülow, Henriette Bertine f. Dame (1790-1872), gift med F. R. H. Bülow. 1856 juli 1.
- Bøggild, 1853 juli 4.
- Bøgh, Erik Nicolai (1822-99), forfatter, redaktør. S. XV.

C

- Caroline (1793-1881), Frederik VI's datter, gift med arveprins Frederik Ferdinand. 1852 nov. 24., 1853 okt. 8., okt. 10. — 1852 24/11.
- Carlsen, Hans Rasmussen (1810-87), stamhusbesidder (Gl. Køgegård), indenrigsminister 1864, landstingsmand 1859-66, folketingsmand 1866-69,

- kongevalgt landstingsmand 1870-87. 1872 marts 22, 1874 juli 14., juli 18., juli 21. — 1872 9/4.
- Carstensen, Hans Carl Emil (1837-1922), redaktør af „Dagens Nyheder“ 1871-1922. 1874 juni udateret, juni 27.
- Casse, Andreas Lorentz (1803-86), justitiarius i overretten, justitsminister 1860-64, folketingsmand 1852-54, 1861-81. 1852 nov. 2., nov. 5., 1853 jan. 12., marts 8., apr. 11., juni 25., juni 28., juni 29, juni 30., okt. 3., nov. 8. — 1852 2/11.
- Louise *Charlotte* (1789-1864), prinsesse, gift med landgrev Vilhelm af Hessen-Kassel. 1852 nov. 24. — 1852 5/11, 13/11.
- Christensen, Balthazar Matthias (1802-82), overretsprøkurator, folketingsmand 1849-53, 1866-73, 1875-82, landstingsmand 1853-66. 1852 okt. 2., okt. 3., okt. 4., okt. 5., okt. 6., okt. 8., okt. 14., okt. 15., okt. 17., okt. 18., okt. 21., okt. 22., okt. 24., okt. 25., okt. 26., okt. 29., nov. 2., nov. 13., nov. 15., nov. 16., nov. 18., nov. 29., dec. 2., dec. 16., 1853 jan. 7., marts 6., marts 8., marts 9., marts 10., marts 11., marts 13., marts 14., marts 17., marts 18., marts 21., marts 22., marts 29., marts 30., apr. 2., apr. 5. apr. 9., apr. 14., apr. 18., apr. 21., juni 10., juni 13., juni 14., juni 16., juni 17., juni 18., juni 22., juni 24., juni 27., juni 28., juli 5., juli 6., juli 9., juli 11., juli 12., juli 15., juli 16., okt. 4., okt. 7., okt. 8., okt. 13., okt. 15., 1854 feb. 21., feb. 23., marts 1., marts 3., marts 6., marts 7., marts 8., marts 9., marts 15., marts 16., marts 17., marts 19., marts 24., okt. 2., okt. 5., okt. 19., 1855 aug. 23. sep. 11., 1856 juli 10., 1872 marts 26., 1874 juli 14. — 1852 21/10, 21/10, 1853 9/3, 13/3, 14/3, 4/10, 1854 11/3, 19/3.
- Christensen, Jens (1813-89), gårdmand, landstingsmand 1853-59. 1852 okt. 2., 24., 1853 juli 9., 1854 okt. 5. — 1852 24/10.
- Christian 8. (1786-1848), konge af Danmark 1839-48. 1852 nov. 20.
- Christian 9. (1818-1906), konge af Danmark 1863-1906. 1852 okt. 8., okt. 17., okt. 24., nov. 3., nov. 5., nov. 12., nov. 13., 1853 marts 19., marts 31. april 9., apr. 10., okt. 8., 1856 juli 10., okt. 5., 1872 marts 9., marts 26., apr. 9, apr. 30., maj 4., maj 28., 1874 juni udateret, juni 27., juli 2., juli 3., juli 10., juli 12., juli 18., juli 23. — 1852 7/10, 25/10, 3/11, 5/11, 11/11, 12/11, 1853 1/4, 24/11, 1872 9/3, 1874 2/7.
- Christian Frederik Carl August (1798-1869), hertug af Augustenborg. 1852 nov. 7. (tekst: hertug af Augustenborg). 1852 24/11.
- Clausen, Henrik Nicolai (1793-1877), professor, minister u. p. 1848-51, folketingsmand 1849-53, landstingsmand 1853-54, 1855-63. 1852 okt. 6., okt. 7., okt. 9., okt. 10., nov. 5., nov. 7., nov. 12., nov. 13., nov. 19., nov. 27., 1853 jan. 5., marts 9., marts 11., marts 13., marts 22., marts 23., marts 28., apr. 3., apr. 6., apr. 10., apr. 11., juni 20., 1854 marts 17. — 1852 6/10, 7/10, 5/11, 1853 5/1, 1/4, 1855 14/8. S. XII.
- Condrup, Niels Christensen (1811-61), gårdfæster, folketingsmand 1853-56. 1854 okt. 17.
- de Coninck, Adolphe Louis Charles (1814-72), juridisk embedsmand, kanselliråd, politisk skribent, rigsdagens bureauchef 1849-55. 1852 okt. 4., okt. 21., dec. 15., 1853 marts 10., marts 14., marts 30., marts 31., apr. 7., apr. 14., apr. 15., apr. 21., juni 23., 1854 feb. 24., marts 1., marts 15., marts 24., 1855 aug. 11., aug. 13., 1856 juni 24., okt. 5. — 1852 17/10, 3/11, 11/12,

1853 10/3, 15/4 (tekst: Sincerus), 15/4,
1855 11/8.
Crone, Vilhelm Christopher (1813-87),

politidirektør i København 1863-87.
1872 maj 15. (tekst: Krone).

D

Dahl, Torkild Christian (1807-72), overretsprokurator, stiftamtmand i Århus 1857-68, landstingsmand 1849-53, 1855-58. 1852 nov. 12., nov. 19.
Damkier, Jens Emil (1811-58), overretsprokurator, folketingsmand 1849-52, 1854-55. 1854 okt. 4.
Danner, Louise (1815-74), lensgrevinde af D. (tidligere Louise Rasmussen). 1852 nov. 3., nov. 6., dec. 16., 1853 apr. 10., okt. 2., okt. 8., 1854 feb. 21., marts 16., marts 17., okt. 2., 1855 aug. 12., sep. 10., sep. 23., 1856 juni 14., okt. 5. — 1855 12/8.
Danneskiold-Samsøe, Otto Sophus (1804-94), greve, generalpostdirektør 1834-74. 1872 marts udateret.
David, Christian Georg Nathan (1793-1874), professor, direktør i Nationalbanken, finansminister 1864-65, folketingsmand 1849-52, landstingsmand 1866-70. 1853 juni 16.
Davidsen, Jacob (1813-91), redaktør og

forfatter, redaktør af Flyveposten 1852-65. 1856 udateret.
Dinesen, Lars (1838-1915), landbruger, folketingsmand 1864-1913, statsrevisor 1880-1901. 1874 juli 2. — 1874 2/7.
Dircinck-Holmfeld, Constant Heinrich Maria Walpurgis (1799-1880), friherre, politisk forfatter. 1852 nov. 24. — 1852 24/11.
Drachmann, Holger Henrik Herholdt (1846-1908), digter. S. XV.
Dreier, Sophia Louisa (1797-1870), grevinde Danners selskabsfrøken. 1856 okt. 5.
Drejer, Carl Peter Frederik (1808-71), proprietær, landstingsmand 1850-66. 1852 nov. 5., nov. 6., 1853 marts 21.
Drewsen, Michael (1804-74), fabrikkejer, folketingsmand 1849-51, 1854-55. 1854 okt. 17. — 1854 17/10, 17/10.
Driefer, Joachim Jacob (1799-1861), rådmænd, landstingsmand 1854-59. — 1855 14/8.

E

Ehlers, Edvard Diderik (1812-93), teknisk borgmester i København. 1855 sep. 29. (?).
Eibe, L. T. R., restauratrice, St. Købmagergade 68. 1853 juni 24.
Eriksen, Lars (1826-98), væver, folketingsmand 1864-66, 1866-69, landstingsmand 1870-94, sekretær i landstinget 1871-74. 1874 juli 6., juli 14. (Teksten: Erichsen).
Eisskildsen, Frederik Christian (1810-74), departementsdirektør, medlem af sjæl-

landske jernbaneselskabs kontrolkomité. 1872 marts 9., 1874 juli 3., juli 7.
Estrup, Jacob Brønnum Scavenius (1825-1913), godsejer, indenrigsminister 1865-69, konsejlspræsident og finansminister 1875-94, folketingsmand 1854-55, landstingsmand 1866-98 og (kongevalgt) 1900-13. 1872 marts 9., apr. 9., 1874 juni udateret, juni 27., juni 28., juli 2., juli 3., juli 4., juli 7., juli 18. — 1874 28/6. S. XIV, XVI.

F

- Fenger, Carl Emil (1814-84), professor i medicin, direktør for Landbohøjskolen, borgmester i København 1875-84, finansminister 1859, 1860-63, 1870-72, folketingsmand 1849-52, 1861-76. 1855 aug. 24., 1872 feb. udateret, marts 9., marts 12., marts 15., marts 16., marts 19., marts 21., marts 22., marts 24., marts 26., apr. 9., apr. 30., 1874 juli 23., 1875 maj udateret. — 1855 24/8, 1872 23/5.
- Ferdinand (Frederik Ferdinand) (1792-1863), arveprins. 1852 okt. 17., 1853 okt. 8., okt. 10., 1854 ca. okt. 1., 1855 okt. 1., 1856 juli 1. — 1852 11/11, 13/11, 1856 1/7.
- Fibiger, Mathilde Lucie (1830-72), forfatterinde. Udgav 1850 „Clara Raphael. Tolv breve“. 1852 dec. 11. — 1852 11/12.
- Fischer, restauratør, Nygade 89. 1852 okt. 2., 1853 marts 11.
- Fischer, Henriette Frederikke, f. Klemme (1786-1844), J. C. H. Fischers mor. S. XI.
- Fischer, Johan Henrik, galanterikræmmer i Slagelse, J. C. H. Fischers oldefar. S. XI.
- Fischer, Johan *Joseph* Frederik, købmand i Slagelse. J. C. H. Fischers bror. 1852 nov. 4., 1853 marts 18., okt. 15., okt. 21. (tekst: Joseph).
- Fischer, Johan Peter (1786-1840), købmand i Slagelse, J. C. H. Fischers far. 1852 nov. 7. — 1852 7/11. S. XI.
- Flensborg, Christian Alexis (1802-72), overretsassessor, landstingsmand 1850-53, 1855-59. 1852 okt. 6., okt. 22., nov. 5., nov. 6., nov. 9., nov. 18., nov. 29., 1853 marts 11. — 1852 21/10, 1855 14/8.
- Fonnesbech, Christen Andreas (1817-80), godsejer, finansminister 1865-70 1874-75, indenrigsminister 1870-74, konsejlspræsident 1874-75, folketingsmand 1858-72, landstingsmand 1874-80. 1872 feb. udateret, marts udateret, marts 12., marts 16., marts 19., apr. 9., maj 31., 1874 juni udateret, juli 2., juli 3., juli 6., juli 10., juli 12., juli 14., juli 18., juli 29., aug. 3., 1875 maj udateret. — 1875 maj udateret.
- Frederik 4. (1671-1730), konge af Danmark 1699-1730. 1852 nov. 19.
- Frederik 6. (1768-1839), konge af Danmark 1808-39, 1852 24/11.
- Frederik 7. (1808-63), konge af Danmark 1848-63. 1852 okt. 6., okt. 8., okt. 17., nov. 3., nov. 4., nov. 6., nov. 12., nov. 13., nov. 17., nov. 29., dec. 11., 1853 jan. 8., jan. 13., marts 5., marts 18., marts 31., apr. 3., apr. 6., apr. 9., apr. 10., apr. 11., apr. 13., apr. 14., juni 13., okt. 2., okt. 3., okt. 6., okt. 8., okt. 25., okt. 26., nov. 3., nov. 24., dec. 12., 1854 jan. ca. 7., jan. 11., feb. 21., feb. 22., marts 15., marts 16., marts 17., marts 19., okt. 2., okt. 5., okt. 6., 1855 aug. 11., aug. 12., aug. 31., okt. 1., 1856 juni 14., okt. 5., okt. 15., nov. 12. — 1852 11/11, 1853 31/3, 1854 1/3, 15/3, 17/3, 2/10, 4/10, 17/10, 1856 5/10.
- Frederik 8. (1843-1912), konge af Danmark 1906-12. 1872 marts 26., apr. 30. 1852 11/11.
- Frederik (1820-84), prins, senere landgreve af Hessen. 1852 nov. 13. — 1852 5/11, 13/11.
- Frederik Emil August (1800-65), prins af Augustenborg (Noer). 1853 apr. 1.
- Frederik Wilhelm IV (1795-1861), konge af Preussen 1840-61. 1856 dec. 12.
- Frijs, Christian Emil Krag-Juel-Vind (1817-96), lensgreve til Frijsenborg, konsejlspræsident og udenrigsminister

1865-70, folketingsmand 1865-66. landstingsmand 1866-80. 1853 jan. 25., 1872 apr. 9., 1874 juni udateret, juni 28., juli 2., 1875 maj udateret. S. XIV. Frølund, Caspar Frederik Sophus (1806-82), skoleinspektør, folketingsmand 1849-58, 1866-72, landstingsmand 1859-

66. 1852 okt. 2., okt. 3., okt. 4., okt. 6., okt. 14., okt. 17., okt. 18., okt. 19., okt. 24., okt. 28., dec. 1., dec. 11., 1853 juni 14., juli 13., okt. 3., okt. 8., okt. 15., okt. 22., 1854 marts 15., marts 17., 1855 aug. 31. — 1852 1/12, 11/12, 1853 14/6, 13/7, 1854 21/2.

G

Gad, Henry Christian (1807-65), justitsråd, byfoged i Sæby, herredsfoged i Dronninglund. 1853 jan. 25. (tekst: Gads bror).

Gad, Henry Theodor (1816-60), birkedommer, folketingsmand 1852-53. 1852 nov. 12., nov. 24., nov. 27., dec. 1., dec. 6.-10., 1853 jan. 12., jan. 25.

Geleff, Poul Johansen (1842-1928), socialistisk agitator, journalist. — 1872 15/5.

Georg V (1819-78), konge af Hannover 1851-66. 1855 aug. 12. — 1855 12/8.

Gerhardine. 1852 nov. 4.

Giødwad, Jens Finsteen (1811-91), journalist, redaktør, medstifter af „Fædrelandet“. 1853 apr. 7.

Gjørup, Michael Rodevald (1830-1915), kaptajn, redaktør, forfatter. 1874 juni 27., juli 23.

Gleerup, Asmund Christian (1809-65), skolelærer, bureauchef i rigsdagen fra 1855, folketingsmand 1849-52, sekretær i folketinget 1850-55. 1852 okt. 2., nov. 13., 1853 marts 15., marts 18., marts 31., 1856 juni 24. — 1852 2/10, 13/11.

Goldschmidt, Meir Aron (1819-87), forfatter, redaktør. 1853 marts 13., 1856 juni 23.

Gomard, Johan Nikolaj (1815-1900), bogbinder, folketingsmand 1852-61. 1852 okt. 2., okt. 6., okt. 7., okt. 25.,

1853 marts 6., marts 11., okt. 3., okt. 8., 1854 marts 9., 1855 sep. 29. — 1853 3/10.

Gram, Caspar Frederik (1807-57), sognepræst, folketingsmand 1849-54, 1855-57. 1852 nov. 3., 1853 jan. 7., jan. 25., marts 15., apr. 18., juni 21., juni 25., 1854 feb. 24.

Grevenkop-Castenskiold, Jørgen Frederik Johannes (1804-74), major, godsejer (Store og Lille Frederikslund), kongevalgt landstingsmand 1866-74. 1874 juli 29. (tekst: Castenskjoeld).

Grundtvig, Ane Marie Elise, f. Carlsen (1813-1854), gift med G. 1851-54. 1853 apr. 14., tekst: hans kone.

Grundtvig, Nicolai Frederik Severin (1783-1872), præst, digter, folketingsmand 1849-52, 1853, 1854-55, 1855-58, landstingsmand 1866. 1853 marts 12., marts 23., apr. 14., 1854 okt. 2., okt. 6., 1855 sep. 10., sep. 14., sep. 23., sep. 29. — 1853 6/3, 8/3, 1855 23/9.

Grüne, Johan Peter Martin (1805-78), journalist, redaktør af „Kjøbenhavns-posten“ 1839-56, da den gik ind. Atter under genoplivelsen 1858-59. 1856 juni 14. — 1856 14/6.

Grønvold, C. F. (1817-85), købmand i Slagelse. 1852 dec. 6.-10., dec. 16.

Gude, Ludvig Jacob Mendel (1820-95), domprovst i Roskilde. 1874 juli 14.

H

- Haffner, Wolfgang (1810-87), general, godsejer, indenrigsminister 1869-70, krigsminister og ad interim marineminister 1870-72, landstingsmand 1866-87. 1872 feb. udateret, marts udateret, marts 12., apr. 9., maj 15., maj 31., 1874 juni udateret, juni 27., juli 1., juli 2., juli 3., juli 10., juli 12., juli 14., juli 18., juli 21., juli 23. — 1874 19/6. Hans hustru. 1872 marts 12.
- Hage Peter Anton *Alfred* (1803-72), grosserer, godsejer, folketingsmand 1852-58, 1859-66, 1868-72. 1852 okt. 9., okt. 18., okt. 19., dec. 13., 1853 jan. 13., apr. 18., juni 22., juni 29., juli 8. (?), okt. 2., okt. 22., nov. 8., 1854 jan. 14., feb. 21., marts 15., marts 17., okt. 2. — 1853 12-14/10, 1855 7/12.
- Hage, August (?). 1853 okt. 2.
- Hage, Edvard Philip *Hothe*r (1816-73), byfoged i Stege, redaktør, folketingsmand 1852-64, 1866-69, 1872-73. 1852 okt. 21., okt. 23., nov. 12., nov. 19., nov. 22., nov. 25., dec. 2., dec. 3., dec. 16., 1853 jan. 5., jan. 12., marts 8., apr. 9., 1854 jan. 14., feb. 21., okt. 2., okt. 6. — 1852 21/10, 22/11, 25/11, 1853 6/11, 1854 17/10, 1855 7/12.
- Hall, Carl Christian (1812-88), general-auditør, kirke- og undervisningsminister 1854-59, 1870-74, minister for Slesvig ad interim 1856, konsejlspræsident 1857-59, 1860-63, udenrigsminister 1858-59, 1860-63, minister ad interim for Holsten 1861-63, folketingsmand 1849-81. 1852 okt. 5., okt. 6., okt. 9., okt. 29., nov. 13., nov. 16., nov. 17., nov. 19., nov. 27., dec. 11., 1853 jan. 5., jan. 8., jan. 13., marts 6., marts 12., marts 13., marts 15., marts marts 18., apr. 1., apr. 2., apr. 8., apr. 9., apr. 13., apr. 15., juni 16., juni 17., juni 27., juni 28., juni 30., okt. 7., okt. 11., okt. 22., okt. 26., nov. 3., nov. 4., nov. 6., nov. 7., nov. 8., dec. 12., 1854 feb. 21., feb. 22., feb. 23., marts 9., marts 11., marts 15., marts 24., okt. 2., okt. 4., okt. 5., okt. 6., okt. 17., 1855 aug. 11., aug. 15., aug. 23., sep. 11., sep. 14., sep. 29., okt. 1., dec. 4., 1856 juni 26., okt. 5., 1872 marts 22., marts 25., apr. 9., 1874 juni 27., juli 2., juli 3., juli 6., juli 10., juli 14., juli 18., juli 23. — 1852 5/10, 21/10, 1853 12/3, 1/4, 1/4, 18/6, 1854 21/2, 2/10, 4/10, 17/10, 17/10. 1874 2/7. S. XIV.
- Hans (1825-1911), prins af Glücksborg, Christian 9's bror. 1872 apr. 30.
- Hansen, Andreas Nicolai (1798-1873), grosserer. 1854 jan. 14. (?).
- Hansen, Carl August Holmer (1811-94), justitsråd, kammerråd 1848, branddirektør i Thisted, folketingsmand 1849-52, 1854-59, 1864-66, landstingsmand 1870-94. 1855 dec. 4.
- Hansen, Christian Frederik (1788-1873), general, krigsminister 1848-51, 1852-54, 1864-65. I teksten ofte: krigsministeren. 1852 okt. 9., nov. 15., nov. 16., nov. 17., nov. 18., nov. 23., nov. 29., dec. 11., 1853 jan. 13., juni 25., juni 28., juni 29., nov. 24., dec. 19., 1854 jan. ca. 7., jan. 11., marts 6., marts 15., marts 16., marts 17., marts 19., okt. 5. — 1852 9/10, 2/11, 1854 11/1, 15/3.
- Hansen, Hans Peter (1797-1861), grosserer, bankdirektør, landstingsmand 1849-53. 1852 okt. 6., okt. 7., okt. 15., 1853 jan. 6. — 1852 7/10, 21/10.
- Hansen, Jens Andersen (1806-77), skomager, redaktør, assurancebestyrer, folketingsmand 1849-77. 1852 okt. 2., okt. 4., okt. 5., okt. 15., okt. 17., okt. 18., okt. 19., okt. 21., nov. 13., nov. 18., nov. 27., 1853 marts 14., marts 15., marts 30., juni 28., juli 6., juli 7., juli 8., juli 13., juli 14., okt. 15., okt. 22.,

- nov. 3., nov. 4., nov. 6., nov. 7., nov. 8., nov. 27., 1854 feb. 21., marts 6., marts 9., marts 15., okt. 2., okt. 4., okt. 5., okt. 6., okt. 7., okt. 17., 1855 aug. 13., aug. 15., sep. 14., sep. 22., sep. 29., 1872 marts 21. — 1852 5/10, 1853 10/3, 10/3, 12/3, 18/6, 13/7, 14/7, 1854 21/2, 4/10, 17/10, 17/10, 1856 1/7.
- Hansen, Peder (1812-61), gårdmand, folketingsmand 1852-54. 1852 okt. 2., 1853 nov. 4., 1854 feb. 21. — 1852 2/10.
- Hasle, Jørgen Henrik Theodor (1816-89), proprietær, statsrevisor 1864-75, folketingsmand 1854-58, 1860-61, landstingsmand 1863-66, 1866-89. 1855 dec. 7., 1872 marts 12., 1874 juli 14. — 1855 7/12, 7/12.
- Hass, Ludvig Daniel (1808-81), præst, folketingsmand 1852-55, 1858-61, landstingsmand 1863-65. 1852 nov. 5., 1853 juni 18., okt. 6. — 1853 6/10.
- Hauch, Johannes Carsten (1790-1872), forfatter, zoolog. — 1853 7/1.
- Heiberg, Johan Ludvig (1791-1860), forfatter, direktør for Det kgl. teater 1849-56. 1852 nov. 23.
- Henriques. 1874 juni 27.
- Hjort, Peder (1793-1871), kritiker og skolemand, afskediget fra Sorø Akademi ved dets nedlæggelse 1849. Levede siden som pensionist i København. Helstatsmand og antiskandinav. Medstifter af Augustforeningen. 1854 okt. 6., 1855 aug. 23., aug. 31., dec. 12., 1856 marts udateret, juni 26., juli 1., juli 10., okt. 15., nov. 12. — 1855 23/8.
- Hjort, Vilhelm Billeskov (1813-67), postinspektør, folketingsmand 1853-54. 1853 juni 17., juni 18., juni 24., juni 29., juli 2., juli 9., juli 13., juli 15., juli 16., okt. 2., okt. 3., okt. 4., okt. 7., okt. 8., okt. 11., okt. 22., okt. 25., nov. 27., 1854 marts 12., marts 13. — 1853 15/6, 13/7, 3/10.
- Hoffmann. 1852 okt. 25.
- Holberg, Diderik August (1804-83), sognepræst, landstingsmand 1849-52, 1853-55, folketingsmand 1866. 1854 marts 6.
- Holberg, Ludvig (1684-1754), forfatter. 1853 nov. 3.
- Holst, Hans Peter (1811-93), forfatter, redaktør af Berlingske Tidende 1859-60. 1852 nov. 9.
- Holst, Jens Palle Christian (1795-1886), prokurator, godsejer, landstingsmand 1849-55. 1853 marts 8., apr. 5., juni 16.
- Holstein-Holsteinborg, Ludvig Henrik Carl Herman (1815-92), lensgreve, konsejlspræsident 1870-74, folketingsmand 1866-76, 1879-81, 1887-90. 1872 marts udateret, marts 22., apr. 9., maj 31., 1874 juni udateret, juni 27., juni 28., juli 1., juli 2., juli 3., juli 6., juli 10., juli 14., juli 18., juli 23., juli 29. — 1872 9/3.
- Holstein-Ledreborg, Johan Ludvig Carl Christian Tido (1839-1912), greve, konsejlspræsident og forsvarsminister 1909, folketingsmand 1872-90. 1874 aug. 3.
- Holten, Christian Frederik (1817-98), generalmajor, adjudant hos Frederik 7. og Christian 9. 1858-82. 1874 juli 3.
- Hostrup, Jens Christian (1818-92), forfatter og præst. — 1852 26/10.
- Hvidt, Valdemar (1817-78), godsejer, Frihedslund. 1872 marts 16.
- Hækkerup, Lars Andersen (1819-1903), parcellist, folketingsmand 1849-52, landstingsmand 1866. 1852 nov. 13. — 1852 13/11.
- Høgsbro, Sofus Magdalus (1822-1902), højskoleforstander, statsrevisor for rigsrådet 1860-66, for rigsdagen 1879-92, valgt af folketetinget, folketingsmand 1858-1902. 1874 juli 14., aug. 3.

Høier. 1856 juni 23.
Høier, Knud Christian (1815-94), gård-
fæster, folketingsmand 1849-54. 1852
okt. 7., nov. 5., nov. 13., 1853 marts
29. — 1852 2/11, 1853 11/1.

Hørup, Viggo Lauritz Bentheim (1841-
1902), redaktør, trafikminister 1901-02,
folketingsmand 1876-92. S. XIV-XV.

I

Ingerslev, Caspar Peter Rothe (1800-64),
godsejer, folketingsmand 1853-54,

landstingsmand 1862-64. — 1853 17/6.

J

Jacobsen, Jacob Christian (1811-87),
brygger, folketingsmand 1854-58, 1861-
64, kongevalgt landstingsmand 1866-
71. 1854 okt. 2., 1872 maj 28.

Jacobsen, Jens Rasmussen (1818-73),
gårdmand, folketingsmand 1849-52,
1853-54, kongevalgt landstingsmand
1866-73. 1854 jan. 14.

Jane. 1852 nov. 14., 1853 marts 25.

Jensen, Christen (1809-88), gårdejer,
folketingsmand 1849-58. 1855 dec. 4.
1853 11/1.

Jensen, Jens (1812-1906), gårdejer, fol-
ketingsmand 1852-53, 1854-76, lands-
tingsmand 1878-86. 1852 nov. 3., nov.
5., nov. 29., 1853 jan. 13. — 1853
12/1. 13/1.

Jensen, Lars (1819-91), gårdmand, fol-
ketingsmand 1849-55, landstingsmand
1863-66. 1852 okt. 5., okt. 22., okt. 25.

Jensen, Søren (1816-99), smed, folke-
tingsmand 1852-55, 1858-64. 1852 okt.
2., okt. 6., okt. 25., nov. 29., 1853 jan.
9., jan. 13., marts 6., 1854 okt. 5. —
1853 6/3.

Jespersen, Hans Anker (1803-85), sogne-
præst, landstingsmand 1855-59. 1855
aug. 23. — 1855 23/8.

Jette. 1853 okt. 15., okt. 21.

Johan Baptist Josef Fabian Sebastian
(1782-1859), ærkehertug af Østrig,
tysk rigsforsander 1848-49. — 1853
19/3.

Johnsen, Vilhelm Ferdinand (1788-
1879), finansembedsmand. 1852 nov.
21. (?), dec. 6.-10. (?).

Jokumsen. 1852 okt. 6.

Julie. 1853 okt. 21.

Jung, Ludvig Andreas Thomas (1817-
84), proprietær, folketingsmand 1853-
58. 1853 okt. 22., 1854 okt. 5.

Jungersen, Anders (1805-79), skolelærer,
folketingsmand 1852-55. 1852 okt. 22.,
1853 juni 15.

Jørgensen, Jens (1806-76), gårdmand,
landstingsmand 1852-53, 1864-66, fol-
ketingsmand 1853-58, 1866-73. 1852
nov. 5., nov. 13., nov. 18., 1853 juli
15., 1855 sep. 29. — 1852 21/10.

Jørgensen, Jørgen Christian (1815-76),
redaktør af Lolland-Falsters Stiftsti-
dende, folketingsmand 1852-53, lands-
tingsmand 1859-66. 1852 okt. 22., nov.
5., nov. 13.

K

- Kampmann, Hack (1813-78), herredsfo­ged i Rougsø o. fl. herreder, folketings­mand 1849-53, 1855-56, 1864-66. 1852 nov. 5., 1855 sep. 14.
- Karl 15. (1826-72), konge af Sverige-Norge 1859-72. 1856 okt. 5.
- Kauffmann, Wilhelm Frederik Ludvig (1821-92), generalløjtnant i artilleriet, chef for Københavns søbefæstning, krigsminister 1879-81. 1874 juli 7.
- Kayser, Carl Johan Henrik (1811-70), professor, læge og nationaløkonom, folketingsmand 1852-54, 1861-64, statsrevisor, valgt af landstinget 1858-62. 1852 okt. 9., okt. 18., nov. 11., dec. 13., 1853 apr. 9., juni 30., okt. 7., okt. 11., nov. 3., dec. 19., 1854 marts 19., okt. 7. — 1853 6/3, 30/6, 1854 21/2.
- Kierkegaard, Peter Christian (1805-88), biskop i Ålborg 1856-75, kirke- og undervisningsminister 1867-68, lands­tingsmand 1849-53. 1852 okt. 18., nov. 27., dec. 11. — 1852 18/10.
- Kjærbølling, Niels (1806-71), ornitolo­gisk forfatter. 1853 jan. 9.
- Klein, Christian Sophus (1824-1900), højesteretsassessor, sekretær i landstin­get 1849-53, justitsminister 1872-75, minister for Island 1874-75, folketings­mand 1858-66, 1866-69, 1870-98, landstingsmand 1866. 1853 marts 15., 1872 feb. udateret, 1874 juni udateret, juli 2., juli 23. — 1874 2/7.
- Knudsen, Jacob Sepstrup (1817-69), pro­prietær, folketingsmand 1849-53, 1858-61. 1853 apr. 12.
- Knudsen, Peder (1802-70), gårdmand, folketingsmand 1849-58. 1853 jan. 13.
- Knudsen, Rasmus Bang, manufakturhand­ler i Slagelse, gift med J. C. H. Fischers ældste søster, Marie Dorthe. 1853 marts 18., juni 25., okt. 21.
- Knuth, Frederik Marcus (1813-56), lens­greve, amtmand i Sorø, udenrigsmini­ster 1848, folketingsmand 1852-53, landstingsmand 1854-56. 1852 okt. 5., okt. 20., nov. 3., nov. 5., nov. 7., nov. 12., nov. 19., nov. 27., dec. 3., dec. 6.-10., dec. 16., 1853 jan. 8., jan. 10., jan. 13., marts 15., apr. 3., juni 27. — 1852 21/10, 2/11, 1853 8/1, 11/1, 12/1, 1/4, 1855 14/8.
- Koefoed, Hans Jacob (1785-1870), høje­steretsassessor og generalauditør, vice­formand for rigsretten i sagen mod ministeriet Ørsted. 1856 juni 24.
- Kofod, Hans Ancher (1777-1829), for­fatter. — 1852 5/11.
- Krabbe, Ludvig Vilhelm Henrik (1798-1857), amtmand over Bornholms amt 1837-49, kammerherre 1852, lands­tingsmand 1849-57. 1853 marts 11. apr. 6., apr. 12., 1854 marts 17., marts 19., marts 21.
- Krørup, Niels Bygum Christian (1802-65), landøkonom, landstingsmand 1850-55. 1853 marts 11.
- Krieger, Andreas Frederik (1817-93), professor, højesteretsassessor, departementschef, indenrigsminister 1856-58, 1859, finansminister 1858-59, 1872-74, justitsminister 1870-72, folketingsmand 1849-52, landstingsmand 1863-90. 1852 okt. 2., nov. 19., 1872 feb. uda­teret, marts 12., marts 16., marts 19., marts 22., apr. 9., apr. 30., maj 4., maj 15., maj 23., maj 31., 1874 juni udate­ret, juli 6., juli 23. — 1852 2/10, 1872 9/4, 15/5. S. XIV, XVI.
- Købner, Louis (-1890), købmand i Slagelse. 1852 dec. 6.-10.
- Køster, Schack Lüneborg (1801-76), apo­teker, bankdirektør, rådmann, lands­tingsmand 1849-53, 1855. 1852 nov. 27.

L

- Larsen, Christen (1804-75), gårdmand, folketingsmand 1849-55, 1866-69. 1852 okt. 22.
- Larsen, Johannes Ephraim (1799-1856), professor, dr. jur., etatsråd 1851, konferensråd 1856, folketingsmand 1849-53, landstingsmand 1853-54, 1855-56. 1852 okt. 6., okt. 7., okt. 9., okt. 11., okt. 18., okt. 19., nov. 12., nov. 13., nov. 16., dec. 2., 1853 marts 19., marts 21., marts 22., marts 23., marts 28., apr. 7., apr. 9., apr. 14., apr. 18., apr. 21., juni 21., juli 12., 1854 marts 17., 1855 aug. 14., 1856 juni 24., juni 26. — 1852 5/10, 8/10, 21/10, 2/11, 1853 8/3, 1/4, 21/4, 1855 14/8, 1856 24/6.
- Larsen, Lars Christian (1813-73), overretsprokurator, borgmester i København, folketingsmand 1854-61, 1863-72. — 1854 17/10.
- Larsen, Lars Laurentius Peter (1802-75), departementsdirektør i indenrigsministeriet 1848-72, konferensråd. 1872 feb. udateret, marts 12.
- Lauritzen, Carl Theodor (1827-1910), manufakturhandler i Slagelse, gift med J. C. H. Fischers søster Henriette-Frederikke. 1853 okt. 21., (tekst: Theodor).
- Lauritzen, Wilhelm (-1886), manufakturhandler i Slagelse, toldforvalter 1870-86, gift med J. C. H. Fischers søster Christiane Cathrine. 1852 nov. 14., nov. 15(?) (tekst: W), dec. 6.-10., 1853 marts 18. (tekst: Wilhelm). 1854 okt. 5., (tekst: Wilhelm).
- Lautrup, Jørgen Hiort (1798-1856), biskop over Lolland-Falsters stift 1854-56. — 1854 13/10.
- Lehmann, Peter Martin Orla (1810-70), amtmand for Vejle amt 1848-61, minister u. p. 1848, indenrigsminister 1861-63, folketingsmand 1851-53, landstingsmand 1854-70. 1852 okt. 6., okt. 7., okt. 9., okt. 11., okt. 16., okt. 20., okt. 21., okt. 24., okt. 26., okt. 28., nov. 3., nov. 12., nov. 13., nov. 16., nov. 17., nov. 18., nov. 19., dec. 2., dec. 6.-10., dec. 11., dec. 16., 1853 jan. 10., jan. 12., jan. 13., marts 6., marts 13., marts 19., 1854 okt. 2., 1855 aug. 14., aug. 23., sep. 11., 1856 juni 24. — 1852 21/10, 2/11, 1853 11/1, 6/3, 1855 14/8, 23/8.
- Levetzau, Joachim Godsche (1782-1859), overhofmarskal. 1853 apr. 10., apr. 11.
- Levensen, Niels (1815-89), cand. jur. 1836, højesteretsadvokat 1865. 1855 dec. 7.
- Liebe, Carl Christian Vilhelm (1820-1900), højesteretsadvokat, folketingsmand 1861-66, kongevalgt landstingsmand 1866-95, formand for landstinget 1869-94. 1872 marts 19., marts 21.
- Liebe, Christian Frederik Julius (1815-83), auditør, statssekretær 1853-83. 1853 apr. 2.
- Lindberg, Jacob Christian (1797-1857), præst, dr. phil., folketingsmand 1853-57. 1853 marts 12., marts 14., marts 15., apr. 18., juni 24., juni 25., juni 27., juni 28., 1854 feb. 21., marts 17., marts 24., 1855 aug. 11. — 1854 21/2.
- Lindhardt, Bendt (1804-94), sognepræst, folketingsmand 1853-54. 1853 juni 13., dec. 12., 1854 okt. 18. — 1853 12/12.
- Lindholm, Hans (1814-93), skolelærer, folketingsmand 1853. 1853 marts 14.
- Linnemann, Stephan (1824-96), borgmester i København, nationalbankdirektør. 1872 apr. 30., maj 31.
- Louise, (1817-98), prinsesse, dronning af Danmark, gift med prins Christian af Glücksborg, født prinsesse af Hessen. 1852 okt. 24. — 1852 7/10, 25/10, 3/11, 5/11, 12/11.
- Louise Augusta (1771-1843), søster til Frederik VI, gift med Frederik Chri-

- stian, hertug af Augustenborg. 1852 nov. 24. — 1852 24/11.
- Lund, Johan Ludvig (1777-1867), kunstmaler. — 1852 17/10.
- Lund, Ole (1812-91), overauditor, folketingsmand 1852-53. 1852 okt. 16., nov. 16., dec. 6.-10.
- Lundby, Christian Carl (1812-73), oberst, krigsminister 1856-59, 1863-64. — 1856 1/7.
- Lunde, Peter Frederik (1803-93), jernstøber, folketingsmand 1849-52. 1852 nov. 19.
- Lundsteen, Petrus (1803-61), sognepræst, landstingsmand 1853-55. 1853 juli 9., juli 11. — 1853 9/7.
- Lütken, Frederik Thekla (1808-79), cand. jur. 1831, assessor 1847. 1853 jan. 25.
- Lüttichau, Mathias (1795-1870), godsejer, generalmajor, krigsminister 1854-56, landstingsmand 1851-54, 1855-64. 1852 okt. 17., 1853 apr. 4., juli 1., juli 12. — 1852 21/10, 1856 1/7.
- Lybye, Søren Pedersen (1825-98), gård-ejer, folketingsmand 1853-54, 1858-64, 1872-76, landstingsmand 1878-94. 1853 juli 15.

M

- Madvig, Johan Nicolai (1804-86), professor, kirke- og undervisningsminister 1848-51, folketingsmand 1849-53, landstingsmand 1853-54, 1855-74, formand for folketinget 4/10 1852-12/6 1853. 1852 okt. 3., okt. 4., okt. 14., okt. 25., nov. 9., 1853 jan. 5., jan. 13., marts 6., marts 7., marts 9., marts 11., marts 13., marts 14., marts 17., marts 19., marts 21., marts 30., apr. 5., apr. 9., apr. 13., apr. 18., apr. 19., juni 15., juni 20., 1854 marts 17. — 1852 4/10, 6/10, 8/10, 21/10, 2/11, 11/12, 1853 13/1, 8/3, 13/3, 1/4.
- Magnus, Peter (1786-1856), bogtrykker, redaktør og udgiver af Sorø Amtstidende (Slagelse Avis). 1853 marts 10.
- Marie. 1852 nov. 2.
- Marie Louise Charlotte (1814-95), prinsesse af Hessen, gift med prins Frederik August af Anhalt-Dessau. — 1852 5/11.
- Martensen, Hans Lassen (1808-84), biskop. 1874 juli 2., juli 14. S. XV.
- Matthiassen, Rasmus (1808-89), gårdejer, folketingsmand 1852-55, 1858-66. 1852 okt. 6., okt. 22., okt. 25.
- Mau, Jens Christian Edvard Theodor (1808-85), sognepræst, landstingsmand 1852-53. 1852 okt. 7., okt. 22., okt. 24., nov. 5., nov. 8., nov. 11., 1853 apr. 7. — 1852 24/10.
- Meier, Ivar Nielsen (1806-99), seminarielærer, folketingsmand 1852-54. 1852 okt. 19., okt. 22., nov. 5., 1853 okt. 22. — 1852 19/10.
- Melchior, Moritz Gerson (1816-84), grosserer, landstingsmand 1866-74. 1854 jan. 14.
- Michelsen, Caroline Philippine Emilie (1804-40), f. Scheele, g. m. S. J. D. Michelsen. 1856 5/10.
- Michelsen, Ove Wilhelm (1800-80), søofficer, marineminister 1854-59, folketingsmand 1855-58. 1856 okt. 5. (tekst: Mikkelsen).
- Michelsen, Søren Johan Diderik (1797-1848), kaptajn, antagelig bror til O. W. Michelsen. 1856 5/10.
- Milling, Rasmus Pedersen (1811-73), gårdfæster, folketingsmand 1852-53, landstingsmand 1859-66. 1852 okt. 17., okt. 19., okt. 22., okt. 28., nov. 5., nov. 13., 1853 jan. 13.
- Moltke, Adam Wilhelm (1785-1864), greve, gehejmeråd, premierminister

- 1848-52, landstingsmand 1849-60. 1852 nov. 10., 1853 apr. 10., apr. 18., 1854 marts 16., 1855 aug. 12., aug. 15. — 1852 6/10, 21/10.
- Moltke, Carl (1798-1866), greve til Nüt-schau, minister u. p. 1851, minister for Slesvig 1852-1854, minister u. p. 1864-65. 1852 okt. 15., nov. 4., 1853 nov. 3., 1854 marts 6., marts 15., marts 19., okt. 5. — 1852 15/10, 4/11.
- Moltke, Frederik Georg Julius (1825-75), lensgreve til Bregentved, kammerherre, udenrigsminister 1875, folketingsmand 1855-58, 1858-61, landstingsmand 1866-75. 1872 marts 25.(?), 1874 juni udateret, juli 3., juli 29.
- Monrad, Ditlev Gothard (1811-87), biskop over Lolland-Falsters stift 1849-54, 1871-87, kirke- og undervisningsminister 1848, 1859, 1860-63, indenrigsminister ad interim 1860-61, konsejlspræsident, finansminister og minister for Holsten 1863-64, folketingsmand 1849-65, 1882-86. 1852 okt. 6., okt. 7., okt. 9., okt. 16., okt. 18., okt. 19., okt. 21., okt. 28., nov. 7., nov. 9., nov. 10., nov. 12., nov. 13., nov. 16., nov. 29., 1853 jan. 5., jan. 12., jan. 13., marts 11., marts 13., marts 14., marts 15., marts 18., marts 19., marts 21., apr. 8., apr. 11., apr. 13., apr. 14., apr. 15., apr. 18., okt. 13., okt. 12.-14., okt. 22., nov. 3., nov. 4., nov. 5., nov. 24., dec. 19., 1854 jan. 14., feb. 21., feb. 22., feb. 23., marts 6., marts 8., marts 9., marts 11., marts 12., marts 15., marts 16., marts 19., okt. 2., okt. 5., okt. 6., okt. 13., 1855 sep. 14., dec. 4., 1856 juni 24., 1874 juli 2., juli 6., juli 7., juli 9., juli 10., juli 18. — 1852 5/10, 21/10, 2/11, 1853 5/1, 10/3, 12/3, 1/4, 11/4, 30/6, 12-14/10, 12-14/10, 24/11, 1854 21/2, 9/3, 15/3, 17/3, 2/10, 5/10, 17/10, 17/10, 1855 4/12, 7/12, 1856 1/7. S. XVI.
- Mourier-Petersen, Peter Paul Christian Ferdinand (1825-98), hofjægermester, godsejer (Rugård), folketingsmand 1861-66, landstingsmand 1866-98. 1874 juni udateret.
- Müllen, Lauritz Michael (1800-78), major, folketingsmand 1853-58, 1858-72. 1855 dec. 7. — 1853 12-14/10, 1854 21/2, 1855 7/12.
- Müller, Johan Mikael Andreas (1805-81), toldinspektør i Århus, justitsråd, folketingsmand 1853-54. 1853 juni 15., juni 16., juni 17., juli 15., okt. 4., 1854 jan. 14., marts 16.
- Mynster, Jakob Peter (1775-1854), biskop over Sjællands stift fra 1834, kongevalgt medlem af den grundlovgivende rigsforsamling 1848-49. 1852 okt. 4., okt. 7. (?), 1853 apr. 20.
- Myrup, Peder Christensen (1816-1901), skolelærer, folketingsmand 1852-56. 1852 nov. 5., 1853 jan. 12., 1855 dec. 4.
- Møller, Christian Caspar (1815-89), skolelærer, folketingsmand 1852-53. 1853 jan. 12.
- Møller, Christian Edvard (1806-59), sognepræst, folketingsmand 1852-53, 1854-58. 1852 okt. 7., okt. 22., okt. 23., okt. 24., okt. 26., nov. 3., nov. 5., nov. 7., nov. 12., nov. 13., nov. 19., nov. 27., dec. 3., dec. 11., 1854 okt. 6., 1855 dec. 4. — 1852 23/10, 7/11.
- Maaløe, Carl Adolf (1802-53), gårdfæster, exam. juris., landstingsmand 1853. 1853 juli 15.

N

- Nathanson, Mendel Levin (1780-1868), købmand, nationaløkonomisk forfatter, redaktør af Berlingske Tidende 1838-58, 1865-66. 1852 nov. 7., nov. 9., dec.

- 16., 1853 apr. 14., 1855 ca. marts. — 1852 7/11, 1856 udateret.
- Nellemann, Johannes Magnus Valdemar (1831-1906), professor juris, nationalbankdirektør, justitsminister og minister for Island 1875-96, landstingsmand 1870-1906. 1874 juli 2., juli 29.
- Nesselrode, Karl Robert (1780-1862), greve, russisk udenrigsminister 1812-56. — 1853 16/6.
- Nielsen, Christian Henrik (1809-81), fabrikant, konsul, folketingsmand 1853-54. 1853 marts 8., marts 15., juni 17. — 1853 12/3.
- Nielsen, Hans (1817-93), gårdmand, folketingsmand 1852-53, 1855-58. 1853 jan. 12., 1855 okt. 1., dec. 4.
- Nielsen, Jørgen Jacob (1814-87), møller, folketingsmand 1853-54. 1853 marts 8., marts 10., marts 12., marts 15., apr. 11., okt. 4., 1856 ca. marts, juli 1. — 1853 12/3, 15/3.
- Nielsen, Ole (1805-76), gårdmand, landstingsmand 1849-66. 1854 marts 17. — 1854 17/3.
- Nikolaj I (1796-1855), czar af Rusland 1825-55. 1852 okt. 24. (tekst: Kaiseren), nov. 5., 1853 marts 19., marts 31. — 1852 24/10, 1853 31/3.
- Nyholm, Johannes Christoffer (1803-67), godsejer, landstingsmand 1849-52, 1853-55, 1857-59, formand for den forenede rigsdag sommeren 1853. 1853 juni 15., juni 20., juni 24., juni 29., juli 11., juli 12., 1854 marts 16. — 1853 11/7.
- Nørgaard, Bertel Lavtsen (1805-62), gårdmand, folketingsmand 1850-53, 1854-58, landstingsmand 1858-62. 1852 okt. 18., okt. 21. — 1852 21/10.

O

- Olsen, Ove Peter (1821-85), skolelærer, folketingsmand 1852-58. 1853 marts 9., 1855 okt. 1. — 1853 3/10.
- Oppermann, Ludvig Henrik Ferdinand (1817-83), professor i tysk, statsrevisor 1853-58, folketingsmand 1849-52, 1854-61. 1856 juli 10.
- Ostermann, Johannes Andreas (1809-88), overlærer, folketingsmand 1849-53. 1852 nov. 19., 1853 marts 11., marts 23.
- Ostwald, Christian Friedrich Adolph (1809-73), politisk forfatter, bureauchef. 1853 jan. 25.
- Ottesen, Rasmus (1803-62), avlsbruger, lægprædikant, folketingsmand 1849-52, 1853-54. 1853 marts 8., marts 12., marts 15., apr. 11., juni 17., juni 18., juli 15., okt. 4., 1854 jan. ca. 7. — 1853 18/6.
- Owen, Joseph (1789-1862), fabrikant, stænderdeputeret, medlem af Københavns borgerrepræsentation 1840-46. 1854 marts 17.
- Oxholm, Waldemar Tully (1805-76), kammerherre, generalmajor, overhofmarskal 1863-76, landstingsmand 1849-53. 1852 okt. 15., okt. 17., okt. 20., nov. 12., nov. 27., 1853 marts 6., marts 7., marts 8., marts 10., marts 19., apr. 9., apr. 11., apr. 12., 1872 maj 28., 1874 juli 23. 1852 21/10.

P

- Paul I (1754-1801), czar af Rusland 1796-1801. 1852 nov. 5. — 1852 5/11.
- Pechlin, Friedrich Christian Ferdinand v. (1789-1863), baron, dansk gesandt i Frankfurt 1825-48. 1853 marts 13.

- Pedersen, Jens (1816-95), gårdfæster, folketingsmand 1852-54. 1852 okt. 22., nov. 13., okt. 18.(?), 1853 juni 16. — 1852 5/10.
- Peter (1827-1900), storhertug af Oldenburg. 1853 marts 19., marts 31. — 1852 12/11, 1853 19/3.
- Petersen, Carl Nicolai (1802-76), justitsråd, birkedommer, folketingsmand 1852-53, 1855-58. 1853 marts 7., marts 11., marts 23. — 1853 12/1.
- Petersen, Hans Mathias (1819-80), boelsmand, folketingsmand 1853-64, 1866-73. 1854 feb. 21.
- Petersen, Jens (1790-1863), prokurator, kammerråd 1843, statsrevisor 1850-56, 1857-60, landstingsmand 1849-63. 1853 juli 12., juli 16., okt. 6., okt. 7., okt. 8., okt. 10., 1855 aug. 14., 1856 juli 10. — 1853 4/10.
- Petersen, Nicolai Wilhelm (1817-95), grosserer, etatsråd, landstingsmand 1866-94. 1872 marts 22.
- Peto, Sir Samuel Morton (1809-89), engelsk jernbaneentreprenør. 1855 sep. 29. — 1853 8/1.
- Philip, F., grosserer, asocié i firmaet Halberstadt & Co., Kompagnistræde 71. 1854 jan. 14. (?).
- Pio, Louis (1841-94), løjtnant, socialistfører. — 1872 15/5.
- Piper, Alfred (1834-1914), overstaldmester, svensk greve til Søfdeborg i Skåne. Egholm 1903. W. Haffners svigersøn. 1872 apr. 9.
- Ploug, Carl Parmo (1813-94), redaktør af „Fædrelandet“, folketingsmand 1854-58, landstingsmand 1859-90. 1852 okt. 19., 1854 okt. 2., okt. 6., 1855 aug. 11., sep. 14., okt. 1., dec. 4., 1872 marts 16., marts 22., marts 24., apr. 9., maj 23., 1874 juli 4., juli 21., juli 23. — 1852 19/10, 1855 1/10. S. XV.
- Poul Frederik August (1783-1853), storhertug af Oldenburg 1829-53. — 1852 3/12.
- Poulsen, Christian Marinus (1818-85), dr. phil., højskolelærer, embedsmand, folketingsmand 1849-53. 1852 dec. 13., 1853 jan. 8.
- Prosch, Ferdinand Victor Alphons (1820-85), veterinær, professor ved Landbohøjskolen fra 1859. 1853 jan. 9.
- Puggaard, Hans (1788-1866), grosserer, etatsråd, folketingsmand 1854-58, 1861-64. 1854 jan. 14. — 1853 12/12.

Q

- Quaade, George Joachim (1813-89), diplomat, ekspeditionssekretær i udenrigsministeriet. 1855 aug. 31.
- Qvist, Johan Marius (1804-75), overauditor, landstingsmand 1852-57. 1853 marts 9., juli 16., 1854 marts 17. — 1853 15/6.
- Qvistgaard, Hans Nikolaj (1817-92), gårdejer, kammerråd, folketingsmand 1852-53, 1858-66, landstingsmand 1868-74. 1852 okt. 20.

R

- Raben, Julius (1804-79), greve, embedsmand, godsejer, folketingsmand 1850-54. 1853 jan. 10., marts 8., marts 10., marts 12., marts 13., marts 14., marts 15., apr. 8., apr. 9., juni 10., juni 12., juni 14., juni 15., juni 24., juni 29., okt. 4., okt. 7., nov. 7. — 1853 10/3, 14/6, 1854 4/10.

- Ramus, Frederik Emanuel (1823-74), generaldirektør for skattevæsenet 1865-74. 1874 juni 28., 1875 maj udateret.
- Raphael, Clara, se Fibiger, Mathilde Lucie.
- Rasmussen, Mikkel (1798-1859), lærer, folketingsmand 1852-58. 1852 okt. 2., nov. 2., 1853 jan. 13., marts 11. — 1852 2/10, 2/11.
- Rasmussen, Niels (1820-85), gårdejer, landvæsenkommisær, landstingsmand 1863-82. 1874 juli 14.
- Ravn, Niels Frederik (1826-1910), sø-officer, marineminister 1873-75, 1879-1900, krigsminister 1881-84, folketingsmand 1873-1901. 1874 juli 2.
- Rée, Bernhard Philip (1813-68), redaktør, folketingsmand 1849-54, 1864-66, landstingsmand 1866-67, sekretær i folketinget 1852-53. 1852 okt. 3., okt. 7., okt. 17., okt. 18., okt. 19., okt. 20., okt. 21., okt. 25., okt. 26., 1853 apr. 13., juni 28., 1854 marts 11., marts 16. — 1852 5/10, 20/10, 21/10.
- Reedtz, Holger Christian (1800-57), kammerherre, diplomat, udenrigsminister 1850-51, landstingsmand 1849-51. 1852 nov. 12.
- Reventlow-Criminil, Heinrich Anna (1798-1869), greve, gehejmestatsminister 1842-48, minister for Holsten 1852-54. 1854 marts 6., okt. 5.
- Riegels, Hans Christian (1793-1861), kammerherre, officer, folketingsmand 1852-53. 1852 nov. 13., 1853 jan. 13.
- Rosenørn, Matthias Hans (1814-1902), stiftamtmand på Island 1847-49, amtmand i Randers 1854-85, indenrigsminister 1848-1851, folketingsmand 1849-54. 1852 okt. 21., okt. 23., nov. 7., nov. 8., nov. 16., dec. 2., 1853 juni 16., juni 20., juni 23., juni 25., juni 30., juli 6., juli 13., okt. 7., okt. 11., okt. 22., okt. 26., nov. 24., 1854 jan. 11., jan. 14., marts 9., marts 15., marts 20. — 1852 21/10, 1853 11/1, 12-14/10, 1854 21/2.
- Rosenørn-Lehn, Otto Ditlev (1821-92), lensbaron, udenrigsminister 1870-74, 1875-92, landstingsmand 1866-92. 1872 marts udateret.
- Rothe, Viggo (1814-91), direktør for de sjællandske jernbaner 1848-85, folketingsmand 1849-54. 1852 okt. 9., okt. 21., nov. 16., dec. 3., dec. 6.-10., 1853 jan. 5., jan. 6., marts 7., marts 8., marts 11., juli 16., okt. 7., okt. 11., 1854 okt. 2.
- Rotwitt, Carl Edvard (1812-60), amtmand i Frederiksborg amt 1855-59, konsejlspræsident og justitsminister 1859-60, folketingsmand 1849-60, formand for folketinget 1853-59. 1852 okt. 2., okt. 3., okt. 4., okt. 14., okt. 20., okt. 25., nov. 3., nov. 18., 1853 marts 6., marts 9., marts 11., apr. 14., apr. 18., okt. 3., 1854 feb. 23., marts 15., marts 16., marts 17., marts 19., marts 24., okt. 4., 1855 aug. 15., 1856 dec. 1. — 1852 21/10, 1853 10/3, 12/3, 29/6, 3/10, 1854 15/3, 17/3.
- Rugaard, Daniel Eiler (1806-75), lærer, redaktør, folketingsmand 1852-72. 1853 marts 9., juli 14., 1854 feb. 21., marts 16., marts 24., okt. 19., 1855 aug. 31. — 1853 15/6, 14/7, 3/10, 12-14/10.

S

- Salicath, Peter Gottmann Henrik Ludvig (1794-1864), højesteretsadvokat, pjeceforfatter. 1852 dec. 16.
- Saxtorph, Mathias Hieronymus (1822-1900), læge 1845. 1852 nov. 28.
- Scavenius, Jakob Frederik (1838-1915), godsejer (Gjorslev), kirke- og undervisningsminister 1880-91, folketings-

- mand 1866-95, 1898-1901. 1874 juli 2., juli 3.
- Schack, Hans Egede (1820-59), cand. jur., forfatter, folketingsmand 1850-53. 1852 okt. 5., okt. 7., okt. 9., okt. 17., okt. 22., okt. 24., nov. 5., nov. 13., nov. 16., nov. 19., nov. 23., nov. 27., dec. 1., dec. 11., dec. 16., 1853 jan. 9., jan. 13., marts 8., marts 14., marts 19., apr. 7., apr. 13., apr. 16., apr. 21. — 1852 17/10.
- Scheel, Anton Wilhelm (1799-1879), generalauditør, justitsminister 1851-55. 1852 nov. 16., nov. 17., 1853 jan. 10., okt. 15., okt. 22., okt. 26., nov. 24., 1854 feb. 21., feb. 22., marts 6., marts 16., marts 17., okt. 2. — 1852 16/11, 18/11, 1853 10/1, 1854 2/10.
- Scheel, Christian Frederik (1810-70), konservator ved Det kongelige naturhistoriske museum 1846-59. 1852 nov. 14., 1853 jan. 9.
- Scheel-Plessen, Carl August Theodor v. (1811-92), greve, overpræsident i Altona, provisorisk minister for hertugdømmerne 1848. 1853 marts 13. — 1853 13/3.
- Scheele, Friedrich Carl Ludvig v. (1831-62), legationssekretær i Paris 1856-59, chargé d'affaires i Hansestæderne m. m. 1859. 1856 okt. 5. — 1856 5/10.
- Scheele, Ludvig Nicolaus (1796-1874), landdrost i Pinneberg, minister for Holsten og Lauenborg ad interim 1854-57, udenrigsminister ad interim 1855-57. Hed oprindelig Scheel. 1855 aug. 12., aug. 31., sep. 29., 1856 juli 1., juli 10., okt. 5., okt. 15., nov. 12.
- Schiern, Frederik Eginhard Amadeus Høst (1816-82), professor, folketingsmand 1853, 1855-61. 1853 apr. 14., 1874 juli 14.
- Schjørring, Caspar Peter Charles (1831-1913), borgmester i Skelskør, siden i Kolding, folketingsmand 1866-76. 1874 juli 9. (tekst: schjørringske adresse).
- Schou, Hans Henrik (1797-1870), agent, landstingsmand 1854-59. 1854 okt. 5. — 1854 5/10.
- Schou, Hartvig Jacobi (1816-83), skolelærer, folketingsmand 1853-54. 1853 apr. 11., juni 15.
- Schovelin, Julius Thorvaldsen (1821-70), kaptajn, etatsråd, statsgældsdirektør 1855-70, folketingsmand 1852-61. 1852 okt. 9., 1854 marts 8., marts 11., marts 19., okt. 2., okt. 6., 1855 dec. 4. — 1853 11/1, 1854 11/3, 17/10, 1855 4/12.
- Schroll, Christian (1807-90), arvefæster, 1833-43 bestyrer af Kjøng Hørfabrik, folketingsmand 1849-79. 1852 okt. 25., 1853 marts 9., okt. 11., 1854 feb. 21. — 1854 21/2.
- Schulin, Johan Sigismund (1808-80), greve, amtmand over Frederiksborg amt 1860-80, landstingsmand 1853-55, folketingsmand 1859-61. 1854 marts 17.
- Schøler, Laurids Sommer (1805-75), gårdejer, folketingsmand 1850-66, landstingsmand 1870-75. 1852 okt. 17., 1853 juni 14., 1854 feb. 21. — 1852 2/11, 1854 21/2.
- Schøler, Hans Vilhelm Riber (1811-75), sognepræst, folketingsmand 1849-55. 1852 nov. 5., dec. 3., 1853 marts 22., apr. 7.(?), apr. 18.(?).
- Sehestedt-Juul, Ove (1830-82), kammerherre, godsejer, landstingsmand 1866-75. 1872 marts 9.
- Sheridan, Richard Brinsley (1751-1816), digter og statsmand. — 1852 23/11.
- Sidenius, Didrik Nikolaj Blicher (1805-53), skolelærer, folketingsmand 1849-53. 1852 okt. 2.
- Siesby, Gottlieb Isaschar (1803-84), journalist og forfatter, redaktør af Flyveposten 1852-70. — 1856 udateret.

- Simony, Carl Frederik (1806-72), stiftamtmand over Sjælland 1859-72, kirke- og undervisningsminister 1852-53, justitsminister 1854-59, landstingsmand 1849-66. 1853 jan. 25., apr. 19., apr. 20., 1854 marts 17., marts 19., 1856 juni 26. — 1853 25/1, 20/4.
- Skeel, Erik Vilhelm Robert (1818-84), godsejer (Dronninglund), kammerherre, indenrigsminister 1875-84, landstingsmand 1859-66, 1866-84, medlem af bestyrelsen for Landbygningernes almindelige Brandforsikring. 1852 nov. 21., nov. 26., dec. 5., 1853 dec. 12. 1872 marts 16., marts 25., maj 31. — 1853 udat., okt., 1856 udateret. 1872 15/5. S. XIII.
- Skeel, Sophie Caroline Johanne (1835-1916), datter af Charlotte Adelaide Ahlefeldt-Laurvig i ægteskab med Jørgen Skeel. 1853 okt. 2.(?).
- Skeel, Sophus Frederik Emil Otto (1836-97), kammerherre, godsejer til Birkelse, landstingsmand 1885-97. 1853 juli 10.(?) (tekst: Sophus).
- Skeel, Vilhelm Samuel (1810-87), overretsassessor, landstingsmand 1852-53. 1852 okt. 7., okt. 15., okt. 16., okt. 17., nov. 8., nov. 21., nov. 24., nov. 26., nov. 28., dec. 2., dec. 5., dec. 13. 1853 jan. 5., jan. 13., jan. 25., marts 5., marts 6., marts 8., marts 9., marts 10., marts 11., marts 17., marts 19., marts 28., marts 29., apr. 5., apr. 7., apr. 9., apr. 10., apr. 11., apr. 14., apr. 15., apr. 21., juni 10., juni 14., juni 16., juni 23., juli 10., juli 16., okt. 2., 1854 marts 16., hans hustru: nov. 20., nov. 26., nov. 28., dec. 4 — 1852 7/10., 1853 udateret, udateret okt.
- Spandet, Niels Møller (1788-1858), etatsråd, overretsassessor, folketingsmand 1849-53. 1852 okt. 2., okt. 6., okt. 14., nov. 5., nov. 6., nov. 7., nov. 9., nov. 12., nov. 13., nov. 18., nov. 19., nov. 29., 1853 marts 6., marts 15., apr. 11., apr. 14., apr. 20. — 1852 21/10, 1853 5/1, 10/3, 12/3, 1/4.
- Sponneck, Marcus Sabinus Wilhelm (1787-1874), herredsfoged, stiftamtmand, rigsgreve. 1854 okt. 18. (tekst: Sponnecks far).
- Sponneck, Wilhelm Carl Eppingen (1815-88), rigsgreve, finansminister 1848-54, generaltolddirektør 1854-63, nationalbankdirektør 1868-88, folketingsmand 1849-53, 1866-69. I teksten ofte: finansministeren. 1852 okt. 16., okt. 21., okt. 22., okt. 23., dec. 2., dec. 6-10., dec. 13., dec. 14., 1853 jan. 12., jan. 13., jan. 25., marts 9., marts 10., marts 14., marts 19., marts 22., apr. 9., apr. 11., apr. 13., apr. 14., apr. 19., juni 22., juni 24., juni 30., juli 2., juli 8., juli 11., juli 12., okt. 2., okt. 8., okt. 10., okt. 15., okt. 25., nov. 24., dec. 12., dec. 19., 1854 jan 11., feb. 21., feb. 22., feb. 23., marts 6., marts 7., marts 15., marts 16., marts 17., marts 24., ca. okt. 1., okt. 5., okt. 6., 1855 aug. 31., 1856 okt. 5., okt. 15., 1872 marts 9. — 1852 19/10, 21/10, 22/10, 3/12.
- Stampe. 1852, okt. 6.
- Stampe, Henrik (1803-60), godsejer, landstingsmand 1849-53. 1853 marts 8.
- Steen, Adolph (1816-86), professor, folketingsmand 1849-52, 1854-58, 1864-69. 1856 dec. 1., — 1852 5/11, 1855 7/12. S. XIII.
- Steenstrup, Johannes Japetus Smith (1813-97), zoolog, professor ved universitetet i København. 1853 jan. 9.
- Steenstrup, Michael Vogelius (1809-55), byfoged, folketingsmand 1852-53. 1852 nov. 3., 1853 jan. 12.
- Stemann, Poul Christian (1764-1855), gehejmestatsminister, leder af Danske Kancelli 1827-1848. 1852 nov. 3., nov. 12., dec. 16.

- Stine. 1852 nov. 4., 1853 okt. 15., okt. 21.
- Støcken, Carl Christian v. (1799-1874), proprietær på Nibstrup i Vendsyssel, statsrevisor 1856-58, 1862-64, landstingsmand 1855-1863. 1853 dec. 12.
- Støcken, Frederik Hansen v. (1796-1868), apoteker, landstingsmand 1851-53. 1852 nov. 12., nov. 24., nov. 26.
- Suenson, Otto Fredrik (1810-88), kaptajnløjtnant, marineminister 1867-69, folketingsmand 1852-53, landstingsmand 1866-73. 1852 dec. 13.
- Sveistrup, Hans Kristian Janus Nikolaj Balthasar Krarup (1815-93), sognepræst, folketingsmand 1853. 1853 apr. 20.
- Sørensen, Andreas Ammentorp (1793-1881), sognepræst, landstingsmand 1849-1854. 1852 okt. 6., 1853 marts 10.(?), (tekst: A. J. Sørensen), apr. 20., juli 12. — 1853 15/6.
- Sørensen, Søren (1801-92), skoleforstander, landstingsmand 1849-53. 1852 nov. 19., 1853 apr. 20.

T

- Tang, Andreas Evald Meinert (1803-68), godsejer (Nørre Vosborg), etatsråd, landstingsmand 1849-66. 1852 nov. 12., 1855 sep. 29.
- Tang, Jeppe Tang Andersen (1828-1904), seminarieførstander, folketingsmand 1877-92. S. XV.
- Tauber, Johannes Henrik Georg (1827-92), redaktør, folketingsmand 1869-92. 1875 maj udateret.
- Tegoborski, Julius von, russisk legationssekretær i Danmark 1849-54. 1853 apr. 15.
- Thalbitzer, Carl Vilhelm (1801-67), justitsråd, proprietær, landstingsmand 1849-67. 1852 okt. 6., nov. 11., 1853 okt. 6.
- Therkelsen, Therkel (1804-83), gårdmand, folketingsmand 1852-55, 1858-61. 1852 okt. 6., okt. 22., okt. 25., nov. 5. — 1853 11/1.
- Thomsen, Christian Albert Frederik (1827-96), generalløjtnant, krigsminister 1872-74, marineminister ad interim 1872-73, folketingsmand 1873-96. 1874 juli 2., juli 6.
- Thomsen, Ove Thomas (1801-62), postmester, folketingsmand 1849-52, 1853-54. 1853 juli 3.
- Thorbrøgger, Skule Theodor (1794-1870), toldkasserer, folketingsmand 1853. 1853 marts 7., marts 8., marts 10., marts 13., marts 14., marts 15., juli 16. — 1853 12/3, 18/6.
- Thyra (1853-1933), prinsesse af Danmark. 1872 apr. 30.
- Tiemroth, Christian (1799-1888), regeringsråd, folketingsmand 1853-58. 1853 juni 20., nov. 3., 1854 feb. 21., feb. 22., okt. 5., okt. 17., 1855 aug. 24., sep. 14., sep. 23.
- Tillisch, Frederik (Frits) Ferdinand (1801-89), gehejmeråd, kabinetssekretær 1845-49, 1853-54, minister for Slesvig 1851, indenrigsminister 1851-52, 1854, 1864-65, folketingsmand 1851-53, 1858-61. 1852 okt. 16., okt. 21., okt. 23., okt. 29., nov. 3., nov. 7., nov. 13., nov. 17., nov. 26., 1853 jan. 10., jan. 12., marts 8., apr. 13., apr. 14., apr. 15., nov. 24., 1854 okt. 5., 1856 okt. 5., okt. 15., nov. 12. — 1852 21/10, 29/10, 1853 11/1, 12/1, 13/4, 1854 5/10.
- Tillisch, Georg Flemming (1807-72), herredsfoged, landstingsmand 1851-54. 1853 apr. 13., apr. 15., 1854 marts 17.
- Tobiesen, Frederik (Fritz) Christian Heinrich Emil (1829-1908), borgmester i Præstø, senere i Vordingborg, kammerherre, departementsdirektør i indenrigsministeriet 1872-74, general-

- direktør for post-, telegraf- og jernbanevæsen 1874, indenrigsminister 1874-75, landstingsmand 1866-78. 1872 feb. udateret, marts 12., marts 15., marts 16., marts 19., marts 21., 1874 juli 6., juli 18., juli 23., juli 29., 1875 maj udateret.
- Tornérhjelm, Rudolf Victor (1814-85), svensk ritmester og godsejer. 1852 nov. 7.(?) (tekst: Turneerhjelm).
- Trap, Jens Peter (1810-85), kabinetssekretær 1857-84, topografisk forfatter. 1872 marts 9., apr. 9., maj 28., 1874 juni 18., juli 2., juli 3., juli 14., juli 23.
- Treschow, Willum Frederik (1786-1869), højesteretsadvokat, konferensråd, landstingsmand 1849-53. 1852 okt. 17., 1853 marts 9., marts 10., marts 11., apr. 5., apr. 6., apr. 10. — 1852 21/10.
- Trolle. 1852 okt. 6.
- Tronier, Carl Christian (1809-77), depotforvalter, branddirektør, sekretær i Bondevennernes Selskab 1852-54, folketingsmand 1853-54. 1852 okt. 24., 1853 marts 6., 1854 marts 15.
- Tscherning, Anton Frederik (1795-1874), oberst, krigsminister 1848, folketingsmand 1849-66, 1852 okt. 2., okt. 3., okt. 4., okt. 5., okt. 6., okt. 7., okt. 9., okt. 11., okt. 14., okt. 15., okt. 16., okt. 17., okt. 18., okt. 19., okt. 21., okt. 24., okt. 25., okt. 28., nov. 2., nov. 3., nov. 6., nov. 7., nov. 8., nov. 9., nov. 10., nov. 11., nov. 12., nov. 13., nov. 15., nov. 16., nov. 17., nov. 18., nov. 19., nov. 23., nov. 26., nov. 29., dec. 2., dec. 12., dec. 16., 1853 jan. 6., jan. 12., jan. 13., jan. 25., marts 6., marts 9., marts 10., marts 11., marts 12., marts 13., marts 14., marts 17., marts 22., marts 29., marts 30., marts 31., apr. 1., apr. 2., apr. 3., apr. 5., apr. 9., apr. 10., apr. 18., apr. 20., apr. 21., juni 10., juni 13., juni 14., juni 15., juni 16., juni 17., juni 18., juni 21., juni 22., juni 25., juni 27., juni 28., juli 2., juli 4., juli 6., juli 8., juli 12., juli 13., juli 14., juli 15., juli 16., okt. 2., okt. 3., okt. 8., okt. 10., okt. 12.-14., okt. 15., okt. 22., okt. 24., okt. 25., okt. 26., nov. 3., nov. 4., nov. 5., nov. 6., nov. 7., nov. 8., nov. 24., nov. 27., dec. 19. 1854 jan. 11., jan. 14., feb. 21., feb. 22., feb. 23., feb. 24., marts 1., marts 3., marts 6., marts 7., marts 9., marts 11., marts 12., marts 13., marts 15., marts 16., marts 17., marts 19., marts 24., ca. okt. 1., okt. 2., okt. 5., okt. 6., okt. 17., 1855 aug. 11., aug. 12., aug. 13., aug. 14., aug. 15., aug. 23., aug. 31. sep. 10., sep. 14., sep. 22., sep. 29., okt. 1., dec. 4., dec. 7., 1874 juli 3. — 1852 5/10, 8/10, 11/10, 19/10, 21/10, 2/11, 18/11, 1853 11/1, 6/3, 15/6, 18/6, 3/10, 12-14/10, 12-14/10, 12-14/10, 19/12, 1854 21/2, 21/2, 6/3, 12/3, 15/3, 4/10, 5/10, 1855 7/12. S. XIII.
- Tutein, Peter Adolph (1797-1885), godsejer, hofjægermester, folketingsmand 1854-56. — 1854 17/10.
- Tuxen, Nicolai Elias (1810-91), kaptajnløjtnant, folketingsmand 1852-54, 1855-58, kongevalgt landstingsmand 1873-91. 1853 jan. 25. 1853 12-14/10.
- Tvermoes, Gottfred Ferdinand (1833-1916), forsikringsdirektør. 1872 marts 9.

U

- Ungern-Sternberg und Pyrkel, Ernst Wilhelm Rembert von (1794-1879), baron, russisk gesandt i København 1847-60. 1853 apr. 6., apr. 11., apr. 14., apr. 20. — 1853 16/6.
- Unsgaard, Ivar Johan (1798-1872), stift-

amtmand over Fyns stift 1848-56 og 1874, oberst, krigsminister 1848, landstingsmand 1849-54, 1855-59, 1866. 1852 okt. 20., 1853 juni 15., 1854 marts 17., marts 19., 1856 juni 26., juli 1., okt. 5. — 1852 21/10, 1853 1/4, 1855 14/8.

Ussing, Werner Jasper Andreas (1818-87), nationalbankdirektør, assessor i højesteret, folketingsmand 1849-53, landstingsmand 1866-87. 1852 nov. 27., dec. 6.-10., 1853 jan. 12., 1856 juni 26.(?).

V

Vallentin, Jacob (1804-72), provst, folketingsmand 1852-54, 1855-57. 1852 okt. 9., okt. 20., nov. 16., dec. 3., 1853 jan. 13., jan. 25., marts 11., apr. 14., 1854 feb. 21. — 1852 9/10.

Velschow, Hans Mathias (1796-1862), professor, folketingsmand 1853. 1853 marts 8., marts 17., apr. 14. — 1853 10/3.

Victoria (1819-1901), dronning af England 1837-1901. 1852 nov. 13.

Christian *Vilhelm* Ferdinand Adolph (1845-1913), prins, kong Georg I af

Grækenland fra 1863. — 1852 11/11.

Vilhelmine Marie (1808-91), datter af Frederik VI, skilt fra Frederik VII 1837, derpå gift med Karl, hertug af Glücksborg. 1852 nov. 24., — 1852 24/11.

Vincent, E., restauratrice på Kongens Nytorv 5. 1852 okt. 9., nov. 13., nov. 27., dec. 11., 1853 jan. 25.

Visby, Carl Holger (1801-71), sognepræst, medlem af den grundlovgivende rigsforsamling. 1853 okt. 3. Hans kone. 1853 okt. 3.

W

W. udateret 1856.

Wad, Peder Christian Holm (1817-76), skolelærer, folketingsmand 1852-53. 1852 okt. 22., nov. 5., 1853 jan. 7., jan. 13., apr. 18.

Wegener, Caspar Frederik (1802-93), kgl. historiograf 1847, gehejmearkivar 1848. 1852 nov. 3., nov. 5., nov. 6., nov. 7., nov. 11., nov. 12., nov. 13., nov. 17., nov. 24., dec. 2., 1853 marts 19., marts 31., 1854 marts 15. — 1852 3/11, 5/11, 17/11, 24/11, 1853 10/3, 1854 15/3.

Wessely, Abraham (1800-75), dispachør, landstingsmand 1849-66. 1852 nov. 29., 1853 okt. 4., 1855 aug. 23., 1856 juli 10. — 1852 21/10, 1853 4/10, 1855 14/8.

Westenholz, Regnar (1815-66), godsejer, grosserer, finansminister 1859-60, folketingsmand 1853, 1854-55. 1853 marts 7., marts 8., marts 10., marts 11., 1855 sep. 29.

Westergaard, Andreas (1796-1879), gårdejer, folketingsmand 1853-55. 1853 juni 16., juli 16.

Wiborg, Niels (1785-1863), departementsdirektør, generalkrigskommissær, folketingsmand 1853-54. 1854 marts 12.

Wiedemann, Ole (1802-86), sognepræst, folketingsmand 1852-53. 1852 nov. 24., dec. 1., 1853 jan. 12., jan. 25.

Wilkens, Julius Frederik Christian Emil (1812-92), professor, folketingsmand 1849-54, sekretær i folketinget 1851-

53. 1852 nov. 13., nov. 27., 1853 juni 25., juni 29., juli 1., okt. 22. — 1852 5/10, 1854 21/2.
- Winther, Geert Henrik (1813-1905), dr. phil., assurancebestyrer, folketingsmand 1849-84, folketingsvalgt medlem af rigsrådet af 1855. 1852 okt. 16., okt. 18., okt. 19., okt. 21., nov. 2., nov. 6., 1853 marts 15., marts 18., juli 13., juli 16., nov. 5., nov. 6., nov. 8., 1854 feb. 21., marts 6., marts 7., marts 9., marts 13., marts 15., marts 16., marts 17., 1855 aug. 14., aug. 15., sep. 14., sep. 23., sep. 29., okt. 1. — 1853 8/3, 10/3, 1854 21/2, 15/3, 4/10, 1855 1/10.
- Winther, Johanne Margrethe Nicoline, f. Thomsen (1819-1906), gift med G. W. 1854 marts 13.
- Winther, Niels Christopher (1822-92), sagfører, folketingsmand 1851-57. 1853 okt. 26.
- Worsaae, Jens Jakob Asmussen (1821-85), arkæolog, kirke- og undervisningsminister 1874-75. 1874 juli 14., juli 23., juli 29., aug. 3.
- Wrangel, Friedrich Heinrich Ernst (1784-1877), greve, tysk feltmarskal. 1853 marts 19.
- Wynn, Sir Henry Watkin Williams (1783-1856), engelsk gesandt i København 1824-53. 1853 marts 31. — 1853 18/6.

Z

- Zahle, Peter Christian (1825-98), præst, redaktør, folketingsmand 1853-54, 1855-61, 1866-81. 1853 nov. 6., nov. 8., dec. 19. 1854 jan. 14., marts 16., okt. 6., 1855 sep. 29. — 1853 8/11.
- Zytphen-Adeler, Georg Frederik Otto (1810-78), kammerherre, lensbaron, landstingsmand 1866-78. 1874 juli 14.

Ø

- Ørsleff, Henrik Carstens (1801-58), vej-inspektør, folketingsmand 1853-54. 1854 jan. ca. 7.
- Ørsted, Anders Sandøe (1778-1860), generalprokurør, statsminister 1853-54, landstingsmand 1850-53. 1852 nov. 17., 1853 jan. 13., jan. 25., marts 10., marts 11., marts 14., apr. 7., apr. 10., apr. 18., apr. 21., juni 13., juni 20., juni 28., juli 2., okt. 8., okt. 15., okt. 22., okt. 25., okt. 26., nov. 3., 1854 jan. 11., jan. 14., feb. 21., febr. 22., feb. 23., marts 6., marts 7., marts 17., marts 19., marts 24., okt. 6., 1855 aug. 24. — 1852 17/11, 1853 13/1. S. XIII.

Aa

- Aagaard, Just Georg Valdemar (1811-57), prokurator, folketingsmand 1853-57. 1854 febr. 21.